

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції
1-2 грудня 2016 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В.ЛАЗАРЯНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ О.ГОНЧАРА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СЕКЦІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК
УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

**БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ
РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
м. Дніпро, 1–2 грудня 2016 р.

**БИБЛИОТЕКА УНИВЕРСИТЕТА НА НОВОМ ЭТАПЕ
РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНЫХ КОММУНИКАЦИЙ**

Материалы III Международной научно-практической конференции
г. Днепр, 1–2 декабря 2016 г.

**UNIVERSITY'S LIBRARY AT A NEW STAGES
OF SOCIAL COMMUNICATIONS DEVELOPMENT**

Proceedings of the III^d International Scientific and Practical Conference
Dnipro, December 1–2, 2016

Дніпро
2016

Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 1–2 груд. 2016 р.) / за заг. ред. Т. О. Колесникової. – Дніпро, 2016. – 356 с.

До збірки увійшли доповіді вчених і практиків бібліотечно-інформаційної сфери вищих навчальних закладів України та зарубіжжя, теоретиків і практиків культурно-освітньої сфери, наукових видавництв, фахівців з питань розвитку інформаційних технологій і систем, вчених і практиків у галузі соціальних комунікацій. Матеріали збірника відображають всі аспекти еволюції бібліотек ВНЗ, конкретизують питання теорії і практики бібліотечно-інформаційної справи в перехідний період від ери документальної комунікації та книжкової культури до епохи електронної комунікації і мультимедійної культури.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

- Колесникова Т. О.** кандидат наук із соціальних комунікацій, с. н. с., директор науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
- Костирко Т. М.** кандидат наук із соціальних комунікацій, директор Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
- Кубишкіна С. В.** директор Наукової бібліотеки Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара, заслужений працівник культури України
- Лучка Л. М.** кандидат історичних наук, заступник директора Наукової бібліотеки Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара
- Шакула А. П.** директор Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету
- Шитікова Т. М.** завідувач відділу обслуговування науковою літературою науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
- Бухало М. М.** провідний бібліотекар науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
- Матвєєва О. В.** завідувач сектору електронної бібліотеки науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
- Чумак Н. В.** головний бібліотекар науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
- Юнаковська В. В.** головний бібліотекар науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Адреса редакційної колегії:
49010, Україна, м. Дніпро, вул. Лазаряна, 2, Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Матеріали конференції друкуються мовою оригіналу в редакції авторів.

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Пшінько О. М., д-р техн. наук, проф., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Заступники голови:

Льганасва .В. О., д-р іст. наук, проф., Харківська державна академії культури

Колесникова Т. О., канд. наук із соц. комунікацій, с. н. с., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Члени наукового комітету:

Косолапов А. А., д-р техн. наук, проф., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Костирко Т. М., канд. наук із соц. комунікацій, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Лучка Л. М., канд. іст. наук, Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

Хміль В. В., д-р філос. наук, проф., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Мямлін С. В., д-р техн. наук, проф., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Заступник голови:

Колесникова Т. О., канд. наук із соц. комунікацій, с. н. с., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Члени організаційного комітету:

Кубишкіна С. В., Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

Миргородська А. І., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Петренко О. А., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

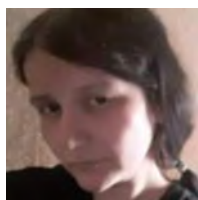
Савельєва О. А., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Чумак Н. В., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Шакула А. П., Маріупольський державний університет

Шитікова Т. М., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Сайт конференції: <http://conflib.diit.edu.ua>

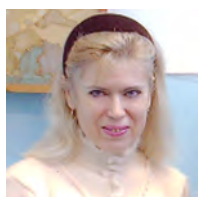
Авраменко О. Ю.

Криворізький державний педагогічний університет, бібліотека

Кравченко О. М.

Криворізький державний педагогічний університет, бібліотека

Лебедюк О. О.

Криворізький державний педагогічний університет, бібліотека

ІНФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРО ІННОВАЦІЙНІ СЕРВІСИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

У статті обґрунтовано необхідність організації й проведення роботи з інформування науково-педагогічних працівників вишу щодо нових бібліотечних сервісів, викладено досвід популяризації інноваційних послуг бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету.

Ключові слова: бібліотеки ВНЗ, інформаційно-бібліотечні послуги, інформування науково-педагогічних працівників, популяризація бібліотечних сервісів, бібліотечний маркетинг.

На сучасному етапі розвитку соціальних комунікацій в умовах інформатизації суспільства надзвичайно актуальним постає завдання популяризації нових бібліотечних сервісів. Застарілі уявлення про завдання і функції бібліотек, які досі є надзвичайно поширеними серед користувачів, негативно впливають на мотивацію потенціальних споживачів нових інформаційно-бібліотечних послуг, і виступають основною причиною низького рівня поінформованості про наявність таких сервісів і умови їх надання.

Бібліотека ВНЗ у своєму розпорядженні має великі можливості щодо надання та розповсюдження інформації. У зв'язку з популярністю переносних пристроїв і можливістю їх під'єднання до Інтернету, розповсюдження відкритих мереж Wi-Fi, функціонування електронних читальних зал виникає потреба у розробці дієвих форм та методів роботи бібліотеки.

Важливим фактором ефективного залучення користувачів до будь-якого виду бібліотечного сервісу є розповсюдження актуальної, повної та мотивуючої інформації про бібліотечну послугу, що рекламується. Організація розгалуженого інформування про

сучасні бібліотечні сервіси, з максимальним охопленням як науково-педагогічних працівників, так і студентства, розробка та регулярне оновлення сучасного, інформаційно насиченого бібліотечного сайту, забезпечення необхідного для ефективної роботи користувачів матеріально-технічного обладнання та створення комфортного середовища у приміщенні бібліотеки – ці кроки видаються необхідним мінімумом для популяризації бібліотечного веб-ресурсу та оптимізації діяльності бібліотеки ВНЗ.

Інформування про новітні та традиційні інформаційно-бібліотечні сервіси увійшло до практики бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету. Працівники бібліотеки (відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, інформаційно-бібліографічного відділу) регулярно відвідують кафедри університету з презентаціями бібліотечних сервісів, сайту бібліотеки та інституційного репозитарію. Викладачі дізнаються самі – а потім і розповідають студентам про такі послуги бібліотеки, як електронний каталог, віртуальна бібліографічна довідка, електронна доставка документів, про можливість ознайомлення з повними текстами наукових робіт в інституційному репозитарії та умови розміщення власних публікацій в електронному архіві. Відтак поширюється й інформація про можливість скористатися усіма цими послугами в приміщенні бібліотеки – в електронній читальній залі, за допомогою дротового з'єднання з мережею Інтернет через стаціонарний комп'ютер або ж шляхом використання технології Wi-Fi через власний портативний пристрій користувача.

Фахівцями відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення було створено презентації сайту бібліотеки та інституційного репозитарію КДПУ, розроблено план інформування викладацького складу кафедр університету про нові й традиційні сервіси бібліотеки. Специфіка часу та місця проведення таких заходів вимагає стислого та доступного викладу інформації, забезпечення високого рівня наочності – адже працівникам бібліотеки зазвичай надається слово на початку засідань кафедр та факультетів. З цією метою виступи фахівців бібліотеки завжди супроводжуються демонстрацією слайдів, за допомогою яких викладачі мають змогу ознайомитися зі скріншотами бібліотечного сайту й інституційного репозитарію, запам'ятати розташування пунктів навігаційних меню, зорієнтуватися в алгоритмі реєстрації нових користувачів та розміщенні публікацій в репозитарії.

Основна увага під час інформаційних заходів приділяється роботі з електронним каталогом. Викладачам докладно пояснюється призначення всіх полів бібліотечного пошуковика, надаються рекомендації з найбільш ефективного формулювання запитів для пошуку за ключовими словами; за технічної можливості – демонструється робота електронного каталогу в режимі онлайн.

Важливою ділянкою роботи бібліотеки є інформаційна підтримка наукової діяльності викладачів університету та сприяння поширенню серед них знань про наукометричні вимірювання. Працівники бібліотеки під час інформаційних заходів завжди детально зупиняються на розділі «Науковцям» сайту бібліотеки, де можна ознайомитися з переліком українських наукових часописів, які індексуються базою даних SciVerse Scopus, назвами наукових фахових видань, в яких публікуються результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, з вимогами

до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій, до опублікованої монографії тощо, та знайти інші корисні посилання, необхідні у роботі сучасного науковця.

Недостатнє державне фінансування бібліотеки, наслідком якого стала відсутність передплати книгозбірнею періодичних видань у 2014-2015 рр., спонукало бібліотекарів створити окремий розділ сайту, покликаний частково задовольнити потреби користувачів у науковій періодиці. Як засвідчує досвід, ця колекція посилань на електронні архіви періодичних видань, організована за предметними рубриками УДК, викликає велике зацікавлення і користується значним попитом як серед науково-педагогічних працівників, так і студентства.

Результатом інформування науково-педагогічних працівників КДПУ є підвищення рівня їх обізнаності з інноваційними послугами та сервісами бібліотеки. Незважаючи на недостатнє матеріально-технічне забезпечення, фахівці бібліотеки намагаються надавати широкий спектр сервісних послуг користувачам книгозбірні з метою максимально повного й оперативного задоволення інформаційних потреб науково-педагогічних працівників і студентства. У планах книгозбірні – подальше впровадження нових форм інформаційно-бібліотечної діяльності на базі сучасних комп'ютерних технологій, збагачення і урізноманітнення електронних ресурсів, укладання систематизованих і розгалужених добірок посилань на зовнішні джерела інформації відповідно до планів науково-дослідницької та навчально-методичної роботи Криворізького державного педагогічного університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко, О. Ю. Сучасні тенденції обслуговування користувачів (з досвіду роботи електронної читальної зали наукової бібліотеки Криворізького педагогічного інституту) / О. Ю. Авраменко, Л. В. Титаренко // Роль вузівських бібліотек в освітянському просторі : матеріали засідання круглого столу / Дніпропетровське обл. метод. об'єднання бібліотек. – Дніпропетровськ, 2015. – С. 63–65.
2. Колесникова, Т. О. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень [препринт] / Т. О. Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 4. – С. 7–26.
3. Лебедюк, О. О. Бібліотека ВНЗ як інформаційна модель та інформаційна система / О. О. Лебедюк // Науково-дослідна діяльність спеціальних бібліотек України – важлива складова розвитку сучасного бібліотекознавства [Електронний ресурс] : матеріали всеукр. наук.- практи. семінару, листопад 2009 р. / Держ. наук.-пед. бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського; редкол.: Ю. І. Артемов, Н. Д. Грудініна, Н. С. Плужнікова [та ін.]. – Київ, 2009. – С. 191–201.

Авраменко О. Ю.

Криворожский государственный педагогический университет, библиотека

Кравченко Е. Н.

Криворожский государственный педагогический университет, библиотека

Лебедюк Е. А.

Криворожский государственный педагогический университет, библиотека

**ИНФОРМИРОВАНИЕ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СОТРУДНИКОВ ОБ
ИННОВАЦИОННЫХ СЕРВИСАХ (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ БИБЛИОТЕКИ
КРИВОРОЖСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА)**

В статье обоснована необходимость организации и проведения работы по информированию научно-педагогических сотрудников высшего учебного заведения о новых библиотечных сервисах, изложен опыт популяризации инновационных услуг библиотеки Криворожского государственного педагогического университета.

Ключевые слова: библиотеки вузов, информационно-библиотечные услуги, информирование научно-педагогических сотрудников, популяризация библиотечных сервисов, библиотечный маркетинг.

Avramenko O. Y.

Kryvyi Rih State Pedagogical University, Library

Kravchenko O. M.

Kryvyi Rih State Pedagogical University, Library

Lebeduk O. O.

Kryvyi Rih State Pedagogical University, Library

**INFORMING THE SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL STAFF ABOUT INNOVATIVE
LIBRARY SERVICES IN KRYVYI RIH STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
(FROM LIBRARY EXPERIENCE OF KRYVYI RIH STATE PEDAGOGICAL
UNIVERSITY)**

Article substantiates the necessity of organizing and implementing information activities aimed at introducing new library services to scientific-pedagogical staff of the university; presents the experience of promoting innovative library services in Kryvyi Rih pedagogical university.

Keywords: university libraries, information-library services, informing scientific-pedagogical staff, promoting library services, library marketing.

Бєлодєд О. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека

УДК 027.7:004.7

БІБЛІОТЕКИ ВНЗ м. МИКОЛАЄВА У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

У статті висвітлено результати моніторингу віртуальних представництв бібліотек вишів м. Миколаєва у мережі Інтернет. Представлена роль соціальних медіа і соціальних мереж у діяльності бібліотек. Окреслено можливі шляхи підвищення популяризації електронних ресурсів книгозбірень вишів у читацькому середовищі.

Ключові слова: віртуальні бібліотечні представництва, бібліотечно-інформаційне обслуговування, соціальні мережі.

В останнє десятиліття в усі сфери діяльності людства, у тому числі і в культурологічну, стрімко увірвався термін "віртуальність". З розвитком Інтернету бібліотеки отримали нову категорію користувачів – віртуальних, тобто тих, хто користується послугами бібліотеки віртуально, не приходячи до неї. Розвиваючи дистанційний доступ до джерел інформації, бібліотеки створюють віртуальні простори, на яких успішно функціонують всі бібліотечні технології. А це означає, що кожна бібліотека стає провідником нової культури – культури віртуального інформаційного обміну, віртуального читання, віртуального спілкування та пізнання.

Формування віртуального бібліотечного простору для всебічного задоволення інформаційних потреб користувачів перебуває в категорії пріоритетних завдань книгозбірень вишів. Тому, відповідаючи на вимогу часу, відділом бібліотечного маркетингу, інноваційної та методичної роботи Наукової бібліотеки НУК було проведено моніторинг "Бібліотеки ВНЗ м. Миколаєва у віртуальному просторі".

У дослідженні прийняли участь провідні книгозбірні вишів м. Миколаєва, що входять до складу Методичного об'єднання, а саме: Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (НБ НУК), Наукова бібліотека Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (НБ МНУ), Бібліотека Чорноморського національного університету ім. П. Могили (Бібліотека ЧНУ), Бібліотека Миколаївського національного аграрного університету (Бібліотека МНАУ), Бібліотека Відокремленого підрозділу "Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв" (Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ"), Бібліотека Миколаївського інституту права НУ "ОЮА" (Бібліотека МІП НУ"ОЮА").

Дослідження віртуальних представництв бібліотек вишів м. Миколаєва свідчить, що забезпечення їх он-лайн присутності в Інтернеті здійснюється шляхом організації та підтримки сайтів або сторінок на сайтах вишів, блогів, сторінок або груп у популярних серед молодіжного середовища соціальних мережах тощо.

Всі бібліотеки вишів м. Миколаєва, що входять до складу Методичного об'єднання представлені у глобальній світовій мережі. Свої власні сайти мають: НБ НУК імені

адмірала Макарова, Бібліотека МНАУ, також Бібліотека МПН НУ"ОЮА" (одночасно ця бібліотека має свою сторінку на сайті вишу). Крім того, сторінки на сайтах вишів мають: НБ МНУ імені В. О. Сухомлинського (слід зазначити, що у локальній мережі вишу представлено сайт бібліотеки, але оскільки він під час дослідження не був представлений в мережі Інтернет, тому як предмет моніторингу він не розглядався), Бібліотека ЧНУ імені П. Могили; блог на сайті університету має Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ", власний блог має Бібліотека ЧНУ імені П. Могили.

Для користувача першочерговим є інформаційний контент сайту, тож передусім було здійснено моніторинг саме змістовного наповнення цих веб-ресурсів, який дав змогу виявити: на сайтах або на сторінках всіх книгозбірень вишів учасників дослідження, у більш повній або скороченій формі міститься інформація про бібліотеки (історична довідка, структура, правила користування, спектр послуг). Інформацію про бібліотечні новини, перелік культурно-просвітницьких заходів оперативно надають на своїх сайтах: НБ НУК імені адмірала Макарова, Бібліотека МНАУ.

Дослідження віртуальних представництв свідчить, що веб-сайти двох бібліотек вишів – НБ НУК імені адмірала Макарова та Бібліотеки МНАУ надають віддаленим користувачам доступ до Електронного каталогу (ЕК). НБ МНУ імені В. О. Сухомлинського та Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ" надають доступ до ЕК через Зведений електронний каталог бібліотек м. Миколаєва, розташований на сайті "Ресурси бібліотек міста Миколаєва". Бібліотека МПН НУ"ОЮА" надає доступ до вищезазначеного електронного ресурсу у локальній мережі вишу. Крім того, у локальній мережі ВНЗ надає доступ до ЕК та повнотекстових БД Бібліотека МНАУ. Доступ до віртуальних виставок пропонується на сайтах – НБ НУК імені адмірала Макарова, Бібліотеки МНАУ та Бібліотеки МПН НУ "ОЮА" та на блозі Бібліотеки ВП "МФ КНУКіМ".

Можливість доступу до баз даних (власних, придбаних, в режимі тестового доступу) є однією з складових, що сприяє виконанню основної місії бібліотеки ВНЗ – інформаційного забезпечення навчального процесу і наукової діяльності вишу. Як вона забезпечується у віртуальному просторі? Доступ до аналітичних (та повнотекстових) БД власної генерації більшість бібліотек МО надають у локальних мережах вишів. Доступ до передплачених БД віддаленим користувачам надає: НБ НУК імені адмірала Макарова. На сторінці НБ МНУ імені В. О. Сухомлинського у розділі "Оголошення" є посилання на сайт, логін та пароль, завдяки яким можна отримати доступ до електронних колекцій книг видавництва "Центр навчальної літератури". Бібліотека МПН НУ "ОЮА" пропонує доступ до передплаченої електронної бази "Нормативні акти України" у локальній мережі вишу.

Систематично тестові доступи до різноманітних електронних ресурсів надає НБ НУК імені адмірала Макарова (у розділах "Новини", "Діючі тестові доступи"), крім того на сайті книгозбірні розміщується інформація про вільний доступ (Open Access) до наукових електронних ресурсів під час Міжнародного Тижня Відкритого Доступу. Також тестові доступи до різноманітних електронних ресурсів пропонують: Бібліотека МНАУ (у розділі "Актуально") та Бібліотека ЧНУ імені П.Могили.

НБ НУК імені адмірала Макарова та Бібліотека МНАУ працюють над створенням Інституційних репозитаріїв вишів. Вищезазначені Інституційні репозитарії мають також і

свої власні електронні адреси. На сайті Бібліотеки МПН НУ "ОЮА" за допомогою посилання пропонується доступ до Відкритих архівів України – доступ до наукових публікацій, розміщених у репозитаріях вишів України. На сторінці НБ МНУ імені В. О. Сухомлинського є посилання, за допомогою яких віртуальний користувач може отримати доступ до Відкритих міжнародних електронних наукових публікацій (Google Scholar, Google Book Search, Scirus, DOAJ та інш.).

Об'єктом аналізу стали і бібліографічні ресурси бібліотек МО. Доступними на момент вивчення були електронні бібліографічні ресурси, що представлені на сайтах чотирьох бібліотек, а саме: НБ НУК імені адмірала Макарова, Бібліотеки МНАУ, Бібліотеки МПН НУ "ОЮА", Бібліотеки ЧНУ імені П.Могили, а також на блозі "Культурна бібліотека" Бібліотеки ВП "МФ КНУКіМ". Необхідно відзначити різноманітність видів вказаної продукції. Це – бюлетені нових надходжень, бібліографічні покажчики (рекомендаційні, біобібліографічні, персональні), прес-дайджести, списки літератури тощо.

Отже, аналіз змісту віртуальних представництв бібліотек МО засвідчив, що усі наявні сайти, сторінки на сайтах вишів мають своє обличчя, кожен відрізняється повнотою відображення ресурсів. Сайти трьох книгозбірень (НБ НУК, Бібліотеки МНАУ, Бібліотеки МПН НУ "ОЮА") мають цікавий дизайн, розгорнуту, розгалужену структуру, найбільш інформативні та постійно підтримуються в актуальному стані. Саме їх і варто виділити у групу лідерів.

Останнім часом в Україні спостерігається тенденція до перенесення користувацької активності до соціальних мереж та блогів. Таку складову віртуального бібліотечного представництва, як блоги, підтримують дві книгозбірні, охоплені дослідженням. Це – Бібліотека ЧНУ імені П. Могили та Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ" (блог "Культурна бібліотека").

Проаналізувавши зміст інформаційних повідомлень (постів) цих ресурсів, можна сказати, що вони переважно мають читацьке призначення. Під час моніторингу інтернет-журналів аналізувалися відповідність ресурсу меті його створення, зацікавленість читацької аудиторії, якість комунікації між бібліотекарями і читачами, зв'язок з іншими бібліотечними ресурсами.

Отримані результати засвідчили, що усі досліджені блоги містять повідомлення про основні бібліотечні заходи, послуги та проекти, фотозвіти, бібліотечне відео, віртуальні виставки, що уможлиблює досягнення важливих результатів бібліоблогерської діяльності — покращення іміджу, залучення нових читачів. Є можливість залишати коментарі (у т. ч. для користувачів, зареєстрованих у соціальних мережах), містять посилання до сторінки бібліотеки на сайті вишу (Бібліотека ЧНУ імені П. Могили), на соціальні мережі, є лічильник для ведення статистики переглядів (Бібліотека ВП "МФ КНУКіМ").

Прогнозуючи подальший розвиток бібліотечних блогів, охоплених дослідженням, можна побажати їм постійно підтримувати їх в активному стані, удосконалювати структуру, знайти власного читача, популяризувати бібліотечний сервіс, що в результаті позитивно впливатиме на імідж бібліотек.

Окрім сайтів і блогів, складовою частиною віртуального бібліотечного простору є представництва у популярних соціальних мережах (СМ). А якщо врахувати, що СМ користуються великою популярністю не тільки серед студентів, але й серед науково-педагогічних працівників та співробітників вишу, необхідно використовувати їх в якості майданчика для освітньої та дослідницької роботи.

Всі бібліотеки вишів м. Миколаєва зареєстровано у соціальних мережах. Більшість книгозбірень підтримують одночасно кілька сторінок (груп) у різних соціальних спільнотах. Під час дослідження проаналізовано всі представництва бібліотек МО у соціальних мережах. Критеріями оцінювання було обрано: повнота відображення профілю установи у соціальній мережі, види поширення інформації про діяльність закладу та наявність контактної інформації.

Результати дослідження дозволили з'ясувати, що усі проаналізовані профілі бібліотек ВНЗ у соціальних мережах заповнено частково. У повному або скороченому обсязі розміщується інформація про бібліотеку, мету діяльності, логотип бібліотеки, оригінальні дописи, фото-відеофайли, перепости тощо. Бібліотеки ВНЗ здебільшого використовують віртуальні представництва для реклами діяльності, налагодження дружніх стосунків із колегами, нинішніми та потенційними читачами бібліотеки, партнерами, створення бібліотечних онлайн-громад та груп, а також для демонстрації різноманітних фото-матеріалів, анонсування нових надходжень, проведення онлайн-опитувань тощо.

Загалом, під час дослідження було з'ясовано, що віртуальні представництва бібліотек ВНЗ не завжди мають зв'язок між складовими частинами. Тому найближчим часом ці зв'язки варто посилити.

Базуючись на результатах дослідження, нами було виявлено, що серед 6 сайтів, блогів бібліотек ВНЗ, посилання на власні сторінки у соціальних мережах мають 5. Тобто, якщо бібліотека і має представництво у соціальних мережах, дізнатись користувачеві про це без додаткових пошуків в комунікаційному середовищі мережі Інтернет важко.

Усе це свідчить, що бібліотеки ВНЗ знаходяться на шляху до формування концепції використання соціальних мереж. Подальший моніторинг освоєння бібліотеками ВНЗ цього перспективного напрямку комунікації з користувачами дасть можливість з'ясувати корисність цього виду спілкування для учасників комунікаційного процесу.

Таким чином, отримані результати моніторингу дозволяють зробити висновок, що процес формування віртуального простору бібліотек ВНЗ м. Миколаєва відбувається нерівномірно: мережеві представництва бібліотек вишів перебувають на різних стадіях розвитку: в одній частині закладів цей процес сьогодні залишається у зародковому стані, а в іншій — вже кілька років поспіль є онлайн-доступ до внутрішніх електронних ресурсів, сформовано зовнішні ресурси та послуги, які вподобали користувачі. Тому, досвід книгозбірень, де віртуальні ресурси динамічно розвиваються на користь усіх учасників комунікаційного процесу, потребує запровадження в тих бібліотеках, де є прогалини у використанні інформаційно-комунікаційних технологій для обслуговування читачів.

Адже бібліотека – це не тільки книги, а в першу чергу – реальні та потенційні користувачі. Поставивши на чільне місце читачів бібліотеки, їх інтереси, книгозбірня стає

для віртуальних відвідувачів консультантом, партнером, тим самим піднімаючи свій авторитет, сприяє просуванню бібліотеки як у віртуальному просторі, так і в реальному світі. Тільки в таких умовах є шанс бути попереду і удосконалювати модель сучасної бібліотеки вишу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зверевич, В. В. Пространство современной библиотеки: «реальное» и «виртуальное» / В. В. Зверевич // Науч. и техн. б-ки. – 2012. – № 11. – С. 7–17. – (Библиотечное пространство).
2. Киричок, И. Вузовское виртуальное сообщество: миссия библиотеки в социальных сетях / И. Киричок, О. Русанова, К. Тесленко // Бібліотечний форум України. – 2014. – № 3. – С. 18–20.
3. Кулик, Є. Формування віртуального бібліотечного простору для бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва / Є. Кулик // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 12. – С. 28–31.
4. Хемчян, І. Освітнянські бібліотеки України в соціальних мережах / І. Хемчян, Н. Соколовська // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 8. – С. 39–43.

Белодед Е. В.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова,
Научная библиотека

БІБЛІОТЕКИ ВУЗОВ Г. НИКОЛАЄВА В ВІРТУАЛЬНІЙ СРЕДІ

В статті освещены результаты мониторинга виртуальных представительств библиотек ВУЗов г. Николаева в сети Интернет. Раскрыта роль социальных медиа и социальных сетей в деятельности библиотек. Очерчены возможные пути повышения популяризации электронных ресурсов библиотек ВУЗов в читательской среде.

Ключевые слова: виртуальные библиотечные представительства, библиотечно-информационное обслуживание, социальные сети.

Beloded O. V.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

MYKOLAIV UNIVERSITY LIBRARIES IN THE VIRTUAL ENVIRONMENT

The monitoring results of virtual representations of Mykolaiv University libraries in the Internet reflected in the article. Presented role of social-media and social networks of libraries. Outlined possible ways of increasing popularization of University libraries' electronic resources in reader environment.

Keywords: virtual library representation, library and information services, social networks.

Білоус В. С.

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського,
бібліотека

УДК [027.7]:004.77

АДАПТАЦІЯ БІБЛІОТЕКИ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО ДО РЕАЛІЙ ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ

Стаття відображає інноваційні форми діяльності бібліотеки, питання розвитку бібліотеки вищого навчального закладу в цифровому медіапросторі. Акцентовано увагу на досвіді роботи бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Ключові слова: інновації у бібліотеці, електронні ресурси, електронна бібліотека, інформаційні комунікації, соціальні мережі, цифровий простір, бібліотека Вінницького педуніверситету.

Актуальність дослідження. Трансформація вищої освіти зумовлює необхідність зміщення акцентів у функціонуванні сучасної бібліотеки, вимагає відповідності міжнародним стандартам та впровадження якісних змін у її діяльність. Питання сталого розвитку бібліотек у цифровому медіапросторі залишається в числі важливих проблем, які необхідно вирішувати для того, щоб, принаймні, не опинитися на узбіччі глобальної інформатизації у становищі «зворотного розвитку» [6]. Адаптація бібліотек до цифрового медіасередовища стає необхідністю та шансом, який потрібно якісно і оперативно реалізувати, керуючись соціальною значимістю бібліотечно-інформаційної сфери діяльності в умовах розширення інформаційного простору.

Мета статті – акцентувати увагу на науковій новизні діяльності бібліотеки вищого навчального закладу та її ролі у інформаційно-комунікаційному середовищі в умовах цифрового ландшафту, показати важливість щодо адаптації у цифровому медіапросторі, розповісти про досвід роботи освітянської книгозбірні.

Аналіз досліджень. Питанню діяльності бібліотеки та її інтеграції у світовий інформаційний простір присвячено чимало робіт, тема розглядається на наукових конференціях, семінарах, круглих столах, висвітлюється на сторінках фахових видань. Особливого значення для осмислення проблеми діяльності бібліотеки в структурі сучасних інформаційних комунікацій, адаптації бібліотек у сучасному інфопросторі набувають дослідження зарубіжних та вітчизняних вчених і практиків бібліотечної справи. Дана проблематика знаходиться у полі зору Колесникової Т., Копанєвої В., Головахи С., Назаровця С., Бондаренко Т., Шрайберга Я., Соколової І., Вахрущева М. та багатьох інших. Вітчизняні вчені-бібліотекознавці [4] доводять необхідність впровадження у бібліотеках ВНЗ України нових цифрових послуг із супроводження університетської науки. Про роль інституційного репозитарію у підтримці відкритого

доступу до наукових інформаційних ресурсів піднімалося у працях Ярошенко Т., Бруй О., Назаровця С, Колесникової Т. та ін.

Виклад основного матеріалу. Якісні зміни у бібліотечно-інформаційному середовищі безпосередньо впливають на роботу бібліотеки, характеризуються загальними тенденціями, пов'язаними з широким розповсюдженням електронних ресурсів; впровадженням та розвитком нових інформаційних технологій, які забезпечують процеси створення електронних ресурсів, цифрового збереження та доступу до інформації; тенденцією збільшення віддалених користувачів; підвищенням вимог до послуг, які надаються бібліотеками та потреб персоналу у постійному оновленні фахових знань для забезпечення професійного рівня обслуговування користувачів [6]. У сучасних умовах інформатизації суспільства та масової інтеграції в мережу Інтернет освітянські бібліотеки широко застосовують інформаційно-комунікаційні технології і докладають певних зусиль для забезпечення користувачам вільного та оперативного доступу до ресурсів [7, с.39].

Забезпечення якості бібліотечних послуг та формування сучасної моделі бібліотеки – пріоритетний напрям роботи освітянської книгозбірні, стратегія її розвитку, що відображається у її проектній діяльності. У рамках діючого проекту «Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – модель сучасної бібліотеки вищого навчального закладу», спрямованого на створення бібліотеки, яка відповідає сучасним вимогам бібліотеки вищого навчального закладу, діють окремі інноваційні міні-проекти, один із яких – «Бібліотека Web 2.0 – стратегія розбудови електронної бібліотеки університету». Одна з головних ідей проекту – вихід за рамки читальних залів, просування власних бібліотечно-інформаційних ресурсів, послуг і продуктів на сайтах, у блогах, соціальних мережах, усередині бібліотечних співтовариств. «Бібліотека Web 2.0» це – абсолютно нова філософія, в якій користувач є рівноправним учасником бібліотечного процесу, а сам простір бібліотеки стає здебільшого інтерактивним, що відповідає потребам сучасного віртуального читацького середовища. Це й забезпечення доступу до ЕК, електронної бібліотеки, локальних і мережових ресурсів (придбаних і власної генерації), електронних резервних колекцій [6]. Впровадження інноваційних проектів відбувається за умов суцільного адаптування бібліотеки до реалій сучасного цифрового ландшафту, магістральним напрямом якого виступає інформатизація бібліотечної діяльності, використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування та збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів, послуг та продуктів, забезпечення їх загальнодоступності за допомогою глобальних інформаційних соціальних мереж. Акценти університетської бібліотеки спрямовуються на формування електронних ресурсів, популяризацію ідей відкритого доступу, побудову загальнодоступних архівів наукової інформації, підвищення вебметричного рейтингу університету. Структуруючи Інтернет-ресурси, бібліотека виступає у ролі інформаційного посередника, допомагає користувачеві знаходити якісний, релевантний матеріал, здійснює пошук, відбір та аналітико-синтетичну обробку ресурсів. У бібліотеці започатковано комплекс електронних послуг, спрямованих на забезпечення інформаційних потреб наукових співробітників, аспірантів, викладачів та студентів, впроваджуються нові цифрові послуги із супроводження університетської науки: організація та супроводження інституційних

репозитаріїв; бібліотечне видавництво; інтеграція наукових публікацій до міжнародного наукового інфопростору; вимірювання впливу та видимості результатів наукових досліджень ВНЗ у світовому інфопросторі.

З метою повноцінного забезпечення фахових потреб студентів та працівників освітянської галузі здійснюється доступ до всіх бібліотечно-інформаційних ресурсів як власного виробництва, так і придбаних. Формування потужної електронної бібліотеки, оперативне забезпечення доступності до якісної інформації і наукових знань залишається пріоритетним напрямом діяльності, що визначається її статусом і станом фінансування, профілем комплектування та обсягом фондів, рівнем комп'ютеризації та програмного забезпечення, контингентом користувачів і освітніми потребами в інформації. Велика увага акцентується на напрямках наукової комунікації в електронному середовищі, що базується на феномені «відкритого контенту». На сьогодні віртуальні електронні ресурси та колекції є невід'ємною частиною фондів університетських бібліотек. Тенденцією просування бібліотеки у цифровому середовищі є створення цифрових колекцій, формування контент-стратегії бібліотеки [5, с. 9]. Електронні колекції, що формуються бібліотекою, насамперед, орієнтовані на інформаційні потреби університету. Здійснюється формування повнотекстового ресурсу цифрових копій видань цінного та рідкісного фонду. Створення та використання якісного контенту є одним із важливих аспектів діяльності бібліотеки ВНЗ. Інноваційні перетворення у змісті, формах та методах діяльності бібліотеки впливають на покращення навчально-виховного процесу та наукової діяльності навчального закладу, приносять помітні соціально значимі результати [1].

Вагомим джерелом інформації в сучасному інформаційному просторі виступає сайт, який є інтерактивним інструментом з надання інформаційних послуг користувачам, багатофункціональним інструментом для просування електронних ресурсів, організації доступу до них, наданні різних продуктів та послуг. Основними серед них є: інформаційно-бібліографічний сервіс «Віртуальна довідка»; інформаційні ресурси «Тематичний інтернет-навігатор», «Джерела наукової інформації», «Наукові реферативні огляди». Структуру розділу «Сайти для науковців» вдосконалено та обладнано меню навігації: науково-технічні та навчальні електронні бібліотеки; бібліотеки наукової та академічної інформації; наукометрія; Інституційний репозитарій; спеціальні архіви дисертацій та авторефератів; інтелектуальна власність; портали наукової періодики; перевірка на плагіат. У свою чергу на допомогу науковцям на сайті бібліотеки розміщено методичну презентацію «Наукометрія. Базова інформація: аналітичний огляд».

Адаптація бібліотек до реалій цифрового простору вимагає їх активної участі в системі інформаційних обмінів – вони покликані організувати обмін інформацією в мережевому гетерогенному середовищі. Продовжується корпоративна взаємодія з бібліотеками різних систем і відомств зі створення Центрального всеукраїнського та регіонального корпоративних каталогів. Спільно з освітянськими бібліотеками беремо участь у формуванні інтегрованого інформаційного ресурсу з психолого-педагогічної тематики та «Зведеної бази даних дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології», здійснюється реферування статей для реферативного продукту БД «Україніка наукова».

Рівень комфортності доступу до інформації, незалежно від її формату, виступає важливим показником діяльності бібліотеки і однією з умов успіху впровадження інноваційних освітніх технологій. У бібліотеці: функціонує дві електронні зали на 80 ПК, діє безкоштовна зона Wi-Fi. Інтернет-ресурси бібліотеки сьогодні є інструментами організаційного, інформаційно-бібліографічного та культурно-просвітницького інформування користувачів бібліотеки. Інтернет-простір бібліотеки розширено за рахунок використання хмарних технологій, зокрема Google+. Бібліотека використовує Google-drive для обміну та спільного формування файлів. Постійно вдосконалюється структура блогу бібліотеки, створюються флеш-альбоми та Google-альбоми.

Використання у роботі web-технологій надає користувачам різнопланову інформацію на основі БД ЕК, активно пропагувати фонди за допомогою віртуальних сервісів. Сучасне бібліотечне інформаційне середовище, сформоване на платформі Web.2.0, створює нові можливості для організації інтерактивної інформаційної взаємодії бібліотеки з користувачами за рахунок використання соціальних мереж. Мережеві інформаційні ресурси забезпечують бібліотеці роль інформаційно-освітнього центру. Бути в мережі – вкрай важливо для сучасного студента та викладача. Бібліотека реагує на потребу часу, постійно присутня в конкурентно інформаційному медіапросторі, шукає нові шляхи поширення наукових та технологічних знань, використовує існуючі можливості Інтернету, у т. ч. соціальні мережі, які сьогодні одним з найпопулярніших і затребуваних засобів комунікації. На разі бібліотека дедалі більше нарощує присутність в інтерактивному середовищі мас-медіа – у блогосфері, соціальних мережах, інших інтерактивних майданчиках.

Освітнянська книгозбірня присутня у соціальних мережах як спільнота і у вигляді персональних акаунтів бібліотекарів: Vkontakte.ru, YouTube, Odnoklassniki.ru (група «Бібліострана»), Facebook, Twitter, LinkedIn.com. За типом контенту публікації відображають загальний текстовий та мультимедійний контент (фотографії, відео, аудіо), лінки (гіперпосилання на бібліотечні продукти та послуги, інші посилання), бібліотечні події. У спільноті проводяться різноманітні конкурси («Книги, які ми читаємо», «Бібліотека очима студента. Значного поширення набуло розміщення відеоматеріалів у мережі YouTube.com, яка дає змогу завантажувати відеофайли власного виробництва (близько 20 відеосюжетів). Соціальні мережі – це перспективні інструменти для інформування про бібліотечні заходи, активізації комунікації «бібліотека-читач», механізм оперативного зворотного зв'язку та низка інших можливостей. Присутність бібліотек у інтерактивному просторі соціальних мереж – кількість акаунтів, активність і різноманітність комунікації – актуалізує питання виявлення та аналізу існуючих рекламних стратегій просування продуктів і послуг у діяльності бібліотек в електронному середовищі [6].

Питання забезпечення вчених необхідними вітчизняними та світовими інформаційними ресурсами, інтеграції наукових публікацій та збільшення рівня представництва університетської науки у міжнародному інформаційний просторі становить стратегічно важливий напрям діяльності бібліотеки. Надаючи інформаційну підтримку навчальній, науковій та виховній діяльності бібліотека прагне бути активним

партнером на всіх стадіях життєвого циклу наукових досліджень вчених ВНЗ [2]. Бібліотека університету взяла на себе відповідальність за поширення результатів досліджень учених інституту у світовому інфопросторі, розвиває сервіси із підтримки наукових публікацій, надає допомогу з інтегрування публікацій у світові БД, консультації щодо реєстрації в наукометричних БД, допомагає створити профіль вченого, установи та наукового видання.

ВИСНОВОК. Таким чином, бібліотекам, які на потребу часу вимушені вступити у віртуальний цифровий простір, важливо сформувавши стратегію розвитку «свого» нового комунікаційного середовища: змінити орієнтацію діяльності в медіа середовищі зі створення контент-стратегії; позиціонувати себе як надійне та безпечне джерело інформації, використовуючи для цього всі продукти та послуги, застосовувати технології соціального медіа маркетингу, обміну, самоорганізації тощо. Формуючи модель сучасної бібліотеки ВНЗ, персонал університетської бібліотеки займає активну позицію у створенні єдиного інтерактивного інформаційного середовища, центру навчального, наукового та соціального життя університету і пропонує ряд нових послуг щодо адаптації у цифровому інфопросторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головаха, С. Наукова бібліотека в соціальних мережах / Сергій Головаха // Бібліотечний вісник. – 2012. – № 3. – С. 29–32.
2. Колесникова, Т. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень [Електронний ресурс] / Тетяна Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 4. – С. 7–26. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/2416>.
3. Колесникова, Т. О. Університетська наука: бібліометричні дослідження [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова, О. В. Матвеева // Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства : матеріали міжнар. наук.- практ. конф., 10–11 вересня 2015 р., Львів. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015.
4. Колесникова, Т. О. Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф., Івано-Франківськ, 16–19 червня 2015 р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 147–160. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3907>.
5. Мар'їна, О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі / Олена Мар'їна // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 4. – С. 8–12.
6. Міжнародна наукова конференція "Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору". – Режим доступу: <http://www.nauka-online.org/content/mizhnarodna-naukova-konferenciya-biblioteka-nauka-komunikaciya-formuvannya-nacionalnogo>.
7. Хемчян, І. Освітнянські бібліотеки України в соціальних мережах / І. Хемчян, Н. Соколовська // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 8. – С. 39–43.

Белоус В. С.

Винницкий государственный педагогический университет им. М. Коцюбинского, библиотека

АДАПТАЦИЯ БИБЛИОТЕКИ ВИННИЦКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ МИХАИЛА КОЦЮБИНСКОГО К РЕАЛИЯМ ЦИФРОВОГО ПРОСТРАНСТВА

Статья отражает инновационные формы деятельности библиотеки, вопросы развития библиотеки высшего учебного заведения в цифровом медиапространстве. Акцентировано внимание на опыте работы библиотеки Винницкого государственного педагогического университета имени Михаила Коцюбинского.

Ключевые слова: инновации в библиотеке, электронные ресурсы, электронная библиотека, информационные коммуникации, социальные сети, цифровое пространство, библиотека Винницкого педуниверситета.

Bilous V. S.

Vinnitsia State M. Kotsiubynskyi Pedagogical University, Library

ADAPTATION LIBRARY VINNITSIA STATE MYKHAILO KOTSIUBYNSKYI PEDAGOGICAL UNIVERSITY TO THE REALITIES OF THE DIGITAL SPACE

The article reflects the innovative form of libraries, the development of the university libraries in the digital media space. The attention is focused on the experience of library in Vinnitsia State Pedagogical University.

Keywords: innovation in the library, electronic resources, electronic library, information communication, social networking, digital space, library of Vinnitsa Pedagogical University.

Бобиль В. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, кафедра «Облік, аудит та інтелектуальна власність»

Дронь М. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

УДК 004(031)-021.131

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ПРИ ФОРМУВАННІ СТАТЕЙ У ВІКІПЕДІЇ

Одним із напрямів роботи університетської бібліотеки є впровадження новітніх технологій, у тому числі застосування в бібліотечному сервісі онлайн-енциклопедій. У статті розглядається проблема виникнення конфлікту інтересів у процесі формування статей у Вікіпедії, досліджуються критерії оцінки якості контенту електронної енциклопедії через виокремлення ознак якісних та неякісних статей, надаються пропозиції щодо вирішення конфлікту стейкхолдерів та покращення якості контенту.

Ключові слова: університетські бібліотеки, статті, електронні енциклопедії, Вікіпедія, конфлікт інтересів, зацікавлені особи, оцінка якості.

В сучасних умовах університетські бібліотеки потребують використання нових цифрових сервісів, у тому числі застосування таких електронних енциклопедій, як Вікіпедія. Завдяки впровадженню нових моделей наукової комунікації, формується та поширюється світове наукове знання та відбувається обмін інформацією в процесах формального і неформального спілкування [4].

Одним із перспективних напрямів розвитку ідей бібліотечної діяльності є наповнення та редагування українського сегменту Вікіпедії навчально-довідковою інформацією, розвиток якого спричинений потребами суспільства в якісній інформації [3].

На теперішній час українська Вікіпедія – це найбільша енциклопедія українською мовою: в ній нараховується більше 650 тисяч статей, і вона займає 16-те місце за кількістю статей серед мовних аналогів (між Вікіпедіями китайською та каталонською мовами) та третє місце серед слов'янських Вікіпедій. В українській Вікіпедії зареєстровано 331 093 користувачів. З них, станом на 1 вересня 2016 року, 54 676 зробили принаймні одне редагування. Українська Вікіпедія є одним із відомих україномовних інформаційних ресурсів: так, у серпні 2016 року в українській Вікіпедії загальна кількість переглядів сягала 25,7 мільйонів, що становить 0,17 % від переглядів сторінок Вікіпедії усіма мовами, або 25-е місце у світі [6].

Стаття в Вікіпедії формується не одразу: один дописувач може започаткувати статтю, інший відкоригувати контент через доповнення або вилучення певного тексту. Зацікавлені особи обговорюють розвиток статей, оцінюють якість та аргументованість джерел, встановлюють правила редагування.

Ознаки якісних або неякісних статей наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Оцінка якості статей у Вікіпедії [5]

Ознаки якісної статті	Ознаки неякісної статті
Преамбула статті є зрозумілою та підсумовує ключові моменти статті	Проблеми в преамбулі статті
Чітка структура статті (є декілька розділів та підрозділів, зображення та схеми розташовані в потрібних місцях, додатки та виноски наприкінці)	Стаття містить не підтверджені джерелами думки або оціночні твердження, які не є нейтральними
Різноманітні аспекти теми є добре збалансованими (всі вагомні аспекти охоплені, жоден аспект не переважає у статті)	Стаття посилається до «деяких», «багатьох» та інших неназваних груп людей
Охоплення є нейтральним (статті повинні бути написані без упереджень)	Певні аспекти теми пропущено у змісті та самій статті, деякі розділи здаються задовгими ніж передбачає їх важливість
Посилання на надійні джерела	Стаття містить дуже мало посилань на джерела, або важливі частини статті не містять виносок

Як свідчить практика, контент більшості сторінок обговорення неякісних статей Вікіпедії містить негативні коментарі. Якщо редактори, що працюють над статтею, не можуть знайти «спільну мову», стаття може бути упереджена в одну зі сторін, що, у свою чергу, може стати причиною виникнення конфлікту інтересів зацікавлених осіб (стейкхолдерів).

В процесі розв'язання конфлікту інтересів зацікавлені особи мають виявляти обережність і не переслідувати редакторів. Іноді конфлікт інтересів вирішується у випадку, коли стейкхолдер самостійно розкриває свій зв'язок з предметом статті. Якщо редактор не ідентифікує свою особистість і місце роботи, то це, певною мірою, може свідчити про порушення принципу «нейтральної точки зору».

Зменшити вірогідність виникнення конфлікту інтересів стейкхолдерів можливо за допомогою використання таких заходів [2]:

- редактори статті та автор статті зобов'язані ввести тексти, що містять протилежні думки, підкріплені джерелами, що забезпечує об'єктивність та ємність інформації в статті (опоненти повинні розглядати проблему за принципом «теза-антитеза», «версія-контрверсія»);

- своєчасне виявлення та оприлюднення фактів щодо зловживання статусом «адміністратора» чи «патрульного»;

- зменшення переслідування справедливих дій «адміністратора» чи «патрульного», «арбітра»;

- протидія вандалізму (явно шкідницьке долучення, видалення чи зміна вмісту, скоєне навмисне з метою скомпрометувати достовірність та авторитетність енциклопедії), конфлікту редагувань (регулярне скасування редагування, яке було зроблено протилежною стороною на одній або декількох сторінках суміжної тематики), вікіампіризму (вороже ставлення до тих, хто порушив правила Вікіпедії), тролінгу (розміщення провокаційних повідомлень з метою викликати конфлікти між учасниками, образи, війну редагувань), флуду (марнослів'я, повідомлення в Інтернет-форумах і чатах, яке має, в багатьох випадках, великі обсяги і не несе якоїсь нової чи корисної інформації) в обговоренні статей.

Крім того, з метою уникнення конфлікту інтересів необхідно, щоб стаття, яка розміщується в Вікіпедії, відповідала певним нормам (стандартам), а саме [2]:

- критеріям енциклопедичності;
- можливості перевірки (автори або редактори повинні використовувати та покладатись на джерела, що варті довіри);
- відсутності оригінальних досліджень (в Вікіпедії не використовуються факти, твердження та ідеї, на підтвердження яких немає опублікованих джерел),
- представленню нейтральної точки зору (статті повинні писатися неупереджено, щоб читач одержував уявлення про реальний стан справ);
- не порушувати авторські права (у Вікіпедію можна завантажувати матеріали авторства інших людей тільки якщо: матеріали перебувають у статусі суспільного надбання або якщо власники авторських прав на ці матеріали опублікували їх на умовах ліцензії «cc by-sa» чи сумісної із нею, або надали спеціальний дозвіл на публікацію матеріалу на умовах зазначеної ліцензії).

Всі учасники повинні суворо дотримуватися цих правил при створенні статей і при оцінці їх змісту, поважати дії інших зацікавлених осіб, котрі вносять необхідні правки з метою відредагувати зміст відповідно до зазначених стандартів.

З користувачами, які підозрюються у спровокованому конфлікті інтересів, має бути відкрите обговорення питання (дискусія) на сторінці обговорення та форумі. Якщо згоди не вдається досягнути через дискусію, можна залучити третю сторону до обговорення, або посередників (посередництво є добровільним процесом, під час якого нейтральна сторона співпрацює зі сторонами конфлікту для вирішення проблеми). Крім того, якщо деякі опоненти ігнорують погоджені питання, є можливість провести опитування, у якому повністю розкрити суть конфлікту та вказати усі зацікавлені сторони конфлікту. Якщо вищезазвані кроки виявились невдалими, має сенс звернутися до арбітражу (для цього необхідно розмістити «запит на арбітраж»). Арбітраж відрізняється від «посередництва» в тому сенсі, що його рішення обов'язкові. Якщо поведінка однієї із сторін була грубою, або містила серйозні порушення Правил Вікіпедії, можуть бути вжиті радикальні заходи аж до блокування користувачеві доступу до Вікіпедії [1].

Зазначимо, що використання звинувачень у конфлікті інтересів для переслідування користувача або отримання переваги в суперечці про зміст статей заборонені і може призвести до блокування.

Якщо конфлікт інтересів стає причиною розбіжностей опонентів у дискусії про нейтральність фігурантів конфлікту, коли користувачі легко приходять до обопільних звинувачень у конфлікті інтересів, то не слід використовувати такі звинувачення у спорі щодо змісту самої статті.

Необхідно уникати використання слів на кшталт «марнославство», «нетямущість» і подібних оціночних епітетів. Крім того, неприпустимим є зневажливе ставлення до користувача з якоїсь етнічної групи, зверхнє ставлення до його релігійного вподобання тощо — це буде розцінено як «відхід від суті питання» та «перехід на особистість» [7].

Як зазначалося раніше, Вікіпедія — це відкрита енциклопедія, яку може правити кожен, але якщо у вас є конфлікт інтересів, тоді утримайтеся від редагування або будьте надзвичайно обережними, якщо ви

- редагуєте статті, що мають якесь відношення до вас особисто, до вашої організації або ваших конкурентів, а також до їх проектів та продуктів;
- берете участь у обговоренні можливого видалення статей, що мають відношення до вашої організації або її конкурентів;
- ставите посилання на статті про вашу організацію або продукт, або на веб-сайт, що належить вашій організації.

Крім того, ви повинні завжди уникати порушень правил Вікіпедії, особливо щодо самореклами, автобіографії, нейтральності точки зору, перевірності [2].

Отже стабільний розвиток Вікіпедії залежить від ефективності механізму вирішення конфлікту інтересів стейкхолдерів (авторів, редакторів, патрульних, адміністраторів). Для значного зменшення конфлікту інтересів необхідно, щоби зацікавлені особи дотримувалися принципів «нейтральності» та «перевіреності» та не порушували авторських прав в процесі формування статей у Вікіпедії.

Науково-технічна бібліотека Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі Бібліотека ДНУЗТ), розуміючи важливість розширення української складової в міжнародному інформаційному просторі та можливості Вікіпедії в процесах розповсюдження знань, долучилася до цього напрямку діяльності в 2015 р. На сьогодні створено сторінки: періодичних видань ДНУЗТ («Наука та прогрес транспорту», «Антропологічні виміри філософських досліджень» та ін.), Бібліотеки ДНУЗТ, окремих вчених університету.

Університетські бібліотеки повинні активніше долучатися до наповнення українського сегменту Вікіпедії змістовною, цікавою й достовірною інформацією. Формування статей у Вікіпедії сприяє відкриттю та поширенню знань, допомагає навчатися та ділитися освітніми матеріалами, позитивно впливає на розвиток наукової комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія: Вирішення конфліктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Вирішення конфліктів](https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Вирішення_конфліктів).
2. Вікіпедія: Конфлікт інтересів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Конфлікт інтересів](https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Конфлікт_інтересів).
3. Грінченко, В. «Вікіпедія» як елемент культури інформаційного суспільства [Текст] / В. Грінченко, Т. Грінченко. – Вісник НАН України. – 2010. – № 10. – С. 54–63.
4. Колесникова, Т. О. Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки [Текст] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 16-17 черв. 2015 р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 147–160.
5. Оцінка якості статті Вікіпедії (книжкова полиця) / видання 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://outreach.wikimedia.org/wiki/Evaluating_Wikipedia_article_quality_\(Bookshelf\)/2013_edition/uk](https://outreach.wikimedia.org/wiki/Evaluating_Wikipedia_article_quality_(Bookshelf)/2013_edition/uk)
6. Українська Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська Вікіпедія](https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_Вікіпедія).
7. Як редагувати Вікіпедію: довід. для новачків [Текст] / упоряд. С. Д. Петров; за заг. ред. Є. В. Букета. – Київ : Україн. пріоритет, 2012. – 44 с.

Бобыль В. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, кафедра «Учет, аудит и интеллектуальная собственность»

Дронь М. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

КОНФЛИКТ ИНТЕРЕСОВ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ СТАТЕЙ В ВИКИПЕДИИ

Одним из направлений работы университетской библиотеки является внедрение новейших технологий, в том числе применения в библиотечном сервисе онлайн-энциклопедий. В статье рассматривается проблема возникновения конфликта интересов в процессе формирования статей в Википедии, исследуются критерии оценки качества контента электронной энциклопедии через выделение признаков качественных и некачественных статей, предоставляются предложения по решению конфликта стейкхолдеров и улучшение качества контента.

Ключевые слова: университетские библиотеки, статьи, электронные энциклопедии, Википедия, конфликт интересов, заинтересованные лица, оценка качества.

Bobyl V. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Department "Accounting, auditing and intellectual property"

Dron M. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

CONFLICT OF INTEREST IN FORMATION OF ARTICLES IN WIKIPEDIA

One of the aspects of university library work is introduction of new technologies, including use of online encyclopedias in library service. The article deals with problem of conflict of interest in process formation of articles in Wikipedia, investigates criteria for the assessments of content quality of electronic encyclopedia through feature separation of qualitative and low-quality articles, and provides suggestions for conflict resolution of stakeholders and content quality improvement.

Keywords: university libraries, articles, electronic encyclopedias, Wikipedia, conflict of interest, stakeholders, quality assessment.

Винокурова С. Г.

Київський національний університет культури і мистецтв,
Наукова бібліотека

МЕНЕДЖМЕНТ ЯКОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття присвячена питанням менеджменту якості в бібліотечній діяльності, приділено увагу роботі з персоналом у ході набуття досвіду впровадження менеджмента якості в навчальних закладах України. Висвітлено вплив впровадження системи менеджменту якості на результати діяльності бібліотеки.

Ключові слова: бібліотека, менеджмент, якість, маркетинг, стандарти, якість послуг.

Бібліотеки, основні завдання яких у нинішньому світі – забезпечення доступу до якісної інформації з усіх галузей знань, визнаються не тільки одним із ключових елементів побудови інформаційного суспільства, але й одним із його базових елементів.

Основу бібліотечної діяльності складає надання бібліотечно-бібліографічних послуг, які задовольняють потреби користувачів в інформації, освіті та культурі, стають каналом соціальної комунікації і, як засіб інформаційного сервісу, сприяють підвищенню людського потенціалу, а також створення додаткового суспільного продукту, просуванню ідей розвитку суспільства. Для того, щоб залишатися центрами інформації додаткової та інформаційної освіти, широкого культурного та міжособистісного спілкування в умовах постійно зростаючого обсягу світових інформаційно-мережових ресурсів, бібліотекам вищих навчальних закладів необхідно забезпечувати постійне підвищення якості діяльності. Це потребує чіткої орієнтації на кінцевий результат та постійної уваги до процесів безперервного покращення діяльності, що, в свою чергу, вимагає впровадження системи менеджменту якості в сучасній бібліотеці. Поняття «якість» для бібліотеки – це вдало налагоджена внутрішня технологія роботи фахівців бібліотечної галузі.

Проблеми розроблення та впровадження системи якості в практику бібліотек досліджували українські та російські науковці: В. Вахнован, М. Терехова, Л. Дубровіна, Т. Ткаченко. Впровадження системи менеджменту якості в бібліотечне обслуговування, оцінка його ефективності на основі організації зворотного зв'язку з користувачем досліджувались Ю. Ахмадовою, Є. Галімовою, О. Виноградовою та іншими.

Кожна бібліотека в тій чи іншій мірі знайома з системою менеджменту якості, але етапи впровадження даної системи у них різні. На першому етапі впровадження найбільш важливими є три моменти: мотивація, навчання, професіоналізм. Від того, наскільки успішно здійснюється процес мотивації співробітників і самого керівника, залежить багато в чому ефективність управління. Процес управління бібліотекою в системі менеджменту якості включає чотири основних взаємопов'язаних «виробничих» етапи: планування якості, контроль якості, оцінка якості, підвищення якості.

Планування якості – це визначення напрямів і критеріїв оцінки діяльності бібліотеки на основі знань потреб користувачів із урахуванням ресурсного (кадрового, техніко-технологічного, матеріального і фінансового забезпечення бібліотеки).

Контроль якості – це моніторинг результатів діяльності бібліотеки. Інструменти, які використовуються в процесі контролю: проведення соціологічних досліджень в середовищах реальних і потенційних користувачів; збір статистичних даних про результати інформаційно-бібліографічного обслуговування; внутрішній аудит; вивчення організації внутрішніх процесів, оцінка сильних і слабких сторін, можливостей та ризиків; виявлення потреб у підвищенні кваліфікації та перепідготовки персоналу з метою забезпечення необхідного рівня компетентності; документальне оформлення системи контролю якості обслуговування.

Оцінка якості – це визначення відповідності запланованих та отриманих результатів діяльності бібліотеки відповідно до її місії та поставлених цілей. Оцінка якості передбачає: аналіз результатів соціологічних досліджень, аналіз статистичних даних та нормативно-регламентуючої документації, аналіз системи обслуговування користувачів, системи підвищення кваліфікації та підготовки кадрів.

Підвищення якості – це поєднання показників діяльності бібліотеки, а саме: оптимізація внутрішніх процесів; підтримка і впровадження ефективних інновацій за допомогою змін у технологіях, в процесах, в самій бібліотеці; залучення персоналу в процес оцінювання обслуговування, виявлення проблемних питань та участі у заходах, спрямованих на підвищення якості послуг; навчання персоналу та підвищення кваліфікаційних вимог до бібліотечних фахівців; інші дії, спрямовані на підвищення задоволеності користувачів.

В Україні діють міжнародні стандарти з питань якості та системи менеджменту якості серії ISO (ISO 9000 та ISO 14000). Вони містять норми і рекомендації, спрямовані на впровадження системи менеджменту якості з подальшим успішним функціонуванням установи. Завдяки діяльності на основі стандартів родини ISO бібліотека може вірно організувати робочі процеси, підвищити якість послуг, одночасно зменшивши витрати часу, підвищити кількісні та якісні показники своєї діяльності.

Думка, що успіх установи в більшій мірі залежить від достатку матеріальних, людських чи інших ресурсів, – є найбільшою помилкою. Велика кількість ресурсів не є найголовнішим фактором успішної діяльності. Різноманітність і складність завдань, які необхідно вирішувати, пред'являють підвищені вимоги до рівня спеціальних знань і умінь працівників, тому персонал є головним ресурсом у системі якості. Відповідний рівень знань й умінь досягається насамперед відповідною підготовкою.

Підготовка персоналу у сфері якості – це діяльність керівництва бібліотеки із забезпечення готовності персоналу до виконання робіт відповідно до вимог системи якості. Вона здійснюється на основі принципів загальності, обов'язковості, безперервності та ієрархічної послідовності. Стосовно персоналу в системі менеджменту якості треба зазначити, що керівник (директор) координує роботу своїх співробітників та спрямовує її у вірному напрямі. Керівник здійснює мотиваційний розвиток персоналу, прагне максимально використовувати здібності працівників і активно залучати їх до вирішення

поставлених завдань, спільно з усіма зацікавленими сторонами вдосконалюючи роботу бібліотеки.

При цьому треба зазначити, що зміни мають бути планомірні, поступові й потребують певного часу. Оскільки до процесу забезпечення якості має бути залучений весь персонал організації, при цьому кожен працівник повинен бути відповідальним у своїй сфері якості. Різкі зміни в цьому випадку не прийнятні, тому що у підході до проблеми впровадження стандартів ДСТУ ISO 9000 переважає швидше не організаційно-методичний, а психологічний аспект. А в тих випадках, коли йдеться про психологію, будь-яка поспішність не тільки не бажана, а може бути й небезпечною.

Цікавий досвід залучення персоналу до діяльності з забезпечення якості, а також орієнтація системи на задоволення потреб споживачів має бібліотека Національного авіаційного університету, де було організовано навчання у формі «Школи менеджменту якості». Цікаву форму роботи з колективом має Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет». З метою залучення і мотивації персоналу, заохочення особистого розвитку проводились заходи щодо введення відповідних систем визнання і заохочення, які ґрунтуються на індивідуальних оцінках досягнень людей. Розроблялися критерії оцінювання діяльності за рейтинговою системою, де чітко і прозоро враховувалися і види роботи, і ініціативи, і ідеї. В багатьох бібліотеках вищих навчальних закладів теж накопичений певний досвід впровадження системи менеджменту якості.

Досвід колег свідчить про те, що впровадження системи якості допомагає бібліотеці підвищити рівень обслуговування та задоволеності користувачів, досягти оптимізації роботи бібліотеки та забезпечити високу якість інформаційно-бібліотечного обслуговування, прозорості процесів, налагодження системи постійного навчання бібліотечних працівників новітнім методам та формам роботи, прийняття ефективних рішень в управлінні бібліотекою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вахнован, В. Ю. Впровадження системи менеджменту якості в практику роботи Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету / В. Ю. Вахнован, О. П. Шкурко // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 4. – С. 10–13.
2. Ткаченко, Т. П. Засади формування системи якості бібліотеки / Т. П. Ткаченко // Вісник Харківської державної академії культури. – Харків, 2012. – Вип. 37. – С. 120–128.
3. Хитик, В. І. Рейтингова система оцінювання роботи працівників бібліотеки як складова оцінювання інформаційно-бібліотечної діяльності [Електронний ресурс] / В. І. Хитик ; ВНЗ України «Буковин. держ. мед. ун-т». – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/9910>. – Назва з екрана.
4. Шаповал, М. І. Менеджмент якості [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. І. Шаповал. – Київ, 2007. – 471 с. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-book-178.html>. – Назва з екрана.

Винокурова С. Г.

Киевский национальный университет культуры и искусств, Научная библиотека

МЕНЕДЖМЕНТ КАЧЕСТВА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОТЕК ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Статья посвящена вопросам менеджмента качества в библиотечной деятельности, уделено внимание работе с персоналом в ходе приобретения опыта внедрения менеджмента качества в учебных заведениях Украины. Освещено влияние внедрения системы менеджмента качества на результаты деятельности библиотеки.

Ключевые слова: библиотека, менеджмент, качество, маркетинг, стандарты, качество услуг.

Vynokurova S. H.

Kyiv National University of Culture and Arts, Scientific Library

MANAGEMENT OF QUALITY AT THE UNIVERSITY LIBRARY

The article is devoted to issues of quality management in library activities, paid attention to HR in the acquisition of experience implementing quality management in educational institutions of Ukraine. The influence of the introduction of quality management on the performance of the library.

Keywords: library, management, quality, marketing, standards, quality service.

УДК 021.64:027.7](477.63)

Гаврилюк Т. М.

Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія

ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА ТА УНІВЕРСИТЕТСЬКІ БІБЛІОТЕКИ М. ДНІПРО – ПАРТНЕРСТВО ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ

В статті аналізується досвід співпраці найбільшої публічної бібліотеки обласного центру міста Дніпро з колегами бібліотек ВНЗ міста та пропонуються нові напрямки співпраці.

Ключові слова: партнерство публічної та бібліотеки ВНЗ, співробітництво бібліотек, ДОУНБ, бібліотеки м. Дніпро.

Постановка проблеми. Обласний центр України місто Дніпро є одним з найбільших центрів вищої освіти та науки країни, в якому представлено більше 40 державних та приватних вузів різного рівня акредитації: від коледжів до академій та університетів, в кожному з них функціонують бібліотеки. Студенти вузів, аспіранти та викладачі, науковці м. Дніпро мають додатковий ресурс – колекцію книг та документів Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки. ДОУНБ підтримує зв'язок із колегами бібліотек різного виду. Автор статті досліджує досвід партнерства ДОУНБ з бібліотеками ВНЗ м Дніпро у 2016 році, який був проголошений «Роком англійської мови в Україні».

Дослідники соціального партнерства бібліотек, як в Україні (Літвак О., Вітенко В.), так і закордоном ((Bahr A. та Bolton N. (США); Engeszer R. J. (США), Rader H. B. (США), Waiganjo Wanyoike J. (Кенія)), констатують, що у більшості випадків академічні бібліотеки є прикладом для публічних бібліотек з точки зору професійних стандартів, нових технологій та співпраці з громадою.

Автор статті на прикладі співпраці бібліотек міста Дніпро (Україна) хоче показати, що найбільша публічна бібліотека області, має в доробку такі ресурси та методи роботи, які будуть цікаві колегам із бібліотек ВНЗ.

З нагоди проголошення 2016 року «Роком англійської мови в Україні» автор узагальнює досвід роботи відділу документів іноземними мовами та інших відділів ДОУНБ із бібліотеками ВНЗ обласного центру за останні п'ять років.

Професійне партнерство ДОУНБ з колегами бібліотек ВНЗ міста здійснюється за наступними напрямками:

- 1) Методична підтримка:
 - участь у підготовці кадрів для бібліотек міста.

Давні партнерські відносини поєднують ДОУНБ з Дніпровським коледжем культури, який готує спеціалістів за фахом «бібліотечна справа». Для студентів, що вивчають бібліотечну справу, під час навчального року проводять ознайомчі екскурсії, в літній період ДОУНБ є одним із місць проходження практики студентів. Практика

проходить під керівництвом високо кваліфікованих співробітників – завідуючих відділами та завідуючих секторами бібліотеки.

Кадри для бібліотек за кваліфікацією «Документознавство» готує також Дніпропетровський факультет Київського національного університету культури та мистецтв (КНУКіМ). Відділ літератури іноземними мовами ДОУНБ підтримує з цим вузом та його бібліотекою багаторічні дружні стосунки. Студентам спеціальності «Документознавство» проводилася ознайомча екскурсія відділами бібліотеки. На запит викладачів цієї спеціальності автор статті підготувала відео-презентацію «Електронний уряд та бібліотека». В презентації розповідалося про передовий світовий досвід у впровадженні електронного урядування, види обладнання, яке для цього необхідне, пояснювалась важлива роль бібліотекарів в цій сфері в Україні, де для багатьох громадян доступ до безкоштовного інтернету надають саме публічні бібліотеки.

- залучення в якості експертів бібліотечної справи .

Співробітники відділу мистецтв та інших відділів ДОУНБ запрошуються в якості експертів під час проведення перевірок роботи бібліотек, серед яких була й бібліотека одного з місцевих вузів (Дніпровська академія музики).

2) Інформаційна підтримка.

В останні десятиріччя українські бібліотеки, як публічні так і ВНЗ, потерпають через брак фінансування, скорочення видатків на поповнення фондів новими та популярними у науковців книгами та періодичними виданнями. ДОУНБ має можливість поділитися з колегами вузівських бібліотек інформацією про наступні ресурси зі своєї колекції:

- сучасна патентно-технічна інформація.

Інженерні вузи, серед яких важливі для Дніпропетровщини університети, що готують спеціалістів для металургійної, гірничої, транспортної галузей; мають потребу в доступі до сучасної патентно-технічної інформації. Патентно-технічний відділ ДОУНБ володіє базою даних про патенти України, а також про патенти іноземних країн, як на англійській, так і на інших іноземних мовах.

- сучасні підручники на англійській мові по багатьох предметах

Сучасні студенти, викладачі вузів та науковці розуміють важливість такого інструменту, як англійська мова для роботи у будь-якій галузі сучасної науки. Завдяки міжнародному партнерству відділ документів іноземними мовами ДОУНБ має видані в англійських країнах сучасні підручники та монографії з таких дисциплін, як біологія, хімія, фізика, алгебра, архітектура та дизайн, фотографія, матеріалознавство, захист довколишнього середовища, медицина, психологія, соціологія, маркетинг, економіка, статистика, менеджмент, мовознавство, історія, право. Ці ресурси є важливими для вивчення англійської термінології в багатьох галузях науки, техніки та мистецтва.

- сучасні англійські словники

В багатьох технічних вузах Дніпра існують гуманітарні факультети, які пропонують навчання за фахом «Технічний переклад» з англійської на українську та навпаки. Колекція ДОУНБ пропонує видані в англійських країнах рідкісні словники, а саме – словники в малюнках (visual dictionaries), п'ятимовні словники в малюнках,

посібники для написання технічних текстів англійською, тлумачні словники(thesaurus). Для мовознавців, вчителів, літературознавців та перекладачів будуть цікаві словники англійських цитат (dictionary of quotations), та словники ідіоматичних висловів як британської так і американської версії англійської мови.

- сучасні англомовні енциклопедії

ДОУНБ пропонує видані в англомовних країнах рідкісні для м. Дніпро енциклопедії, а саме: Довідник публічної бібліотеки Нью-Йорка, британську та американську енциклопедії, енциклопедію американської літератури, енциклопедію американської історії, енциклопедію американського фольклору та інші.

- сучасні підручники для кваліфікаційних екзаменів для вступу до англомовних вузів за кордоном

Амбіційні студенти, аспіранти та науковці, які розглядають можливості продовження навчання в закордонних вузах знайдуть в іноземному відділі ДОУНБ каталоги та детальну інформацію про американські університети та коледжі та умови вступу до них, про існуючі програми академічних обмінів. Їм стануть у нагоді наступні підручники по підготовці до:

- екзамену з володіння англійською мовою TOEFL,
- екзаменів для вступу в американські університети GRE, GMAT, SAT
- сучасні ресурси та підручники для вивчення англійської мови

Багато років відділ іноземних мов пропонував традиційні матеріали для вивчення англійської мови. Нещодавно ми стали пропонувати більш сучасні ресурси, серед них: програмне забезпечення для самостійного вивчення англійської мови Rosetta Stone (аналог міні-лінгафонного класу, що дозволяє одночасно тренувати вимову, граматику та аудіювання англійської мови) та «Англійський в бібліотеці» (польський проект), комп'ютерну гру «Ефект Трейса» (США). Вже декілька років для покращання навичок англійської мови користувачів відділ іноземних мов пропонує кіноклуб та розмовний клуб, на яких бувають іноземці носії мови в якості запрошених гостей. У 2016 користувачам ДОУНБ запропоновано було також безкоштовний експрес-курс англійської мови для двох рівнів володіння англійською мовою – базовий для тих, хто ніколи не вивчав англійську мову, та «Activate» для активації отриманих раніше знань у діалогових вправах. На усіх видах англомовних заходів використовується мультимедійне обладнання та надається додаткова культурологічна інформація.

В час широкого розповсюдження інформаційних технологій ДОУНБ пропонує бібліотекам – партнерам сучасні англомовні електронні ресурси з науковою літературою.

Восени 2016 наші колеги, в тому числі з бібліотек ВНЗ, були запрошені до відділу іноземних мов ДОУНБ на семінар про можливості безкоштовного доступу до американської англомовної бази даних «eLibrary USA». Представлена база являє собою прекрасний ресурс для науковці та студентів, оскільки пропонує повнотекстові документи по багатьом темам – від академічних статей до науково-популярних та розважальних.

Як зрозуміло з викладеного, професійне партнерство з ДОУНБ дозволить бібліотекам ВНЗ взаємовигідно співпрацювати з найбільшою публічною бібліотекою обласного центру та надавати більш якісну бібліотечну послугу своїм користувачам.

В майбутньому відділ документів іноземними мовами ДОУНБ хотів би доповнити спектр можливого партнерства наступним:

- 1) партнерську співпрацю з бібліотеками ВНЗ в популярній соціальній мережі «Facebook». Для цього всі зацікавлені мають відкрити сторінки в цій популярній мережі та створити можливість для розповсюдження інформації про нові надходження, анонси заходів та інші види комунікації.
- 2) зробити презентацію європейських англomовних он-лайн ресурсів
- 3) надавати допомогу колегам та користувачам бібліотек ВНЗ в доступі до англomовної наукової інформації (статей, монографій, та ін.) в рамках проекту «Відкритий доступ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вітенко, В. Європейські стратегії розвитку культури: бібліотеки Німеччини [Електронний ресурс] / В. Вітенко // Бібліотечний форум України. – 2005. – № 3 – Режим доступу: http://www.libportal.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=381&Itemid=73 . – Дата звернення: 09.11.2016.
2. Літвак, О. Новий етап розвитку бібліотек [Електронний ресурс] / О. Літвак // Соціальне партнерство, як фактор успіху бібліотеки : збірник. – 2012. – Режим доступу: <http://zounb.zp.ua/node/1830>. – Дата звернення: 09.11.2016.
3. Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні [Електронний ресурс] : Указ Президента України №641/2015. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>. – Дата звернення: 09.11.2016.
4. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс] : розпорядження КМ України від 23 березня 2016 р. № 219-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#n8> . – Дата звернення: 09.11.2016.
5. Bahr, A. Share the Experience: Academic Library, Public Library, and Community Partnerships (USA) [Electronic resource] / A. Bahr., N Bolton // The Southeastern Librarian. – 2002. – Vol. 50, Iss. 2. – Режим доступу: <http://digitalcommons.kennesaw.edu/seln/vol50/iss2/8>. – Дата звернення: 09.11.2016.
6. Evolution of an academic–public library partnership [Electronic resource] / R. J.Engeszer, W. Olmstadt, J. Daley and others // Journal of Medical Library Association. – 2016. – Vol. 104(1). – P. 62–66. – Режим доступу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4722645/>. – Дата звернення: 09.11.2016.
7. Rader, Hannelore B. Managing Academic and Research Libraries Partnerships [Electronic resource] / B. Rader, Hannelore. – Режим доступу: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED459774>. – Дата звернення: 09.11.2016.

8. Waiganjo Wanyoike J. The Camel Comes of Age: Academic and public libraries' partnership in sharing information through information technology in Kenya – the role of African virtual library project [Electronic resource] / J. Waiganjo Wanyoike // American Library Association: web site. – Режим доступу: <http://www.ala.org/offices/iro/iroactivities/camelcomesage>. – Дата звернення: 09.11.2016.

Гаврилюк Т. Н.

Днепропетровская областная универсальная научная библиотека им. Первоучителей славянских Кирилла и Мефодия

ПУБЛИЧНАЯ И УНИВЕРСИТЕТСКИЕ БИБЛИОТЕКИ Г. ДНЕПР – ПАРТНЕРСТВО И ЕГО ПЕРСПЕКТИВЫ

В статье анализируется опыт сотрудничества крупнейшей публичной библиотеки областного центра Украины города Днепр с коллегами из библиотек вузов города, предлагаются новые направления сотрудничества.

Ключевые слова: партнерство публичной и вузовской библиотеки, сотрудничество библиотек, ДОУНБ, библиотеки г. Днепр.

Gavryliuk T. M.

Dnipropetrovsk Oblast Universal Scientific Library named after the Slavic first teacher Cyril and Methodius

THE DOUNB PUBLIC LIBRARY AND ACADEMIC LIBRARIES OF DNIPRO CITY (UKRAINE) – THE PARTNERSHIP AND ITS PERSPECTIVES

The article analyses the benefits of professional partnership with the DOUNB public library for academic libraries in Dnipro city (Ukraine). New forms of partnership are also suggested for the future.

Key words: public-academic library partnership, library cooperation, DOUNB, Dnipro city library.

Гнатюк М. А.

Видавництво «Автограф» (м. Київ)

УДК 001.89:378

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ (ПРОЕКТ МОН): ПРОБЛЕМИ НОРМ І СТАНДАРТІВ

Проаналізовано «Вимоги до оформлення дисертації» (проект наказу Міністерства освіти і науки України 2016 року) щодо їх ефективності. Виявлено низку проблем, спричинених недосконалістю вітчизняних бібліографічних стандартів і несумісністю з іноземними нормами, охарактеризовано їх. За результатами дослідження запропоновано кроки, які можуть вирішити ці проблеми.

Ключові слова: оформлення дисертації, бібліографічне посилання, бібліографічний опис, ДСТУ 7.1:2006, ДСТУ 8302:2015, стиль оформлення публікацій.

На розгляді в МОН із 2015 р. перебуває проект наказу про затвердження «Вимог до оформлення дисертації» (далі – «Вимоги») [4], які незабаром можуть стати дороговказом аспірантам і докторантам на тернистому шляху науки.

Видавництво «Автограф» багато років займається редагуванням, оформленням і підготовкою наукових робіт, тож хочемо звернути увагу на суто практичний аспект «Вимог». А також на ті суперечності й хиби документа, які можуть знову створити непотрібні труднощі науковцям.

Пропозиції та зауваження по ньому приймалися в Міністерстві до 26.06.2016 р. Спочатку був один варіант проекту (за підписом С. Квіта; містив 35 пунктів). Згодом було розміщено інший (за підписом Л. Гриневич; 23 пункти), у якому, зокрема, стандарт ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 із загальних вимог наказу перенесено в Додаток 2. Щодо цього ДСТУ [3], то він ще досі «диктує» правила бібліографічного запису не тільки в дисертаціях, а й в усіх наукових працях.

1. «Може бути» – отже, немає

1. Поки що «вигляд» дисертацій унормовують інші «Вимоги...» [5, с. 2–10]. Вони розроблені на підставі старенького ДСТУ 3008-95 [8], затвердженого на початку 1995 р. Цей стандарт фактично вже «пенсіонер»: на його заміну підготовлено ДСТУ 3008:2015, який набуде чинності з 1 липня 2017 р. і «може бути застосовано <...> під час оформлення дисертації» [9, с. 1]. У цих документах – старому й новому – більш-менш прописано послідовність викладу наукового тексту, його структурні частини, технічне й стилістичне оформлення матеріалів, спосіб друку та ін.

І якщо в проекті «Вимог» Квіта ще було трохи інформації з оформлення дисертації (задано хоча б формати), то в проекті Гриневич тільки й записано: «Дисертація у вигляді спеціально підготовленого рукопису повинна виготовлятися в твердому або м'якому переплетенні» [4].

А що означає «спеціально підготовлений рукопис»?

Про «спеціальність» підготовки, або ж посилання на відповідні стандарти, у проекті «Вимог» жодного слова.

Звичайно, що багато науковців «у межах розумного» оформляють (і знають як це робити) рукописи. Можливо, саме вони й запропонували зняти відповідні пункти. Проте можна навести численні приклади просто «шедеврального» розуміння дисертантами й магістрантами процедури оформлення: це й пропуск необхідних елементів, хаотичність структури, використання художніх шрифтів, ілюстративні вставки поруч із заголовками, вензелі та візерунки в написанні колонтитулів, упровадження макросів, стилів та багато інших «мистецьких» ініціатив.

Мабуть, укладачі проекту вирішили, що «прокрустове ложе» оформлення дисертацій свого часу стало причиною нарікань науковців на ці вимоги. І вирішили увімкнути зелене світло повній демократії (а фактично – безладу) на цьому етапі роботи з текстом. Тож у проекті «Вимог» відсутні рекомендації зі стилю й формату: поля, відступи, кегль, шрифт, оформлення підзаголовків, таблиць, рисунків, додатків, переноси, інтервали, спосіб друку (двосторонній/односторонній), графічно-шрифтові знаки та ін.

Але проблема завжди була не у *самих* вимогах, а в їхній *недосконалості*, двозначності й неповноті. При підготовці дисертації автори послуговувалися різними нормами: уже згаданими [5, с. 2–10]; при складанні списку літератури – ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 [3], також «Правилами оформлення...» [11, с. 11–15] та «Прикладами оформлення...» [13, с. 9–13]. Щодо останнього: ці приклади були надруковані вже з помилками – й орфографічними, і по вимогах стандарту. Зокрема, попри зауваження в «Бюлетені», що «проміжки між знаками та елементами опису є обов'язковими» [13, с. 13], у багатьох випадках їх між місцем видання й видавництвом (К. : Автограф) у прикладах немає.

Виникали проблеми і з автоматичними переносами (хоч про них у жодних вимогах нічого не було сказано, багато спецрад їх категорично заперечували, тож інколи рядок у тексті рукопису міг складатися всього лише з 3-4 слів), і з підписами до рисунків і таблиць (розміщення, розділові знаки при написанні, формат), і з заголовками... До речі, уже в самому проекті «Вимог» є «конфлікти» з майбутнім ДСТУ 3008:2015: у цьому стандарті після порядкових номерів підзаголовків немає крапки, а в прикладі «Вимог» – є (усупереч стандарту, ми вважаємо «наказівський» варіант правильним). Так само непевна ситуація була з багатьма іншими елементами оформлення дисертації.

Повторимось: усе це – двозначність, неповна інформація, суперечливість між нормами та стандартами – і було причиною обурення науковців, а не наявність самих вимог.

2. У проекті наказу Гриневич є така дефініція: «Бібліографічний опис використаного джерела може обмежуватися обов'язковою інформацією, необхідною для однозначної ідентифікації цього джерела».

А що входить в «обов'язкову інформацію»? Який мінімальний обсяг для «однозначності» ідентифікації? Звичайно, що *sapientī sat*. Але можемо навести купу прикладів просто «геніального» розуміння науковцями-початківцями та держслужбовцями «однозначності» й «ідентифікації».

Тож коли джерело можна вважати однозначно ідентифікованим? У кожного своє бачення цього процесу!

Наприклад, такий опис джерела (зі статті аспіранта): «Конституція України». Хіба цього, з погляду ідентифікації, недостатньо?

Або (з тез): «Лепешев Аналитический обзор». І цього, практично, нині теж достатньо: набираємо в інтернет-пошуковик «google.com», ідентифікуєте й читаєте: Лепешев Д.В. Аналитический обзор философии воспитания и проблем суицида в Японии / Д.В. Лепешев, Р.К. Аккалиев // «Современные векторы развития науки в Казахстане: теория и опыт» : сб. трудов междунар. науч.-практ. конференции (31 октября – 1 ноября 2013 г.). – Кокшетау : КУАМ, 2013. – С. 86-92. Це джерело наведено не випадково: свого часу редакторів «Автографа» один головред заявив, що має ще бути: 1) кома після прізвища автора, 2) написані повністю всі без винятку слова («сборник», «международная» і т.д.), а також видавець – «Кокшетауский университет имени Абая Мырзахметова», 3) після заголовка вставлено [текст], 4) а в кінці – ISBN. Причому обов'язковість і коми, і книжкового номера, навіть тиражу (!) у бібліографічному описі свого часу жорстко відстоювалася [15].

Тож якщо вже фахівці книжкової справи мали далеке уявлення, навіщо ж загалом у наукових ЗМІ потрібні списки джерел та принципи достатнього опису їх (а тому нав'язували повну «паспортизацію»), – то що вже говорити про студента чи аспіранта? Ось і зрозумій, де тут закінчується обсяг «необхідності» для ідентифікації...

Тому «Вимоги» не повинні містити слів «тощо», «може бути», «можна», «рекомендовано» та ін., а має бути чітко прописано обов'язкові (а не можливі чи рекомендаційні!) й однозначні правила.

Ідентифікація джерела повинна передбачати не тільки його авторство (етичний фактор), а й можливість знаходження серед подібних (логістичний фактор). Останнє ж вимагає чіткого й лаконічного алгоритму. Тож, повторимося, замість непевного «може обмежуватися...» у «Вимогах» мають бути зафіксовані однозначні правила (чи посилання на них) бібліографічного запису.

Те саме стосується й «Рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій» (у проекті «Вимог» Додаток 2).

Слово «рекомендований» за логікою не заперечує будь-що інше. Чи свідчить це, що, приміром, аспірант-юрист може застосувати 3-тю редакцію стилю AGLC, створеного Асоціацією юристів Мельбурнського університету, інструкція якого займає... 334 сторінки? І де гарантія, що *не* рекомендований стиль не створить йому проблем при захисті дисертації? Адже в п. 22 «Вимог» записано: «Спеціалізовані вчені ради зобов'язані прийняти до розгляду дисертацію, у якій використано один зі стилів оформлення бібліографічного опису списку використаних джерел із переліку стилів оформлення публікацій». А якщо використано не рекомендований стиль, то не зобов'язані прийняти?..

У «Вимогах» також зазначено, що на титульній сторінці автор обов'язково має підписуватися під таким текстом: «Дисертація містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів мають посилання на відповідне джерело».

Це алогічно: адже визначення дисертації вже свідчить, що це оригінальне й самостійне дослідження, то чи варто робити масляне масляним?

Ось такі недомовки, невідповідності в різноманітних вимогах та нормативах, нагромадження зовсім непотрібних вимог нерідко стають причиною зловживання з боку чиновників, підгрунтям для хабарництва.

2. Іноземні стилі й національні особливості

Проект «Вимог» з-поміж усіх попередніх вирізняється тим, що дозволяє використовувати не один, а декілька стилів оформлення бібліографічного списку (8 + згаданий ДСТУ). Це зазначено у Додатку 2 «Рекомендований перелік стилів оформлення списку наукових публікацій»:

1. MLA (Modern Language Association) style.
2. APA (American Psychological Association) style.
3. Chicago style.
4. Harvard style.
5. ACS (American Chemical Society) style.
6. AIP (American Institute of Physics) style.
7. IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style.
8. Vancouver style.

9. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Кожен зі стилів (крім ДСТУ) орієнтований на певну галузь науки: гуманітарні, хімічні, фізико-математичні, медичні. Тобто можна вибрати залежно від спеціальності (мабуть, саме такої думки були укладачі проекту наказу).

Проте не було враховано кілька факторів.

Майже всі зазначені іноземні стилі – це не просто набір «формул» бібліографічного запису в «Списку використаних джерел» (а виникає підозра, що розробники наказу саме такої думки)! Це стилі *взагалі* оформлення, рецензування й подачі *всієї* наукової праці (і серед вимог по кожному з них бібліографічний запис посідає далеко не перше місце), зокрема: особливості викладу матеріалу, написання анотацій, ключових слів; цитування, та їх оформлення; написання заголовків та їхніх рівнів; формат тексту; інтервали; оформлення додатків, приміток; нумерація; прийняті аббревіатури, скорочення слів, географічних назв, фізичних величин і термінів, а також періодичних видань; вимоги до рецензентів; обов'язки автора; етичні, юридичні норми та багато-багато іншого. Усе це й входить до певного стилю. При цьому всі елементи між собою інтегровані, включно з оформленням посилань і списку джерел.

Образно кажучи, прописано вимоги по кожному знаку. Приміром, порівняно невеличкий AIP викладено... на 65 сторінках «дрібним кеглем» [17]. APA (в демонстраційному, скороченому варіанті) подано на 70 сторінках [18]. Причому значну увагу приділено типовим граматичним помилкам. ACS – майже на 400 сторінок «інструктажу» [16].

Ще кілька важливих моментів: 1) деякі стилі орієнтовані на підготовку не наукових статей чи дисертацій, а монографій, тобто не рекомендуються для «малих форм» і рукописів; 2) усі стилі мають багато редакцій, які майже всі на сьогодні чинні в окремих наукових виданнях. Наприклад, APA має 6 редакцій, Chicago – 16, якими досі послуговуються різні видавництва; 3) деякі стилі (напр. Harvard) не мають свого чіткого «класичного» варіанту, тобто є низка схожих між собою модифікацій, використовуваних у різних університетах і наукових установах, рекомендованих для різних рівнів (студенти, вчені) і які об'єднані під цією загальною назвою.

У зв'язку з цим виникає низка питань щодо «Вимог»:

1) зазначені стилі стосуються оформлення всієї наукової праці (і використання всіх їхніх вимог) чи лише списку використаних джерел?

2) в якій редакції певного стилю оформляти дисертацію?

3) наскільки раціонально (обґрунтовано) рекомендувати таку кількість стилів для одного виду праці – дисертації? Адже таким чином у депозитаріях згодом будуть тисячі рукописів, що різнитимуться й бібліографічними списками, і самим оформленням текстів.

4) з попереднього випливає наступне, досить актуальне, питання. А як уніфікувати джерела (і посилання на них), розміщених у десятках тисяч українських статей та інших публікацій, які оформлялися (й оформлятимуться) згідно з ДСТУ 7.1:2006, і їх уже «іноземностильовими» варіантами в дисертаціях? Як загалом ідентифікуватимуться джерела пошуковими «роботами» в інтернеті (а також по наукометричних базах), якщо у дисертаціях і статтях – навіть одного автора – вони матимуть абсолютно різні фіксації? Наприклад:

- ДСТУ-запис: *Космологія [Текст] : навч. посіб. / [М. М. Іваненко, І. А. Петренко, О. М. Сидоренко та ін.]. – [2-ге вид., стер.]. – К. : Школа, 2006. – 266 с. ; 2 см. – ISBN 966-1111-11-2. Посилання цього джерела по тексту: [3].*

- APA-запис: *Іваненко, М. М., Петренко, І. А., Сидоренко, О. М., Михайленко, І. І., & Шандарович, Р. Т. (2006) Космологія (2-ге вид.). Київ: Школа. Посилання по тексту: (Іваненко та ін., 2006);*

5) як бути зі скороченнями слів, термінів, географічних назв, прийнятими в зарубіжних стилях? Адже вони багато в чому суперечать українським чинним нормам, або й не мають аналогів (скорочення в українській мові – у ДСТУ 3582:2013, скорочення в іноземних мовах – ГОСТ 7.11:2004)?

7) як бути зі скороченнями назв журналів при бібліографічному описі? Деякі іноземні стилі, що рекомендовані в «Вимогах», мають свої списки скорочень, але українські журнали (а посилань на них у вітчизняних дисертаціях буде найбільше) в них фактично не представлені. Наприклад, на 1.04.2015 р. в список «Mathematical Reviews» (рекомендований для загального використання в науковому світі) було внесено тільки 15 українських видань фіз.-мат. напрямку. Тож як «утискувати» їхні назви у вимоги стилів?

8) на якій підставі ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, – стандарт, який не призначено для оформлення бібліографічних посилань, – поставлено в один ряд з іноземними стилями?

3. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006

І зовсім кумедна ситуація складається з останнім, рекомендованим у проєкті «Вимог», т.зв. стилем – ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання» [3].

По-перше, він відразу «випадає» з пропонованого списку тому, що не є стилем оформлення, а стандартом, який стосується не всієї наукової праці, а лише технічних процедур для бібліографічного документування (запису) використаної літератури.

По-друге, до оформлення списку використаних джерел і посилань у дисертації, науковій статті чи монографії він... нормативно ніколи не мав, не має й не може мати жодного стосунку! І ось чому.

Трохи історії. ДСТУ 7.1:2006 – це російський ГОСТ, прийнятий 10-ма країнами в межах СНД. Своєї черги, це повна копія ГОСТ 7.1:2003 (саме тому на першій сторінці пишеться абревіатура IDT, тобто «ідентичний»). Українською мовою стандарт ніколи не перекладався, тож офіційно так і подається: перша-друга сторінки – українською (т.зв. Національний вступ), а далі – повністю російський текст.

Цей стандарт було розроблено суто для опису документів, які укладаються «...библиотеками, органами научно-технической информации <...> другими библиографирующими учреждениями» [3, с. 1]. Тобто для створення карток з максимально повним описом інформаційного джерела.

Й окремих абзацом зазначено: «Стандарт не распространяется на библиографические ссылки» [3, с. 1] (тобто не поширюється на оформлення списків джерел і посилань на них у наукових працях) – і зазначено саме для того, щоб «гарячі» голови чиновників щось не наплутали й не упровадили стандарт де треба й не треба.

«Гарячі» голови чиновників в Україні 2007 року впровадили цей стандарт скрізь, де тільки трапляється посилання на літературне джерело.

Складний, розрахований на архівування й повне документування носіїв інформації (тобто на фахівців із бібліотечної справи), та ще й викладений російською мовою, цей ДСТУ свого часу викликав повне незрозуміння серед науковців. У ньому, до того ж, використовуються символи, неприйнятні в міжнародних стандартах і стилях (напр. навскісні, тире між предметними областями). Та й сам запис джерела займає удвічі-утричі більше місця, ніж за старими нормами. Було написано багато наукових статей з проясненнями неоднозначностей у ньому [7], спеціалісти з Книжкової палати, інших профільних установ надавали необхідні консультації, а на допомогу науковцям було укладено україномовні приклади оформлення посилань. Цікаво, але жодні з них [10; 12; 13] і численні методички вітчизняні фахівці так і не спромоглися укласти без різною й помилок.

Навіть російські чиновники, особливо головреди наукових видань, уведений в оману «ентузіазмом» колег з України, почали запроваджувати цей стандарт (точніше, ГОСТ 7.1-2003) у наукову сферу. Проте вчасно оговталися й 2009-го затвердили більш-менш адаптований до міжнародних норм ГОСТ 7.05:2008 [1], хоча теж не позбавлений огріхів. А ще згодом (2012 р.) затвердили взагалі єдиний дисертаційний стандарт, без якихось «правил», «прикладів», «норм», «вимог», «уточнень» і «доповнень» усіляких установ,

департаментів, відділів, закладів і комісій: ГОСТ 7.0.11:2011 [6], включно з оформленням бібліографічних посилань по тексту та записів у списку літератури.

Українські науковці, – з легкої руки вітчизняних «суперфахівців», – змушені досі «товкти» російський стандарт 7.1:2006, котрий, до речі, навіть не згадується як нормативний у їхньому ж новому ГОСТ 7.05-2008...

...І тільки нещодавно було затверджено подібний російському, але вже український ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальне положення та правила складання» [2]. Уведення цього стандарту було заплановано 1.07.2017 р. Але згідно з наказом УкрНДНЦ перенесено рівно на рік назад, тож він набув чинності 1 липня 2016 р. [14]. Але є колізія: ДСТУ 7.1:2006, наскільки відомо, щодо оформлення посилань і затекстового їх списку в наукових працях ніхто не відміняв (виняткова більшість спецрад ще вимагають від аспірантів його дотримуватися, так само він побутує й у наукових журналах); а з іншого боку, ДСТУ 8302:2015 жодним департаментом МОН офіційно не рекомендований (як і в «Вимогах» його немає). Щодо його якості: на жаль, як то кажуть – «сирий». Є хороші новації, але й принципові хиби, причому такі, що знову по них писатимуться «уточнюючі» статті й роз'яснення.

Його аналіз потребує окремого дослідження, тож побіжно виділимо тільки окремі технічні хиби:

– в аналогічних прикладах позатекстового посилання то є тире між предметними областями (*навч. посіб. – Київ: Знання, 2006. – 223 с.*), то немає (*навч. посіб. Київ, 2008. 213 с.*) [2, с. 6];

– подвійна й одинарна навіскісна риска непослідовно залишені, причому між заголовком статті й наступними даними по всьому тексту виставлена без проміжків (напр. *...читати?//Вісн. Книжкової...; 10 т./ред. рада* [2, с. 7, 10]). Згідно з правописними нормами, такі фрази вважаються одним словом;

– чомусь упорядники вирішили... за основу залишити «славнозвісний» ДСТУ 7.1:2006: у п. 4.4 зазначено, що елементи власне бібліографічного запису подають за стандартом 7.1:2006;

– незрозуміле призначення стандарту, бо перелік (*авторам творів, видавцям, фахівцям редакцій ЗМІ, інфоцентрів*) несподівано закінчується багатозначним «тощо». Ну хто ж у стандартах уживає такі дефініції? Навпаки: указують не тільки всі сфери застосування, а й, за потреби, і не рекомендовані (як у ДСТУ 7.1:2006, про що згадувалося вище). Тож, до слова, невідомо, чи бібліотеки підпадають під оте «тощо» чи ні... Зауважимо: по всьому документу (16 стор. основного тексту) у принципових переліках це раптове й так улюблене авторами «тощо» вживається майже 30 разів.

Також незрозуміле визначення «*фахівцям редакцій ЗМІ*» – яким саме фахівцям? У російському стандарті записано чітко: «...для авторов, редакторов, издателей» [1]. В українському ж багатослівна «модернізація» сфери призначення призвела до її розмивання.

Висновок

1. Серед ДСТУ, які торкаються елементів оформлення дисертаційного дослідження, – багато російськомовних й застарілих, які суперечать сучасним потребам науково-навчальних закладів. І навіть ті, які ще не введені в дію, вже безнадійно застаріли: виняткова більшість із них створені на основі ГОСТів 20-30-літньої давності й не враховують нинішніх інформаційно-технологічних реалій.

2. Рекомендація асорті іноземних стилів (укупі з ДСТУ) для оформлення одного типу праці – української дисертації, – це тільки поглиблення плутанини й безладу. Ці стилі не розраховані на специфіку україномовних текстів і конфліктують із чинними ДСТУ. Проблем немає, якщо українські науковці пишуть у зарубіжні журнали. Вони просто виконують усі вимоги цих видань і подають статті, повністю оформленні згідно зі стилем і тією мовою, яка вимагається. Інша справа – український науковий простір. Якщо вже МОН так прагне впровадити ці закордонні норми, то треба зважити на один фактор: у нас державна мова – українська, відповідно й пропоновані стилі мають бути офіційно перекладені державною мовою й адаптовані до використання в реаліях вітчизняної науки.

3. Затвердження «Вимог до оформлення дисертації» (проект) треба призупинити, щоб суттєво, кардинально доопрацювати їх. Адже по суті в них немає нічого якісно нового (порівняно з вимогами в [5]) або такого, що зняло б існуючі проблеми.

4. Паралельно з удосконаленням «Вимог» (в яких прописати не тільки змістовні, структурні, а й технічні нюанси щодо дисертації) необхідно створити українські правила оформлення наукових праць – із детальною інструкцією з унормування бібліографічних посилань і списків. Іноземні стилі – як рекомендовані у «Вимогах», так і багато інших – теж далеко не досконалі (тому й існують їх численні редакції)! Але на основі їх, використавши найкраще, найраціональніше, публічно обговоривши цей проект і залучивши наукову спільноту, – треба виробити свої національні «Правила складання й оформлення бібліографічних посилань» (або Стиль) у наукових працях, включно з дисертацією.

І насамкінець, використавши досвід провідних наукових установ і видавництва світу, треба розробити Універсальні вимоги, які мають застосовуватися при опублікуванні (оприлюдненні) всіх видів наукових праць, включно дисертаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Библиографическая ссылка. Общие требования и правила составления : ГОСТ 7.05:2008. – Нацстандарт РФ, 2008. – 22 с.
2. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання : ДСТУ 8302:2015 – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 16 с.
3. Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1:2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Київ : Держстандарт України, 2007. – 165 с.
4. Вимоги до оформлення дисертацій : проект наказу МОН України від 24.03.2016 р. // МОН : офіційний веб-портал. – Режим доступу: mon.gov.ua/content/Новини/2016/03/24/vum-ev.docx.

5. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. – 2011. – №9–10. – С. 2–10.
6. Диссертация и автореферат диссертации. Структура и правила оформления [Електронний ресурс] : ГОСТ 7.0.11:2011. – Москва : Стандартиформ, 2012. – Режим доступу: http://diss.rsl.ru/datadocs/doc_291ta.pdf.
7. Женченко, М. Оформлення списків використаної літератури відповідно до вимог нових стандартів: спроба відповіді на проблемні питання / Марина Женченко // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 6. – С. 19–22.
8. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення : ДСТУ 3008-95. – Київ : Держстандарт України, 1995. – 39 с.
9. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення : ДСТУ 3008:2015 [надано чинності: наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22 червня 2015 р. № 61 з 2017-07-01]. – Київ : Держстандарт України, 1995. – 39 с.
10. Правила бібліографічного опису видань для списків літератури дисертаційних досліджень / Л. П. Одинока, С. С. Артамонова, А. А. Майстренко, Р. В. Романовський // Архіви України. – 2010. – Вип. 3–4. – С. 349–361.
11. Правила оформлення посилань на архівні документи у дисертаціях // Бюлетень ВАК України. – 2011. – № 11. – С. 11–15.
12. Приклади бібліографічних записів [Електронний ресурс] / ДНУ «Книжкова палата України» : офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://www.ukrbook.net/zakony/prykl_bib_zap.pdf.
13. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у дисертації, і списку опублікованих робіт, який наводять в авторефераті // Бюлетень ВАК України. – 2008. – № 3. – С. 9–13.
14. Про перенесення терміну чинності національних стандартів України [Електронний ресурс] : наказ ДП «УкрНДНЦ» від 04.03.2016 р. № 65. – Режим доступу: http://www.leonorm.com/p/NL_DOC/UA/2016/Nak_65.htm.
15. Янішевський, О. Нові правила в оформленні списків використаної літератури: драматизм впровадження чи початок правового нігілізму у видавничій галузі? / О. Янішевський // Вісник Книжкової палати. – 2008. – № 5. – С. 9–11.
16. Coghill, M. Anne. ACS Style Guide. Washington, DC: American Chemical Society / Coghill, M. Anne, Garson R. Lorrin (Ed.). – 2006. – URL: <http://pubs.acs.org/isbn/9780841239999>.
17. AIP Style Manual: Fourth Edition. – New York : American Institute of Physics, 1990. – 65 p.
18. Publication Manual of the American Psychological Association (APA) : 6th Edition Writing Style Workshop. Presented by / TomasRivera Center. – URL: biblioteca.fba.up.pt/docs/APA_6th_Edition.pdf.

Гнатюк М. А.

Издательство «Автограф» (г. Киев)

**ТРЕБОВАНИЯ К ОФОРМЛЕНИЮ ДИССЕРТАЦИИ (ПРОЕКТ МОН):
ПРОБЛЕМЫ НОРМ И СТАНДАРТОВ**

Проанализированы «Требования к оформлению диссертации» (проект приказа Министерства образования и науки Украины 2016 года) на предмет их эффективности. Выявлен ряд проблем, вызванных несовершенством отечественных библиографических стандартов и несопоставимостью с иностранными нормами, дана их характеристика. По результатам исследования предложены шаги, которые могут решить эти проблемы.

Ключевые слова: оформление диссертации, библиографическая ссылка, библиографическое описание, ДСТУ (ГОСТ) 7.1:2006, ДСТУ(ГОСТ) 8302:2015, стиль оформления публикаций.

Hnatiuk M. A.

Publishing House "Autograph" (Kiev)

**QUALITY REQUIREMENTS OF THESIS (PROJECT OF MINISTRY OF EDUCATION
AND SCIENCE OF UKRAINE): THE PROBLEM OF NORMS AND STANDARDS**

"Quality Requirements of Thesis " (Project of Ministry of Education and Science of Ukraine 2016 year) was analysed with regard to its efficiency. There was found a number of problems caused by the imperfection of the national bibliographic standards and incompatibility with foreign norms. They were characterized. According to the results of the investigation it is suggested a new steps that can solve these problems.

Keywords: quality requirements of thesis, bibliographic reference, bibliographic description, National Standards of Ukraine (DSTU) 7.1:2006, DSTU 8302:2015, style of publications.

Говоруха В. Б.

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара,
кафедра «Вычислительная математика и математическая кибернетика»

Семёнова Л. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного
транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Семёнова Л. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного
транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

ИННОВАЦИИ В СФЕРЕ ОБСЛУЖИВАНИЯ УНИВЕРСИТЕТСКИХ БИБЛИОТЕК – ПУТЬ К УСПЕХУ

Дан обзор достижений в работе европейских университетских библиотек, проанализирован их опыт по внедрению некоторых инновационных методов работы в библиотечной сфере, а также намечены возможности и перспективы для успешной интеграции отечественных вузовских библиотек в европейское и мировое научное пространство путём совершенствования современных форм обслуживания пользователей.

Ключевые слова: зарубежные университетские библиотеки, современные библиотечные услуги, инновации в сфере обслуживания, инновационные методы, научное и образовательное сообщество, библиотечно-информационные технологии.

В связи с интеграцией Украины в Европейский Союз, перед научным и образовательным сообществом встают новые задачи. Политика ЕС в сфере науки и образования становится главным фактором, который влияет на все сферы деятельности высших учебных заведений, в том числе и библиотек вузов [1]. Встала необходимость по-новому взглянуть на проблемы подготовки высококвалифицированных специалистов в разных областях знаний.

Интеграция отечественной системы высшего образования в европейское и мировое научное пространство заставляет постоянно усиливать требования к знаниям, умениям, навыкам и личностным качествам выпускников. Современный подход к качеству образования должен быть обеспечен на всех этапах подготовки студента, а не только на этапе выпуска [2].

Не секрет, что многие наши выпускники школ предпочитают сегодня получать высшее образование за рубежом, а не в отечественных вузах. Во многих учебных заведениях Европы ведется преподавание не только на своём национальном языке, но и на английском или русском языке, их дипломы престижнее и признаются во всём мире, а значит, им легче будет трудоустроиться. К тому же, абитуриенты выбирают вузы с лучшим материально-техническим оснащением, с более комфортным сервисом.

Чтобы стать конкурентоспособными на европейском рынке, привлекательными вузами не только для отечественных абитуриентов, но и для иностранных, нашим высшим учебным заведениям следует кардинально перестроить свою деятельность под стандарты Европейского Союза. Важная роль в этом процессе отводится академическим научным библиотекам.

Сегодня, как никогда раньше, актуально сотрудничество в сфере науки и образования зарубежных и украинских вузов и библиотек. Необходимо активнее использовать опыт и достижения зарубежных университетских библиотек по внедрению компьютерных технологий в процесс создания виртуальной информационной среды. Виртуальная информационная среда – это сложное переплетение информационных ресурсов с телекоммуникационными сетями, которые совместно могут наилучшим образом обеспечить потребности науки и образования [7].

В современном мире информация становится двигателем прогресса, поэтому существенно возрастает роль научных библиотек как традиционных хранителей и распространителей знаний человечества. Научные библиотеки вузов постепенно превращаются в информационные центры, где наряду с традиционными направлениями и формами работы, активно модернизируются и автоматизируются все производственные процессы, постепенно, по мере поступления материальных ресурсов, улучшается материально-техническое оснащение, внедряются и осваиваются новейшие информационные технологии. Библиотечные инновации стимулируют процесс развития академических библиотек, без них невозможно предоставить сегодня конкурентоспособные услуги пользователям.

Библиотеки высших учебных заведений находятся, можно сказать, в эпицентре борьбы за «веб поколение читателей», которые чаще склонны посещать библиотеку виртуально, чем реально. Отечественные вузовские библиотеки стараются идти в ногу со временем. Они создают свои оригинальные веб сайты, информируют своих пользователей о своих мероприятиях в различных социальных сетях, используя для этого самые разнообразные телекоммуникационные средства, сотрудничают с вузами разных стран, участвуя конференциях и семинарах, проводимых в Украине и за рубежом.

Научные библиотеки высших учебных заведений европейских стран создавались в разные исторические эпохи, поэтому история их развития тесно связана с развитием их культур. Они отличаются не только источниками финансирования, но и объёмами и составом фондов, кругом и численностью пользователей. Единственное, что их объединяет, это – современный дизайн, уют, комфорт и высокий уровень информационного сервиса.

Так, академические библиотеки Германии привлекают высоким уровнем функциональности и оснащённости. Сегодня немецкая академическая библиотека – это многофункциональный медиа-центр, способный предоставить самую разнообразную учебную, научную или общеобразовательную информацию.

Многие немецкие студенты предпочитают заниматься не дома, а вместе со своими сокурсниками в библиотеке, где созданы все необходимые условия для этого.

Типичная немецкая библиотека – это просторное комфортное помещение. Здесь, кажется, учтены самые разнообразные потребности сегодняшних читателей: наличие WiFi, полностью открытый доступ к фондам, зоны для групповых и индивидуальных занятий, а также уют и современный дизайн. Каждая книга имеет свой код (Signatur), например, CP10566, HPZ299+1, OMX90013, который, позволяет легко отыскать необходимый источник на полке [4].

Немецкие студенты могут гордиться своими вузовскими библиотеками: каждая из них, оригинальна и неповторима, отличается своим индивидуальным архитектурным дизайном, технической оснащённостью, широким спектром информационных услуг, мощным научно-исследовательским потенциалом. Неслучайно самыми крупными библиотеками Германии являются библиотеки Свободного университета Берлина и Геттингена, а библиотеки Эдинбургского и Оксфордского университетов – самые богатые в Европе. Многие вузовские библиотеки воспринимаются не просто как учебные библиотеки, а как информационные лидеры, представляющие информационные услуги. Причём, что особенно важно подчеркнуть, услуги, без которых невозможно получение качественного образования [9].

Страны Прибалтики ещё 25 лет назад сильно отставали в развитии библиотечных услуг от европейских стран, но сумели кардинально перестроить и модернизировать свою деятельность, чтобы безболезненно интегрироваться в библиотечную европейскую систему.

Библиотеки воспринимаются не только как научное подразделение вуза, но и как важный инструмент системы образования. Развитие информационного сервиса постепенно превращает вузовские библиотеки в медиа-центры. Это привлекает пользователей в библиотеки, здесь студенты не только готовятся к практическим занятиям, но и проводят свой досуг, общаются друг с другом, что сближает их и помогает быстрее адаптироваться к новым условиям жизни в университете [9].

Медиа-центр предусматривает также наличие медиа-лаборатории для выполнения курсовых и дипломных проектов с привлечением мультимедийных и веб-технологий, зала для групповых просмотров фильмов и телепередач, учебный класс для библиотечных занятий. Библиотекари, как эксперты в вопросах поиска научной информации, могут организовывать и проводить семинары по вопросам авторского права, занятия по сканированию текстов, консультации по созданию профиля учёного, по поиску научных журналов для размещения в них трудов учёных вуза.

Характерной особенностью прибалтийских академических библиотек является открытый доступ их фондов. Книги, периодические издания, а также большое разнообразие электронных носителей располагаются на стеллажах и доступны всем, их

можно посмотреть на комфортных диванчиках, расположенных между стеллажами. При необходимости можно самостоятельно воспользоваться сканером или копировальным аппаратом.

Наличие в библиотеке Рижского технического университета (Rīgas Tehniskā universitāte) "станции самообслуживания", позволяет получать или возвращать литературу без участия библиотекаря. Для этого устройству необходимо лишь считать и обработать информацию с пластикового читательского билета. За считанные минуты компьютер оформит или спишет книги с нужного формуляра и выдаст чек. "Станциями самообслуживания" можно воспользоваться как внутри здания, так и у входа. Не заходя в библиотеку, можно сдать уже прочитанные книги, а умное устройство не только примет книги, но и рассортирует их в разные корзины согласно библиотечным шифрам. Информация о том, как воспользоваться такой "станцией самообслуживания" имеется на сайте библиотеки.

Одна из последних тенденций в сфере образования – это доступность знаний для всех и открытость образования. Этой теме была посвящена международная конференция "Crossing Borders – The Future of Access", проводимая Немецкой национальной библиотекой во Франкфурте-на-Майне 7-8 апреля 2014 года. На ней шла речь об изменении роли библиотек и издательств из-за растущей цифровой доступности информации. С 2011 года Немецкая национальная библиотека является координатором Немецкой цифровой библиотеки (DDB). Создание такой библиотеки позволяет открыть доступ ко всему научному и культурному наследию Германии во всём его многообразии для всех без исключения желающих, будь это учёный или любитель. Преимущество подобных библиотек в том, что доступность к цифровому источнику возможна независимо от его физического хранения, складирования или местонахождения, а также независимо от системы доступа к ним, то есть с любого устройства. Реализация возможности открытого доступа к информации открывает новые горизонты и для передачи знаний. Существующие границы между государствами для них не помеха [10].

Следуя этой тенденции, многие европейские вузы стали создавать свои образовательные каналы и предлагать видеозаписи лекций, конференций для всех желающих. На сайте YouTube представлены каналы лучших мировых академических учебных заведений (<https://www.youtube.com/education>). Зрители могут посмотреть видео-лекции из 150 вузов мира.

Чтобы быстрее найти нужную лекцию, следует воспользоваться фильтрами по тематике, по лидерам просмотра, по языку или перейти непосредственно на канал конкретного вуза.

Здесь можно найти лекции на самые разные темы: математика, литература, дизайн, здоровье, медицина, бизнес, социология, экономика, право и так далее. Видео лекции записаны на языке оригинала, хотя некоторые вузы добавляют титры на английском языке. Более удобные для пользования сайты — <http://videlectures.net/>, а также <http://academicearth.org/>. На этих веб-страницах размещены кроме лекций вузов, также видео-конференций, семинаров, экскурсии по университетскому городку, видеоролики, обучающих мастер-классов (workshops) [5]. Библиотеки украинских высших учебных

заведений могут подключиться к этой инициативе, сделав создание подобных видеороликов одним из аспектов своей деятельности.

Успешная интеграция отечественной системы образования в европейское и мировое научное пространство не возможна без переориентации и модернизации нашей устаревшей библиотечной системы. Достичь успеха можно только путём внедрения инновационных методов в сфере информационного обслуживания. Академическая библиотека должна стать ядром, вокруг которого строиться вся научная и учебная деятельность вуза. Библиотека, как традиционный накопитель и хранитель информации, всегда была фундаментальным партнёром научно-исследовательского процесса. Научное сообщество сегодня, как никогда, нуждается в поддержке своей деятельности со стороны библиотеки. Поиск, отбор, архивирование, навигация и распространение информации невозможны без освоения и внедрения инновационных технологий [11]. Для этого библиотека должна быть снабжена всеми необходимыми современными техническими средствами, программами, оборудованием, которые имеет сегодня зарубежная вузовская библиотека.

Важно также создать качественный электронный каталог всех имеющихся в библиотеке ресурсов, освоить и использовать международные поисковые и навигационные системы. Научная библиотека должна сопровождать и поддерживать все образовательные и научные мероприятия, проводимые в вузе.

Следует также предоставить библиотекарям возможность регулярно повышать свою квалификацию, обучаться новым телекоммуникационным технологиям, информационной аналитике, сетевому менеджменту, чтобы оказывать помощь в новых видах научной деятельности – таких, как электронная подборка материалов для семинара, электронная публикация результатов научной деятельности, мультимедийная презентация, сканирование и обработка текстов и многое другое.

Вузовским библиотекам следует взаимодействовать друг с другом не только в рамках региона или ведомства, но и с зарубежными библиотеками. Обмен новаторскими идеями и совместный поиск для решения возникающих проблем поможет приблизиться к европейским стандартам в сфере библиотечного обслуживания.

Только постоянно развивая и совершенствуя сервис современных информационных услуг, можно достичь популярности у пользователей, обеспечив им необходимый комфорт и оперативность в поиске и предоставлении нужной информации для их научно-исследовательской деятельности.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Архіпова, С. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників у рамках програми подвійних дипломів / С. Архіпова // Вища школа. – 2016. – № 4. – С. 101–106.
2. Десятов, Т. Концепція впровадження сучасних стандартів професійної освіти у навчальний процес вищої школи: зарубіжний досвід / Т. Десятов // Вища школа. – 2016. – № 4. – С. 107–114.
3. Європейські стандарти та рекомендації щодо внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian_by%20the%20British%20Council.pdf.
4. Капустина, О. Как не заблудиться в немецкой библиотеке [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dw.com/p/JsEZ>.
5. Колб, Л. Лекции в Оксфорде или Гарварде можно слушать, не выходя из дома [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ubo.ru/articles/?cat=120&pub=3227>.
6. Ніколаєнко, Н. Роль бібліотеки у формуванні науково-освітнього інформаційного простору ВНЗ / Н. Ніколаєнко // Вища школа. – 2013. – № 5. – С. 48–59.
7. Пасмор, Н. П. Веб-сайт та соціальні мережі як засіб інтернет-представництва університетської бібліотеки / Н. П. Пасмор, Н. М. Фролова // Короленківські читання 2015. Бібліотеки, архіви, музеї: інноваційні моделі розвитку : матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 8 жовт. 2015 р.). – Харків, 2016. – С. 85–94.
8. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 р. №1556–VII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
9. Роль библиотек для студентов европейских ВУЗов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://neuch.org/abroad/rol-bibliotek-dlya-studentov-evropejskikh-vuzov>.
10. Brünger-Weilandt, S. Brauchen wir eine neue Infrastruktur des Wissens? / S. Brünger-Weilandt // NIG 6.0. Ein Magazin aus gegebenem Anlass. International Conference at the German National Library in Frankfurt am Main «Crossing Borders – The Future of Access» (7-8 April 2014). – S. 21–26.
11. Neal, J. G. The 21st century researcher: Does the library still matter? / J. G. Neal // NIG 6.0. Ein Magazin aus gegebenem Anlass. International Conference at the German National Library in Frankfurt am Main «Crossing Borders – The Future of Access» (7-8 April 2014). – P. 19–21.
12. The Oldest Technical University in the Baltics. Ages and Personalities 1862–2012. – Riga : Rigas Tehniska universitate, 2012. – 153 p.
13. Scientific Research Directory 2009-2010 / Riga Technical University. – Riga : RTU Publishing House, 2009. – 137 p.
14. Seefeldt, J. Portale zu Vergangenheit und Zukunft: Bibliotheken in Deutschland / J. Seefeldt, L. Syré. Hildesheim. – Zürich ; New York : Olms, 2011. – 128 p.

Говоруха В. Б.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
кафедра «Обчислювальна математика та математична кібернетика»

Семенова Л. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка
В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

Семенова Л. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка
В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

**ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК –
ШЛЯХ ДО УСПІХУ**

Надано огляд досягнень в роботі європейських університетських бібліотек, проаналізовано їх досвід щодо впровадження деяких інноваційних методів роботи в бібліотечній сфері, а також намічені можливості й перспективи для успішної інтеграції вітчизняних бібліотек ВНЗ до європейського і світового наукового простору шляхом вдосконалення сучасних форм обслуговування користувачів.

Ключові слова: зарубіжні університетські бібліотеки, сучасні бібліотечні послуги, інновації в сфері обслуговування, інноваційні методи, наукове і освітнє співтовариство, бібліотечно-інформаційні технології.

Novorukha V. B.

Dnipropetrovsk National University Oles Honchar, Department “Computational Mathematics and Mathematical Cybernetics”

Semenova L. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

Semenova L. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

**INNOVATIONS IN THE SERVICE SECTOR UNIVERSITY LIBRARIES - THE WAY
TO SUCCESS.**

There was reviewed of the European university libraries achievements, analyzed their experience to introduce some innovative methods of work in the library sector, and outlines the opportunities and prospects for the successful integration of domestic university libraries to the European and universal scientific area by improving of modern forms the users services.

Keywords: foreign university libraries, modern library services, innovation in services, innovative methods, scientific and educational community, library and information technologies.

Головач В. В.

Маріупольський державний університет, Наукова бібліотека

УДК 027.7(477.62-2)(045)

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ РОБОТИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розглядається вплив інформаційно-освітнього середовища бібліотеки на особистість студента, актуальність формування духовно-моральних ціннісних орієнтирів користувачів; пропонується визначення сутності поняття «духовно-моральні цінності»; на прикладі роботи відділу обслуговування наукової бібліотеки Маріупольського державного університету представлені напрямки роботи з формування особистості студента.

Ключові слова: духовно-моральні цінності, бібліотека, особистість.

На сьогоднішній день в інформаційному суспільстві особливої актуальності та пріоритетності набуває проблема формування духовно-моральних цінностей студентів ВНЗ. Бібліотеки ВНЗ беруть безпосередню участь не тільки в якісному забезпеченні науково-освітнього процесу, але також здійснюють виховну роботу зі студентами.

«Виховати людину інтелектуально, не виховавши її морально, – означає виростити загрозу для суспільства» (Т. Рузвельт). Необхідність розвитку духовних цінностей пов'язана із загостренням глобальних проблем розвитку людства і підвищенням ролі активності особистості у всіх сферах суспільного життя, що особливо актуально в сучасних соціокультурних умовах України. Формування духовного світу студентства тісно пов'язане з професійними та життєвими очікуваннями, шляхами та можливостями їх реалізації [1].

Духовність – це специфічна людська якість, яка формується в процесі самопізнання та самосприймання визначених суспільних норм і цінностей. Це своєрідна багатовимірна система освіти в самосвідомості людини, що відображає її найбільш актуальні проблеми, інтереси, погляди, відношення як до праці, так і до самого себе – соціального індивіда. Духовність великою мірою впливає з соціально-економічних аспектів функціонування суспільства. Фінансовий розрив у доходах населення України, розвиток комерційного сектора створюють об'єктивні умови для запропонування населенню і, перш за все, молоді, престижних видів послуг в сфері організації дозвілля: відкриваються приватні казино, дискотеки, бари, нічні клуби, з якими державні заклади культури не спроможні конкурувати. Все, що відрізняє людину від інших живих істот – це дух, духовність як найвища сфера життєдіяльності людини та суспільства. Існують й інші визначення духовності. Духовність – це ціннісні стосунки до світу та особисто до самого себе. Це здатність і потреба влаштувати і переробляти зовнішній і внутрішній світи законами Істини, Добра і Краси. Духовність безпосередньо пов'язана з світоглядними надіями та ідеалами нації, народу, етносу. Формування духовності молоді відбувається на основі

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

навчання, розвитку пізнавальної активності, задоволення їх духовних і культурних потреб. Духовність – це спосіб розбудови особистості, це зустріч із самим собою – своєю душею, внутрішнім «Я», формування особистості та її менталітету, провідний фактор смислової гармонізації, поєднання образу світу з моральними законами [4].

Процес формування духовно-моральних цінностей і культури читачів потребує диференційованого підходу, з урахуванням рівня потреб і підготовки. Наше завдання, як бібліотеки – навчити студентів розуміти духовну цінність і допомогти сформувати їм потрібні навички. Роль бібліотек в освітньому процесі, насамперед, полягає у здійсненні максимально кваліфікованої підтримки процесу навчання, і, що важливо, у формуванні моральних якостей і культури студентів.

На сьогодні бібліотеки є справжніми інформаційними, культурними та освітніми центрами. Бібліотечні працівники постійно шукають нові підходи до організації культурно-просвітницької роботи. Саме на цьому акцентували увагу у своїх працях Д.М. Божко, Т.Х. Кім, В.А. Маркова та Г.К. Ользоева.

У науковій бібліотеці Маріупольського державного університету (НБ МДУ) формуванню духовно-моральних цінностей користувачів приділяється особлива увага. Це один з пріоритетних напрямів роботи НБ МДУ. Співробітники НБ МДУ, використовуючи досвід провідних бібліотек ВНЗ, беруть активну участь у студентському житті. Так, у структурі бібліотеки є відділ обслуговування, який в своєму складі має сектор з культурно-просвітницької роботи. Саме цей сектор організовує й активно веде роботу зі студентами у різних напрямках, одним з яких є формування духовно-моральних цінностей. Мета сектора – виховання гармонійної, свідомої свого громадського обов'язку, відкритої до творчого розвитку особистості. Діяльність сектора спрямована на формування поваги до історичної спадщини, загальної та фахової культури майбутніх фахівців.

В роботі з формування духовності особистості сектор дотримується певних вимог:

- обов'язкове врахування вікових особливостей студентів, їх інтересів та потреб;
- активне використання сучасних технологій для підвищення ефективності навчального процесу та для різнобічності, багатогранності розвитку особистості;
- обов'язкове використання принципу активності студентів, які приймають безпосередню участь в проведенні диспутів, вікторин, інтелектуальних ігор та інших масових заходів.

Форми використання сучасних інформаційних технологій для формування духовності студентів є різноманітними. Розглянемо детальніше деякі з них.

Мультимедійні та електронні матеріали як супровід заходів. За рахунок одночасного впливу графічної, звукової, фото- і відеоінформації мультимедійні засоби мають особливе значення. Використання мультимедійних матеріалів під час проведення різного роду масових заходів – літературних вечорів, оглядів, – робить їх яскравішими, допомагає донести основні ідеї, посилює сприйняття матеріалу студентами. З цією метою співробітники бібліотеки готують мультимедійні вікторини, мультимедіа огляди, віртуальні екскурсії, презентації і слайд-шоу для проведення заходів [3].

Так, наприклад, до 30-річчя Чорнобильської трагедії проведений *вечір пам'яті* «Чернобыль. Это не должно повториться». За допомогою мультимедійної презентації студенти мали змогу побачити подвиг пожежників, співробітників станції, ліквідаторів наслідків вибуху, переглянути уривки з документальних фільмів, присвячених Чорнобильській катастрофі. Саме завдяки презентації студенти могли перейнятися атмосферою, яка панувала на ЧАЕС у м. Прип'ять і в селах, що розташовані поряд, змогли відчувати біль тих людей, які в одну мить втратили все.

Не можна стати патріотом своєї країни, якщо не знати трагічних сторінок її історії. Тому сектор культурно-просвітницької роботи не міг залишити без уваги День пам'яті жертв голодомору і політичних репресій. В цей день, у читальному залі факультету філології та масових комунікацій відбувся *вечір-реквієм* «Трагедія незламної волі». Завдяки мультимедійному супроводу студенті мали можливість глибше зрозуміти і переосмислити нашу історію та її трагічність.

Також були організовані такі заходи:

- *вечір книги* під назвою «Расстрелянный греческий театр» (про грецький театр м. Маріуполь);
- *відеоенциклопедія* «Мастер ликующих красок» (присвячено життю та творчості видатного художника, земляка А. І. Куїнджі);
- *відеолекторій* «Есть только миг между прошлым и будущим» (присвячений проблемі СНІДу). Метою даного заходу було нагадати студентам, що у всі часи опорою залишається родина. Крізь весь захід, червоним рядком проходила думка: «Любіть життя! Не піддавайте себе легкодухості й невігластву, пам'ятайте, що один неправильний крок може коштувати Вашого життя та життя сотень інших людей»;
- *слайд-журнал* «Душа и колючая проволока» (присвячений книзі А. І. Солженіцина «Архипелаг Гулаг»);
- *віртуальна екскурсія* «10 мальовничих сіл Західної України, де варто побувати» (студенти дізналися не тільки про красиву архітектуру Львова, гірські Карпати, а й про села, в кожного з яких є своя, вражаюча історія).

Без знання рідної мови неможливо виховати духовність. Тому сектор, враховуючи цей фактор проводить такі заходи: *серія інтелектуальних філологічних ігор* під назвою «Рідне слово»; *музична вітальня* «Перлини українського романсу» та *КВК*.

Вплив романсової творчості на виховання художньо-естетичних смаків людей є незаперечним. Романс був і залишається одним з найулюбленіших у народі вокальних жанрів.

Виставкова діяльність як одна із складових у роботі з духовно-морального виховання студентської молоді. До роботи над будь-якою виставкою співробітники НБ відносяться дуже відповідально, чи то віртуальна виставка, чи традиційна книжкова. Електронні (віртуальні) виставки – це синтез традиційного книжкового й новітнього електронного засобів подання інформації. Незважаючи на всебічну модернізацію та зростаюче використання комп'ютерних технологій у роботі бібліотек, не слід відкидати і традиційні форми роботи, бо саме на їх основі можливим стає осмислення та

впровадження інновацій. Порівняно з віртуальними, книжкові виставки мають свої переваги та за умови нестандартного підходу збільшують свою ефективність [2].

Так, наприклад, в читальному залі історичного та економіко-правового факультетів НБ МДУ була експонована виставка «Пересопницьке Євангеліє – духовна святиня народу» (до 455-річчя з часу видання). Пересопницьке Євангеліє – визначна рукописна пам'ятка староукраїнської мови та мистецтва XVI ст.; один з символів української нації. Через цю виставку студенти змогли доторкнутися до духовної святині українського народу, політичного символу нації, на якому під час інавгурації присягають Президенти України.

Серія виставок «Видатні історичні постаті України», «Сто великих» знайомлять студентів із людьми, які відігравали значну роль в історії культури України.

Крім того, студенти охоче приймають участь у *виставках-хоббі*, на яких мають можливість показати свої творчі роботи (фотографії, малюнки, вірші, вироби хенд-мейд).

На практиці найбільш вдалимими у виставковій роботі НБ МДУ виявилися *виставка-діалог, виставка-заклик, виставка-питання*, які привертали увагу до болючих проблем та сприяли налагодженню зворотного зв'язку з читачами [2].

Також виставки представлені до уваги користувачів на сайті НБ МДУ [6].

Треба пам'ятати, що для створення будь-якої виставки необхідна творча фантазія бібліотекаря та його особистісно забарвлений погляд на тему виставки та способи її розкриття [2].

Для більш успішного проведення масових заходів сектор веде систематичне розширення, оновлення та поповнення текстового, музичного, відео-архіву з різних тем в електронному вигляді.

Хотілося б зазначити, що формування особистості студента відбувається також за допомогою інформаційного представництва відділу обслуговування НБ в мережі Інтернет.

Так, у 2014 р. до уваги користувачів був представлений **літературний блог «БібліОпус»**. Саме література є одним з найдоступніших видів мистецтва: за допомогою літератури можна вплинути на формування духовного світу кожної людини, вплинути на її емоційну сферу, а й, відповідно, на формування системи цінностей. Звичайно, люди далеко не завжди усвідомлюють значення того чи іншого твору у своєму духовному розвитку, але мистецтво в цілому і література як один з його видів відкриває перед читачем унікальні можливості для виховання культури почуттів і переживань, що є основою здорової людської поведінки [6]. Літературний блог «БібліОпус» допомагає молоді орієнтуватися в сучасному книжковому потоці, орієнтує на високоякісну літературу, яка допомагає виховувати високоморальну особистість.

У 2015 р. співробітниками абонементу навчальної літератури створений **електронний літературний журнал «Догори сторінками / Вверх страницами»**. Це перший у своєму роді проект для молодих поетів, прозаїків, драматургів і критиків регіону, який пропонує майданчик для публікації та обговорення текстів, дає можливість студентам заявити про себе в сучасному мистецькому просторі, висловити свої патріотичні почуття, своє відношення до певних моральних категорій, вчинків. Метою журналу є залучення читачів, зокрема, студентів університету, до художньої творчості,

самореалізації авторів та їх подальшого творчого і духовного розвитку. Також завдяки електронному журналу маємо змогу бачити громадянську позицію студента.

Отже, система цінностей для кожної особистості, для суспільства і держави є тією основою, спираючись на яку можна налагоджувати міжособистісні взаємини усередині держави та зі світом загалом.

Використання духовних цінностей у процесі духовно-морального виховання студентської молоді досягає оптимального рівня, за умов виявлення можливих об'єктів духовних потреб (ціннісних орієнтацій) у базовому освітньому компоненті й поєднані з гуманістичною ціннісною орієнтацією педагога, що визнає єдність особистісного способу життя і форм педагогічної співпраці [5].

Для досягнення мети, що пов'язана з формуванням духовно-моральної особистості студентів, бібліотекарі мають постійно вчитись. Тільки своєю невтомною діяльністю щодо відродження української культури і популяризації культур інших народів бібліотекар може сприяти духовному розвитку студентської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Велієва, Б. Т. Роль закладів культури у формуванні духовно-моральних цінностей молоді [Електронний ресурс] / Б. Т. Велієва // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – № 262. – С. 139–141. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92434/34-Valiieva.pdf?sequence=1>.
2. Гараєва, З. В. Виставкова робота: погляд бібліотекаря читального залу історичного факультету бібліотеки ВНЗ [Текст] / З. В. Гараєва // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали II науково-методичного семінару, Маріуполь, 27 лют. 2014 р. / ред. А. П. Шакула. – Маріуполь, 2014. – С. 34–44.
3. Дунук, Д. А. Использование компьютерных технологий в культурно-просветительской работе библиотеки [Текст] / Д. А. Дунук // Использование современных технологий для создания библиотечного информационного продукта : материалы III городской научно-практической конференции библиотек г. Мариуполя, Мариуполь, 31 окт. 2013 г. / под ред. А. П. Шакулы. – Мариуполь : МДУ, 2014. – С. 50–56.
4. Духовна культура молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studmed.ru/docs/document39878/content>.
5. Малинівська, Л. І. Виховання духовно-моральних цінностей у студентів ВНЗ під час виникнення надзвичайної ситуації диверсійного характеру [Електронний ресурс] / Л. І. Малинівська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Психологія і педагогіка. – 2014. – Вип. 27. – С. 80-83. – Режим доступу: <http://eprints.oa.edu.ua/3619/1/21.pdf>.
6. Наукова бібліотека Маріупольського державного університету [Електронний ресурс] : Web-сайт. – 2012–2016. – Режим доступу: <http://libr-margu.narod.ru/>.
7. Формування духовності учнів у навчальному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://xreferat.com/71/2320-2-formuvannya-duhovnost-uchn-v-u-navchal-nomu-proces.html>.

8. Цуріна, І. О. Роль публічних бібліотек у створенні багатокультурного суспільства [Електронний ресурс] / І. О. Цуріна // Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства: за підсумками Міжнародної науково-практичної конференції / упорядник О. В. Ткаченко – Кіровоград, 2010. – С. 34–42. – Режим доступу: http://library.kr.ua/elib/zbirka/mirznabibl_zbirka.pdf.

Головач В. В.

Мариупольский государственный университет, Научная библиотека

ФОРМИРОВАНИЕ ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЙ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА КАК ОДНО ИЗ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ РАБОТЫ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ МАРИУПОЛЬСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

В статье рассматривается влияние информационно-образовательной среды библиотеки вуза на личность студента, актуальность формирования духовно-нравственных ценностных ориентиров пользователей; предлагается определение сущности понятия «духовно-нравственные ценности»; на примере работы отдела обслуживания научной библиотеки Мариупольского государственного университета представлены разнообразные направления работы по формированию личности студента.

Ключевые слова: духовно-моральные ценности, библиотека, личность.

Golovach V. V.

Mariupol State University, Scientific Library

THE FORMATION OF SPIRITUALLY-MORAL STUDENT'S PERSONALITY AS ONE OF THE MAIN DIRECTIONS OF MARIUPOL STATE UNIVERSITY SCIENTIFIC LIBRARY' WORK

The article outlines the impact of informational and educational environment of the University library on the student's personality, the relevance of formation of spiritually-moral value orientations of users; author proposed definition of the notion "spiritual and moral values"; the formation of the individual student is presented as a variety of directions on example of service department's work of scientific library in Mariupol State University.

Key words: spiritually-moral values, library, personality.

Горбань Ю. І.

Київський національний університет культури і мистецтв,
Наукова бібліотека, кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної
справи

БІБЛІОТЕЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БІБЛІОТЕКОЮ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті висвітлюються питання менеджменту та маркетингу в управлінні діяльністю бібліотеки вищого навчального закладу. Розглядається вплив зовнішнього і внутрішнього середовищ на розвиток бібліотеки.

Ключові слова: бібліотека, управління, менеджмент, маркетинг, персонал, інновації.

Бібліотека в сучасному інформаційному суспільстві має довести суспільству свою конкурентоспроможність і необхідність, повинна швидко реагувати на зміни зовнішнього оточення, інформаційні потреби споживачів, безперервно відновлювати інформаційні продукти і послуги, удосконалювати управління через впровадження інноваційних соціальних технологій. Інноваційна діяльність бібліотек усе більшою мірою стає складною і комплексною, оскільки пронизує всі функціональні сфери: науково–дослідницькі роботи із запровадження корпоративних проєктів, інформаційних та управлінських технологій, виробництво й реалізацію інформаційних продуктів і послуг. Бібліотека має оперативно реагувати на нові тенденції ринку та потреби користувачів, формувати свої інноваційні стратегії.

У цьому контексті посилилось значення бібліотекознавчих досліджень, спрямованих на розробку стратегії і тактики вирішення актуальних управлінських завдань; становлення якісно нової технології бібліотечного менеджменту та маркетингу, що базується на демократичних і гуманістичних ідеалах, у поєднанні з принципово новими можливостями, що виникають у бібліотеці як об'єкті інформатизації.

Бібліотеки мають докладати чимало зусиль для оперативного бібліотечного і інформаційного обслуговування всіх категорій користувачів у відповідності з їхніми інформаційними запитами.

Управління бібліотекою – це діяльність, спрямована на забезпечення функціонування бібліотеки, підвищення ефективності її роботи і розвиток відповідно до мінливих потреб користувачів і умов зовнішнього середовища.

Завдання управління: встановлення цілей, заради яких формується, функціонує і розвивається бібліотека, як цілісна система.

Сьогодні поряд із терміном «управління» вживаються терміни «адміністрування», «керівництво» і запозичений в 1990 роках із англійської мови «менеджмент». В мовних словниках термін «менеджмент» приводиться в чотирьох значеннях: спосіб, манера спілкування з людьми; влада і мистецтво управління; особливого роду адміністративні уміння і навички; орган управління, адміністративна одиниця.

Починається бібліотечний менеджмент із встановлення місії бібліотеки, що виражає сенс її існування.

Місія бібліотек визначена всією історією їх існування: задовольняти потреби суспільства в інформації, самоосвіті та набутті комплексу знань для позитивної діяльності особистості й цим самим спрямована на процес відтворення духовного і виробничого потенціалу суспільства. Крім того, бібліотеки виконують і релаксаційні функції, сприяють соціалізації особи протягом її життя.

Економічні, політичні зміни в суспільстві, розвиток інформаційних комунікативних технологій, ріст потоків електронної інформації зумовлюють багатоваріантність підходів до організації бібліотечно-інформаційної діяльності, розширення спектру її змістовних параметрів.

З 90-х рр. ХХ ст. у вітчизняному бібліотекознавстві посилюється необхідність впровадження конструктивніших моделей управління для вирішення нових завдань, що постали перед бібліотекою. Інноваційні підходи розробляють В. Ільганаєва, М. Карташов, В. Ключев, Л. Петрова, Г. Саприкін, М. Слободяник, І. Суслова, А. Чачко, І. Давидова та ін. Обґрунтовано, що на етапі інформатизації суспільства відбувається трансформація всіх складових виробничої діяльності бібліотек: технічної і технологічної, організаційно-функціональної, кадрової, які набувають системного розвитку.

На початку 2000-х рр. у працях науковців О. Пашина, Н. Жадько, І. Осипової, Г. Паршукова, О. Воскобойнікової-Гузевої, В. Дригайло, Б. Бочарова, Н. Божко, Г. Єрмолаєвої, Н. Чуприкової порушено питання впровадження сучасного менеджменту в діяльність бібліотек, організаційного розвитку новітніх систем управління, проектною діяльністю, автоматизованими процесами.

Бібліотеки змінюються не заради самих змін, а тому що є частиною більш широкого процесу розвитку і повинні реагувати на розвиток оточуючого середовища. Менеджмент змін полягає у визначенні ступені впливу зовнішнього середовища на бібліотеку, впливу бібліотеки на зовнішнє середовище, у визначенні програми дій для досягнення гармонійного розвитку бібліотеки і зовнішнього середовища. При цьому джерелом життєвої сили бібліотеки є її внутрішнє середовище.

Важливими чинниками внутрішнього середовища для бібліотеки вищого навчального закладу, що впливають на визначення стратегічних завдань є:

- розвиток університету, поява нових факультетів, нових спеціальностей, коливання кількості студентів;
- збільшенні ролі самостійної роботи студентів в процесі навчання;
- розширення доступу до навчальної літератури через Інтернет, пов'язане з цим коливання попиту на бібліотечні ресурси.

Усвідомлюючи необхідність гнучкого реагування на сучасні виклики, удосконалення традиційних методів роботи та управління, ми обрали головними напрямками розвитку:

- впровадження і якісне забезпечення комплексу інформаційно-бібліотечних послуг для спрощення та розширення доступу до інформаційних ресурсів, накопичених у бібліотеці та до ресурсів світового інформаційного простору;

- об'єднання колективу бібліотеки навколо ідеї оновлення і модернізації діяльності бібліотеки;
- пропагування серед університетської спільноти потенційних можливостей бібліотеки;
- закріплення за бібліотекою позицій та іміджу сучасної бібліотеки інноваційного типу.

Вищенаведені стратегічні завдання були відображені в Концепції розвитку бібліотеки КНУКіМ до 2015 року.

Втілювалися в життя вони через функції бібліотечного менеджменту: маркетинг, стратегічне планування, контроль, персонал-стратегію, управління інноваціями.

За 2013–2016 роки вже зроблено наступне:

- внаслідок заміни програмного забезпечення бібліотеки здійснено переведення електронного каталогу на АІБС «УФД/Бібліотека»;
- налагоджена робота електронної бази користувачів;
- на сайті університету створено сторінку наукової бібліотеки;
- започаткована та розвивається система віртуального обслуговування;
- налагоджується промоція бібліотеки в соціальних мережах Facebook, Vk; також бібліотека має власний канал на YouTube;
- активізувалася видавнича діяльність бібліотеки.

Без розробки й реалізації персонал-стратегії проведення серйозних змін неможливо. Персонал-стратегія – це сукупність і послідовність прийнятих рішень, що дозволяють оцінити, проаналізувати і виробити необхідну систему впливу на персонал для реалізації обраного напрямку розвитку організації. Повинна включати в себе:

- прогнозування перспективних потреб бібліотеки в персоналі;
- вивчення ринку праці;
- розробку програми заходів щодо його освоєння;
- аналіз системи робочих місць;
- розробку програм заходів щодо розвитку персоналу.

В програмі заходів щодо розвитку персоналу значна увага приділялася питанням:

- подолання психологічного супротиву змінам;
- напрацюванню нових виробничих навичок у роботі з комп'ютерною технікою;
- підвищення кваліфікації працівників.

Високі темпи соціального та інформаційного прогресу вимагають швидко та ефективно освоювати нововведення, що зумовлює необхідність реалізації стратегічних напрямів інформаційно-бібліотечної діяльності. Інноваційний менеджмент – особлива організаційно-управлінська діяльність, яка забезпечує бібліотечний розвиток шляхом використання інновацій; складова стратегічного управління бібліотечною діяльністю. Основою інноваційної діяльності бібліотеки є її інноваційна політика. Інноваційна політика визначає розробку інноваційних прогнозів, стратегій, програм і проектів розвитку, формує підстави для збору інформації, вироблення управлінських рішень, поведінку персоналу. Інноваційним змінам можуть бути піддані будь-які об'єкти: ресурси, обслуговування (послуги, продукція), структура, соціальні відносини.

Потреба в інноваціях визначається на основі вивчення інноваційної ситуації, сильних і слабких сторін діяльності бібліотеки, протиріч і результатів її роботи, аналізу впливу зовнішніх факторів.

Отже, бібліотечний менеджмент сьогодні – це професійна область діяльності, пов'язана з постановкою цілей і розробкою ефективних способів їх досягнення. Бібліотека розглядається як соціальний інститут, діяльність якого зумовлена мінливою ринковою ситуацією та спрямована на збереження своєї традиційної сутності.

Однією з головних вузлових проблем бібліотечного менеджменту є інновації, тому при аналізі факторів зовнішнього середовища перед керівництвом бібліотеки і всім персоналом постають певні взаємопов'язані завдання, від успішності вирішення яких залежить життєздатність бібліотеки. Саме за допомогою стратегічного управління як комплексу процесів та способів розробки і реалізації стратегії розвитку, творчого процесу формулювання, а потім і реалізації цілей, задумів і рекомендацій, можна втілювати в життя нові ідеї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айвазян, О. Б. Управління бібліотекою ВНЗ в ринкових умовах [Електронний ресурс] / О. Б. Айвазян. – Тернопіль, 2011, 11–13 жовт. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2011t/103.pdf. – Назва з екрана.
2. Бібліотечний менеджмент: сучасні стилі, інноваційний підхід : навч.-метод. посіб. – Київ, 2006. – С. 39–46.
3. Вилегжаніна, Т. Менеджмент бібліотеки в сучасних умовах: розподілене керівництво і відповідальність / Т. Вилегжаніна // Бібл. планета. – 2009. – № 1. – С. 5–7.
4. Коптяева, М. Принципы менеджмента качества современной библиотеки: процессный подход / М. Коптяева // Науч. и техн. б-ки. – 2009. – № 12. – С. 27–35.
5. Ніколаєнко, Н. Ефективне управління сучасною бібліотекою в умовах структурно-функціональних змін / Н. Ніколаєнко // Вісн. Кн. палати. – 2014. – № 12. – С. 20–23.
6. Новак, В. О. Організаційна поведінка : підручник / В. О. Новак, Т. Л. Мостенська, О. В. Ільєнко. – Київ : Кондор, 2012. – 494 с.

Горбань Ю. И.

Киевский национальный университет культуры и искусств, Научная библиотека, кафедра информационного, библиотечного и архивного дела

БИБЛИОТЕЧНЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ И МАРКЕТИНГ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ БИБЛИОТЕКОЙ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье освещаются вопросы менеджмента и маркетинга в управлении деятельностью библиотеки высшего учебного заведения. Рассматривается влияние внешней и внутренней среды на развитие библиотеки.

Ключевые слова: библиотека, управление, менеджмент, маркетинг, персонал, инновации.

Gorban Y. I.

Kyiv National University of Culture and Arts, Scientific Library, Department of Information, Library and Archival Affairs

LIBRARY MANAGEMENT AND MARKETING IN THE MANAGEMENT OF LIBRARIES UNIVERSITY

The article highlights the issue of management and marketing in the management of the university library. The influence of internal and external environments on the development of the library.

Keywords: library, marketing, management, personnel, innovations.

Горобець О. О.

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ), бібліотека

БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОЇ ЕЛІТИ НАЦІЇ

Розглядається роль і значення бібліотеки вищого навчального закладу як інформаційного центру у формуванні нової еліти нації. Визначено основні завдання бібліотеки вnz у популяризації головних засад під час формування морально-етичного та духовно збагаченого користувача.

Ключові слова: бібліотека вищого навчального закладу, виховання, інформаційний центр, користувач, бібліотека Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Здавна бібліотеки вважалися священними джерелами знань, тому не дарма перші бібліотеки України знаходилися саме при монастирях та церквах (варто згадати бібліотеки Софійського собору, Києво-Печерської лаври), а уже пізніше почали створюватись при вищих навчальних закладах (ВНЗ) – Києво-Могилянській академії, Львівському, Харківському, Київському університетах, адже саме у вишах «народжуються» видатні особистості, в стінах навчального закладу вони «виростають» та самостверджуються.

Формування особистості розпочинається ще в глибокому дитинстві, а тому до лав вищих навчальних закладів вступають уже сформовані індивідуальності, які готові відстоювати власну думку та мають особливий, хоч ще, порівняно, юний, але уже сформований світогляд. Тому першорядною задачею вузу та бібліотеки є максимальне розширення та активізування загальної бази знань студента, а також удосконалення його, насамперед, як особистості, а уже потім як висококваліфікованого, всебічно розвинутого фахівця, адже отримана якісна освіта однієї людини є запорукою майбутнього для усієї країни.

З часів відкриття перших бібліотек при університетах пройшло багато часу, але й досі бібліотека – це інформаційний, освітній, культурний осередок, що є незмінним двигуном у процесі навчання кожного студента, незважаючи на вільний доступ до електронних ресурсів.

Україна зараз знаходиться у стані глибокого реформування різних сфер діяльності, зокрема, освіти, але одне залишається незмінним: вищий навчальний заклад повинен забезпечити студента якісними знаннями, і бібліотеці у цьому питанні відведено особливе місце, адже бібліотека ВНЗ формує свій фонд згідно навчальних програм та запитів користувачів.

Специфіка бібліотеки, як інформаційно-культурного центру, Національної академії статистики, обліку та аудиту (НАСОА) полягає в тому, що її фонди містять велику кількість унікальних документів з бухгалтерського обліку, аудиту, статистики, економіки, вищої математики, економічної кібернетики, фінансів, інформаційних технологій, нормативно-правових матеріалів. Серед численної кількості документів особливо цінними

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

для студентства є статистичні бюлетені, щорічники, збірники, альбоми статистичних спостережень, що виходять на базі Державної служби статистики України, а також Міжнародні стандарти контролю якості та аудиту Аудиторської палати України, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України та ін. Адже саме у таких матеріалах можна відшукати інформацію, якої ще немає в мережі або ж вона знаходиться в хаотичному стані. Зрозуміло, що література з фахових дисциплін є ядром бібліотеки, але під час формування бібліотечного фонду та складання навчальних планів кафедр чільне місце відводиться і таким дисциплінам, як психологія, педагогіка, філософія, мовознавство, етика, естетика, соціологія, адже вони є невід'ємною складовою у формуванні високоосвіченого фахівця та свідомого громадянина зі сталою морально-етичною позицією.

Останні події, що відбуваються в Україні, змінили свідомість молоді, зокрема студентів, вони стали більш відповідальними, відвертими, допитливими, і це підтверджують їх запити: усе більшого попиту набуває література з політології, правознавства та психології, і, як не дивно, класична художня література, на сторінках якої користувачі намагаються знайти відповіді на свої німі запитання.

Бібліотека, так чи інакше, завжди брала участь у підготовці гідного громадянина держави, формування його як особистості для сучасного світу від моменту запису до дитячої бібліотеки та до вибору першої книги для складання бібліографії до дисертаційної роботи. Поява значної кількості електронних ресурсів та гаджетів вимагають від бібліотеки утвердження нової парадигми в обслуговуванні користувачів. Тому сьогодні бібліотека Національної академії статистики, обліку та аудиту активно використовує усі доступні їй блага електронного всесвіту:

- створення репозитарію на базі бібліотеки було першим кроком на цьому шляху, наразі його фонд нараховує більше 2 тис. електронних матеріалів, серед яких наукові праці викладачів ВНЗ, підручники та періодика, що були видані на базі НАСОА, методичні рекомендації, автореферати дисертацій, матеріали конференцій та ін., варто зазначити, що студенти активно використовують у своїй самостійній роботі фонди даного ресурсу, адже він значно полегшує підготовку до навчання, так як доступ можна отримати з будь-якого робочого місця, що значно заощаджує час користувача;

- приєднання бібліотеки до проекту ELibUkr також дало свої позитивні результати – студенти та професорсько-викладацький склад навчального закладу отримали безкоштовний доступ до великої кількості баз даних з різних галузей знань;

- застосування електронної доставки документів значно пришвидшило роботу як студентів і аспірантів, так і викладачів;

- формування та розсилка електронних інформаційних листів нових надходжень періодичних видань та інших документів для структурних підрозділів НАСОА дозволило викладачам Академії найпершими дізнаватися про новинки, що з'явилися в книгозбірні та поширювати цю інформацію серед студентів.

У читальній залі бібліотеки задля мотивації студентства знаходиться постійно діюча книжкова виставка з науковими працями професорсько-викладацького складу Академії, яка вміщує у собі близько 500 видань. З регулярною періодичністю викладачами

навчального закладу використовується як електронний, так і традиційний читальні зали бібліотеки для проведення практичних, теоретичних та семінарських занять. Бібліотека бере активну участь в міжнародних науково-практичних конференціях, що проходять на базі Академії, а також сама організовує масові заходи для студентів з метою популяризації навчальної та художньої літератури.

Сьогодні сучасна бібліотека вищого навчального закладу – це не просто «Дім книги» із моторошною тишею, це – інтелектуальний дім молоді з заплутаними алгоритмами використання електронних та традиційних ресурсів різних форматів, центр підвищення інтелектуального, морального та наукового потенціалу студентів, а сучасний бібліотекар – це і учитель, і психолог, і порадник який не звертає увагу на шум в коридорах, а сприяє підвищенню культурного рівня користувача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесникова, Т. О. Сучасна бібліотека ВНЗ: моделі розвитку в умовах інформатизації / Т. О. Колесникова // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. – 2009. – № 4. – С. 49–57.
2. Соловяненко, Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: Частина четверта. Сучасний рівень дискурсу академічного бібліотекознавства та поступ е-науки / Денис Соловяненко // *Бібліотечний вісник*. – 2011. – № 1. – С. 8–24.
3. Ярошенко, Т. Наукові комунікації ХХІ століття: електронні ресурси для науки та освіти України / Т. Ярошенко // *Бібліотечний вісник*. – 2006. – № 5. – С. 17–22.

Горобець Е. А.

Национальная академия статистики, учета и аудита (г. Киев), библиотека

БИБЛИОТЕКА ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ В ФОРМИРОВАНИИ БУДУЩЕЙ ЭЛИТЫ НАЦИИ

Рассматривается роль и значение библиотеки высшего учебного заведения как информационного центра в формировании новой элиты нации. Определены основные задачи библиотеки вуза в популяризации главных принципов при формировании морально-этического и духовно обогащенного пользователя.

Ключевые слова: библиотека вуза, воспитание, информационный центр, пользователь, библиотека Национальной академии статистики, учета и аудита.

Horobets O. O.

National Academy of Statistics, Accounting and Audit (Kiev), Library

LIBRARY OF THE UNIVERSITY AS AN INTEGRAL PART IN SHAPING THE FUTURE ELITE OF THE NATION

The role and importance of the university library as an information center in the formation of the new elite of the nation. The main task of the university library in promoting the main principles in the formation of ethical and spiritually enriched person.

Keywords: the university library, education, information center, Library of National Academy of Statistics, Accounting and Audit.

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

УДК 37.09+021:027.7

Грищенко Т. Б.

Харківський національний університет радіоелектроніки,
Наукова бібліотека

Жидкова О. О.

Харківський національний університет радіоелектроніки,
кафедра «Філософія»

Етенко Н. Ю.

Харківський національний університет радіоелектроніки,
Наукова бібліотека

ВІДКРИТА ОСВІТА ТА РОЛЬ БІБЛІОТЕК ВНЗ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Висвітлюються тенденції модернізації вищої освіти, зокрема особливості та принципи «відкритої освіти», аналізуються основні трансформації, що відбуваються з бібліотеками під впливом цього процесу, і їх функціональні завдання в нових умовах.

Ключові слова: інформаційне суспільство, відкрита освіта, бібліотека ВНЗ, функції бібліотеки, електронні ресурси, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Глобальна освіта у її гуманістичному аспекті дає особистості більше можливостей для успішної і компетентної діяльності на світовому рівні, допомагаючи стати кожному «людиною світу», людиною – не тільки функціональним елементом економіки, а й найважливішим джерелом національного багатства, економічного потенціалу суспільства чи країни. Цей процес супроводжується змінами в усіх сферах людської діяльності і насамперед, у зміні підходів до освіти сучасних фахівців. Сучасне суспільство ставить пріоритетом розвиток особистості, інновації, розвиток власного культурного та інтелектуального потенціалу, удосконалення системи навчання й освіти. Одним з перспективних шляхів вирішення цього завдання є модернізація системи освіти і створення передумов для впровадження нової парадигми в освітньому просторі – відкритої освіти. Рух відкритої освіти в останні два десятиліття є однією з визначальних тенденцій розвитку системи вищої освіти у багатьох країнах. Про це свідчать як об'єктивні зміни у навчальних закладах та навчальному процесі, так і численні дискусії щодо проблем і перспектив відкритої освіти та дедалі більша увага до відкритої освіти провідних міжнародних установ.

Актуальність зміни парадигми освіти до відкритої її моделі викликана необхідністю засвоювати все більшу кількість інформації та знань, які не є розповсюдженими на глобальному рівні. Глобалізація пізнавальної діяльності та її

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

результатів у різних формах знань може відбутися лише за умов загального доступу до знань, чому сприяє вільний обмін науковими та навчальними матеріалами, доступність як у матеріальному, так і в соціальному плані високоякісної освіти, сприйняття знань, як всезагального блага.

Класичні форми освіти, в тому числі очне навчання, так чи інакше сьогодні переживають кризу в усіх країнах світу. Розвиток системи освіти в сучасних умовах визначається необхідністю якісної, доступної, гнучкої, модульної, самостійної, безперервної, випереджаючої, розподіленої освіти, що забезпечується реалізацією принципів відкритої освіти.

До головних принципів відкритої освіти відносяться:

- відкрите планування навчання, тобто свобода складання індивідуальної програми навчання шляхом вибору з системи курсів;
- свобода у виборі часу і темпів навчання, тобто прийом студентів у ВНЗ впродовж усього року і відсутність фіксованих термінів навчання;
- свобода у виборі місця навчання: студенти можуть бути фізично відсутніми в учбових аудиторіях основну частину учбового часу і можуть самостійно обирати, де їм навчатися;
- перехід від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта крізь усе життя» та «доставка знань людині»;
- вільний розвиток індивідуальності, що є основоположним чинником, тоді як класична модель освіти припускає жорсткі норми, що уніфікують людську індивідуальність.

Розвиток поняття «відкрита освіта» починається з дефініцій, що описують демократичний, індивідуалізований, гнучкий процес отримання знань, який забезпечується, перш за все, цілеспрямованою діяльністю викладацького складу, керівництва навчального закладу та сучасної бібліотеки. Сьогодні застосування цього поняття у переважній більшості випадків пов'язується з ІКТ, зокрема хмарними технологіями. До арсеналу технологій та інструментів відкритої освіти належить широкий спектр засобів забезпечення доступу до навчальних матеріалів (у тому числі, автоматизовані бібліотечні системи), засоби візуалізації, інструменти колективної роботи з різноплановим освітнім контентом. Упровадження сучасних освітніх технологій передбачає активне звернення до цілого спектру інформаційних ресурсів та зумовлює необхідність ефективного керування цими ресурсами, наявність оптимальних умов доступу до них, високого рівня інформаційної культури студентів та викладачів. Проте не можна зводити концепцію відкритої освіти тільки до комп'ютеризації, впровадження ІКТ та прирівнювати до використання комп'ютерів і мереж як ще одного «технічного засобу навчання. Відкрита освіта – це передусім нові методи і прийоми навчання, викладання, підготовки і організації освітнього процесу та нові підходи до освіти, базовані на продуктивному і творчому використанні новітніх технологій.

Специфіка відкритої системи освіти, полягає ще й в тому, що освітня система має бути здатна не лише озброювати знаннями, але й, внаслідок постійного і швидкого оновлення знань в сучасну епоху, формувати потребу у безперервному самостійному

оволодінні ними, стимулювати творчий підхід до отримання знань впродовж усього активного життя людини.

Для визначення ролі бібліотек в сучасному інформаційному суспільстві вирішальне значення мають дві сутнісні особливості: формування інформаційного ринку і становлення нового роду комунікаційної культури – електронної, заснованої на радіоелектронних засобах зв'язку. Перехід до інформаційного суспільства супроводжується формуванням основного масиву інформації в електронній (цифровій) формі з одночасним забезпеченням можливості доступу до цих даних з будь-якого місця в будь-який час. Бібліотекам ВНЗ на цьому фоні не уникнути кардинальних змін. Хоча незаперечними перевагами бібліотек ВНЗ у комерційному світі залишаються: безкоштовність користування для суб'єктів освітнього процесу та історико-культурна функція. Забезпечуючи універсальний і переважно безкоштовний доступ до інтелектуального суспільного продукту, бібліотеки тим самим реалізують ідею доступності інформації – одну з базових в суспільстві. Наприклад, ВНЗ сплачують доступи у бази даних, перелік яких зростає з кожним роком, або завдяки діючим корпоративним проектам (як ElibUkr) науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти мають змогу ознайомитись з електронними документами світових баз даних за тріал-періодами. Новим змістом в сучасному інформаційному суспільстві наповнюється і інша генетично вихідна функція бібліотеки як історико-культурної інституції – меморіальна. Найбільш повно ця функція реалізується в діяльності щодо збереження документної спадщини та системній роботі з книжковими пам'ятками.

Нові підходи в роботі бібліотек мають супроводжуватися зміною теоретичних уявлень про її функції, зміщенням акцентів в управлінні і правовому регулюванні інформаційної діяльності, підготовці кадрів інформаційних працівників.

У Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» зазначено, що бібліотеки сьогодні мають потужний потенціал для консолідації суспільства, спрямування його на інтеграцію України в європейське співтовариство, для підвищення якості життя, рівного доступу до інформації, знань і культурного надбання. При здійсненому аналізі сучасного стану бібліотечної справи у цьому документі зазначено, що до мережі бібліотек ВНЗ входить 201 бібліотека різного відомчого підпорядкування; загальний фонд документів складає 120,7 млн. прим., з яких 2,3 млн. – електронні видання; кількість користувачів – 1,7 млн. осіб, яким щороку видається понад 105 млн. примірників документів; загальна кількість працівників бібліотек – близько 6700 фахівців, з яких 5,5 тис. – з вищою освітою; кількість автоматизованих робочих місць – 7445.

Практика роботи та опитування показують, що користувачі бібліотек все більше обмежують зону свого обслуговування такими галузями як професійна освіта. Тому бібліотеки ВНЗ висувуються як би на перший план у справі забезпечення учасників освітнього процесу. З одого боку, це перевага для бібліотек ВНЗ, з іншого – велика відповідальність: забезпечити максимально повно та якісно їх освітні та культурні запити.

Входячи в інформаційне суспільство як повноправні члени, бібліотеки мають зробити акцент на адаптацію досягнень високих технологій: тотальну комп'ютеризацію

існуючих бібліотечних процесів і пропозицію абсолютно нових форм обслуговування. Технічною базою здійснення цих перетворень повинні стати корпоративні бібліотечні мережі, щоб забезпечити об'єднання ресурсів і економію зусиль бібліотек, розробка та впровадження програм автоматизації, інформатизації та комп'ютеризації бібліотечних процесів, проектування і побудова електронних бібліотек, зведених каталогів, служб віртуального бібліографічного обслуговування тощо. Сьогодні бібліотеки надають багато віртуальних послуг з пошуку інформації та необхідних знань. Так, з 201 бібліотеки ВНЗ в Україні 182 бібліотеки мають власні сайти. А також практично усі мають інтернет-представництво: ведуть офіційні сторінки або групи в соціальних мережах, блоги, вікі для поширення інформації та популяризації ресурсів і послуг бібліотек; використовують інструменти здійснення інформаційних поштових та інших розсилок користувачам. Через сайти надаються різноманітні сервісні послуги: електронна доставка документів, віртуальні довідкові служби та/або онлайнві консультації (для підтримки постійного та мобільного зворотнього зв'язку з представниками освітньо-наукового співтовариства), розміщення електронних матеріалів (у тому числі у навчальних комплексах та архівах наукових публікацій / інституціональних репозиторіях відкритого доступу) та надання посилань на науково-освітні ресурси у вільному доступі для навчання, викладання, наукових досліджень; реалізація інформаційно-аналітичної функції завдяки використанню інструментів трансформованих систем ІРІ/ДОР та нового напрямку курування змісту, пов'язаного з обробкою великих обсягів інформації з мережі Інтернет тощо. Ці ресурси та сервіси доступні онлайн, здійснюється постійне та оперативне їх оновлення. Таким чином, бібліотека ВНЗ повинна виступати в якості своєрідного віртуального університету і в функціональному аспекті максимально зближуватися з системою освіти як соціальним інститутом: забезпечувати єдність загальнокультурної і професійної освіти, передавати ціннісні установки і соціальні норми молодому поколінню, сприяти становленню культурно і професійно компетентної особистості.

Отже, відкрита освіта сьогодні стає важливою складовою інформатизації суспільства, вона показує послідовний перехід освітніх процесів з одного стану в інший, формування визначального інформаційного і комунікаційного базису розвитку освіти. Метою відкритої освіти є підготовка здобувачів вищої освіти до повноцінної участі в суспільному і професійному житті в сучасних умовах інформаційного суспільства. Функціонування освітніх закладів, реалізація новітніх освітніх програм неможливі без опору на бібліотеки та їхні інформаційні ресурси. У свою чергу кардинальні зміни у світовій системі освіти впливають на зміни в реалізації бібліотеками ВНЗ своїх функцій, на необхідність їх адаптації до сучасного інформаційного суспільства та вимагають постійного коригування стратегії, цілей і завдань. В ідеалі бібліотеки повинні максимально забезпечити підтримку усім здобувачам вищої освіти та науково-педагогічним працівникам: стати активним сегментом віртуального простору, надати платформу для спілкування, навчання, а також сприяти виконанню своїх завдань – підтримки освітньої, наукової та виховної діяльності вищих навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Древетняк, Е. В. Роль библиотеки в современном информационном пространстве [Электронный ресурс] / Е. В. Древетняк // Ученые записки Таврич. нац. ун-та им. В. И. Вернадского. – 2013. – Т. 24 (65), № 3. – С. 101–106. – (Серия: Философия. Культурология. Политология. Социология). – Режим доступа: http://sn-philcultpolsoc.crimea.edu/arhiv/2013/uch_24_3filosof/012_drev.pdf.
2. Кузнецова, Т. Я. Библиотека в информационном обществе: онтологические основания социокультурных трансформаций [Электронный ресурс] / Т. Я. Кузнецова // Библиотековедение. – 2011. – № 1. – С. 28–33. – Режим доступа: http://www.rsl.ru/datadocs/doc_6227ja.pdf.
3. Кулага, Ирина. Формування єдиного відкритого освітнього простору як провідна тенденція розвитку сучасної системи освіти / І. Кулага // Університетська освіта / Інститут вищої освіти ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – 2012. – № 2. – С. 66–68.
4. Лещенко, М. П. Сутність та генеза поняття «Відкрита освіта» / М. П. Лещенко, А. В. Яцишин // Наукова молодь 2014 : зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених / Ін-т інформ. технол. і засобів навч. НАПН України ; за заг. ред. проф. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна. – Київ : ІТЗН НАПН України, 2014. – Т. 39, № 1. – С.1-16.
5. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p>. – Назва з екрана.

Грищенко Т. Б.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники, Научная библиотека

Жидкова О. О.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники, кафедра «Философия»

Этенко Н. Ю.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники, Научная библиотека

ОТКРЫТОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И РОЛЬ БИБЛИОТЕК ВУЗА В СОВРЕМЕННОМ ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Освещаются тенденции модернизации высшего образования, в частности особенности и принципы «открытого образования», анализируются основные трансформации, происходящие с библиотеками под воздействием этого процесса, и их функциональные задачи в новых условиях.

Ключевые слова: информационное общество, открытое образование, библиотека вуза, функции библиотеки, электронные ресурсы, информационно-коммуникационные технологии (ИКТ).

Grishchenko T. B.

Kharkiv National University of Radio Electronics, Scientific Library

Zhydkova O. O.

Kharkiv National University of Radio Electronics, Department "Philosophy"

Etenko N. Y.

Kharkiv National University of Radio Electronics, Scientific Library

OPEN EDUCATION AND THE ROLE OF UNIVERSITY LIBRARIES IN THE MODERN INFORMATION SOCIETY

Highlights the trend of modernization of higher education in particular, and especially the principles of "open education", analyzes the major transformation taking place with libraries under the influence of this process, and their functional tasks in the new environment.

Keywords: information society, open education, university libraries, library functions, electronic resources, information and communication technology (ICT).

Дікунова О. А.

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет», бібліотека

Поліщук О. Б.

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет», бібліотека

БІБЛІОГРАФУВАННЯ ПРАЦЬ УЧЕНИХ – НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ БІБЛІОТЕКИ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Розглянуто пріоритетний напрям науково-бібліографічної діяльності бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету – створення й видання біобібліографічних покажчиків провідних учених, науково-бібліографічних покажчиків праць професорів і викладачів вишу. Висвітлено окремі аспекти й особливості бібліографування праць учених університету.

Ключові слова: бібліографування, бібліографічні покажчики, науково-бібліографічна діяльність, науково-інформаційна діяльність, проектна діяльність.

Історія Криворізького державного педагогічного університету (КДПУ) – невід’ємна складова історії освітньо-культурного будівництва на Придніпров’ї. Його авторитет підтверджено багаторічною практикою підготовки кадрового потенціалу вищої кваліфікації не тільки для освітньо-педагогічної галузі, а й для адміністративно-державницької, культурно-мистецької, соціально-психологічної, туристично-краєзнавчої та інших сфер діяльності.

Особливу роль у підготовці висококваліфікованих спеціалістів і науковому зростанні вишу належить вельмишановним професорам, докторам і кандидатам наук. Серед них – наукова еліта України, лауреати державних премій та конкурсів. Наукові та науково-практичні здобутки багатьох учених відзначені міжнародними дослідницькими преміями та сертифікатами. Вони є авторами свідоцтв на винаходи й патенти, експертами в різних наукових галузях, керівниками відомих в Україні й за її межами наукових шкіл.

Бібліотека є важливим структурним підрозділом Криворізького державного педагогічного університету, який плекає свої наукові й педагогічні традиції.

Інформаційно-бібліографічним відділом бібліотеки започатковано науково-інформаційний проект з бібліографування наукової творчості вчених за напрямками:

– науково-допоміжні покажчики поточного бібліографування праць професорів і викладачів [3];

– науково-допоміжні покажчики ретроспективного бібліографування праць [3];

– біобібліографічні покажчики (серія «Пам'яті професорів Криворізького педагогічного» і серія «Вчені-ювіляри Криворізького педагогічного») [1].

Бібліографічні покажчики праць сприяють рекламуванню інтелектуального капіталу вищого навчального закладу, розкривають результати наукової та навчально-педагогічної діяльності професорсько-викладацького колективу.

Поточне бібліографування праць учених університету – це створення й видання фахівцями інформаційно-бібліографічного відділу щорічних зведених покажчиків праць професорів і викладачів: 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 рр. (готується 2016 р.). У покажчиках представлено ті друковані видання, що надійшли у фонд бібліотеки та праці, розміщені в інституційному репозитарії (електронному архіві КДПУ). До покажчика включаються бібліографічні описи монографій, дисертацій, авторефератів дисертацій, підручників, навчально-методичних посібників, довідників, статей із періодичних видань і наукових збірників, рецензій, опублікованих тез доповідей на наукових конференціях і науково-практичних семінарах. На окремі праці є гіпертекстові посилання на електронні версії, представлені у відкритому доступі. Покажчики оснащено допоміжним довідковим апаратом: передмовою (від укладачів) та іменним покажчиком.

Інформаційно-бібліографічний відділ активно працює у напрямку поточного бібліографування праць учених, використовуючи різні засоби їх представлення:

- у вигляді щоквартальних віртуальних виставок на веб-сайті бібліотеки;
- у вигляді щоквартальних інформаційних оглядів нових надходжень книг викладачів на веб-сайті бібліотеки.

Одним із засобів представлення наукової діяльності вищого навчального закладу та просування у суспільстві наукових досліджень як окремих провідних учених, так і наукових колективів є біобібліографія.

2012 р. започатковано серію «Пам'яті професорів Криворізького педагогічного». Вип. 1 серії присвячено професору, ректору КДПУ (2000-2010 рр.) Володимирі Костянтиновичу Буряку: «Життя, віддане педагогічній науці» (до 70-річчя від дня народження). Вип. 2 серії підготовлено до 85-річчя від дня народження ректора (1979–2000 рр.) Криворізького державного педагогічного інституту/університету, професора Павла Івановича Шевченка: «Фундатор педагогічної освіти Кривбасу». Вип. 3 серії присвячено доктору педагогічних наук, професору В. С. Пікельній: «Відкритий всесвіт Валерії Семенівни Пікельної». До 100-річчя від дня народження професора, доктора біологічних наук, завідувача кафедри ботаніки Івана Андрійовича Добровольського створено біобібліографічний покажчик «Видатний геоботанік України» (4 вип. серії).

Головними елементами структури випусків цієї серії є: передмова (від укладачів); вступна стаття про життєвий та творчий шлях ученого; слово на пошану пам'яті вченого (спогади колег, учнів); хронологічний покажчик праць, у якому представлено бібліографію наукової й науково-методичної спадщини; матеріали про наукову школу і науково-педагогічну та суспільно-громадську діяльність ученого; допоміжний (іменний покажчик).

2015 р. започатковано серію «Вчені-ювіляри Криворізького педагогічного».

Вип. 1 серії підготовлено до ювілею професора, доктора історичних наук, завідувача кафедри історії та правознавства В. О. Шайкан – «Берегиня української історії Валентина Олексіївна Шайкан». Вип. 2 серії присвячено професору, доктору соціологічних наук, завідувачу кафедри соціології та економіки А. С. Лобановій – «Професор Алла Лобанова: шлях у соціологічній науці». Вип. 3 серії підготовлено до 80-річного ювілею доцента кафедри ботаніки, члена-кореспондента Української екологічної академії наук Ющука – «Євген Давидович Ющук: життя як творчість на ниві української освіти та науки». До 70-річного ювілею професора, доктора педагогічних наук, завідувача кафедри фізики та методики її навчання О. А. Коновала підготовлено Вип. 4 серії – «Олександр Андрійович Коновал: обранець науки як долі».

Головними елементами структури випусків цієї серії є: передмова (від укладачів); вітальне слово ювіляру; біографічний нарис, що містить характеристику найважливіших напрямів професійної, педагогічної та громадської діяльності вчених; хронологію основних дат життя та діяльності; хронологічний покажчик праць, у якому репрезентовано науковий і науково-методичний доробок; матеріали про наукову школу і науково-педагогічну та суспільно-громадську діяльність ученого; допоміжний (іменний покажчик).

Біобібліографічні покажчики дають змогу відтворити реальний образ ученого, відстежити формування й розвиток його наукових ідей, розкрити внесок у наукові дослідження. Наш досвід доводить, що якість біобібліографічних покажчиків залежить від ретельного попереднього дослідження фахівця-бібліографа. Цей процес дозволяє максимально виявити всі опубліковані праці вченого та літературу про нього. Робота здійснюється в тісному контакті з ученими, адже тільки безпосередня професійна співпраця бібліографів і науковців забезпечує якісний фаховий рівень покажчика.

Презентації біобібліографічних покажчиків для бібліотеки, без сумніву, мають позитивні результати: залучення вчених до популяризації власних праць з книжкового фонду бібліотеки, ознайомлення науковців і студентів з працями викладачів, і, безумовно, розкриття професійних якостей бібліографів-укладачів покажчиків. Такі заходи сприяють збереженню традицій вишу, зміцненню корпоративної й наукової культури, зв'язків між бібліотекою, професорсько-викладацьким колективом і студентами.

До 85-річчя заснування Криворізького педагогічного університету підготовлено бібліографічний покажчик «Освітньо-інтелектуальний центр Дніпропетровщини» [2] – окреме науково-бібліографічне дослідження, що створене з метою максимального виявлення та аналізу друкованих джерел і електронних ресурсів відкритого доступу з історії становлення й сьогодення вишу. У покажчику вміщено матеріали, присвячені історичному розвитку університету; становленню й розвитку факультетів, кафедр, наукових шкіл; публікації про всіх очільників – директорів, ректорів; відомих викладачів і випускників. В окремому розділі репрезентовано основні наукові, науково-методичні та навчально-методичні видання докторів наук і професорів, починаючи з 30-х років ХХ ст. до 2015 р.; наукові фахові та інші науково-методичні видання, засновниками й видавцями яких є кафедри університету. В іменному покажчику наведено прізвища всіх авторів, співавторів, упорядників, редакторів, згаданих у бібліографічному покажчику. Розділ

включено у ювілейне наукове видання «Професори Криворізького педагогічного», що підготовлено до 85-річчя Криворізького державного педагогічного університету.

Ретроспективне бібліографування праць учених бібліотекою було розпочато ще у 70-ті роки ХХ ст. веденням карткової картотеки «Праці викладачів». На сьогодні картотека продовжує існувати й налічує понад 8 тис. бібліографічних записів.

Першою спробою узагальнення інформації про науковий та педагогічний доробок учених Криворізького педагогічного інституту було видання у 1980 р. (до 50-річного ювілею КДПУ) бібліографічного покажчика наукових праць професорсько-викладацького складу за 1936-1980 рр.

Ретроспективне бібліографування праць відновлено й наразі представлено у бібліографічному покажчику наукових праць викладачів історичного факультету за 2000-2012 рр. та бібліографічному покажчику праць професорсько-викладацького складу кафедри історії України та правознавства, створеного до 15-річного ювілею кафедри.

Укладені за науково-обґрунтованою методикою біобібліографічні покажчики та покажчики праць учених, їх видання та презентації слугують рекламою потужного інтелектуального потенціалу університету і формуванню його авторитетного іміджу.

З друкованими виданнями покажчиків можна ознайомитись в інформаційно-бібліографічному відділі бібліотеки КДПУ. Електронні версії покажчиків представлено на сайті бібліотеки http://kdpu-library.ucoz.ru/index/bibliografichni_pokazhchiki/0-27 та інституційному репозитарії <http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/handle/0564/84>.

Таким чином, створення біобібліографічних посібників та ресурсів поточного й ретроспективного бібліографування праць має велике значення для дослідження наукової творчості як окремих учених, так і наукових шкіл, наукових колективів, і є ефективним засобом збереження наукової спадщини університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біобібліографічні покажчики провідних учених Криворізького державного педагогічного університету [Електронний ресурс] / упоряд. О. А. Дікунова, О. Б. Поліщук, Ю. С. Душко [та ін.] ; за ред. Г. М. Віняр, О. М. Кравченко. – Режим доступу: http://kdpu-library.ucoz.ru/index/biobibliografichni_pokazhchiki/0-101.
2. Освітньо-інтелектуальний центр Дніпропетровщини (до 85-річчя заснування Криворізького педагогічного інституту/університету) : бібліографічний покажчик / упоряд. О. А. Дікунова, за ред. О. М. Кравченко. – Кривий Ріг, 2015. – 137 с.
3. Праці професорсько-викладацького складу Криворізького державного педагогічного університету : науково-допоміжні покажчики [Електронний ресурс] / упоряд. О. А. Дікунова, О. Б. Поліщук, Ю. С. Душко [та ін.] ; за ред. О. М. Кравченко. – Режим доступу: http://kdpulibrary.ucoz.ru/index/bibliografichni_pokazhchiki_drukovanikh_prac_vikladachiv/0-102.

Дикунова О. А.

ГВУЗ «Криворожский государственный педагогический университет», библиотека

Полищук О. Б.

ГВУЗ «Криворожский государственный педагогический университет», библиотека

БИБЛИОГРАФИРОВАНИЕ ТРУДОВ УЧЕНЫХ – НАУЧНО-ИНФОРМАЦИОННЫЙ ПРОЕКТ БИБЛИОТЕКИ КРИВОРОЖСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Рассмотрено приоритетное направление научно-библиографической деятельности библиотеки Криворожского государственного педагогического университета – создание и издание биобиблиографических указателей ведущих ученых, научно-библиографических указателей трудов профессоров и преподавателей вуза. Освещены отдельные аспекты и особенности библиографирования трудов ученых университета.

Ключевые слова: библиографирование, библиографические указатели, научно-библиографическая деятельность, научно-информационная деятельность, проектная деятельность.

Dikunova O. A.

Kryvyi Rih State Pedagogical University, Library

Polishchuk O. B.

Kryvyi Rih State Pedagogical University, Library

BIBLIOGRAPHING SCIENTISTS' WORKS AS SCIENTIFIC-INFORMATIONAL PROJECT OF LIBRARY OF KRYVYI RIH STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

Creating and publishing biobibliographic indexes of leading scientists, scientific-bibliographic indexes of University's professors' and teachers' works is discussed as the priority trend of Kryvyi Rih State Pedagogical University library's scientific bibliography. The article dwells upon some aspects and features of bibliographing the works of the University scientists.

Keywords: bibliographing, bibliographic indexes, scientific-bibliographic activity, scientific-informational activity, project activity.

Довгань О. В.

Дипломатична академія України при МЗС України, Наукова бібліотека

УДК 028:159.9(477)

КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто особливості місця і ролі феномену кліпового мислення у контексті бібліотечної справи; проаналізовано специфіку врахування окресленого феномену в бібліотечній практиці на тлі актуалізації бібліотек в умовах сьогодення; окреслено проблему візуалізації культури як віху кліпового мислення; оприлюднено пропозиції щодо новітньої стратегії роботи бібліотек з урахування вищезначеного.

Ключові слова: мислення кліпове, бібліотеки вузівські, смисл, осмислення, читання, візуалізація.

Постановка проблеми. Наш час характеризується розмаїтістю інформаційних потоків, в яких дані можуть дублюватись, спотворюватись, конвертуватись, перероблятись згідно певних потреб, установок тощо. Таким чином, інформаційне суспільство постає спільнотою, вразливою не до форми побутування даних (інформації), а до їх змісту, репрезентуючи цим *маніпулятивний характер* останніх. Так, наразі інформація репрезентується у якості жаданого продукту, володіння яким забезпечує перевагу над конкурентами, а також інструменту, що може створити цю перевагу. Якщо у першому випадку криється одвічна перевага обізнаної людини над необізнаною, то у другому – окреслена успішність продукується *умисними модифікаціями* первинних даних, які призводять до бажаних дій індивідуума.

У певному сенсі згадана маніпулятивність постає лакмусовим папірцем, на якому виокремлюються особливості сприйняття інформації сучасною людиною, зокрема такий феномен як *кліпове мислення*, характерне для неї. При ньому оточуючий світ перетворюється в мозаїку розрізнених, мало пов'язаних між собою фактів, частин, уламків інформації. Людина звикає до того, що вони постійно, як в калейдоскопі, змінюють один одного, постійно вимагаючи нової інформації, однак не утворюючи стійкого глибокого зв'язку з ними [1, с. 20]. Зрозуміло, що при такому виді мислення, фактично, про осмислення й розуміння інформації мова не йде: присутня лише одномоментна реакція на неї. (Так, голка, якою штрихнули палець людини, викликає збудження останньої, що виявляється у віддалені її тіла від джерела болю).

В контексті бібліотечної справи вищезазначені тенденції є надзвичайно важливими, адже саме особливості сприймання й засвоєння даних сучасною людиною безпосередньо пов'язані з актуалізацією бібліотеки як інформаційного центру, відтворення її первинної функції осередку знань, адже головною метою бібліотеки було і залишається забезпечення інформаційних потреб користувачів. На жаль, більшість бібліотек враховують наразі лише зовнішній аспект такого оновлення – технічне устаткування та його забезпечення, супровід тощо. Однак, саме по собі, воно не дає того ступеню актуальності цих установ,

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

першою чергою, через застарілість підходу до їхніх користувачів. Так, сьогодні люди все частіше говорять не словами, а фразами або абзацами, аналогічно пишучи. Звідси – й новий спосіб читання: вихоплювання слів і фраз з контексту, які для читача «блимають» в тексті подібно до «ліхтариків». Окреслене читання «ліпить» образ тексту, «склеюючи» уривки різних образів, частіше всього пов'язаних лише послідовністю, а не змістом [2].

Важливим є те, що такий формат (кліпове мислення) змушує мозок здійснювати фундаментальну помилку осмислення – вважати події пов'язаними, навіть якщо вони мають тимчасову близькість, а не фактологічну [1, с. 20]. Безперечним, на думку автора, є те, що такому, постмодерному, читанню не можна давати однозначної оцінки, оскільки бібліотечний працівник: по-перше, немає відповідної кваліфікації для цього, відтак – його оцінка буде носити суб'єктивний характер; по-друге, така градація цього явища небажана, оскільки призводить до зриву основної функції роботи такого спеціаліста – інформаційного забезпечення користувача. На думку автора, бібліотечний працівник має уникати подібного, актуалізуючи класичні бібліотечні реалії у контексті нового часу, а не проводячи зіставні темпоральні розвідки питання. Хоча, безперечно, через фрагментарність подання інформації і рознесення пов'язаних подій у часі, мозок людини просто не може усвідомлювати й осягати зв'язок між подіями, які зображені в тексті, що, безперечно, призводить до незначного ступеня їх сприйманості, осягненості тощо індивідуумом і, як наслідок, незначної обізнаності останнього [1, с. 20].

Формулювання цілей (постановка завдання). Метою доповіді є розгляд особливостей місця і ролі кліпового мислення у контексті бібліотечної справи. Предметом – специфіка врахування цього феномену в бібліотечній практиці на тлі актуалізації бібліотек в сучасності.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що первинно саме ЗМІ, а не Всесвітня мережа випрацювали універсальний формат подання інформації – так звану *послідовність актуальних кліпів*. Кліп, в цьому випадку – це короткий набір тез, що подаються без визначення контексту, оскільки в силу своєї актуальності контекстом для кліпу є об'єктивна дійсність. Таким чином, людина здатна вільно сприймати й інтерпретувати кліп в силу того, що занурена в цю саму дійсність, тобто ключем для розуміння такого мультимедійного утворення є *неявний інформаційний фон*, присутній у свідомості людини [1, с. 20]. На противагу кліповому мисленню, за якого відбувається ситуативне, поверхнєве сприйняття даних, традиційне читання «звертається» до глибинних основ свідомості людини, вимагаючи від неї певний набір «системних» характеристик, первинною з яких є *читацька компетенція* (обізнаність у літературному дискурсі).

На думку автора, для бібліотечної практики тут важливими є два моменти: перший – особливість сприйняття інформації сучасним користувачем, яка носить *характер дискретності* (перерваності); другий – *специфіка актуалізації* такого користувача за посередництва переосмислених форм роботи бібліотеки. До прикладу, вкрай важливим моментом актуалізації бібліотеки є характер подання нею інформації про себе в Мережі: принциповою при цьому є не тільки форма (колірна гама, фігурні особливості використовуваних модулів, шрифти, фон тощо), скільки психолінгвістичні основи, закладені у її «постах» (повідомленнях). Тут мовиться не тільки і не стільки про веб-сайти

або сторінки вузівських бібліотек у таких соціальних мережах як Twitter, Facebook, VK, Instagram тощо й не про рівень їх технічної «просунутості», скільки про той «меседж» (повідомлення), який вона несе світові загалом й конкретному користувачу, зокрема. Адже вся ця інформація, зазвичай узагальнено безособова, обов'язково має бути націлена на конкретного користувача, стати *адресною*, доступною для загалу, актуалізованою ним.

Оскільки у процесі кліпового читання з тексту вихоплюються окремі знайомі слова й фрази, які – за відсутністю загального культурного поля – трактуються суб'єктивно, то здатність розуміти текст, розуміти те, що сказав автор, при цьому прагне до нуля. Власне, це і називається наразі інтерактивністю: місце автора займає читач, наповнюючи порожні для нього знаки власним змістом, що мало співвідноситься або зовсім не співвідноситься з авторським [2]. Однак вищезазначене не є «вироком» для сучасних бібліотек, зокрема вузівських, роблячи всю їхню діяльність марною, звичайно ні, адже це та сама інформація, яка наразі є найбільшою цінністю. Таким чином, окреслені установи мають дані про соціокультурне середовище, в якому їм необхідно навчитись функціонувати, позиціонуючи зміст власної діяльності не через застарілі форми свого побутування як явища культури, а через переосмислення своєї місії як інформаційного осередку.

Показовим у цьому плані є веб-сайт науково-популярного інтернет-журналу «ПостНаука», який витворений суголосно феномену кліпового мислення: на ресурсі репрезентовано короткі статті, невеликого обсягу лекції (15-20 хвилин) майже з усіх галузей знань. При цьому кожна публікація оснащена наочністю, а наукові тексти мають заголовки, близькі до публіцистичного стилю: при цьому вся структура і зміст ресурсу суголосні з явищем *тотальної візуалізації*, яке захопило практично весь простір сучасної культури [...]. Мовиться тут не тільки про домінування кіно й телебачення, а й про те, що візуалізація захопила такі сфери культури, які не є візуальними: способи сприйняття вербального все більше й частіше мають візуальний характер, а музичний відеокліп репрезентується як спроба перекладу аудіального на мову візуального [2].

Висновки. Відтак, якщо сучасні бібліотеки хочуть бути актуалізованими соціумом, то недостатнім є формальне входження в українське інформаційне суспільство, необхідним є якісно новий підхід до кожного свого кроку: вироблення нової стратегії розвитку бібліотек в контексті часу; активне залучення віртуальності у практику їхньої діяльності (активне спілкування онлайн); суттєве підвищення кваліфікації всіх ланок бібліотечного обслуговування, яке не обмежуватиметься виключно комп'ютерною грамотністю тощо, особливий акцент при цьому варто робити на PR технології, тож варто глибше підходити до представлення бібліотеки в інформаційному просторі (веб-сайт або сторінка бібліотеки, сторінки у соціальних мережах тощо). Зокрема, необхідно приділити увагу змістовому наповненню останніх: зменшенню текстового масиву на користь збільшення наочності, оформленню заголовків та підзаголовків публіцистичним стилем тощо.

Перспективою окресленого дослідження є розробка стратегії розвитку бібліотек не з формально-традиційного (удосконалення матеріально-технічної бази тощо), а з якісно-практичного боку: поглиблена диференціація кадрів згідно по-новому

розподіленого функціоналу, продумана політика представлення установи в інформаційному просторі тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховец, М. Феномен клипового мышления в современной культуре и философии [Электронный ресурс] / М. Верховец // Электронный репозиторий Национального технического университета «Харьковский политехнический институт» (eNTUKhPIIR). – Электрон. данные. – Режим доступа: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/21076/1/Verkhovets_Fenomen_klipovogo_2016.pdf. – Название с экрана.
2. Яковлева, А. М. Клиповое мышление: текст как изображение-симулякр [Электронный ресурс] / А. М. Яковлева // РОСИНФОРМКУЛЬТУРА: Российская система научно-информационного обеспечения культурной деятельности. – Электрон. данные. – Режим доступа: http://infoculture.rsl.ru/NIKLib/althome/news/KVM_archive/articles/2014/02/2014-02_r_kvms7.pdf. – Название с экрана.

Довгань А. В.

Дипломатическая академия Украины при МИД Украины, Наукова бібліотека

КЛИПОВОЕ МЫШЛЕНИЕ В КОНТЕКСТЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОТЕКИ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье рассмотрены особенности места и роли феномена клипового мышления в контексте библиотечного дела; проанализирована специфика учета очерченного феномена в библиотечной практике на фоне актуализации библиотек в условиях современности; очерчена проблема визуализации культуры как вехи клипового мышления; обнародованы предложения по поводу новой стратегии работы библиотек с учетом упомянутого выше.

Ключевые слова: мышление клиповое, библиотеки вузовские, смысл, осмысление, чтение, визуализация.

Dovgan A. V.

Diplomatic Academy Ukraine, Scientific Library

MOSAIC THINKING IN THE CONTEXT OF THE UNIVERSITY LIBRARY ACTIVITY

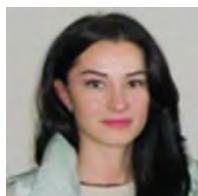
In article describes the features of the place and role of the phenomenon clip thinking in the context of library science; analyzed taking into account the specificity of the phenomenon outlined in library practice in the background updating of libraries in modern conditions; It outlined the problem of visualization of culture as a milestone clip thinking; published proposals on the new strategy of libraries, taking into account the above-mentioned.

Keywords: thinking clip, library of university, sense, comprehension, reading, visualization.

Долматова Н. І.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

Калашникова Г. О.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

СУЧАСНІ ЗАСОБИ ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТСТВА ДО ЧИТАННЯ: ДОСВІД ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ

У доповіді розглядаються сучасні засоби залучення студентів до читання. Наведено різновиди реклами бібліотеки ДНУЗТ – web-сайт, бібліотечні сторінки у соціальних мережах; надані приклади використання мультимедійних інструментів у практичній роботі.

Ключові слова: реклама бібліотеки, web-сайт, віртуальна виставка, буктрейлер, тизер, сайт «БібліоСинергія», релакс-читання, фото-зона, відеопоезії

*Те, на чому ми зосереджуємо
свою увагу – розширює межі
Арнольд Патент*

Час панування мережі Інтернет, комп'ютерів, мобільних телефонів та інших гаджетів настав. Кліпове, фрагментарне мислення, домінування візуального сприйняття – так характеризується сучасна комп'ютерно-інформаційна суспільна свідомість. Чи готові бібліотекарі до такого масового відмовлення від книг, журналів та й взагалі друкованого слова? Що могли б дати бібліотеки сучасному поколінню? Такі питання, безумовно, хвилюють сьогодні професійних бібліотекарів.

Прищеплення любові й поваги до книги та залучення до читання – як завжди продовжують бути одним із головних завдань бібліотекаря, але у XXI сторіччі воно має особливе значення. Бібліотекарі можуть навчити і залучити до читання, маючи широкий арсенал засобів і методів, які потрібно лише адаптувати до електронного середовища. Хорошим способом активної взаємодії з читачем, що отримали бібліотекарі, є використання мультимедійних інструментів: медіа-презентації, відео, інтерактивні та 3D виставки, бібліотечні сторінки у соціальних мережах Facebook, VK, Instagram, YouTube, Mendeley, ДокШир та ін., інтернет-сайт бібліотеки.

Нинішнє студентство демонструє досить високий рівень комп'ютерної грамотності, віддає перевагу візуальній інформації порівняно з текстовою, але при цьому має низький рівень інформаційної культури та культурного розвитку загалом. Водночас, спостерігається зростання читацького негативізму до класичної літератури, ігнорування

літератури як підручника життя. Сприйняття друкованого тексту стає більш поверховим і фрагментарним, «мозаїчним» і «кліповим» [9].

Тому на сьогодні місією сучасного бібліотекаря є залучення користувача до культури літературного читання за допомогою інноваційних засобів. І ми готові, не відмовляючись від друкованого слова, робити стрімкі кроки до Інформаційної Епохи.

Зростання популярності Інтернету мотивує інтенсивне впровадження нових інформаційних та комунікаційних технологій у бібліотечній практиці. Для забезпечення доступу до електронних інформаційних ресурсів в структуру науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі – Бібліотеки ДНУЗТ) у 2008 р. було включено Медіа-зал, на базі якого створено режим максимального сприяння задоволенню інформаційних запитів користувачів як у внутрішній мережі бібліотеки, так і в режимі віддаленого доступу. Оновлений *web-сайт* бібліотеки надає користувачам цілодобовий доступ трьома мовами: українською, російською та англійською. За 2015-16 рр. відвідуваність сайту становила 57624 сеанси. Організовано виробництво нових електронних документів шляхом оцифровки ретро-фондів, створення відеофільмів, відео-презентацій, відео-лекцій, віртуальних виставок.

Використання сучасних інструментів значно полегшує інтерактивне спілкування з читачем. Тому фахівці бібліотечної справи пропонують до уваги сучасного користувача *віртуальні виставки* – новий інформаційний продукт бібліотеки, що представляється як консолідація традиційного книжкового і новітнього електронного способів презентації інформації. Вона компактна, містка та є актуальним провідником у великому потоці інформації [2].

Так, на сайті Бібліотеки ДНУЗТ, у Галереї творчості, представлено низку *віртуальних виставок*: «Академік В. А. Лазарян – педагог, вчений, організатор науки», «Свгеній Патон – явище світової культури», «150 років залізницям України», «Хтось добрим словом і мене згадає» до 160-річчя від дня народження Івана Франка, «Історик, творивший історію» до 150-річчя від дня народження Михайла Грушевського тощо [3].

Для наочного сприйняття літератури Бібліотека також використовує традиційні книжкові виставки, проте вони інтерпретуються в сучасному 3D форматі, привертаючи увагу вимогливого читача. Наприклад, влітку, до книжкової виставки «У відпустку – на море» були додані морські пейзажі та інша атрибутика за темою; на виставку «Під стукіт коліс» – діюча модель потягу на рейках, виставка «ДПТівці пишуть про осінь» була оздоблена природним матеріалом.

На сайті Бібліотеки рекламуються нові надходження літератури. У рубриці «Relax-читання» можна ознайомитись з уривками з текстів книг різноманітних жанрів (від лірики до гумору, детективу та фантастики), а також цитатами відомих авторів з «Бібліотеки всесвітньої літератури». Діє інформаційна рубрика «Чи знаєте Ви?» [16].

Фахівці Бібліотеки ДНУЗТ займаються інформаційною підтримкою як окремих вчених, так і університету в цілому. Бібліотека є співвидавцем двох наукових журналів, має репозитарій наукових статей і займається наукометрією, консультує з питань публікацій в наукових журналах, надає доступ до повнотекстових наукових баз даних, має

власну електронну бібліотеку, запатентувала тримовний онлайн-словник ключових слів за відомостями міжнародних БД наукової інформації в залізничній галузі, є провідником в Open Access, навчає науковців, створюючи доступні й легкі відео-уроки.

До речі, для всеукраїнського обміну досвідом із запровадження бібліотекарями новітніх сервісів для дослідників 7 інноваційних університетських бібліотек України створили партнерський проект "БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень" [1]. На базі проекту «БібліоСинергія», в тому числі представлено багато інформації на актуальну тему «Академічна доброчесність». Опанована та наводиться як приклад електронна програма боротьби з плагіатом Text.ru [18].

Для активної популяризації бібліотеки та книги використовується *реклама*. Відомий майстер рекламної справи, визнаний геній продажів Клод Хопкінс говорив: «Є тільки один єдиний спосіб знайти рішення ваших проблем в рекламі – запитайте вашого покупця. Це – істина в останній інстанції». Тому реклама бібліотечних ресурсів, послуг і продукції ґрунтується на потребах та інтересах читачів.

Відеокліп «5 причин, щоб стати читачем Бібліотеки ДНУЗТ» *рекламує* діяльність НТБ, розповідає користувачу, про те, що бібліотека – це творча лабораторія, яка дозволяє будь-кому розкрити свої унікальні здібності в літературі, науці, техніці й мистецтві [15]. Є відеокліпи «Бібліотека ДНУЗТ – дружня та сучасна!» [2], «Панорама Бібліотеки» [13], «Рідкісні видання у Бібліотеці», «Вчений і Бібліотека: шлях до успіху» та ін.

Серед нових форм просування літератури останнім часом все активніше заявляє про себе *буктрейлер*. *Буктрейлер* (англ. Booktrailer) – це жанр мережевого спілкування, також невеликий відеоролик, що розповідає в довільній формі про книгу, візуалізує найяскравіші та впізнавані моменти її змісту. *Буктрейлер* визначається як *тизер* (англ. Teaser – жарт) – рекламне повідомлення, яке містить частину інформації про продукт для створення інтриги на ранньому етапі просування товару. *Тизер* забезпечує приплив нових споживачів, спонукає до здійснення покупки. *Буктрейлери* виконуються в різній техніці (ігрові, анімаційні, фото-фільми, відеоролики з використанням комп'ютерних програм, цифрових ефектів). Творцями *буктрейлерів* можуть бути фахівці установ культури (бібліотек, видавництва), це може бути продукція професійних відео-, кіностудій, створюють їх і самі читачі для читачів [8]. На даний час співробітниками бібліотеки впроваджується проект *буктрейлери* за книгою А. І. Куліша "Легенди ДПТУ" [11].

Слід відмітити появу в практиці Бібліотеки ДНУЗТ нової форми роботи із пропаганди читання – створення *відеопоезій*.

Талановиті студенти університету, які пишуть вірші, об'єдналися в соціальних мережах, провели разом із Бібліотекою творчий захід «Битву поетів» і стали головними героями у поетичному відео-проекті «Коли цвіте сакура» [10]. Вірші, які лунали в діїтівському містечку – твори студентів і викладачів зі збірки «ДПТІвські сонети» [5]. У відеосюжетах прозвучали авторські рядки студентів Анастасії Журавльової (ф-т УПП) та Кристини Курняк (ф-т ЕГ), вірші про ДПТ викладачів Л. Маслєвої, А. Канарського, О. Гілевича – у виконанні курсантів кафедри військової підготовки.

Співробітники НТБ, залучаючи користувачів та пропагуючи художні твори, й самі приймають участь у творчих конкурсах відеопоезії. Так, молоді бібліотекарі Ганна

Калашникова, Ольга Аксьонова, Наталія Покровська та Олена Лисенко приймали участь у конкурсі відеопоезій «Літературні читання» молодіжної секції УБА (2015); було створено відео-кліпи за віршами Ліни Костенко «Доля» та Дмитра Загули «Ти приходиш до мене щоночі». Останній посів почесне 3-є місце у конкурсі [6, 17]. До створення відеопоезій активно залучаються також іноземні студенти.

Користувачі бібліотеки можуть спілкуватися як віртуально, так і реально, відчуваючи емоції та енергетику інших людей. Бібліотека надає майданчик для диспутів, презентацій документальних і літературно-художніх творів, виставок декоративно-прикладного мистецтва, пропонує участь в інтелектуальних клубах «Що? Де? Коли?» і «Дебати». На території бібліотеки до свят створюються тематичні **фото-зони**.

Фото-зона – це міні фотостудія, в якій не лише штучно створено заданий фон, але й підсилено візуальний ефект за допомогою реkvізитів (меблі, костюми, предмети та ін.). Її мета – надати можливість відвідувачам зануритись в атмосферу певної події або часу, відчутти себе її героєм, зафіксувати цей момент на довгий час, зберігаючи певні емоції.

Сенс **фото-зони** в Бібліотеці ДНУЗТ у тому, щоб місце несло певну тематику, святковий настрій. Можливо здійснювати фотографування у відповідному одязі всіх бажаючих. Декілька таких фото-зон було створено в читальному залі наукової літератури: «Святкуємо Новий рік і Різдво», «#порталзнань» до Дня бібліотек України, на Хеллоуїн, які серед читачів мали великий успіх.

З творчим ентузіазмом було реалізовано **мультимедійний проект** «Одного разу в Казці». Бібліотекарі відтворили відомі та пізнавані образи героїв сучасних літературних казок, вдягнувшись у незвичайний одяг та добравши відповідну атрибутику [14].

Дієвою формою реклами книги є проведення **презентацій**, де бажана присутність автора і реальних героїв. Бібліотекою активно використовується такий спосіб рекламування книг. Наприклад, у жовтні 2016 р. проведена презентація книги «Воїни Добра і Правди», на якій були присутні студенти, викладачі, науковці. Це видання – збірка спогадів героїв, які захищали незалежність і свободу України на Донбасі. Серед них – викладачі ДНУЗТ: Віктор Артемчук – доктор технічних наук, і Дмитро Снітько – кандидат філософських наук, які виступили зі своїми спогадами. Автор ідеї та упорядник збірки – дніпрянин Фідель Сухоніс (засновник та головний редактор журналу «Бористен»). Володимир Забара, заслужений діяч мистецтв України, представив авторський музичний кліп «Киборги України». Пісня «Повертайся живим» та вірш «Герої не вмирають» у емоційному виконанні студентки Вікторії Салаутіної вразили всіх присутніх.

Для популяризації літератури необхідно мати команду однодумців, тому, залучаючи студентів до бібліотеки, ми широко практикуємо співпрацю з кураторами груп. Звісно, і сам куратор має знати про можливості сучасної бібліотеки та використовувати її різноманітні послуги. Таких викладачів чимало в нашому університеті. Найбільш організованим є, звичайно, наставники кафедри військової підготовки. Чітка щорічна організація виховної роботи підполковником В. А. Пастушенко та капітаном Д. Г. Татарко дозволяє не лише залучати курсантів до бібліотеки, а й проводити з ними змістовні бесіди,

диспути, презентації. На таких зустрічах молодь висловлює свої думки, дискутує, читає вірші, співає під гітару.

На факультетах виховну роботу очолюють, зазвичай, заступники деканів, від них певною мірою залежить, чи прийде студент до бібліотеки, чи буде на «ти» з друкованим словом. Відзначимо таких викладачів ДНУЗТ, як доценти Л. В. Марценюк, В. Л. Галацька (ЕГ ф-т), С. В. Проїдак (Мех. ф-т), В. О. Шаповалов (ф-т ТК) та багато інших.

Активно впроваджуючи новітні інформаційні технології в практику роботи науково-технічної бібліотеки університету, ми ні в якому разі не будемо застосовувати практику тотальної заміни друкованих видань електронними аналогами. Тільки поєднанням бібліотечної класики та інновацій працівники бібліотеки забезпечать своїм читачам максимально повне, оперативне і достовірне отримання інформації відповідно їх запитам [7].

«...Навіть часи розквіту інформаційних технологій, наявність різноманітних електронних гаджетів і девайсів не замінять спілкування з книжкою, справжньою літературою, не позбавлять нас відчуття дотику до прекрасного й живого друкованого слова», – вважає прем'єр-міністр України В. Гройсман [12].

Коллектив Бібліотеки ДНУЗТ має потужний творчий потенціал для подальшого розвитку, а сучасні здобутки говорять самі за себе. Лише за два минулі роки в конкурсах Української Бібліотечної асоціації та Міністерства культури України було здобуто знакові перемоги. Так, у 2015 році ми отримали перше місце в номінації «**Кращій сайт з популяризації читання бібліотеки вищого навчального закладу**»; у 2016 році за впровадження проекту "**Університетська бібліотека: створюємо простір успіху**" Бібліотеці ДНУЗТ присуджено звання «**Бібліотека року України 2016**».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень [Електроний ресурс] / Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-ту заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=REISnxvbx10&feature=youtu.be>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.11.16.
2. Бібліотека ДНУЗТ – дружня та сучасна! [Електроний ресурс] / Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-ту заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=dNPUcO2UNrI&feature=youtu.be>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 16.11.16.
3. Віртуальні виставки [Електроний ресурс] // Наук.-техн. б-ка Нац. ун-ту «Львівська політехніка» : [сайт]. – Режим доступу: <http://library.lp.edu.ua/virtualni-vystavky>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.11.16.
4. Галерея творчості [Електроний ресурс] // Наук.-техн. б-ка. Дніпропетр. нац. ун-т заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна : [сайт]. – Режим доступу: <http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=gallery>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.11.16.

5. ДПТівські сонети [Електронний ресурс] : альманах поезій / уклад. Т. О. Колесникова, Н. І. Долматова. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2010. – 183 с. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3612>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 16.11.16.
6. Доля [Електронний ресурс] / Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=iML3346GN8w>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 16.11.16.
7. Історія бібліотеки як частина історії ДПТУ [Електронний ресурс] // Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна : [сайт]. – Режим доступу: <http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=about>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 17.11.16.
8. Каташинских, С. Н. Актуальные проблемы чтения [Текст] / С. Н. Каташинских // Цивилизационные перемены в России : сб. науч. тр. по мат. науч.-практ. конф. – Екатеринбург, 2012. – С. 60–68.
9. Колесникова, Т. Читацька активність студентів технічного ВНЗ [Текст] / Т. Колесникова, Н. Біла // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 2(232). – С. 26–32.
10. Коли цвіте сакура : поетичний проект [Електронний ресурс] / Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=bID3iIdKh14>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 16.11.16.
11. Куліш, А. І. Легенди ДПТУ / А. І. Куліш. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2010. – 659 с.
12. Медуниця, Ю. Студенти можуть бути спокійними щодо стипендій / Ю. Медуниця // Уряд. кур'єр. – 2016. – 4 жовт. – С. 2.
13. Науково-технічна бібліотека. Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту [Електронний ресурс] : панорама бібліотеки. – Режим доступу: <http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=tour&view=4>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 16.11.16.
14. Одного разу у Казці [Електронний ресурс] / Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Режим доступу: https://www.facebook.com/pg/diitlib/photos/?tab=album&album_id=551584505010723. – Назва з екрана. – Дата звернення: 16.11.16.
15. 5 причин, щоб стати читачем бібліотеки ДНУЗТ [Електронний ресурс] // Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна : [сайт]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=VMU4tA8b760>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 16.11.16.
16. Relax читання [Електронний ресурс] // Наук.-техн. б-ка Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна : [сайт]. – Режим доступу: <http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=relax>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.11.16.

17. Ти приходиш до мене щочоці [Електронний ресурс] // Наук.-техн. б-ка. Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна : [сайт]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=p4LFuGbbjLE>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 16.11.16.
18. Text.ru : онлайн-сервис проверки текста на уникальность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://text.ru/>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 16.11.16.

Долматова Н. И.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Калашникова А. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

СОВРЕМЕННЫЕ СПОСОБЫ ПРИВЛЕЧЕНИЯ СТУДЕНЧЕСТВА К ЧТЕНИЮ: ОПЫТ ПРАКТИЧЕСКОЙ РАБОТЫ

В докладе рассматриваются современные средства привлечения студентов к чтению. Приведены виды рекламы библиотеки ДНУЖТ: web-сайт НТБ, библиотечные страницы в социальных сетях; представлены примеры использования мультимедийных инструментов в практической работе.

Ключевые слова: реклама библиотеки, web-сайт, виртуальная выставка, буктрейлер, тизер, сайт «БиблиоСинергия», релакс-чтение, фото-зона, видеопоззии.

Dolmatova N. I.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

Kalashnykova A. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

MODERN WAYS OF ATTRACTION OF STUDENTS TO READING: EXPERIENCE OF PRACTICAL WORK

This report highlights the modern means to involve students for reading. Types of library advertizing are introduced: the website of Scientific and Technical Library (STL), library pages in social networks; examples of audio-visual tools usage in practical operation are provided.

Key words: library advertizing, website, virtual exhibition, book trailer, teaser, site «Bibliosinergiya», relax reading, photo zone, video of rea.

УДК 027.7:655.41

Друченко М. Л.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»,
Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка

Соловяненко Д. В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», Науково-технічна бібліотека
ім. Г. І. Денисенка, ТОВ "Видавнича служба УРАН"

БІБЛІОТЕЧНИЙ СУПРОВІД ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НТУУ «КПІ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Представлено досвід діяльності Науково-технічної бібліотеки НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського» у сприянні розвитку наукових періодичних видань ВНЗ. Відзначено, що запровадження моделі «Library Publishing» сприяє розширенню партнерських відносин між редакціями періодичних видань НТУУ «КПІ», наближенню рівня наукової періодики до міжнародних стандартів та покращенню значимості бібліотеки в університеті.

Ключові слова: бібліотека як видавець, розвиток видавничої діяльності, наукові журнали.

За рішенням ректорату НТУУ «КПІ» протягом 2012–2016 рр. НТБ ім. Г. І. Денисенка проводила комплекс заходів щодо вдосконалення наукових періодичних видань, засновником і видавцем яких є НТУУ «КПІ». Редакції університету видають 27 наукових журналів, а також низку збірників наукових праць. Станом на 2012 рік лише один із журналів НТУУ «КПІ» та два збірника праць конференцій були належним чином інтегровані в світову систему наукових комунікацій.

В результаті першочергових заходів, проведених бібліотекою, було запроваджено електронні версії всіх періодичних видань НТУУ «КПІ» на платформі «Наукова періодика України». В штаті бібліотеки була виділена група, відповідальна за оперативне консультування редакцій, систематично проводилися семінари та інші заходи з підвищення кваліфікації працівників редакцій. Працівники бібліотеки в індивідуальному порядку допомагають редакціям у питаннях розробки видавничої документації, перспективних планів розвитку, інших матеріалів. За дорученням ректорату НТБ проводить постійний моніторинг стану розвитку наукових періодичних видань університету. В 2015 р. бібліотека розробила для редакцій систему звітності перед ректоратом.

Станом на 2016 р. наукові періодичні видання НТУУ «КПІ» демонструють різний рівень розвитку. Три журнали визначені як такі, що належним чином інтегровані у світову систему наукових комунікацій. Для цих редакцій ректоратом передбачена програма сприяння та додаткової матеріальної підтримки. Кілька видань демонструють доволі

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

низькі темпи розвитку. Вони продовжують існувати як наукові видання локального значення. Натомість більшість видань протягом 2012–2015 рр. демонстрували певний поступ, але все ще недостатньо розвинуті, щоб претендувати на належне місце у світовій системі наукових комунікацій.

Друченко М. Л.

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт им. Игоря Сикорского », Научно-техническая библиотека им. Г. И. Денисенко

Соловяненко Д. В.

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт им. Игоря Сикорского », Научно-техническая библиотека им. Г. И. Денисенко, ООО "Издательская служба УРАН"

БИБЛИОТЕЧНОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В НТУУ «КПИ ИМ. ИГОРЯ СИКОРСКОГО»

Представлен опыт деятельности Научно-технической библиотеки НТУУ «КПИ им. Игоря Сикорского» в содействии развитию научных периодических изданий вузов. Отмечено, что внедрение модели «Library Publishing» способствует расширению партнерских отношений между редакциями периодических изданий НТУУ «КПИ», приближению уровня научной периодики к международным стандартам и улучшению значимости библиотеки в университете.

Ключевые слова: библиотека как издатель, развитие издательской деятельности, научные журналы.

Druchenko M. L.

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, G. I. Denisenko Scientific and Technical Library”

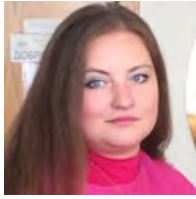
Solovianenko D. V.

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, G. I. Denisenko Scientific and Technical Library”, LLC "Publishing Service URAN"

LIBRARY SUPPORT OF PUBLISHING ACTIVITIES IN NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY OF UKRAINE “IGOR SIKORSKY KYIV POLYTECHNIC INSTITUTE”

Experience of The Scientific and Technical Library activity at the National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute” in development assistance of scientific serials of universities is presented. It was noted that “Library Publishing” model implementation enhances the partnership between the editorial periodicals of National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, closer alignment of the scientific serials level with international standards and improvement the Library importance in the University.

Keywords: library as a publisher, development of publishing activities, scientific journals.

Жигалкіна М. С.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека

РОЛЬ АЛЬТМЕТРИКИ У СВІТОВИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Альтметрики – показники, засновані на даних з соціальних мереж, які дають можливість відстежувати зміни наукових зв'язків більш оперативно і переглянути в цілому питання про те, як саме ми вимірюємо вплив роботи вчених на наукове середовище в цілому.

Ключові слова: альтметрики, альтметричні показники, інфометрія, бібліотекознавчі ресурси.

Останнє десятиліття відзначено зміною форм проведення наукових досліджень та неодмінним зростанням інформації. Надзвичайно затребуваними стають нові інструменти, що дозволяють орієнтуватися у великих потоках наукових даних, які також зазнають стрімких змін.

Інформація на основі цитувань перестає відповідати мінливим вимогам, насамперед через тимчасові затримки, тому термін в два-три роки, що минув після опублікування роботи, в науках, що швидко розвиваються, часто стає неприйнятним.

У 2010 р група в складі чотирьох спеціалістів: Jason Priem (University of North Carolina-Chapel Hill), Dario Taraborelli (Wikimedia Foundation), Paul Groth (VU University Amsterdam) и Cameron Neylon (Science and Technology Facilities Council) виступила з пропозицією використання альтернативних метрик (Alt-метрики, altmetrics), суть яких висловлена в Маніфесті альтметрик [7].

Альтметрики пропонуються для усунення недоліків, пов'язаних із затримкою у часі при оцінці на основі рецензування і аналізу цитувань, а також у відповідь на невірне використання імпаکت-фактору журналів при оцінці праць окремих вчених.

За заявою творців програмного документу альтметрик, велика частина новітньої наукової інформації перемістилася зі сфери безпосереднього спілкування в інтернет-середовище: соціальні мережі, блоги, Twitter та інші аналогічні інструменти комунікацій.

Головним об'єктом вимірювань альтметрик залишаються наукові публікації в періодичних виданнях. Тим часом у сферу досліджень поступово залучаються книги, праці конференцій, презентації, відеоматеріали, сукупність масивів даних, програмні коди та інші види наукової інформації.

Найважливішою відмінною характеристикою нового показника є, насамперед, вихід за суворі рамки спеціалізованих продуктів за оцінкою науки і залучення в цю оцінку всіх інтернет-ресурсів, користувачами яких можуть бути, в тому числі, і неспеціалісти.

Ці категорії читачів наукової літератури, кількість яких оцінюється в одну третину, самі наукових статей не пишуть і не цитують публікації, тому їх думку не можна оцінити традиційними методами.

Що дають альтметрики цільовій аудиторії:

- наукові працівники отримують інформацію щодо щойно опублікованих праць за своєю тематикою;
- наукові організації отримують можливість відстежувати інтерес наукових груп до тієї чи іншої тематики і враховувати це при прийнятті управлінських рішень;
- наукові бібліотеки стають володарями відомостей про інформаційні потреби вчених, на основі яких оптимізують репертуар передплати;
- редактори журналів можуть переглядати аналітичні матеріали з опублікованих статей, а також залучати до них увагу читачів, відзначаючи значення їх альтметрик;
- керівники грантових фондів можуть встановлювати перспективні напрямки досліджень, в які потрібно інвестувати, і отримувати статистику за поточними фінансованими проектами.

Роджерс Е., Барброу С. у своїй статті «Погляд на альтметрику і її зростаючу важливість для дослідницьких бібліотек» [5] вважають що нові методи публікацій розширюють і виправляють поширення результатів досліджень за межами формалізованих і традиційних журнальних публікацій. Консервативні методи фільтрації та оцінки впливу наукового і академічного виробництва більше не можуть повно і точно відповідати потребам цифрових наукових практик. В результаті з'являється інтерес до нових методик і активний їх пошук, що дозволяє структурувати весь процес наукової комунікації інакше.

Зараз все більше вчених вважають за краще спільну роботу, а не індивідуальні проекти, і разом створюють матеріали, які потім використовуються при отриманні кінцевого результату. До них відносяться набори даних, алгоритми, «сіра література», навчальні матеріали та такі активи, як відео, записи в блогах і фотографії – вони вже стали невід'ємною частиною процесу дослідження. Установи, що фінансують організації та індустрія, тепер мають можливість включати ці види продукції в оцінку наукового і дослідницького впливу за допомогою альтметрик.

Альтметрика – один із способів оцінки наукових заслуг на рівні досліджень і артефактів. Наприклад, у 2012 році група дослідників, редакторів і видавців з Американського товариства клітинної біології створили Сан-Франциську декларацію про оцінку досліджень (San Francisco Declaration on Research Assessment, DORA) з метою вдосконалення методів оцінки результатів наукових досліджень. Один з основних пунктів декларації – дослідження повинні оцінюватися на підставі їх власних переваг, а не на основі місця публікації. У декларації також закликають науковців і бібліотекарів враховувати як усталені, обґрунтовані метрики, наприклад, журнальний імпаکت-фактор, так і доповнювати їх альтметриками, які розвиваються.

В наш час кілька компаній розробили професійні програмні продукти з обчислення альтметрик для різних категорій користувачів: керівників грантових фондів, видавців,

наукових організацій та окремих дослідників. До найбільш великих систем як платного, так і відкритого або змішаного доступу відносяться наступні:

– Altmetric (<http://www.altmetric.com>). Сервіс пропонує платні послуги корпоративним передплатникам і безкоштовні – окремим користувачам. Безкоштовні метрики можуть впроваджуватися видавцями в бази даних журнальних публікацій.

– Impactstory (www.impactstory.org). Платний сервіс для окремих вчених, що збирає інформацію в Google Scholar, ORCID, Slide Share, figshare і github. Для отримання статистики на основі альтметрик достатньо вказати свої ідентифікатори.

– PLOS Article-Level Metrics (ALMs – <http://article-level-metrics.plos.org>). Сервіси для видавців, організацій, керівників грантових агентств та окремих вчених. Інформація про цитування витягується з баз даних Scopus, CrossRef, PubMed Central, Web of Science, Google Scholar і Europe PubMed Central. Інформація про закладки доступна для систем Mendeley і CiteULike. Дані про обговорення публікації беруться з Twitter, Facebook, Google blogs і Comments [8; 9].

– Plum™ Analytics (<http://www.plumanalytics.com> – опис та <http://try.plu.mx> програма). Сервіс з найбільш широким набором як об'єктів оцінки, так і альтметрик.

Більшість вітчизняних бібліотекознавців мляво застосовує сучасні комунікаційні можливості та відчуває певні технологічні труднощі щодо ефективного використання відкритих наукових каналів. Для зміни ситуації на краще було створено проект ДокШир (<http://www.docshyr.info/>), що покликаний надавати вичерпну інформацію про відкриті національні міжнародні бібліотекознавчі ресурси Мережі і, водночас, забезпечувати детальну технічну підтримку з питань самоархівування та промоції вітчизняних бібліотекознавчих документів.

Назаровець С. А. реалізував в Інтернет-середовищі веб-проект «ДокШир», який поєднує переваги відкритого доступу з сучасним інфометричним інструментарієм моніторингу веб-публікацій вітчизняних науковців [4]. Доведено, що незадовільний рівень застосування українськими бібліотекознавцями найсучасніших Інтернет-комунікацій та сервісів для промоції власних наукових здобутків негативно впливає на їх світовий науковий рейтинг, збільшує теоретико-методичний, організаційний та техніко-технологічний розрив між вітчизняним та світовим бібліотекознавством. Запуск та належна підтримка поліфункціонального консолідованого веб-ресурсу в галузі бібліотекознавства сприятимуть спрощенню й відкритості наукової комунікації та росту інформаційно-комп'ютерних навичок її суб'єктів, максимальному використанню нових можливостей каналів Інтернет-комунікації для обміну та промоції результатів наукових досліджень, підвищенню соціального статусу бібліотечної професії, відкриттю джерел для надходження додаткового позабюджетного фінансування. Підкреслено, що проект «ДокШир» реалізовано також задля безперешкодного поширення та підтримки ініціатив руху Відкритого доступу серед українських фахівців бібліотечної галузі. Окрім просування вітчизняних бібліотекознавчих веб-публікацій, цей проект покликаний надавати вичерпну інформацію про відкриті національні та міжнародні бібліотекознавчі ресурси Мережі і, водночас, забезпечувати детальну технічну підтримку з питань самоархівування та промоції вітчизняних бібліотекознавчих праць. Відповідно до

визначених завдань, які має виконувати даний бібліотекознавчий проект, сайт складається з трьох основних розділів: «Короткий довідник про мету та сутність руху Відкритого доступу»; «Навігатор відкритими бібліотекознавчими Інтернет-ресурсами»; «Бібліотекознавчі веб-публікації, що призначені для просування серед бібліотечної спільноти». Постійний доступ до наукових публікацій, що представлені на проєкті «ДокШир», гарантує сервіс хмарних технологій FigShare, який забезпечує легку фільтрацію та пошук документів (за автором, науковими дисциплінами, тегами), підтримує різні формати файлів, дозволяє автоматично отримувати альтиметричні показники використання завантажених документів. Значною перевагою FigShare, порівняно з іншими подібними хмарними сервісами, є те, що усі розміщені документи отримують унікальний ідентифікатор DOI, а відтак вони можуть бути легко знайдені та коректно процитовані іншими, зокрема й зарубіжними науковцями. Основою для проведення інфометричної діагностики потоку бібліотекознавчих публікацій, що архівуються на «ДокШир», є відкритий інструмент «ImpactStory», який дозволяє відслідковувати різноманітні показники щодо використання веб-документів (незалежно від того, чи йдеться про традиційні цитування статей у наукових журналах, чи про альтернативні сучасні засоби наукової комунікації) та визначати статистику використання документів на основі даних, отриманих від різних постачальників інфометричної інформації.

Виникнення альтиметрик, за справедливим зауваженням не тільки їх творців, а й експертів, стало чітким індикатором виникаючих проблем у сфері оцінки наукових результатів, заснованих як на експертній оцінці, так і на традиційних бібліометричних показниках. Незважаючи на ряд досліджень альтиметрик за їхньою оцінкою і досвід кількох видавництв щодо їх використання, вони все ще перебувають у стадії розвитку, і говорити про їх використання в якості самодостатнього інструменту поки не доцільно. У той же час вже зараз можна з упевненістю сказати, що альтиметрики будуть використовуватись як інформативний додаток до традиційних методів, якщо не в оцінці наукових результатів, то в інших інформаційних областях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуреев, В. М. Виявлення інформаційних потреб дослідників, що використовують бібліометричні аналізи для виявлення цільових журналів / В. М. Гуреев, Н. А. Мазов // Інформаційні технології і бібліотеки. – 2013. – № 4.
2. Кокарев, К. Вебометрія: нові можливості оцінки й просування наукових та освітніх установ [Електронний ресурс] / К. Кокарев. – Режим доступу: http://elibrary.ru/projects/science_index/conf/2013/presentations/kokarev.pdf. – Заголовок з екрану.
3. Мазов, Н. А. Роль єдиних ідентифікаторів в інформаційно-бібліографічних системах / Н. А. Мазов, В. М. Гуреев // Науково-технічна інформація. Сер. 1. Організація і методика інформаційної роботи. – 2014. – № 9.

4. Назаровець С. А. Інфометрична діагностика потоку веб-публікацій українських бібліотекознавців : автореф. дис. ... канд. наук із соц. ком. : 27.00.03 / С. А. Назаровець. – Харків, 2014. – 28 с.
5. Роджерс, Э. Взгляд на альтметрику и ее растущую важность для исследовательских библиотек / Э. Роджерс, С. Барброу // Научная периодика: проблемы и решения. – 2015. – Т. 5, № 3. – С. 126-132.
6. Тимофеева, О. В. Сучасна бібліотека у науково-освітньому просторі університету: інформаційні ресурси, технології, проекти [Електронний ресурс] / О. Тимофеева. – Режим доступу: <http://www.myshared.ru/slide/480624/>.
7. Altmetrics: a manifesto [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://altmetrics.org/manifesto/>. – Заголовок з екрану.
8. Mendeley [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mendeley.com/groups/586171/altmetrics/> – Заголовок з екрану.
9. Plos. Article – level metrics. Altmetrics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://article-level-metrics.plos.org/alt-metrics/>. – Заголовок з екрану.

Жигалкина М. С.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова,
Научная библиотека

РОЛЬ АЛЬТМЕТРИКИ В МИРОВЫХ И ОТЕЧЕСТВЕННЫХ БИБЛИОТЕКОВЕДЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

Альтметрики – показатели, основанные на данных из социальных сетей, дают возможность отслеживать изменения научных связей более оперативно и пересмотреть в целом вопрос о том, как именно мы измеряем воздействие работы ученых на научную среду в целом.

Ключевые слова: альтметрики, альтметрические показатели, инфометрия, библиотечные ресурсы.

Zhigalkina M. S.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

ALTMETRICS AT THE GLOBAL AND DOMESTIC LIBRARY SEARCH

Altmetrics, metrics based on the social web, provide an opportunity both to more acutely measure the propagation of this communication and to reconsider how we measure research impact in general.

Keywords: altmetrics, altmetrics indicators, infometrics, library resources.

Каїді В. В.

Національний фармацевтичний університет, Наукова бібліотека

ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Розглядається взаємозв'язок електронного інформаційного менеджменту та глобалізації. Досліджуються методологічні основи інтерференції електронного інформаційного менеджменту на економіку корпорацій в умовах глобалізації.

Ключові слова: електронний інформаційний менеджмент, глобалізація, інтерференції електронного інформаційного менеджменту, інформаційна економіка.

На сьогодні безперечним є той факт, що глобалізація прискорює розвиток та економічну ефективність компаній по всьому світі й трансформує усі існуючі види діяльності, зокрема електронний інформаційний менеджмент.

Варто зазначити, що інформаційні технології (ІТ) відіграють значну роль в життєдіяльності організацій. Важливо виділити інтерференцію ІТ на глобальний інформаційний менеджмент, який перетворився в електронний менеджмент (e-management) за рахунок широкого залучення ІТ [2-3]. Так, термін електронний менеджмент окреслює явище, коли реальне ефективне управління не може виконуватися без інформаційних технологій. Поняття електронна пошта (e-mail) або електронна комерція (e-commerce) роблять акцент на технологіях, тоді як електронний інформаційний менеджмент означає ефективне управління на основі ІТ.

Предметом розгляду є взаємозв'язок електронного менеджменту і глобалізації. Мета статті розглянути методологічні основи інтерференції електронного інформаційного менеджменту на економіку корпорацій в умовах глобалізації.

Сучасні економічні перетворення характеризуються масовим використанням різноманітних елементів електронної економіки (e-business, e-management, e-commerce, electronic payments, e-learning, electronic document management, and etc.), що створює нові можливості і засоби для бізнесу в електронному просторі і визначило рух у напрямку динамічного управління в реальному масштабі часу [4]. Вчені, у свою чергу, у дослідженнях використовують терміни, що підкреслюють інтерференцію ІТ і відображають електронний інформаційний менеджмент (менеджмент 2.0. [7], маркетинг 3.0 [6]). Термін «інформаційні технології (ІТ)» відноситься до методів і об'єктів, призначених для забезпечення передачі, зберігання і обробки даних [1]. При цьому, електронний інформаційний менеджмент підтримує методи управління, які використовують ІТ, для реалізації управлінських рішень. Ефективне застосування електронного менеджменту істотно впливає на успіхи в бізнесі. Варто відзначити, що впровадження ІТ є високовартісним, а отже при реорганізації діяльності компанії її керівництву необхідно урахувати усі моменти, пов'язані з економічними та соціальними ризиками. Це стосується комп'ютерів, Інтернету, пошти, телефону і факсів, інформаційних

центрів і бібліотек, баз даних, які є головними інструментами ефективного електронного інформаційного менеджменту.

Стрімка глобалізація традиційного і електронного бізнесу та досягнення в області електронного інформаційного менеджменту нині є взаємопов'язаними та нерозривними явищами. Глобалізація світогосподарських зв'язків – процес, що привертає величезну увагу, надає нові можливості: розширення географії партнерів та споживачів, розширення ринків, репрезентація своєї діяльності без вагомого раніше місцезнаходження. Але при цьому виникає: глобальна конкуренція, необхідність постійного вдосконалення, постійного оновлення асортименту продукції та послуг, удосконалення свого представництва у мережі (розробка та оновлення сайту) та створення аккаунтів в соціальних мережах та їх постійна підтримка, розширення засобів реклами в Інтернет та інше. Незаперечним є той факт, що глобалізація зачіпає всі аспекти соціально-економічного життя практично всіх країн світу і що цей процес об'єктивний і незворотній. Все більшої актуальності набуває вироблення конструктивної економічної політики окремих країн і суб'єктів господарювання у відношенні і у межах глобальної економіки, яка активно формується.

При всіх своїх витратах, глобалізація може принести світовій спільноті безперечну вигоду, але у вигазі при цьому будуть тільки ті країни, які зможуть сформувати адекватну стратегію взаємодії з іншими суб'єктами глобалізації на основі власної національної господарської моделі.

Як не парадоксально, але саме глобалізація – процес, що долає географічні та культурні кордони країн, створює можливість для вироблення національно орієнтованих зовнішньоекономічних стратегій у межах нових реалій. За даними дослідницької організації Forrester Research глобальні витрати в ІТ-секторі зростають щорічно [4].

Нині складається парадоксальна ситуація зростання й збагачення одних економічних систем за рахунок інших. В той же час відбувається глобалізація споживчих ринків з залученням інструментів електронного інформаційного менеджменту компаніями великих держав (таких як США, Японія, Німеччина, Ізраїль та інші). Високотехнологічні держави створюють привабливі умови праці та гідний рівень життя для своїх співробітників у глобальному масштабі (такі компанії як Google, Microsoft та інші), акумулюючи тим самим у межах своїх корпорацій високоінтелектуальний та якісно новий персонал, який у сукупності видає найкращі результати роботи, створює нові продукти та послуги для ринку й збільшує прибутки компаній та держави в цілому. При цьому використання засобів електронного інформаційного менеджменту в декілька разів покращує дані показники. Глобалізація економіки і інформаційні технології визначають прогрес цих країн. Глобалізація створює умови для взаємопроникнення корпорацій різних країн, при цьому глобальні корпорації отримують значну частину своїх доходів за кордоном, в той же час європейські та японські корпорації забезпечують робочі місця для американських робітників і застосування своїх високих технологій. Зростання імпорту призводить до збільшення пропозиції, зниження цін, зростання вибору у споживачів, створення нових робочих місць у сфері послуг, збільшення конкурентоспроможності виробників. Компанії розвинених країн отримали можливість переобладнати свої

виробничі потужності за рахунок більш дешевого іноземного обладнання, що слугує додатковим чинником зростання, а бурхливий розвиток інформаційних технологій є другим потужним джерелом зростання економіки [5].

Нині значна частина країн світу переживають справжній інформаційний бум: удосконалюються цифрові технології, постійно утворюються нові компанії, виникають нові галузі промисловості. Компанії-виробники використовують можливості глобалізації, створюючи виробничі потужності і бази постачальників в дешевих країнах (наприклад, Nike має свої виробництва в Таїланді і Sony в Китаї). Інтернет забезпечує широкі зв'язки зарубіжних постачальників товарів і послуг з їх покупцями. Інтернет-трафік зростає з кожним днем і електронний бізнес, з використанням електронного інформаційного менеджменту, характеризується зростанням. У той же час, кордони держав стають все більш прозорими, люди і організації перемішані [8]. Глобалізація проявляється і в культурній сфері: проходять глобальні турне провідних музичних виконавців, продукція Голлівуду набуває рис загальносвітового явища, по всьому світу поширюються глобальні новини CNN. Глобалізація відбивається в діяльності міжнародних організацій, в зміні функцій уряду. Досить яскраві прояви глобалізації в науці (нові наукові ідеї не знають державних кордонів, багато досліджень проводяться інтернаціональними командами і на міжнародній основі, при цьому національні кордони стираються, наукові результати все більшою мірою набувають глобального характеру). Таким чином, під інтерференцією глобалізації відбувається зміна всіх сторін життя суспільства [1].

Отже, варто відзначити, що стрімка глобалізація усіх видів бізнесу з залученням інструментів електронного інформаційного менеджменту нині є взаємопов'язаними та нерозривними явищами. Глобалізація економічних відносин в електронному просторі надає величезні можливості для діяльності компаній по всьому світі й отриманні більших прибутків, репрезентації своєї діяльності, але при цьому необхідним є впровадження ефективного інформаційного менеджменту, який покликаний допомогти у подоланні глобальної конкуренції, постійному вдосконаленні, оновленні асортименту продукції та послуг, створенні свого представництва у мережі (розробка та оновлення сайту) та створенні аккаунтів у соціальних мережах та їх постійна підтримка, розширенні засобів реклами в Інтернет та інше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гапоненко, А. Л. Глобализация и информатизация экономики [Электронный ресурс] / А. Л. Гапоненко. – Режим доступа: <http://spkurdyumov.narod.ru/D33Gaponenko.htm>. – Загл. с экрана.
2. Жиров, В. Ф. Возможности реализации электронного (виртуального) менеджмента в глобальных корпорациях / В. Ф. Жиров // Наука сегодня: теоретические аспекты и практика применения: материалы междунар. заоч. науч.-практ. конф., 2011. – Тамбов, 2011. – С. 137–142.
3. Жиров, В. Ф. Электронный (виртуальный) менеджмент в глобальных корпорациях / В. Ф. Жиров // Проблемы теории и практики управления: материалы конф., 2011. – Дагестан: Дагестанский гос. техн. ун-т., 2011. – С. 45–49.

4. Расходы на информационные технологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.forrester.com/rb/research/>. – Загл. с экрана.
5. Рецепт экономического роста: больше информационных технологий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://internet.ksan.ru/tom-01/2003/internet-013.shtml>. – Загл. с экрана.
6. Cotler, P. Маркетинг 3.0. [Electronic resource] / P. Cotler. – Access mode: <http://www.pcweek.ru/business/blog/business/1013.php/>. – The title from the screen.
7. Hamel, G. Management 2.0 [Electronic resource] / G. Hamel. – Access mode: <http://blogs.wsj.com/management/>. – The title from the screen.
8. Roy, S. The role of information technology in the globalization of business buying behavior: a conceptual model and research propositions / S. Roy, K. Sivakumar, // J. Business & Industrial Marketing. – 2014. – № 8. – P. 23–32.

Кайди В. В.

Национальный фармацевтический университет, Научная библиотека

ИНТЕРФЕРЕНЦИЯ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА ТРАНСФОРМАЦИЮ ЭЛЕКТРОННОГО ИНФОРМАЦИОННОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Рассматривается взаимосвязь электронного информационного менеджмента и глобализации. Исследуются методологические основы интерференции электронного информационного менеджмента на экономику корпораций в условиях глобализации.

Ключевые слова: электронный информационный менеджмент, глобализация, интерференция электронного информационного менеджмента, информационная экономика.

Kaeidi V. V.

National Pharmaceutical University, Scientific Library

INTERFERENCE GLOBALIZATION ON THE TRANSFORMATION OF ELECTRONIC INFORMATION MANAGEMENT

Correlation electronic information management and globalization. The methodological foundations interference of electronic information management at the corporate economy under globalization.

Keywords: electronic information management, globalization, interference of electronic information management, information economy.

Калашникова С. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

Каіра А. О.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВНЗ

Розглянуто питання впровадження інновацій в інформаційно-бібліографічну діяльність університетської бібліотеки. У зв'язку з впровадженням інноваційної моделі бібліотеки університету та новими технологіями розглядається питання використання інновацій, нових форм та методів роботи в бібліографічній діяльності науково-технічної бібліотеки ДНУЗТ. Вивчаються основні питання, пов'язані з інформаційно-бібліографічним обслуговуванням наукової спільноти та студентів університету.

Ключові слова: університетські бібліотеки, бібліографознавство, інформаційно-бібліографічна діяльність, інновації, інформаційні технології, наукометричні бази даних, показники, довідки, УДК.

В сучасних умовах бібліотечна справа опинилася на самому вістрі процесів розроблення та впровадження нових підходів і технологій – управлінських, інформаційних, виробничих, соціальних, гуманітарних. Відбувається доволі динамічна заміна методів інформаційної діяльності. В час змін важливим напрямом роботи залишається бібліографічний, котрий є вагомою складовою діяльності будь-якої книгозбірні [7]. Формується глобальний електронний бібліотечно-інформаційний простір. Підвищується роль і значення бібліографічної інформації. Відбулося переосмислення самого терміну «бібліографія». Нині бібліографія розглядається як діяльність (організаційно-управлінська, виробнича, науково-методична та науково-дослідна) по забезпеченню функціонування (дії) бібліографічної інформації в суспільстві.

Бібліографи досліджують різні питання бібліографічної діяльності: теорії та практики бібліотечної та бібліографічної роботи, проблеми інформаційно-бібліотечної освіти в Україні й світі, питання національної бібліографії, особливості сучасного довідково-бібліографічного обслуговування, питання бібліографознавства, книгознавства, інформатики, інформаційно-пошукових систем, бібліографічних показників та ін. Відбувається процес інтеграції новітніх технологій з традиційними процесами бібліографічної діяльності.

Головна функція інформаційно-бібліографічної роботи бібліотеки ВНЗ полягає в інформаційному забезпеченні навчального та наукового процесів. Вона включає широкий

спектр діяльності: інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів, інформування професорсько-викладацького складу та студентів, створення бібліографічних покажчиків та власних БД, допомога в індексуванні наукових статей тощо. Повнота та оперативність задоволення інформаційних потреб користувачів є основою цієї діяльності. Впровадження новітніх технологій змінює форми та методи інформаційно-бібліографічної роботи, які в свою чергу передбачають використання нових джерел інформації, впровадження нових послуг та новітніх бібліотечних технологій.

Сучасні бібліографи активно вивчають різні питання бібліографічної діяльності. Опрацьовують нові форми та методи роботи, що відповідають тенденціям розвитку сучасного суспільства відповідно вимогам технологічних віянь ХХІ ст.

Метою діяльності бібліотек ВНЗ є інформаційна підтримка навчальних і наукових процесів; сьогодні це базується на можливостях вільного і необмеженого доступу до джерел інформації та ефективного використання накопиченого документального потенціалу та реалізується через надання користувачам необхідної інформації в оптимальний термін. Модернізація змісту діяльності бібліографічної служби відбувається за такими пріоритетними напрямками: якісне формування інформаційних ресурсів, поєднання паперових та електронних носіїв інформації; спрямованість на виявлення та задоволення потреб реальних та потенційних користувачів; активне використання новітніх інформаційних технологій, створення нових бібліотечних продуктів і послуг, відмова від застарілих та модифікація існуючих. Сучасна маркетингова політика вимагає від бібліотеки аналізу наявних послуг і постійного їх удосконалення.

Особливістю роботи інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки ДНУЗТ є інформаційно-бібліографічне забезпечення наукової діяльності та навчально-виховного процесу. Світові перспективи розвитку університетських бібліотек по задоволенню освітніх і наукових потреб засновані на широкому використанні електронних ресурсів. Дуже широко використовуються в університетських бібліотеках такі види електронних джерел як бази даних (БД). З метою максимально повного інформаційного забезпечення науково-дослідної діяльності, бібліотека ДНУЗТ розширює доступи як до власних колекцій електронних видань, так і до світових документальних наукових ресурсів – ліцензованих комерційних БД, вільнодоступних інтернет-ресурсів, БД науково-технічної інформації у тестовому доступі. Так, сьогодні вчені університету мають можливість користуватися продуктами комерційних інформаційних систем та БД: Elsevier (повнотекстовою ScienceDirect, нідерл.), «Ліга – Закон», «Будстандарт», БД «Офіційний вісник України» (укр.), БД «Машиностроение. Локомотивостроение и вагоностроение», БД «Транспорт. Автоматика, телемеханика и связь на железных дорогах», БД «Транспорт. Управление перевозочным процессом на железных дорогах», БД «Энергетика. Генераторы прямого преобразования тепловой и химической энергии в электрическую» (рос.) та ін. [4].

Наукометричні БД є основними осередками трансформації знань і каналами подальшого застосування наукових результатів як головної інформаційної та соціальної характеристики університету, наукового колективу або окремого науковця [1].

З появою в науковому інформаційному просторі України нових інфосистем і ресурсів (Scopus, Google Scholar, ScienceDirect, eLibrary, DOAJ тощо), а також у зв'язку з проведенням державної політики України в сфері науки, що стоїть на засадах євроінтеграційного спрямування, підвищилась зацікавленість вчених у розповсюдженні результатів своїх досліджень та у підвищенні результативності їх наукової діяльності. Це стало суттєвим поштовхом до активних відвідувань інформаційно-бібліографічного відділу (фізично чи віртуального) науковцями ДНУЗТ і збільшення індивідуальних запитів, які потребують звернення до повнотекстових, наукометричних, реферативних баз даних та інформаційно-пошукових систем. Для того, щоб надати якісну кваліфіковану допомогу науковцям, бібліографи опанували роботу з наукометричними базами даних Web of Science, Scopus, Google Scholar, повнотекстовою ScienceDirect тощо [1]. Також, робота фахівця інформаційно-бібліографічного відділу спрямована на навчання та широке ознайомлення наукових працівників із особливостями моніторингу наукових публікацій у міжнародному інформаційному просторі.

Однією з найактуальніших проблем інтегрування вітчизняних вчених у сучасний інформаційний простір європейської наукової спільноти є формування системи інформаційних ресурсів, котра з необхідною повнотою має відображати концептуальні наукові дослідження українських науковців. За останні роки істотно змінився та набув нових форм традиційний напрямок наукової роботи бібліотек – створення бібліографічних покажчиків. Вторинний бібліографічний ресурс у вигляді науково-допоміжних, тематичних, біобібліографічних покажчиків дає змогу розкрити результати наукової та педагогічної діяльності професорсько-викладацького складу університету, а користувачеві – бути проінформованим про важливі публікації науковців, аспірантів, студентів. В НТБ ДНУЗТ ведеться робота над створенням бібліографічних покажчиків із використанням комп'ютерних технологій; електронні версії покажчиків розміщуються в репозитарії на сайті бібліотеки (цифровий архів наукових праць – «eaDNURT» (<http://eadnurt.diit.edu.ua/>)).

Завданням акумулювання даних про наукові публікації вчених, інформування про ці ресурси університетської спільноти відповідає такий вид бібліографічних посібників, як біобібліографічний покажчик [2, 9]. При укладанні таких покажчиків ведеться велика кропітка робота по збору та систематизації матеріалу. Ця серія розкриває науковий доробок вчених, подає бібліографічні відомості й літературу про їх життя та діяльність і виконує ряд важливих функцій: інформаційне забезпечення потреб користувачів, відображення стану розвитку науки, освіти і практики навчального закладу, сприяння проведенню наукових досліджень. Біобібліографічний покажчик – не лише штрих до творчого портрету науковця, але й цінний матеріал до історії становлення і розвитку університету, його наукових шкіл [5]. Укладаючи бібліографічні покажчики, фахівці-бібліографи намагаються якомога повніше реалізувати свої інформаційні можливості та максимально забезпечити інформаційні потреби різних категорій користувачів.

Одним із основних видів інформаційно-бібліографічної діяльності є виконання бібліографічних довідок (тематичних, фактографічних, уточнювальних та адресних), які також трансформуються під впливом сучасних інформаційних технологій. За допомогою електронних інформаційних ресурсів розширюється простір для виконання всіх вище

зазначених типів довідок. Впровадження телекомунікаційних засобів зв'язку наблизило бібліотеки до користувачів, які знаходяться за її межами [7, 8, 10]. Бібліографи виконують різної складності довідки та відправляють створені документи на електронні адреси користувачів, активно використовуючи електронну скриньку інформаційно-бібліографічного відділу та онлайн-службу віртуальної довідки, яка існує на сайті НТБ ДНУЗТ. З одного боку, поширення електронних інформаційних ресурсів (ЕІР) суттєво розширює можливості бібліографічного пошуку, з іншого – ускладнюється вибір оптимального джерела пошуку. Адже їх рекомендація бібліографом користувачеві потребує вивчення, оцінки, порівняння ЕІР, певного досвіду їх використання.

Ще однією з провідних функцій сучасної інформаційно-бібліографічної діяльності є робота з індексування наукових статей. Для цього використовується універсальна десятинна класифікація (УДК). Багато науковців звертаються до спеціалістів інформаційно-бібліографічного відділу за допомогою в присвоєнні шифру УДК на наукові статті, оскільки сучасні наукові видання вимагають, щоб кожна стаття мала правильний і точний шифр універсального коду. Процес передачі та отримання інформації в сучасному інформаційному суспільстві тісно пов'язаний з процесом систематизування (групування або класифікування), і з позиції сучасних соціальних комунікацій дане питання є актуальним для сучасного бібліографознавства, бібліотекознавства, книгознавства тощо [3, 6, 10]. Тому бібліографи НТБ ДНУЗТ приділяють значну увагу питанню УДК, а також слідкують за змінами та нововведеннями у цій сфері.

Підвищення дієвості інформації та зростання її ролі залежить від того, як ця інформація накопичується, аналізується та надається користувачам. Ефективний процес інформаційного забезпечення має базуватися на сучасних досягненнях інформаційних технологій, на використанні сучасних інформаційних форм та методів. Фахівці бібліотеки не тільки вивчають ринок інформаційних ресурсів, а й приділяють увагу багатоаспектному аналізу інформаційних потреб користувачів, всебічному вивченню використання ними первинної інформації та створення вторинної. Активізуючи й модернізуючи роботу в цьому напрямі, бібліотека спрямовує її на повноцінне інформаційне забезпечення науки й освіти через надання інформаційної підтримки основним напрямам наукових досліджень вчених університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буй, Д. Scopus та інші наукометричні бази: прості питання та нечіткі відповіді [Текст] / Д. Буй, А. Білощицький, В. Гогунський // Вища школа. – 2014. – № 5-6. – С. 27–40.
2. Добко, Т. Бібліографічний показник у системі науково-інформаційного обслуговування користувачів [Текст] / Т. Добко, В. Шкаріна // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 6. – С. 48–49.
3. Зайцева, Е. М. Развитие классификаций библиотечно-информационной сферы и форм их представления и использование [Текст] / Е. М. Зайцева // Научные и технические библиотеки. – 2016. – № 1. – С. 51–55.
4. Колесникова, Т. О. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень [Текст] / Т. О. Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 5-6. – С. 7–26.

5. Ляшко, С. Бібліографія про українські персональні бібліографічні покажчики [Текст] / С. Ляшко // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 2. – С. 47–50.
6. Набхан, Ю. Універсальна десяткова класифікація в системі соціальних комунікацій: підсумки роботи Книжкової палати України за 2010 рік [Текст] / Ю. Набхан // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 3.
7. Науменко, К. Представлення бібліографічної інформації на сайтах ОУНБ [Текст] / К. Науменко // Бібліотечна планета. – 2016. – № 1. – С. 36–38.
8. Сашкова, Л. О. Довідково-бібліографічне обслуговування читачів : метод. рек. [Текст] / Л. О. Сашкова, О. М. Травіна, Л. М. Конопля. – Харків: ХОУНБ, 2014. – 23 с.
9. Талалаєвська, М. Нові форми роботи з користувачами в бібліотеках різних країн [Текст] / М. Науменко // Бібліотечна планета. – 2016. – № 2. – С. 13–16.
10. Швецова-Водка, Г. Н. Справочно-библиографическое обслуживание: терминологический аспект [Текст] / Г. Н. Швецова-Водка, З. В. Романуха // Научные и технические библиотеки. – 2016. – № 3. – С. 71–84.
11. Joshua, D. Users' Assessment of E-Resources at the University Library of the University of the Philippines, Diliman [Text] / D. Joshua // Journal of Philippine Librarianship. – 2014. – № 34. – P. 1–13.

Калашникова С. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Каира А. О.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

ТРАНСФОРМАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В ИНФОРМАЦИОННО-БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОТЕК ВУЗОВ

Рассматривается вопрос внедрения инноваций в информационно-библиографическую деятельность университетской библиотеки. В связи с внедрением инновационной модели библиотеки университета и новыми технологиями рассматривается вопрос использования инноваций, новых форм и методов работы в библиографической деятельности НТБ ДНУЖТ. Изучаются основные вопросы, связанные с информационно-библиографическим обслуживанием научного сообщества и студентов университета.

Ключевые слова: университетские библиотеки, библиографоведение, информационно-библиографическая деятельность, инновации, информационные технологии, наукометрические базы данных, указатели, справки, УДК.

Kalashnikova S. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

Kaira A. O.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

**TRANSFORMATION PROCESSES IN INFORMATION AND BIBLIOGRAPHICAL
ACTIVITIES OF UNIVERSITY LIBRARIES**

There was studied the question of innovations implementation in information and bibliographical activities of university library. Due to the introduction of innovative model of university library and new technologies consider the question of innovation usage, new forms and methods of work in bibliographical activities of Scientific and technical library of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan. There were studied basic questions related to the information and bibliographical service of scientific community and university students.

Keywords: university libraries, bibliography, information and bibliographical activity, innovations, information technologies, scientometrical databases, indexes, information, UDC.

Каракоз О. О.

Київський національний університет культури і мистецтв,
кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи

УДК 023.5.001:378.4

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто основні засади підготовки фахівців бібліотечної галузі в умовах інформатизації суспільства. Висвітлені та проаналізовані сучасні концепції модернізації вищої бібліотечної освіти. Показано сучасні тенденції змістових й організаційних засад вищої бібліотечної освіти. Виявлено проблеми розвитку фахової та практичної підготовки студентів ВНЗ. Визначено фактори підвищення рівня підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців для сфери бібліотечної галузі.

Ключові слова: підготовка кадрів, фахівці бібліотечної галузі, бібліотечна галузь, інформатизація, інформатизація суспільства, вища бібліотечна освіта, висококваліфіковані фахівці, конкурентоспроможні фахівці, компетентність, модернізація, технології.

Сучасний етап суспільного розвитку, для якого є характерним інтенсифікація процесів інформатизації суспільства, потребує посилення вимог до якості підготовки конкурентоспроможних фахівців бібліотечної галузі. Оскільки в умовах сучасного інформаційного суспільства, яке характеризується швидкими темпами розвитку автоматизації, бібліотеки трансформуються в інформаційні центри, де впроваджуються новітні комп'ютерні та інноваційні технології, модернізується програмне забезпечення, виникає нагальна потреба у підготовці нової генерації бібліотечних працівників, здатних до креативного мислення, творчої праці, професійного розвитку, освоєння новітніх технологій та вільного орієнтування в інформаційному просторі.

Проблема забезпечення високої якості бібліотечної освіти належить на сьогодні до найактуальніших у професійному середовищі. Питання модернізації та забезпечення надання високоякісної фахової підготовки фахівців бібліотечної галузі розглядаються у наукових дослідженнях сучасних вчених. Зокрема, Н. Бачинська висвітлила та проаналізувала базові концепції модернізації вищої бібліотечної освіти, розроблені провідними науковцями освітянської галузі України в останнє десятиліття ХХ ст. – початку ХХІ ст, які розробляли та запроваджували в навчальний процес концептуальні моделі підготовки фахівців нової генерації [1]. І Давидова у своєму науковому дослідженні виявила вплив запровадження інноваційних технологій на формування інформаційної та професійної культури, розвиток механізмів соціальної мобільності та формування нової свідомості фахівця бібліотечної галузі [2]. В. Ільганаєва проаналізувала основні засоби запровадження інновацій у реалізацію якісної бібліотечної освіти [3]. Н. Кушнарєнко та В. Шейко проаналізували стан та перспективи підготовки нової генерації бібліотечних фахівців, зокрема, обґрунтували необхідність зміни парадигми вищої бібліотечної освіти та її концептуальних основ у контексті інновацій,

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали ІІІ міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

гуманітаризації і комп'ютеризації навчання, впровадження у навчальний процес прогресивних наукових концепцій, сучасних освітніх та інформаційних технологій і науково-методичних досягнень, підвищення професійного й загальноосвітнього рівня підготовки кадрів [9]. Оригінальністю підходу до розгляду даної проблематики відзначається дослідження Н. Кушнарєнко, яка вперше здійснила спробу історико-генетичного аналізу вищої бібліотечної освіти в Україні на методологічних засадах гендерного підходу [4]. Основні етапи розвитку вищої бібліотечної освіти в Україні та сучасні концепції вітчизняних науковців щодо удосконалення бібліотечно-інформаційної освіти проаналізувала Т. Новальська [6]. Г. Шемаєва виявила перспективи реалізації інноваційної моделі бібліотечної освіти [10]. Модель модернізації вищої бібліотечної освіти на основі аналізу сучасних тенденцій розвитку освіти в Європі обґрунтувала професор А. Соляник. Перспективність трансформацій дослідник вбачає у підготовці культуртрегерів – професіоналів бібліотечної, архівної, музейної справи [8].

В умовах динамічних змін, швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, ускладнення та технологізації суспільних відносин набувають актуальності питання визначення доцільності й використання соціально-комунікаційних технологій у підготовці кадрів бібліотечної сфери. Саме аналізу зарубіжного досвіду впровадження соціально-комунікаційних технологій у процеси професійної підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів присвятила своє дослідження О. Мар'їна. Авторка акцентує увагу на тому, що упровадження соціально-комунікаційних технологій в освіту передусім пов'язане з процесами віртуалізації, зокрема, з використанням технологій Web 2.0, які в освітньому контексті формують нову парадигму бібліотечної професійної підготовки кадрів, що базується на ідеї масової співпраці, ідеології відкритих освітніх ресурсів, у поєднанні з мережевою, опосередкованою інформаційно-комунікаційними технологіями, організацією взаємодії учасників [5, 127]. Вони є основною складовою професійної підготовки бібліотечних кадрів на сучасному етапі, тому сучасні наукові уявлення про соціально-комунікаційні технології як інноваційні засоби оптимізації, складові механізми адаптації бібліотечної освіти до реалій інформаційного суспільства дозволяють говорити про необхідність подальшої активнішої розробки розглянутої проблематики стосовно особливостей підготовки кадрів бібліотечно-інформаційної сфери [5, 131].

Концепції розвитку бібліотечно-інформаційної освіти провідних науковців галузі розкриває їх багатоаспектність, перспективність подальших розробок, вони мають надзвичайне значення в удосконаленні якісної підготовки фахівців бібліотечної галузі. І засвідчують, що в умовах інформатизації суспільства та стрімкої інтеграції соціально-комунікаційного простору, опанування електронних комунікацій і глобальних масштабів Інтернету як основного каналу відбору, зростає попит на якісно нову генерацію фахівців для бібліотечної галузі України, здатних ефективно освоювати високотехнологічну інформаційну індустрію. Підготовка фахівців такого гатунку потребує суттєвих змін у змісті й організації підготовки кадрів.

Розвиток університетської освіти передбачає набуття такої якості, що відповідає потребам особистості студента, вимогам суспільства та забезпечує інтеграцію у світовий освітянський простір. У сучасних умовах ринку до них висуваються наступні вимоги:

високий рівень теоретичної підготовки, сформований рівень соціальної зрілості, висока ефективність в ситуаціях невизначеності, швидка адаптація до умов робочого середовища. Тому університетська освіта в Україні повинна бути якісною, майбутній фахівець зобов'язаний вміти постійно розвиватись та самовдосконалюватись, щоб роботодавець був впевнений у його компетентності та професіоналізмі, а вищі навчальні заклади повинні звертати увагу на аспекти професійної підготовки студентів із урахуванням умов до зовнішнього середовища, зокрема, вимог ринку праці [11, 335].

Але, як показує український досвід, навчання у вищій школі характеризується рядом істотних недоліків: спостерігається не досить повна його відповідність специфіці професійної діяльності і вимогам, які стоять перед особистістю сучасного фахівця; притаманна одноманітність форм, методів і прийомів викладання, що викликає зменшення зацікавленості до пізнавальної діяльності й майбутньої професії. У зв'язку з цим, навчальний процес потребує вдосконалення, що можливе тільки шляхом впровадження методів активізації навчання. З даною метою перед викладачами постає завдання обґрунтування вибору найбільш ефективних методів навчання, які, відповідно до сучасних вимог економіки і стандартів вищої освіти, здатні забезпечити індивідуалізовану підготовку спеціалістів з урахуванням їх мобільності та ефективності, вирішення актуальних питань практичної діяльності [11, 336].

Продуктивне функціонування бібліотечної галузі в умовах електронної конвергенції інформаційно-бібліотечних комунікаційних структур, постійне зростання суспільної значимості інформаційних ресурсів та послуг потребують посилення фундаментальної підготовки майбутніх бібліотекарів, спрямованої на широке бачення ними закономірностей розвитку системи соціальних комунікацій, теоретичних та прикладних проблем бібліотечної сфери вдосконалення технологій інформаційного виробництва. Розширення номенклатури кваліфікацій бакалаврів і магістрів бібліотекознавчого освітнього напрямку передбачає постійне оновлення навчальних планів та програм із метою забезпечення змістовної гнучкості та випереджаючого характеру навчання, зміни самої парадигми освіти: перехід від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта через все життя» [7, 122].

Сьогодні співробітник бібліотеки повинен володіти знаннями в галузі сучасних інформаційних, комп'ютерних технологій. Відповідно студенти навчаються роботі з широким спектром електронних ресурсів. Зміни в технології виконання традиційних бібліотечних процесів, суспільно-економічні зміни та психологічні особливості в поведінці користувачів висувають високі вимоги до професійної компетенції бібліотекаря.

На жаль, сьогодні у сучасних бібліотеках спостерігається тенденція, пов'язана з відсутністю компетентних фахівців бібліотечної галузі. Це пов'язано з багатьма факторами. Спостерігається процес старіння найбільш кваліфікованих професійно підготовлених бібліотечних кадрів. У багатьох випадках на місце професіоналів, які звільняються, приходять співробітники з бібліотечним стажем і досвідом роботи, але без спеціальної бібліотечної освіти. Крім того, спостерігається неготовність бібліотекарів так званої «старої школи» вчитися, набувати нові навички, які є важливими та необхідними для фахівців бібліотечної галузі в сучасних умовах інформатизації та технізації

суспільства. Зміни в організації роботи з бібліотечними ресурсами, суспільно-економічні зміни та психологічні особливості в поведінці користувачів висувають високі вимоги до професійної компетентності бібліотекаря. В цьому контексті підготовка фахівців бібліотечної галузі повинна бути передусім спрямована і на набуття студентами професійних компетенцій, які визначається як оперативне поєднання знань, умінь та підходів, необхідних для ефективного виконання роботи як з точки зору виконавця, так і спостерігача. В цьому контексті особливої актуальності набуває впровадження до організації навчання у вітчизняній вищій школі компетентнісного підходу. Компетентність – це вміння співробітника мобілізувати свої знання, прийняти оптимальне рішення в нестандартній виробничій ситуації. Перехід до компетентнісного підходу передбачає якісно новий рівень сприйняття особистістю дійсності, її готовність до самореалізації на основі системи цінностей полікультурного, толерантного, гуманістичного інформаційного суспільства. На думку фахівців, що досліджують цей феномен, компетентнісний підхід – це визначення цілей, відбір змісту, організація навчального процесу, найефективніших освітніх технологій, оцінка результатів їх запровадження. Компетентнісний підхід спрямований на формування здатності суб'єкта діяти адекватно до умов ситуації в напрямі одержання значущих результатів. У зв'язку з цим, основний акцент у навчанні зміщується із засвоєння великих обсягів інформації на набуття навичок критичного й креативного типу мислення, а також здатності й потреби самостійного безперервного навчання протягом усього життя. На основі нового підходу до організації навчального процесу в студентів ВНЗ мають сформуватися як ключові, так і супутні компетенції. Ключові компетенції виявляються в усіх взаємовідносинах особистості зі світом, відбивають духовний світ людини та сенс її діяльності. До них належать пізнавальна, інформаційна, комунікативна, організаційно технологічна, соціально-психологічна компетенції. Особливість цих компетенцій у тому, що вони не лише відбивають здатність особистості використовувати здобуті знання, набуті вміння та навички, але й дають їй змогу обирати найефективніші способи вирішення життєвих ситуацій. Серед супутніх компетенцій найважливішими є: економічна, політична, правова, екологічна та ін. Вони – основа професійної компетентності майбутнього фахівця, яка виявляється через особистісні можливості випускника ВНЗ, що дозволяють йому самостійно і достатньо ефективно вирішувати виробничі завдання, робити системні узагальнення та формулювати висновки, кваліфіковано й раціонально формувати та використовувати необхідну для цього інформаційну базу [7, 124].

Зважаючи на постійно зростаючі вимоги до підготовки фахівців нової формації, здатних виконувати якісно нові професійні завдання, викладачі ВНЗ мають створити такі умови освітнього процесу, які б сприяли усвідомленню студентами необхідності самостійного здобуття та модернізації знань, необхідності саморозвитку та самовдосконалення. Окрім знань, умінь і навичок майбутній фахівець має виробити в собі такі особистісні якості, що сприяють гуманно ціннісному ставленню до оточуючих, творчому підходу до праці, прагненню до побудови нової якості суспільних відносин, подолання таких негативних явищ як нівелювання цінності книги й читання. Нові підходи до організації професійної підготовки майбутнього фахівця бібліотечної галузі необхідно

спрямовувати на створення умов саморозвитку, самореалізації, креативності, формування суб'єктності студента, інтелектуалізації його особистості. Оптимальними умовами формування професійної компетенції майбутніх фахівців є побудова навчального процесу у ВНЗ на основі реалізації принципу суб'єктності, який, на відміну від підходу до особистості студента як до пасивного об'єкта навчання, зорієнтований на забезпечення постійного зворотного зв'язку між викладачем і студентом. Під час використання цього принципу професійна підготовка стає суб'єктно-значущою, наповненою для студента особистісним смислом, почуттями, зафіксованими в його суб'єктному досвіді. Саме суб'єктний досвід засвідчує унікальність, неповторність кожної особистості, він є простором, в якому можливі співробітництво, співпраця викладача і студента. Суб'єктність як принцип організації навчального процесу спрямований на те, щоб активізувати прагнення студента в опануванні різноманітних видів і форм професійної діяльності. Завдання викладача полягає в тому, щоб, створюючи відповідні педагогічні умови, допомогти студентові усвідомити необхідність постійного розвитку, ініціювати рух, прагнення до постійного самовдосконалення. Великого значення набуває навчально-творча активність студентів, яка базується на самоуправлінні навчанням. Це передбачає самопланування, самоорганізацію, самомотивацію, самоаналіз, самоконтроль, які сприяють до активізації начально-творчої діяльності, сформованості творчого досвіду студентства. Активна навчально-творча діяльність перетворює наявний потенціал студента в якісний результат – забезпечення високого рівня кваліфікації фахівця на основі сформованості творчого досвіду діяльності. Для вироблення в майбутніх фахових базових компетенцій у навчальному процесі необхідно застосовувати активні методи навчання, в основі яких – вирішення студентами проблемних завдань, які допоможуть їм адаптуватися у професійному середовищі [7, 126]. Головна мета освітньої реформи – підвищення рівня підготовки фахівців, найважливішим показником якої є такий фахівець, що вмie самостійно й критично мислити, бачити проблеми та ефективно їх вирішувати, приймаючи рішення в складних і нестандартних виробничих ситуаціях. Необхідною властивістю сучасного фахівця бібліотечної галузі є креативність, оскільки в умовах стрімкого розвитку інформаційно- комунікаційних технологій, глобального мережевого простору й інших інновацій постійно ускладнюється коло професійних обов'язків фахівця книжкової справи, зростають непередбачуваність та невизначеність виробничих ситуацій, а вміння працівників творчо застосовувати знання, аргументовано і самостійно приймати рішення та нести за них відповідальність стають найважливішим виробничим ресурсом [7, 120].

Підготовка конкурентоспроможних фахівців бібліотечної галузі на сучасному етапі повинна здійснюватись із врахуванням основних досягнень та прогресивних традицій вищої школи і спрямована на надання безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів. Основною метою її реалізації повинна бути поява висококваліфікованих фахівців, здатних до професійного зростання та професійної мобільності в умовах євроінтеграції, стрімкої інформатизації суспільства, розвитку інноваційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинська, Н. А. Базові концепції модернізації вищої бібліотечної освіти в Україні / Н. А. Бачинська // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 3. – С. 32–35.
2. Давидова, І. О. Бібліотечна освіта: зміна моделей підготовки фахівців / І. О. Давидова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти, практики : зб. матер. Міжнар. конф. (25–26 трав. 2004 р.). – Київ, 2004. – С. 194–196.
3. Ільганаєва, В. О. Системні зв'язки у вирішенні питань розвитку бібліотечної освіти / В. О. Ільганаєва // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. – Харків : Вид-во ХДАК, 2004. – Вип. 12–13. – С. 142–151.
4. Кушнарєнко, Н. М. Вища бібліотечна освіта України в контексті гендерного підходу / Н. М. Кушнарєнко // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. – Харків, 2014. – Вип. 43. – С. 69–78.
5. Мар'їна, О. Ю. Соціокомунікаційні технології в європейській бібліотечній освіті / О. Ю. Мар'їна // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. – Харків, 2013. – Вип. 39. – С. 125–131.
6. Новальська, Т. В. Еволюція вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Україні / Т. В. Новальська // Бібліотека – відкритий світ : зб. матер. V Львів. бібл. форуму / Укр. бібл. асоц. ; редкол. В. С. Пашкова, В. В. Загуменна, І. О. Шевченко, Я. Є. Сошинська, О. В. Васильєв. – Київ, 2014. – С. 32–35.
7. Соляник, А. А. Підготовка фахівців для книжкової галузі України: традиції та новації / А. А. Соляник // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. – Харків, 2011. – Вип. 32. – С. 116–125.
8. Соляник, А. А. Проблеми стандартизації вищої бібліотечної освіти в Україні / А. А. Соляник // Бібліотека – відкритий світ : зб. матер. V Львів. бібл. форуму / Укр. бібл. асоц. ; редкол. В. С. Пашкова, В. В. Загуменна, І. О. Шевченко, Я. Є. Сошинська, О. В. Васильєв. – Київ, 2014. – С. 29–32.
9. Шейко, В. Підготовка нової генерації бібліотечних фахівців: стан та перспективи / В. Шейко, Н. Кушнарєнко // Вісник Книжкової палати. – 1999. – № 4. – С. 19–21.
10. Шемаєва, Г. В. Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспективи реалізації / Г. В. Шемаєва // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. – Харків, 2013. – Спецвип. 40. – С. 43–49.
11. Шульга, Л. В. Підвищення якості університетської освіти: професійна та практична підготовка фахівців / Л. В. Шульга, Л. В. Бражник, Ю. В. Вакуленко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. / Полтавська державна аграрна академія. – Полтава, 2013. – Вип. 1(6), т. 2. – С. 335–338.

Каракоз Е. А.

Киевский национальный университет культуры и искусств,
кафедра информационного, библиотечного и архивного дела

ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ БИБЛИОТЕЧНОЙ ОТРАСЛИ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

Рассмотрены основные принципы подготовки специалистов библиотечной отрасли в условиях информатизации общества. Освещены и проанализированы современные концепции модернизации высшего библиотечного образования. Показаны современные тенденции содержательных и организационных основ высшей библиотечного образования. Выявлены проблемы развития профессиональной и практической подготовки студентов вузов. Определены факторы повышения уровня подготовки высококвалифицированных и конкурентоспособных специалистов для сферы библиотечной отрасли.

Ключевые слова: подготовка кадров, специалисты библиотечной отрасли, библиотечная отрасль, информатизация, информатизация общества, высшее библиотечное образование, высококвалифицированные специалисты, конкурентоспособные специалисты, компетентность, модернизация, технологии.

Karakoz O. O.

Kyiv National University of Culture and Arts, Department of Information, Library and Archival Affairs

EDUCATING SPECIALISTS IN LIBRARY FIELD IN TERMS OF SOCIETY INFORMATIZATION

The basic principles are considered of educating specialists in library field in terms of society informatization. The modern concept of modernization of higher library education are dealt and analyzed. Current trends of semantic and organizational foundations of higher library education are presented. Problems of professional and practical training of university students are revealed. Factors increasing the level of training highly qualified and competitive professionals for consumers of library branch are determined.

Keywords: training of staff, specialists in library field, library field, informatization, informatization of society, higher library education, highly qualified specialists, competitive specialists, competence, modernization, technologies.

УДК 027.7:378.4:174.7:347.78.031

Киричок И. В.

Харьковский национальный медицинский университет,
Научная библиотека

Павленко Т. Б.

Харьковский национальный медицинский университет,
Научная библиотека

СТУДЕНЧЕСКИЙ ПЛАГИАТ: ПРИЧИНЫ И ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ (ПРАКТИКА НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ ХАРЬКОВСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА)

Представлен опыт Научной библиотеки Харьковского национального медицинского университета по исследованию проблем студенческого плагиата как практики академической недобросовестности. Проанализированы причины этого явления, определены эффективные средства борьбы с ним. Намечены конкретные шаги по формированию новой культуры обучения и преподавания в ХНМУ.

Ключевые слова: студенческий плагиат, академическая добросовестность, вузовская библиотека, информационная компетентность, культура и этика публикаций.

С реформированием системы высшего образования в Украине приобретает актуальность новый вектор в организации образовательного процесса студента с учетом его способностей и жизненных планов, обусловленный мировыми тенденциями развития высшей школы, – студентоцентризм. В этом контексте особое значение имеет активизация самостоятельной работы, что возлагает на студента серьезную ответственность и побуждает к критическому мышлению, анализу и принятию решений, особенно во время интеллектуальной творческой работы.

В то же время, стремительное развитие информационно-коммуникационных технологий предоставляет студенту свободный доступ и широкое использование ресурсов глобальной сети, что, в свою очередь, ведет к различным проявлениям нечестного академического поведения и снижению качества обучения. К сожалению, подобная ситуация характерна сегодня для большинства развитых стран и является проблемой мирового масштаба. Самые престижные учебные заведения проводят целенаправленную работу по выявлению и наказанию фактов академической недобросовестности, а также принимают меры по их предотвращению [1].

В начале 2016 года в Украине стартовал Проект содействия академической добросовестности, учрежденный Американскими Советами по международному образованию совместно с Министерством образования и науки Украины. Отмечается, что неотъемлемой частью проекта являются библиотеки, призванные информировать

участников образовательного процесса о практике новой академической культуры, базирующейся на принципах честности, доверия и взаимоуважения.

Научная библиотека Харьковского национального медицинского университета (НБ ХНМУ) как информационная составляющая системы контроля качества образовательного процесса и предупреждения плагиата, продолжает реализацию долгосрочной программы продвижения принципов академической этики и формирования информационных компетенций [2,3].

Так, в 2015 году с целью проверки текстов на уникальность при участии Научной библиотеки в ХНМУ внедрена система «Антиплагиат». В соответствии с регламентирующими документами проверке подлежат все академические работы, за исключением студенческих. Однако полагаем, что развитие навыков самостоятельной работы и устойчивых практик культуры публикаций необходимо начинать с самого начала обучения в вузе.

Поэтому для исследования информированности студентов о явлении плагиата и отношения к нему в сентябре 2016 года Научная библиотека при участии Студенческого совета ХНМУ провела онлайн-опрос. Анкета была создана с помощью сервиса Google Формы и размещена на официальном сайте ХНМУ, сайте Научной библиотеки и в социальных сетях. В опросе приняли участие студенты 1–6 курсов – всего 445 респондентов, которым предлагалось ответить на следующие вопросы:

1. На каком курсе ХНМУ Вы учитесь?
2. Считаете ли Вы плагиат негативным явлением?
3. Проверяете ли Вы свои работы на плагиат?
4. Что из перечисленного Вы используете при написании/подготовке реферата, доклада или иной работы? (скачивание письменных работ из сети Интернет; переписывание текста из источника своими словами без ссылки на него; копирование чужих текстов без указания авторства; копирование чужих текстов с заменой порядка слов в предложениях без ссылки на источник; дословное использование чужих текстов со ссылкой на другой (например, более новый) источник; перевод чужих текстов с иностранных языков и использование без указания источника; аналитическая работа с первоисточниками со ссылками на них).
5. Информировуют ли Вас преподаватели об основных критериях выявления плагиата и ответственности за его использование?
6. Какую работу среди студентов проводят преподаватели по предупреждению плагиата? (объясняют недопустимость копирования чужой работы; распространяют материалы по правильному оформлению ссылок и списков литературы; проверяют работы на наличие плагиата; формулируют задания особым образом, что делает невозможным нахождение в Интернете готового ответа; направляют в Научную библиотеку университета для консультаций; преподаватели не проводят работу по предупреждению плагиата).
7. Считаете ли Вы обязательным условием качественного обучения нетерпимость к явлениям плагиата в университете?

Согласно ответам респонденты распределились по курсам следующим образом, рис. 1:

На вопрос «Считаете ли Вы плагиат негативным явлением?» 2/3 студентов ответили утвердительно и лишь 2 % не знают, что это такое, рис. 2:

Причем наивысший показатель положительных ответов у первокурсников (74 %), а самый низкий – у студентов 4-го курса (51 %). Но при этом проверяет свои работы на уникальность всего лишь 1/3 респондентов, а каждый 14-й студент не знает, как это сделать, рис. 3:

Рис. 3

Проверяете ли Вы свои работы на плагиат?

Если дифференцировать ответы по курсам, можно заметить, что чаще всех проверяют работы на плагиат студенты 5-го курса (43 %), а меньше всего – первокурсники (15 %).

Почти половина респондентов (48 %) утверждает, что при написании или подготовке реферата, доклада или другой работы анализирует первоисточники и ссылается на них в своих работах (наивысший показатель у 5-го курса – 54 %, первокурсники реже проводят анализ литературы по теме – 22 %). Характерно, что студенты абсолютно всех курсов загружают готовые работы из Интернета, переписывают текст из источника своими словами, не ссылаясь на него, или же дословно используют заимствованные тексты, при этом ссылаясь на другой, более новый источник (34 %, 42 % и 14 % соответственно).

Вместе с тем, большая часть респондентов (56 %) отмечает, что преподаватели информируют их об основных критериях выявления плагиата и ответственности за его использование, и чаще всего это происходит на 2-м курсе (69 %). Студенты всех курсов свидетельствуют, что в процессе обучения им напоминают о недопустимости копирования чужой работы (44 %), рекомендуют материалы с правилами оформления ссылок и списков использованной литературы (23 %), проверяют работы на наличие неправомерных заимствований (39 %). Однако преподаватели редко формулируют задания таким образом, что делает невозможным найти готовую работу в Интернете (18 %), и еще реже направляют в библиотеку за консультацией (9 %).

Интересно, что на немаловажный вопрос «Считаете ли Вы обязательным условием качественного обучения нетерпимость к явлениям плагиата в университете?» мнения студентов разделились поровну, рис. 4:

Рис. 4

Считаете ли Вы обязательным условием
качественного обучения нетерпимость к
явлениям плагиата в университете?

Резюмируя полученные ответы, отметим следующее: несмотря на то, что самыми активными респондентами являются первокурсники, две трети опрошенных (68 %) – студенты 2–6 курсов, которые уже имеют опыт самостоятельной подготовки академических работ. И хотя большая часть ответивших считает плагиат негативным явлением, а половина из них владеет навыками самоподготовки и при написании работы проводит изучение первоисточников с оформлением ссылок на них, анализ ответов на другие вопросы дает основание предполагать, что все респонденты в той или иной степени используют элементы плагиата. Очевидно также, что преподаватели проводят определенную, однако недостаточную, работу по предотвращению неправомерных заимствований. Так, менее половины опрошенных отмечают, что преподаватели предупреждают их о недопустимости копирования чужих работ, еще меньшее количество свидетельствует, что преподаватели проверяют их работы на наличие плагиата и совсем немногие преподаватели рассматривают библиотеку университета в качестве ведущего консультанта по вопросам оформления научных работ.

Особое беспокойство вызывает факт, что половина респондентов не считает нетерпимость к проявлениям академического плагиата обязательным условием качественного обучения в университете.

Таким образом, нарушения академической этики, включая плагиат, списывание, компиляцию и тому подобные, являются результатом сознательного выбора студентов и показателем пренебрежительного отношения к учебе, которое, очевидно, сложилось еще в школе – по результатам опроса 74 % первокурсников используют элементы плагиата при подготовке письменных работ. Возможность легкого и относительно безнаказанного акта присвоения интеллектуальных наработок превалирует над необходимостью напряженного процесса самостоятельной работы с источниками информации. В результате равнодушия или недооценки подобной ситуации небрежность может стать недопустимой нормой для будущего медика и негативно отразиться на его профессиональной деятельности.

Поэтому воспитание у студентов личной ответственности и критического отношения к неприемлемым учебным практикам не только требует должного внимания всех участников образовательного процесса, но и предполагает, что они также придерживаются этических норм в обучении и преподавании. Организация

просветительской деятельности, внедрение принципов академической культуры, а также стимулирование устойчивых навыков самостоятельной работы с акцентом на творчество – вот эффективные средства борьбы с плагиатом [4].

В рамках комплекса мероприятий по повышению качества образовательного процесса в ХНМУ Научная библиотека выступила перед Ученым советом университета с рядом предложений:

– подготовить и включить в учебный процесс общий курс «Основы информационной культуры и академического письма»;

– в процессе обучения строго придерживаться честных учебных и исследовательских практик, предупреждать студентов о недопустимости плагиата и других неправомерных заимствований, мотивируя их к самостоятельной работе и обеспечивая учебно-методическими материалами с четкими требованиями к структуре и содержанию письменных заданий;

– организовать систему повышения информационной компетентности научно-педагогических кадров;

– использовать эффективную антиплагиатную интернет-систему для проверки текстов на уникальность;

– расширить требования проверки текстов на уникальность на академические работы всех уровней.

Решение этих задач возможно лишь в тесном сотрудничестве всех участников образовательного процесса, возлагая на каждого определенную ответственность за формирование академической культуры и утверждение честных практик в университете.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Герцен, С. В. Меры предотвращения академического мошенничества: (из опыта зарубежных вузов) / С. В. Герцен // Науковедение : Интернет-журнал. – 2013. – № 4.
2. Загірняк, Д. М. Методологічні засади академічної чесності вищого навчального закладу / Д. М. Загірняк // Вісник Кременчуцького національного університету ім. Михайла Остроградського. – Кременчук, 2015. – Вип. 1, ч. 1. – С. 157–159.
3. Киричок, І. В. Місія вузівської бібліотеки у сприянні академічній доброчесності [Електронний ресурс] / І. В. Киричок, Т. Б. Павленко // Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : міжнар. інтернет-конф., Харків, 25 трав. 2016 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого [та ін.]. – Харків, 2016. – Режим доступу: <http://conf.nlu.edu.ua/bis-2016/paper/view/3913>. – Назва з екрана.
4. Павленко, Т. Б. Формування медіа-інформаційної культури сучасного фахівця: проблеми та рішення / Т. Б. Павленко // Короленківські читання 2013. «Бібліотеки, музеї, архіви у медіа-просторі регіону» : матер. XVI Міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 24 жовт. 2013 р. У 2 ч. Ч. 1 / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад. Н. І. Капустіна ; редкол.: В. Д. Ракитянська (голова) та ін.]. – Харків, 2014. – С. 156–161.

5. Ульянова, Г. О. Плагіат у роботах школярів та студентів: актуальна проблема сьогодення / Г. О. Ульянова // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 71. – С. 255–261.

Киричок І. В.

Харківський національний медичний університет, Наукова бібліотека

Павленко Т. Б.

Харківський національний медичний університет, Наукова бібліотека

СТУДЕНТСЬКИЙ ПЛАГІАТ: ПРИЧИНИ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ (ПРАКТИКА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Представлено досвід Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету з дослідження проблем студентського плагіату як практики академічної недоброчесності. Проаналізовані причини цього явища, визначені ефективні засоби боротьби з ним. Намічені певні кроки по формуванню нової культури навчання і викладання в ХНМУ.

Ключові слова: студентський плагіат, академічна доброчесність, вузівська бібліотека, інформаційна компетентність, культура і етика публікацій.

Kirichok I. V.

Scientific Library of Kharkov National Medical University, Scientific Library

Pavlenko T. B.

Scientific Library of Kharkov National Medical University, Scientific Library

STUDENT PLAGIARISM: CAUSES AND PREVENTION (PRACTICE OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF KHARKIV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY)

The article is considered the research experience of the problems of student plagiarism as the practice of academic dishonesty in the Scientific Library of Kharkiv National Medical University. The causes of this situation are analyzed, an effective means of solution to the problem are defined. The steps to create a new culture of learning and teaching in KhNMU are proposed.

Keywords: student plagiarism, academic integrity, University Library, information competence, culture and publication ethics.

Кирьякулова Т. В.

Центральная библиотека им. В.Г. Короленко г. Мариуполя

СОВРЕМЕННЫЕ WEB-ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ПРОДВИЖЕНИЯ РЕСУРСОВ БИБЛИОТЕК

Рассмотрены информационные технологии и их использование в практике библиотек. Данные рекомендации призваны помочь библиотекарям в освоении и правильном применении технологий Web 2.0.

Ключевые слова: библиотечная технология, веб-технологии, веб-сервисы, Интернет.

Стремительное развитие и распространение информационно-коммуникационных технологий несет с собой значительные изменения во многих сферах нашего общества, в том числе в библиотечном деле. Современные условия заставляют искать новые способы общения с читателями, новые способы донесения информации. Интернет является центром диалога с пользователями, которые сами решают, какой контент им потреблять. Он способствует налаживанию контактов между людьми, помогает оперативно решать вопросы, заводить новые отношения, преодолевать географическую изоляцию. Здесь обе стороны взаимодействуют на равных правах.

Если библиотека хочет быть современной, ориентированной на пользователя, она должна обратить внимание на социальные медиа и работу в них. В этой среде могут быть равны и крупные мощные библиотеки, и библиотеки небольших городов и сел. Ведь библиотека — это не только книги, в первую очередь, это люди. Если мы хотим привлечь новых пользователей и не потерять старых, то в работе с ними нужно поставить следующие цели: вовлечение, сотрудничество, участие.

Социальные сети и Web-технологии привлекательны для библиотеки, так как не требуют значительных финансовых затрат, способствуют укреплению имиджа библиотеки, повышается социальная мобильность, стираются информационные барьеры, формируются новые ценности, новые принципы деловой информационной культуры. Для небольшой библиотеки — это возможность представить себя в виртуальном мире. Особенно подходят для этих целей сервисы Web 2.0 как новые маркетинговые решения, позволяющие изменить принципы продвижения на рынок определенного набора социальных, образовательных и библиотечных услуг и уменьшить расходы на них.

Сервис Web 2.0 — это особая организация представления данных:

- объектно-ориентированный интерфейс
- управляемая выборка и вывод данных на странице по многим параметрам, выбираемым пользователем
- размещение большого количества информации на одной странице
- перезагрузка только той части страницы, которая изменяется
- вывод разнотипной информации в одном окне

Технологии Web 2.0 основаны на интерактивности, понимаемой как обмен информацией между пользователями, между пользователем и поставщиком услуги, между самими поставщиками услуг. Это приводит к взаимному использованию ресурсов или распределённой системе ресурсов.

Появление и широкое употребление термина Web 2.0 связано с именем Тима О'Рейли, который в 2005 году написал статью «Что такое Web 2.0», где охарактеризовал основные отличия интернета нового поколения. Сам термин появился двумя годами ранее. Но, несмотря на это, до сих пор не существует однозначного определения этого термина. Большинство определений относится к типу сравнения: этот ресурс можно отнести к Web 2.0, а этот нет.

На первой конференции по Web 2.0 был озвучен список правил, главное из которых гласило: «Сеть (web) как платформа». На практике это означает, что веб-службы начинают исполнять функции программного обеспечения. Теперь его не требуется устанавливать на компьютер пользователя, все процессы исполняются веб-службами и становится не принципиально, какая мощность у компьютера пользователя, какая у него платформа и программное обеспечение – забота о мощности и регулярном обновлении лежит на серверах разработчика.

Основные принципы технологий Web 2.0: Принцип Коллективизма – любой проект развивается и существует именно потому, что над ним работает большой коллектив, и чем больше людей (пользователей) у сервиса, тем более он эффективен.

Принцип Кооперации – пользователи и разработчики находятся в постоянном взаимодействии и сотрудничестве. Механизмы комментирования, правки, редактирования, заимствования являются неотъемлемыми для любого проекта.

Принцип Открытости – вся информация, собирающаяся в проектах Web 2.0 является открытой, доступной, и возможной для использования в других проектах. И это касается не только контента, но и программного кода, который также может заимствоваться и использоваться на других проектах. Основное требование – давать возможность доступа ко всем изменениям и дополнениям к программному коду, которые вносит пользователь.

Принцип Доступности – любой проект, относящийся к Web 2.0, ориентирован на привлечение простого пользователя, поэтому большинство служб легки в использовании и доступны любому. Теперь, чтобы создать свой сайт, не надо знать никаких специальных языков или иметь навыки. Единственное, что требуется от пользователя, – желание поделиться своей информацией.

Принцип Интерактивности позволяет легко получить отклик от большого числа пользователей сети.

Основное благо Web 2.0 – возможность быстрого и легкого формирования контента конечным пользователем. Как Том Сойер разрешал покрасить забор, так и Web 2.0 разрешает пользователю самому генерировать содержание. Поэтому провайдер (продавец) услуги, используя Web 2.0, может не только более эффективно достичь своих меркантильных целей, но и позволить пользователю получить удовольствие от процесса.

Дружелюбность интерфейса и легкость в использовании – это те плюсы, которые притягивают пользователя и заставляют возвращаться снова и снова.

С приходом Web 2.0 очевиден рост социальной активности, как частных лиц (это видно по интересу к социальным сетям типа «одноклассники»), так и организаций, активно использующих технологии Web 2.0 для продвижения своего бизнеса или организации. Библиотекари быстро подхватили идеи Web 2.0, и уже в 2006 году концепция термина «Библиотека 2.0» появилась в блоге «Library Crunch» Майкла Кесси. Она подразумевала под собой проведение аналогий с понятием Web 2.0. Но именно введение такого понятия позволило взглянуть на возможности библиотеки инновационно и перевернуть представление о библиотеке как об объекте использования, дать библиотекарям один из инструментов, позволяющих формировать своего читателя, идти за ним туда, где тот ищет информацию, и возвращать его к себе.

Внедрение инноваций, становление на рельсы «ДваНольности» дает возможность библиотеке найти своего читателя в интернете, в игровом пространстве, в социальных сетях и даже в музыкальном плеере. Интерактивные связи позволяют библиотеке, работающей с информацией, получить максимальную отдачу от активности своих пользователей.

В своем докладе я хочу наметить пути и направления возможного исследования на нескольких примерах использования библиотеками технологий Web 2.0, в первую очередь Dipy.com – это веб-сервис, который позволяет создавать временную ленту.

С помощью временной ленты составляется история развития какого-либо события, явления, личности. На временную шкалу размещаются пользователем события, к каждому событию можно добавить картинку, текст, видео, ссылки. Добавляются события как с рабочего компьютера пользователя, так из Интернета, указывая URL-адрес. Шкала ленты времени может быть откалибрована по усмотрению пользователя по дате, по времени. Для каждого события можно задавать дату и время начала и окончания (формат: mm.dd.yyyy,h:m:s to mm.dd.yyyy,h:m:s). На временную линейку можно вставлять линейки времени других пользователей, т.о. организуется групповая работа над одним проектом: каждый создаёт свой участок, а затем всё соединяется.

Перед началом работы на Dipy необходимо зарегистрироваться, вы получите URL-адрес, где будут храниться ваши ленты времени. При создании ленты времени необходимо установить настройки: название ленты времени, её описание, категорию, логотип ленты времени (картинку можно взять с рабочего компьютера или из Интернета), настроить доступ к ленте времени – только для вас, любой, тем, кто интересуется данной темой и только тем, кому вы даёте доступ (указываете адреса их электронной почты).

Кроме просмотра в виде временной шкалы, сервис Dipy позволяет просмотреть созданный таймлайн в виде списка — для этого предназначена вкладка List. Здесь в виде списка представлены события, которые размещены на временной шкале. Такими событиями являются добавление фотографий или видеороликов. Интересно, что при просмотре таймлайна на вкладке Timeline отображаются только мультимедийные объекты, а вот на вкладке List можно видеть и активность RSS-лент. А на вкладке Map можно отследить географическую привязку событий, представленных на временной

шкале, если, конечно, такие данные указываются (например, если дана информация о фотографиях или видеороликах). Полученную временную ленту можно поместить на свой сайт или блог, для этого предоставляется код ленты. Бесплатно на временную шкалу можно поместить до 150 событий, предоставляется 50 Мб памяти.

Следующие веб сервисы, которые заслуживают внимания:

1. Русскоязычный сервис Puzzing для генерации пазлов без регистрации. Достаточно загрузить фото, выбрать сложность и получить ссылку на готовую работу или код для встраивания пазлов на страничке сайтов, блогов.

2. Онлайн сервис Фабрика кроссвордов позволяет очень быстро создать кроссворд с использованием собственных слов или используя словари сервиса. Форму кроссворда можно создать с помощью мышки. Для начала работы нет необходимости регистрироваться. Сервис на русском языке. Готовую работу можно предложить для отгадывания с помощью ссылки.

3. Сервис Popplet предоставляет возможность создания ментальных карт, которые помогут вам создать визуальные образы, схемы, блоки информации и др. Минус данного сервиса – ограничение создаваемых карт (5 штук). Несмотря на то, что сервис англоязычный, вы без труда сможете освоить его. Сервис позволит вам создать цепочку из последовательности событий, действий (для осуществления вам потребуется функция «показывать в виде презентации»). Вы быстро можете создавать раздаточный материал, используя функцию «печать».

Новые сервисы социального обеспечения радикально упростили процесс создания материалов и публикации их в сети. Теперь каждый может не только получить доступ к цифровым коллекциям, но и принять участие в формировании собственного сетевого контента. Но, увеличивая возможность коммуникации, мы должны думать и о том, как формировать своего читателя. Не только обогащать его информационную культуру, но и делать читателя поистине культурным человеком. Библиотека должна научиться управлять знаниями, ценностями, смыслами своего пользователя.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Ефимова, Е. А. «Библиотека 2.0»: продолжаем разговор / Е. А. Ефимова // Современная библиотека. – 2010. – № 1. – С. 6.
2. Заяц, Е. А. Использование сервисов WEB 2.0 в образовательном процессе как средство интенсификации обучения [Электронный ресурс] / Е. А. Заяц. – Режим доступа: <http://pandia.ru/text/80/083/28895.php>.
3. Основные принципы Веба 2.0 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://oplib.ru/marketing/view/320395_veb_kak_platforma.
4. Подбжецкий, О. WEB 2.0 – платформа и ее пользователи [Электронный ресурс] / О. Подбжецкий. – Режим доступа: http://www.mobimag.ru/Articles/2239/WEB_20_platforma_i_ee_polzovateli.htm.
5. Сервисы Web 2.0 как инновационная платформа развития библиотек [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lib-lg.com/index.php/kollegam/metodicheskie-rekomendatsii/535-servisy-web-2-0-kak-innovatsionnaya-platforma-razvitiya-bibliotek>.

Кир'якулова Т. В.

Центральна бібліотека ім. В. Г. Короленка м. Маріуполя

СУЧАСНІ WEB-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПРОСУВАННЯ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕК

Розглянуто інформаційні технології та їх використання в практиці бібліотек. Дані рекомендації покликані допомогти бібліотекарям в освоєнні та правильному застосуванні технологій Web 2.0.

Ключові слова: бібліотечна технологія, веб-технології, веб-сервіси, Інтернет.

Kiriakulova T. V.

Central Library Korolenko Mariupol

MODERN WEB-TECHNOLOGY AS A MEANS OF PROMOTING LIBRARY RESOURCES

The article deals with information technology and its application in library practice. These guidelines are designed to assist librarians in the development and proper application of Web 2.0 technologies.

Keywords: library technology, web technologies, web services, Internet.

УДК 027.7:025.135(043)

Ковтуненко Н. О.

Маріупольський державний університет, Наукова бібліотека, магістратура спец. «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» МДУ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ ВНЗ ДЛЯ ЯКІСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ

Розглянуті питання формування навчального бібліотечного фонду. Визначені принципи формування та їх використання при комплектуванні бібліотечного фонду ВНЗ. Доведена необхідність оновлення бібліотечних фондів ВНЗ для забезпечення якісного навчання.

Ключові слова: бібліотечний фонд, комплектування, бібліотека ВНЗ, формула оновлення.

В умовах побудови інформаційного суспільства питання оптимальної організації бібліотечного фонду (далі БФ) і всієї діяльності бібліотеки будь-якого вищого навчального закладу (далі ВНЗ) завжди є актуальними і визначальним для якості підготовки фахівців. Бібліотека ВНЗ, як особливий тип бібліотеки, займається різновекторним формуванням фондів за напрямками підготовки для задоволення потреб здобувачів вищої освіти. Основною метою формування фондів бібліотеки навчального закладу є досягнення відповідності його тематики і складу тим завданням, що стоять перед бібліотекою [6].

Мета публікації полягає у дослідженні теоретичних питань провідних фондознавців із формування та оновлення навчального БФ.

Бібліотечний фонд – впорядковане зібрання документів, призначене для зберігання і громадського використання з метою задоволення наукових, культурних і освітніх потреб фізичних та юридичних осіб [11, с.55].

На сьогоднішній день багато фахівців пропонують різні точки зору на бібліотеку вищого навчального закладу та формування її фондів. Так, О.А. Краснова розглядає сучасну бібліотеку як компонент освітнього простору, а також бачить в ній самостійну інформаційно-культурологічну систему з надзвичайно сильним педагогічним потенціалом [7, с.56]. Тобто твердження проте, що вузівські бібліотеки є ядром освітнього процесу вірне. Серед функцій вузівської бібліотеки відзначаються: меморіальна, інформаційна, комунікаційна, ціннісно-орієнтаційна та просвітницька.

Н.М. Борцова визначає головним завданням вузівської бібліотеки – сприяння інформаційно-документальному забезпеченню навчального процесу і наукових досліджень [3, с.23]. Також, бібліотека ВНЗ все ж повинна не тільки сприяти, а й активно забезпечувати зазначені процеси.

Розвиток кожної вузівської бібліотеки визначається такими факторами, як зміна тематики запитів користувачів, розширення видів і форм наданих бібліотечних послуг, здатність персоналу вирішувати завдання повного забезпечення користувачів бібліотеки.

Досягненню позитивних результатів сприяє грамотно реалізована політика формування бібліотечного фонду. В своїй монографії А.А. Соляник зазначає: «...що бібліотечні фонди в сучасному світі є важливими стратегічними ресурсами розвитку суспільства» [10, с.37].

Фонд наукової бібліотеки – це головне джерело задоволення інформаційних потреб професорсько-викладацького складу, аспірантів, здобувачів вищої освіти, працівників вищого навчального закладу [6]. Він є основою функціонування бібліотеки. Процес формування БФ включає в собі такі етапи: створення, постійний розвиток і підтримку в належному стані. Основними способами підтримування відповідності бібліотечного фонду є придбання документів згідно профілю навчального закладу, розподіл їх по структурних підрозділах бібліотеки, перерозподіл у зв'язку із змінами, вилучення тих документів, які з різних причин перестають відповідати основній меті бібліотечного фонду. Все це можна назвати одним словом – комплектування.

Існує три види комплектування:

- поточне – поповнення бібліотечного фонду документами, які щойно вийшли у світ;
- ретроспективне – поповнення бібліотечного фонду назвами та примірниками за минулі роки;
- рекомлектування – очищення фонду від застарілих, зношених та непрофільних документів [9, с.81].

Найважливішим видом комплектування є поточне комплектування. Під час такого комплектування бібліотека отримує близько 80% нових надходжень.

Рекомлектуванню підлягають документи, які не використовуються користувачами бібліотеки, тому що не відповідають профілю зони, яка обслуговується, або застарілі та зношені документи.

Для того, щоб фонд бібліотеки ВНЗ відповідав завданням і потребам користувачів, при його формуванні значну увагу приділяють інформаційному ядру навчально-методичного комплексу. Тобто БФ поповнюється виданнями, які рекомендовані кафедрами вузу для забезпечення навчального процесу.

Ю.М. Столяров виокремив чотири принципи формування БФ, які використовуються при комплектуванні:

- селективність;
- конгруентність (відповідність);
- координування-профілірування;
- систематичність [13, с.89].

Селективність – це відбір документів по критерію цінності (інформаційна цінність, актуальність, новизна). Відділ комплектування бібліотек ВНЗ на основі заявок фахівців кафедр використовує ці принципи при формуванні БФ.

Конгруентність (відповідність) – отримання інформації, в тому обсязі, який необхідний для вивчення конкретної дисципліни.

Координування-профілірування – виділення підфонду, який забезпечує інформаційні потреби у разі мінімальної кількості документів.

Систематичність – дотримання послідовності й термінів, постійна повторюваність і безперервність [11, с.56].

Ці принципи формування БФ дозволяють зробити висновок, що їх використання допомагає працівникам відділу комплектування створити ядро навчального БФ, який відповідає завданням бібліотеки та потребам користувачів.

Ядро бібліотечного фонду – це обов'язковий мінімум найбільш цінних в науковому і художньому відношенні щодо документів із профілю фонду [12, с.25]. Для навчального фонду цінністю є максимальна відповідність документів по змісту основних освітніх програм ВНЗ, тобто визначальною є навчальна функція та навчальні інформаційні потреби здобувачів вищої освіти. Ядро навчального фонду відрізняє висока концентрація інформації за профілем, що забезпечується не енциклопедичною повнотою документів, а їх максимальною відповідністю робочим програмам, за якими йде викладання та вивчення дисциплін.

Якщо для масових бібліотек головною проблемою є визначення, які документи дійсно є найкращими, то для бібліотек ВНЗ, особливо при формуванні навчального БФ, ця проблема вирішується завдяки участі викладачів у складанні списків основної літератури з дисциплін. Одним із дискусійних питань з приводу ядра БФ є інтенсивність його використання. Наприклад, В. Терешин вважає ядро (масової бібліотеки) менш активною частиною фонду, на відміну від сфери [14, с.10]. Щодо навчального бібліотечного фонду це правило діє навпаки, і в цьому можна погодитися з Т.О. Мистрюковою: «ядро – найбільш активна частина фонду» [10]. Ця теза знаходить практичне втілення, оскільки студенти активно використовують документи, рекомендовані викладачами.

Вивчення оновленості фонду в порівнянні з читаністю, книгозабезпеченістю, обертаністю дозволяє зробити висновки щодо якості фонду, прийняти рішення з його формування та підвищення ефективності використання.

Над методами розрахунку оновлення фонду працювали багато фондознавців, такі як В.В. Шилов, І.В. Ейдемільер, Н.І. Філіпенко, В.І. Терешин. Кожен з них пропонував свою формулу розрахунку оновлення фонду [5]. Але на практиці застосовується формула оновлення фондів – відношення обсягу надходжень до обсягу фонду у відсотках. Цей показник дозволяє контролювати обсяг нових надходжень, своєчасно запобігати його зниженню.

Для різних фондів час повного оновлення фондів може коливатися від 10 до 30 років залежно від завдань та особливостей фонду. Так, наприклад, цей показник взагалі не може бути використаний для фондів із документами постійного зберігання. Порівняння з попередніми роками дає динаміку оновлення фонду. Вважається, що в оновленості фонду немає нічого складного, проте в теоретичних і практичних аспектах існує ряд проблемних питань. На сьогоднішній день дуже актуальним є питання оптимальних розмірів БФ. За рядом причин більше уваги приділяється тільки одному процесу формування БФ – поточному комплектуванню. І зовсім не враховується, що БФ вимагають не тільки вливання нових надходжень, але й своєчасного вилучення старої літератури, яка не користується попитом; і саме оновлення допомагає створити оптимальний розмір БФ.

Очищення фондів, їх якісне оновлення при кількісному скороченні – принциповий шлях до комплектування якісного БФ.

Отже, для того щоб створити якісний БФ ВНЗ необхідно спочатку визначити його майбутні бажані властивості, які стануть цільовими орієнтирами при створенні фонду. Для цього необхідно враховувати, що бібліотека вищого навчального закладу – особливий тип бібліотеки, що відбивається при формуванні фонду, а також його оновленості, тобто проводити вчасне вилучення застарілої літератури. Якісне оновлення, а також користування принципами селективності, конгруентності (відповідність), координування – профілювання та систематичності при формуванні фонду допомагає створити оптимальний розмір навчального БФ, який відповідає потребам сучасних користувачів освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амлинский, Л. З. Научные библиотеки информационного общества: организация и технология / Л. З. Амлинский.– Санкт-Петербург : Профессия, 2008. – 20 с.
2. Борцова, Н. Н. Библиотека в информационном обеспечении учебной и научной деятельности вуза / Н. Н. Борцова // Библиотечное дело. – 2007. – № 2. – С. 50–53.
3. Борцова, Н. Н. Информационное будущее вузовской библиотеки / Н. Н. Борцова // Библиотеки высших учебных заведений. – 2005. – № 12. – С. 23–29.
4. Захарчук, Т. В. Информационные ресурсы для библиотек : учеб.-практ. пособие / Т. В. Захарчук. – Санкт-Петербург : Профессия, 2011. – 128 с.
5. Коваленко, Н. И. Обновление фондов. Методы оценки и расчета / Н. И. Коваленко // Научные и технические библиотеки. – 2002. – № 5. – С. 17–25.
6. Кравченко, О. Комплектування фонду бібліотеки ВНЗ у сучасних умовах [Електронний ресурс] / О. Кравченко. – Режим доступу : http://library.lnu.edu.ua/bibl/images/Vudanna_WEB_pdf/1Visnuk_NB/2014_Vupysk_IX/211-215.pdf.
7. Краснова, Е. А. Место библиотеки в информационном обеспечении вуза / Е. А. Краснова, А. Ф. Аменд // Библиотечное дело XXI век. – 2007. – № 1. – С. 55–61.
8. Морева, О. Н. Организация библиотечного фонда : учеб.-практ. пособие / О. Н. Морева. – Санкт-Петербург : Профессия, 2012. – 128 с.
9. Морева, О. Н. Комплектование библиотечного фонда : учеб.-практ. пособие / О. Н. Морева. – Санкт-Петербург : Профессия, 2012. – 142 с.
10. Плахутина, Е. Н. Учебный библиотечный фонд в информационно-образовательном пространстве вуза [Электронный ресурс] / Е. Н. Плахутина. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/uchebnyy-bibliotечnyy-fond-v-informatsionnoobrazovatelnom-prostranstve-vuza>.
11. Соляник, А. А. Документоснабжение библиотечных фондов : науч.-метод. пособие / А. А. Соляник. – Москва : Либерия-Бибинформ, 2007. – 127 с.
12. Справочник библиотекаря / науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – Санкт-Петербург : Профессия, 2002. – 448 с.

13. Столяров, Ю. Н. Библиотечный фонд : учебник / Ю. Н. Столяров. – Санкт-Петербург : Профессия, 2015. – 384 с.
14. Терешин, В. И. Библиотечный фонд : учеб. пособие / В. И. Терешин. – Москва : МГУКИ, 2001. – 176 с.
15. Шилов, В. В. Библиотечный фонд: обновление, обновляемость, обновленность [Электронный ресурс] / В. В. Шилов. – Режим доступа: http://www.gpntb.ru/win/ntb/ntb2000/9/f09_05.html.

Ковтуненко Н. А.

Мариупольский государственный университет, Научная библиотека, магистратура спец. «Информационное, библиотечное и архивное дело» МГУ

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ БИБЛИОТЕЧНОГО ФОНДА ВУЗА ДЛЯ КАЧЕСТВЕННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБУЧЕНИЯ

Рассмотрены вопросы формирования учебного библиотечного фонда. Определены принципы формирования и их использование при комплектовании библиотечного фонда вуза. Доказана необходимость обновления библиотечных фондов вузы для обеспечения качественного обучения.

Ключевые слова: библиотечный фонд, комплектование, библиотека вуза, формула обновления.

Kovtunen N. A.

Mariupol State University, Scientific Library, Master's programme of speciality “Information, library and archival affairs” Mariupol State University

FEATURES OF FORMING OF LIBRARY FUND OF INSTITUTION OF HIGHER LEARNING FOR QUALITY PROVIDING OF EDUCATION

The questions of forming of educational library fund are considered. Forming principles and their using are certain for completing of library fund of institution of higher learning. The necessity of updating of library funds is shown institutions of higher learning for providing of the quality educating.

Keywords: library fund, completing, library of institution of higher learning, formula of updating.

Колесникова Т. О.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

УДК 027.7:023-047.22

УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА: СТВОРЮЄМО ПРОСТІР УСПІХУ

У роботі проаналізовано сучасний виток в еволюції сервісів університетських бібліотек, наведено його відмінні риси. Підкреслена необхідність набуття бібліотекарями нових компетентностей. На прикладі Бібліотеки ДНУЗТ розглянуто складові успіху, уможливлені взаємодією «бібліотека – дослідники».

Ключові слова: університетська бібліотека, ефект необхідності, успішна бібліотека, взаємодія «бібліотека – дослідники», цифрові сервіси, еволюція бібліотечних сервісів, компетентності бібліотекарів, модель «Library Publishing», бібліотека ДНУЗТ.

Що означає для Бібліотеки статус «Успішна»? Це не тільки якісне системне бібліотечно-інформаційне обслуговування користувачів, чисельність новітніх сервісів, добротне ресурсне забезпечення Бібліотеки, стан її приміщень, компетентність її фахівців та ін. На нашу думку, це також успішні користувачі, які хоча б невеликою частинкою своїх здобутків і перемог поправу діляться з Бібліотекою як партнером. Таким чином, Бібліотека не повинна прагнути досягти успіху заради успіху; її інноваційний шлях має бути спрямований на те, щоб діяльність мала сенс – бути корисною та цінною для університетської спільноти, а також науки, освіти та культури всієї України.

У більшості бібліотечної спільноти, безумовно, є відчуття того, що певна культурна епоха скінчилася... Свідомо чи несвідомо ми рухаємося далі. Начебто, і певні напрямки визначаємо. Але ж які саме трансформаційні моделі бібліотечної діяльності обирати та як їх потрібно запроваджувати, які власні компетентності при цьому необхідно набувати? Суто професійних питань і пропозицій дуже багато, але в той же час кризовий стан економіки України посилює почуття невпевненості в їх реалізації.

Проте весь досвід існування людства доводить, що саме під час криз та незгод творча думка сягає неймовірних висот, народжуючи нові ідеї, рішення, моделі, твори! В університетах, які формують і розвивають інтелектуальний потенціал нації, незважаючи на несприятливі умови, обов'язково є колективи науковців і викладачів, активно продукуючих і поширюючих нові знання.

І саме вони – університетські дослідники (науковці, викладачі, докторанти, магістранти), що працюють в умовах формування нової інфраструктури наукових та освітніх комунікацій, потребують від бібліотек дієвої допомоги (як їх перший клієнтський ряд).

А бібліотеки, в свою чергу, мають змогу довести свою цінність і необхідність університетській спільноті, бо саме цей фактор необхідності є визначальним для обґрунтування кількості штатних одиниць, обсягу й доцільності фінансування, визначення статусно-рольових позицій бібліотеки [6].

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

На думку автора, бажано створити «ЕФЕКТ НЕОБХІДНОСТІ» – ситуації, коли при згадуванні питання щодо покращення показників наукової впливовості (бренда) ВНЗ чи окремого вченого, першою думкою університетської спільноти була б «ЗВЕРНУТИСЯ ДО БІБЛІОТЕКИ»

Можна стверджувати також, що поява взаємодії «дослідники – бібліотека» сприятиме зростанню успішності кожного дослідника, ВНЗ та самої бібліотеки.

І саме завдяки партнерству з дослідниками розпочався новий сучасний виток в еволюції бібліотечних сервісів, відмінними рисами якого є:

- зміщення вектора уваги наукових бібліотек від послуг для читача взагалі до пріоритетної уваги у наданні послуг автору-вченому;

- активне партнерство наукових бібліотек на всіх стадіях життєвого циклу (research lifecycle) наукового дослідження: від інформування та надання доступу до колекцій документів до публікації, збереження, розповсюдження й далі аналізу та оцінки результатів досліджень.

І цей новий виток еволюції сервісів став додатковою цінністю, яка підтверджує інтелектуалізацію бібліотечної професії і бренд бібліотеки ВНЗ як інтелектуального середовища [2].

Сьогодні університетські бібліотеки усього світу активно трансформують фізичний і віртуальний бібліотечний простір [10]. При цьому реалії світової університетської практики доводять, що в умовах зміни дослідницьких стратегій, практики викладання та використання інформації, бібліотека стає повноцінним партнером у розвитку цифрової науки та освіти. Так, дослідження, проведене в 2015 р. серед професорсько-викладацького складу сфери вищої освіти США (Ithaca S+R US Faculty Survey), показує, що викладачі та науковці вважають вклад бібліотек у підтримку наукових досліджень надзвичайно великим і корисним (особливо відзначається надання послуг із електронного видавництва та управління даними досліджень). В той же час професорсько-викладацький склад вважає, що студенти їх університетів мають погані дослідницькі навички, потребують розвитку навичок критичного аналізу та інформаційної грамотності. І в цьому, за їх думкою, вклад бібліотек все ще є недостатнім та потребує особливої уваги й швидких дій [12].

На основі аналізу іноземних і вітчизняних публікацій, а також власного практичного досвіду підсумуємо, яких же послуг (сервісів) чекають від університетської бібліотеки дослідники (науковці, викладачі, студенти):

- електронного бібліотечного видавництва (Library Publishing);
- управління даними досліджень;
- якісного інформаційнозабезпечення та онлайн-доступу до баз даних;
- пошуку і підбору перевірених джерел інформації;
- розповсюдження результатів досліджень;
- консультацій щодо стратегій оприлюднення даних;
- підбору видання для опублікування статті;
- оформлення публікацій;
- створення наукового ім'я;

- добору (оцінки) тематики роботи, визначення наукових пріоритетів;
- перевірки наданої інформації;
- розвитку власних університетських видань;
- підтримки БД із відображенням публікаційної активності та впливовості у світових рейтингах кожного науковця ВНЗ;
- інформаційно-аналітичної діяльності;
- включення в процеси дистанційної освіти, в т.ч. із власно створеними курсами;
- розвитку інформаційної культури та дослідницьких навичок і стратегій користувачів та ін..

Безумовно, що для впровадження новітніх сервісів в практику діяльності університетські бібліотекарі повинні мати не тільки певний рівень знань, навичок, загальні компетентності бібліотечно-інформаційного фахівця, але й сучасні фахові ключові компетентності [5]. Так, Міжнародна Об'єднана цільова група з компетентностей бібліотекарів на підтримку електронних досліджень і наукових комунікацій (черв. 2016 р.) запропонувала для впровадження в діяльність наукових бібліотек два документи. Це «Профіль компетентностей бібліотекарів з наукової комунікації та відкритого доступу» [9] й «Профіль компетентностей бібліотекарів в управлінні даними досліджень» [11].

Досвід роботи із впровадження нових сервісів в Україні розглянемо на прикладі науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі Бібліотека ДНУЗТ).

Головна характерна риса діяльності Бібліотеки – це визначення інтелектуальних інформаційних технологій стратегічним вектором її функціонування, ідеологією її розвитку та неодмінною умовою існування.

Місія Бібліотеки – максимально якісне задоволення інформаційних потреб університетської спільноти у навчанні, наукових дослідженнях, педагогічній та адміністративній практиках шляхом надання ресурсів і послуг та створення інформаційних продуктів.

Візія Бібліотеки – мультиресурсний та мультисервісний центр інтегрованого інформаційного високоякісного забезпечення навчального і наукового процесів університету та науково-експериментальна лабораторія із цифрових ініціатив наукової комунікації в галузі залізничного транспорту.

Ключові цінності:

- Користувач як особистість;
- Інформація та знання;
- Творчість і лідерство;
- Професіоналізм;
- Культурна та громадянська ідентичність.

Сьогодні спільнота університету та сторонні користувачі стали споживачами безпрецедентно широкої (в т.ч. принципово нової) номенклатури бібліотечно-інформаційних сервісів, що надаються як в межах фізичного простору Бібліотеки, так і віртуально, та сприяють підвищенню науково-освітнього авторитету та впливовості університету в Україні та світі.

Не обтяжуючи доповідь, ми не будемо детально розповідати про численні традиційні послуги, які обов'язково ґрунтуються на нових технологіях і сприяють підвищенню якості, комфорності та оперативності задоволення потреб користувачів.

Зупинимось лише на досягненнях, які вийшли за межі університету та пов'язані із впровадженням **новітніх сервісів**, уможливлених формуванням нової інфореальності – сучасної інфраструктури освітніх і наукових комунікацій, рухом відкритого доступу, високим ступенем студентських очікувань мобільного доступу до необхідних у процесі навчання документів, новими вимогами Міністерства освіти і науки України до науковців

Досягнення Бібліотеки ДНУЗТ, які вийшли за межі університету

Протягом 2015-2016 рр. Бібліотека продовжувала створювати свій простір успіху:

- **Бібліотеку ДНУЗТ визнано "БІБЛІОТЕКОЮ РОКУ 2016" в Україні** (Міністерство культури України та Українська Бібліотечна асоціація);

- **Сайт Бібліотеки визнано переможцем (1 місце) у конкурсі сайтів бібліотек ВНЗ 3-4 рівнів акредитації (30 вересня 2015 р.) та нагороджено Почесною Грамотою Міністерства культури України та Української бібліотечної асоціації** (<http://library.diit.edu.ua>);

- Першою (і поки єдиною) в Україні Бібліотекою ДНУЗТ створено **сайт міжнародної наукової бібліотечної конференції «Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій»** (<http://conflib.diit.edu.ua>). Як співвидавцями та співорганізаторами іншої конференції – «Антропологічні виміри філософських досліджень» бібліотекарями також створено сайт (<http://conf-ampr.diit.edu.ua>). Сайти працюють на платформі «Наукові конференції України» (програмне забезпечення Open Conference Systems – OCS). Це є частиною Стратегії Бібліотеки із надання (з 2011 р.) послуг для науковців з **електронного бібліотечного видавництва (Library Publishing)**;

- Єдина університетська бібліотека України, котра, як **співвидавець наукового журналу «Антропологічні виміри філософських досліджень»** (<http://ampr.diit.edu.ua/>), має **власний продукт в наукометричній системі Web of Science, БД «Emerging Sources Citation Index»**;

- Бібліотека ДНУЗТ, як **співвидавець 2-х наукових журналів «Наука та прогрес транспорту»** (<http://stp.diit.edu.ua>) та «Антропологічні виміри філософських досліджень» (<http://ampr.diit.edu.ua/>), **інтегрувала свої е-журнали в понад 30 цифрових бібліотечних колекцій університетів світу, а також світові БД наукової інформації (DOAJ, Google Scholar, eLIBRARY.ru, Index Copernicus, DRJI, DRIVER, BASE, OCLC WorldCat, "Україніка наукова", Universia, Global Impact Factor, КиберЛенінка, Scientific indexing service, Open Academic Journals Index, InfoBase Index, УІНЦ, Наукова періодика України (НБУВ))**;

- **"Сертифікат якості наукових публікацій" від Міністерства освіти і науки України** протягом 2014-2016 років отримав ДНУЗТ. Бібліотека університету – куратор напрямку "Публікаційний профіль університетської науки»;

- Єдина в Україні галузева колекція **е-копій рідкісних і цінних видань із розвитку залізничного транспорту «Залізнична україніка» (1870-1945pp. – <http://ecat.diit.edu.ua:81/zu/index.html>)**, яка була переведена в цифровий формат бібліотекарями, своєю кількістю досягла **150 примірників**. Планується інтеграція даної

колекції до цифрової бібліотеки «Europeana», а саме – в наповненні її частини «**thinkMOTION**» (технічна література в галузі систем руху, машин і механізмів);

- До Єдиної бази даних користувачів Бібліотеки додано спільноти Львівського та Миколаївського коледжів транспортної інфраструктури ДНУЗТ (1850 осіб із наданням логінів/паролів), що дозволило їх студентам і науково-викладацькому складу користуватись інформаційними ресурсами Електронної бібліотеки університету у віддаленому режимі;

- у Всеукраїнському «Конкурсі відео-поезій» (УБА) із підтримки читання молоді творча відео-робота Бібліотеки «**Ти приходиш до мене щоночі...**» на вірші Д.Загули (1912 р.) **зайняла 3 місце** серед більше 100 творів (грудень 2015 р.) (<https://www.youtube.com/watch?v=p4LFuGbbjLE>). Схвальні відгуки отримала й інша відео-поезія Бібліотеки – «**Доля**» на вірші Л.Костенко (<https://www.youtube.com/watch?v=iML3346GN8w>);

- За ініціативою директора Бібліотеки ДНУЗТ Колесникової Т.О. в План УБА на 2016 р. включено **проект «БібліоСинергія: підтримка наукових досліджень»** (Секція університетських бібліотек). Проект **реалізовано як професійне середовище (сайт) для спілкування однодумців** та втілення нових бібліотечно-інформаційних практик в напрямку підтримки наукових досліджень (<http://bibliosynergy.ula.org.ua>). Наповнення контентом та адміністрування блоків сайту здійснюється представниками провідних університетських бібліотек України. Т.О. Колесникова є координатором «БібліоСинергії». Бібліотека ДНУЗТ також курує напрямок «Управління даними досліджень» (<http://bibliosynergy.ula.org.ua/index.php/proekt5>);

- Створено перший в Україні **тримовний ресурс "Онлайн-словник ключових слів із технічних наук за відомостями міжнародних баз даних науково-технічної інформації"** (<http://library.diit.edu.ua/dic>), на який отримано два авторських свідоцтва. Онлайн-словник динамічно розвивається, наповнюючись систематично новими ключовими словами. На першому етапі онлайн-словник охоплює транспортну галузь.

Таким чином, підтримуючи діяльність 5 сайтів і репозитарію eaDNURT та запровадивши більше 30 нових послуг [1-8], працівники Бібліотеки ДНУЗТ довели готовність відповісти на інформаційні науково-освітні виклики сучасності:

Можна стверджувати, що в Бібліотеці створено культуру діяльності, в якій інновації та творчість стають прийнятими нормами. Еволюція бібліотечних послуг – це для Бібліотеки:

- якісно новий рівень партнерських відносин із науковцями, викладачами і студентами;

- нові знання і можливості;
- нові навички і кваліфікація;
- нові ролі для Бібліотеки та бібліотекарів.

Відбулося сприйняття Бібліотеки як тієї частки університетської спільноти, яка є новатором, постійно розвивається, навчається та навчає, проводить наукові дослідження та бере участь у волонтерських проектах, сприяє зростанню іміджу й впливовості ДНУЗТ, бібліотечно-інформаційної справи, науки, освіти та культури всієї України.

БІБЛІОТЕКА ДНУЗТ СТВОРЮЄ ПРОСТІР УСПІХУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесникова Т. О. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень [препринт] / Т. О. Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 4. – С. 7–26. – Режим доступу:
http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2416/1/Kolesnykova_UnivLib.pdf.
2. Колесникова, Т. А. Концепция интеллектуализации библиотечной профессии и её реализация в университете [Электронный ресурс] / Т. А. Колесникова // Сучасна бібліотека: філософія, інновації, якість роботи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків, ХНУ, 23–26 квіт. – Режим доступа:
http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1716/1/Konzept_intel.pdf.
3. Колесникова, Т. О. Науково-видавнича модель "Library Publishing" в університетських бібліотеках України та світу [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова, А. І. Миргородська // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 3. — С. 24—28. – Режим доступу:
http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3811/1/Visn_03_2015_P24_28.pdf.
4. Колесникова, Т. А. Оценка результативности научных исследований: библиометрия [Электронный ресурс] / Т. А. Колесникова, Е. В. Матвеева // Наука та прогрес транспорту. – 2015. – № 4. – С. 7–22. DOI: 10.15802/stp2015/49190. – Режим доступу:
<http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4232/1/1.pdf>.
5. Колесникова, Т. О. Професійні компетентності зарубіжних університетських бібліотекарів [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали II наук.-практ. інтернет конф., 24–31 жовт. 2016 р. / Харків. нац. мед. ун-т, Наук. б-ка. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2016. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9036/1/KolesnykovaTO.pdf>.
6. Колесникова, Т. О. Стратегія розвитку бібліотек вищих шкіл України на 2013–2015 рр.: бачення професіонала [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Вісник Львівського університету. Серія: «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології» : зб. наук. пр. – Львів, 2014. – Вип. 8. – С. 142–148. – Режим доступу:
<http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1915/5/2.pdf>.
7. Колесникова, Т. О. Тренди розвитку бібліотек в університетах України та світу [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / Укр. бібл. асоц. — Київ, 2015. — С. 7–10. – Режим доступу:
http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4326/1/Conference_2015-2_P_7_10.pdf.

8. Колесникова, Т. О. Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 16–19 червня 2015р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 147–160. – Режим доступу: http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3907/1/Kolesnykova_IFr_2015.pdf.
9. Calarco, P. Профіль компетентностей бібліотекарів з наукової комунікації та відкритого доступу = Librarians' Competencies Profile for Scholarly Communication and Open Access [Electronic resource] / P. Calarco, K. Shearer, B. Schmidt, D. Tate; [transl. T. Zhestkova, O. Bruj] // Librarians' Competencies for E-research and Scholarly Communication. – 2016. – June. – P. 1–6. – Access Mode: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/17103/1/Zhestkova_Bruj_Librarian_Competent.pdf.
10. ProQuest Releases Results of Its 2016 Space Reclamation Survey [Electronic resource] // Cite ProQuest. – Access Mode: <http://www.proquest.com/about/news/2016/ProQuest-Releases-Results-of-Its-2016-Space-Reclamation-Survey.html>.
11. Schmidt, B. Профіль компетентностей бібліотекарів в управлінні даними досліджень = Librarians' Competencies Profile for Research Data Management [Electronic resource] / B. Schmidt, K. Shearer ; [transl. Ye. Portseva, T. Kolesnykova] // Joint Task Force on Librarians' Competencies in Support of E-Research and Scholarly Communication. – 2016. – June. – P. 1–7. – Access Mode: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8788/1/Schmidt.pdf>.
12. Wolff, C. Ithaka S+R US Faculty Survey 2015 [Electronic resource] / C. Wolff, A. B. Rod, R. C. Schonfeld. – 2016, April 4. – Retrieved from <http://sr.ithaka.org?p=277685>.

Колесникова Т. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта
имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

УНИВЕРСИТЕТСКАЯ БИБЛИОТЕКА: СОЗДАЕМ ПРОСТРАНСТВО УСПЕХА

В работе проанализирован современный виток в эволюции сервисов университетских библиотек, приведены его отличительные черты. Подчеркнута необходимость приобретения библиотекарями новых компетентностей. На примере Библиотеки ДНУЖТ рассмотрены составляющие успеха, основанные на взаимодействии «библиотека – исследователи».

Ключевые слова: университетская библиотека, эффект необходимости, успешная библиотека, взаимодействие «библиотека – исследователи», цифровые сервисы, эволюция библиотечных сервисов, компетентности библиотекарей, модель «Library Publishing», библиотека ДНУЖТ.

Kolesnykova T. O.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

THE UNIVERSITY LIBRARY: CREATE A SPACE OF SUCCESS

The paper analyzes the contemporary round in development of the university library services, presents its distinctive characteristics. The need for librarians to acquire new competencies was emphasized. Components of success made possible by interaction of “Library – Researchers” through the DNURT Library example were considered”.

Keywords: university library, necessity effect, successful library, “library – researchers” interaction, digital services, development of library services, librarians’ competence, “Library Publishing” model, DNURT library.

Колоскова Г. В.

Дніпропетровська централізована система публічних бібліотек для дорослих, бібліотека-філіал № 21

УДК 004:02:378(477.63)

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ МІСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ В. Г. БЕЛІНСЬКОГО (М. ХАРКІВ)

Розглядаються елементи інформаційного простору Центральної міської бібліотеки імені В. Г. Белінського (м. Харків). Визначаються роль і місце бібліотечних електронних інформаційних ресурсів у обслуговуванні та забезпеченні інформаційних потреб сучасного читача.

Ключові слова: електронні ресурси, інформаційний простір, бібліотека.

Бібліотека – частина світового інформаційного простору. Під впливом змін зовнішнього інформаційного середовища бібліотеки змінюють не тільки технології в своїй роботі, але і вже сформовані підходи, поняття, терміни, угоди, по-новому створюють власний бібліотечний інформаційний простір [1].

Інформаційним простором бібліотеки можна вважати простір, основними компонентами якого є: традиційні ресурси (книжковий фонд, звичайні каталоги і картотеки, кіно-фото-документи, виставки літератури, рекомендаційні та допоміжні покажчики, списки літератури) та електронні ресурси – сайт, блог, сторінки бібліотеки в соціальних мережах, електронні каталоги і картотеки, бази даних, колекції книг і документів на сайті бібліотеки або на дисках, аудіо-книги та відео-фільми, музичні записи, бук-трейлери, відео-огляди літератури, відео-уроки, бібліографічні посібники та рекомендаційні списки літератури в електронному вигляді.

Віддалені електронні ресурси та бази даних, до яких бібліотека надає доступ своїм читачам, теж можна вважати частиною інформаційного простору даної бібліотеки. Головна мета сучасної бібліотеки – створення комфортного інформаційного простору з метою забезпечення доступу користувача до необхідних йому документів та відомостей, незалежно від того, в якому вигляді вони представлені і в якому місці зберігаються. Але для цього необхідно, щоб всі елементи інформаційного простору бібліотеки відповідали потребам користувача та їх розвиток відбувався досить гармонійно.

Інформаційний простір бібліотеки імені В. Г. Белінського складається з традиційного фонду документів, періодичних видань, генерального, систематичного, алфавітного та краєзнавчого каталогів, а також електронних ресурсів бібліотеки, що складаються з сайту бібліотеки, сторінок бібліотеки в соціальних мережах (вКонтакті, Однокласники, Мій світ, Facebook), бук-трейлерів, презентацій, електронного каталогу корпоративної мережі публічних бібліотек м. Харкова.

З 2011 року в ЦМБ імені В. Г. Белінського функціонує офіційний Web-сайт <http://belinskogo.kh.ua>. Особлива увага приділяється оформленню і структурі сайту, створена зручна навігація, максимально просте загальне меню. Основний розділ «Про бібліотеку» включає в себе історію бібліотеки, контактну інформацію, крім того

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

інформацію про бібліотеки філії ЦБС Дзержинського району; розділ «Користувачеві» – правила користування бібліотекою, інтернет – центром; в розділі «Ресурси і послуги», розповідається про Електронний каталог корпоративної мережі, а також представлені Віртуальні довідково-консультаційні служби [4].

Віртуальні виставки «Новини та анонси» – все те, що відбувається в бібліотеці і планується провести, крім того, останні новини виділені в окремі закладки, кликнувши на які можна прочитати про них детальніше. В рубриці «Творчі об'єднання» представлена інформація про функціонуючі в бібліотеці творчі об'єднання та клуби; розділ «Колегам-бібліотекарям» знайомить з досвідом роботи.

Для комфорту користувачів найбільш значущі підрозділи виділені в окремий пункт меню, або окремі вкладки, серед яких «Служба інформаційної допомоги громадянам», «Жіночий інформаційний соціокультурний центр», «Літературний конкурс імені В. Г. Белінського», «Акція до 70-річчя Перемоги», «Віртуальна довідка», «Онлайн-консультація». У календарі подій відзначені числа проведених або анонсованих заходів. «Наші фотографії», користувач потрапляє в новини. Вкладка «Радимо почитати» ілюстровано розповідь про нові книги, що надійшли до бібліотеки. Є дві дошки оголошень, на яких можна відслідковувати події, заходи, конкурси, що проводяться в бібліотеці. На сайті розташована карта бібліотек м. Харкова, звернувшись до якої, можна дізнатися про те, де знаходиться потрібна бібліотека, – це невеликий, але важливий інформаційний ресурс [3].

Невід'ємною частиною веб-сайту бібліотеки є віртуальна довідка. Віртуальна довідка надає можливість розширити зону інформаційного обслуговування за рахунок віддалених користувачів, дозволяє абонентам, що знаходяться поза межами бібліотеки, за допомогою консультанта-бібліографа значно зменшити час самостійного пошуку потрібної інформації та отримати кваліфікаційну відповідь ведучих фахівців бібліотеки, також можна ознайомитися з архівом виконаних довідок. До роботи у Віртуальній довідці було залучено волонтерів: психолога та юриста. Довідка була розділена на три частини: Запитай у бібліографа, Запитай у психолога, Запитай у юриста. Віртуальна довідка залучає нових користувачів, рекламує сайт бібліотеки [3].

Через сайт бібліотеки здійснюється доступ електронних ресурсів різноманітних бібліотек: Електронна бібліотека BooksReader.ru – <http://www.booksreader.org/>, Велика електронна бібліотека libOK – <http://www.libok.net/>, Електронна бібліотека Modernlib.Ru – <http://modernlib.ru/>, Мега-бібліотека для студентів – <http://www.megalib.com.ua/>, Свободна електронна бібліотека – <http://www.texta.in.ua/> та інших електронних бібліотек.

Центральна міська бібліотека імені В. Г. Белінського надає користувачу весь комплекс інформаційних послуг, враховуючи їх потреби, забезпечуючи своєчасність та простоту роботи з сайтом, реагуючи на оцінку сайту користувачами та зв'язок з ними, здійснює обмін інформацією, проводить опитування та дискусії. Сайт бібліотеки – це сучасний інформаційний канал, доступний для всіх користувачів, незалежно від їх фізичних обмежень чи технологій, що використовуються, він забезпечує просту навігацію, зміст та елементи інтерактивності. Віртуальні виставки, над якими працюють фахівці

бібліографічного відділу, розкривають та популяризують фонд літератури на сайті бібліотеки.

Корпоративні бібліотечні проекти і технології – глобальний резерв в області надання інформаційних послуг. Їх розвиток є об’єктивною необхідністю для надання користувачам всебічного доступу до інформаційних ресурсів бібліотек, обміну накопиченим досвідом і співпраці, тому на базі АІБС активно створюються корпоративні бібліотечні системи і все більше бібліотек стають учасниками відповідних проектів, створюючи корпорації та являються виробниками власних інформаційно-аналітичних ресурсів [4].

Корпоративна мережа публічних бібліотек м. Харкова «PUBLIBNET» була створена відповідно до реалізації проекту «Корпоративна мережа міських масових бібліотек м. Харкова 2005-2006 рр. Впровадження нових інформаційних технологій». У Корпоративну мережу, яка є некомерційним, добровільним, самоврядним об’єднанням бібліотек, увійшли і були об’єднані в локальну мережу на основі АІБС Absotheque Unicode десять учасників – центральні бібліотеки дев’яти ЦБС м. Харкова і ГСМТБ імені К. С. Станіславського. На сьогоднішній день в проекті 16 бібліотек.

Основною метою Корпорації публічних бібліотек м. Харкова: об’єднання інформаційних ресурсів бібліотек, створення єдиного інформаційного простору публічних бібліотек м. Харкова, повне та оперативне задоволення інформаційних запитань, надання широкого спектру бібліотечно-інформаційних послуг на основі корпоративних ресурсів та Інтернет-технологій, інтеграція інформаційних ресурсів бібліотек в світовий простір, та раціональне використання внутрішніх ресурсів на основі об’єднання трудових зусиль та створення інформаційного комфорту для користувачів [3].

Основні завдання корпоративної мережі публічних бібліотек: формування електронного каталогу Корпоративної мережі публічних бібліотек м. Харкова для забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів бібліотек і реалізації багатоаспектного пошуку, формування цифрових колекцій на базі сучасних технологій та забезпечення доступу до них з урахуванням авторського права, організація на основі використання корпоративних технологій системи електронної доставки документів та об’єднаної віртуальної служби, організація електронної книговидачі на базі єдиного читацького квитка та єдиної бази читачів в бібліотеках, учасницях корпорації [4].

Етапи роботи з електронним каталогом корпоративної мережі публічних бібліотек м. Харкова можна представити у вигляді таблиці.

Рік	Зміст роботи
2007	Початок роботи з каталогом. Розподілені та закріплені за кожною бібліотекою, членом корпорації періодичні видання, статті з яких підлягають електронній каталогізації та аналітичному розпису статей
2009	До електронного каталогу вносяться описи на нові надходження книг та інші документи
2010	Читачам почали надавати доступ до електронного каталогу Корпоративної мережі публічних бібліотек м. Харкова в приміщеннях Центральних бібліотек через Модуль ABSOPAKUNICODE

2011	Велась активна підготовка до ретро-конверсії каталогів та штрих-кодуванню книжкових фондів бібліотек-учасниць Корпорації.
2012	Почався ретроввод – в ЕК вносяться бібліографічні записи та проводиться штрих-кодування фондів ЦБ ЦБС, починаючи з краєзнавчого та довідкового фондів.
2013	Аналітичний розпис збірників творів авторів, які користуються найбільшим попитом згідно зі шкільною програмою
2014	Надаються штрих-коди періодичним виданням, внесеним в ЕК, Ведеться підготовка до організації електронної книговидачі в ЦМБ імені В. Г. Белінського. Робота з модулем «Читач» в АІБС AbsothequeUnicode – створення робочої БД читачів.
2015	Підготовка до розташування електронного каталогу публічних бібліотек м. Харкова в мережі Інтернет – повна редакція каталогу бібліотеками-учасниками проекту корпоративної каталогізації.

На сучасному етапі Корпоративний електронний каталог публічних бібліотек м. Харкова – це великий електронний ресурс, який дозволяє здійснювати багатоаспектний пошук інформації трьома мовами – російською, українською і англійською, по автору та ключовим словам.

Таким чином, електронні ресурси ЦМБ імені В. Г. Белінського складаються з сайту бібліотеки, сторінок бібліотеки в соціальних мережах, електронного корпоративного каталогу, бук-трейлерів, віртуальних виставок та посібників, вони знаходяться в постійному розвитку та формуються відповідно до запитів користувачів. Досвід роботи свідчить про те, що електронні ресурси та послуги Віртуальної довідки, Інтернет Центру і зони Wi-Fi з пошуку потрібної інформації, користуються попитом і у повному обсязі відповідають запитам читачів, тому можна з впевненістю вважати електронні ресурси важливою складовою інформаційного простору ЦМБ імені В. Г. Белінського.

Потрібно зазначити, що питання про інформаційний простір публічних бібліотек залишається відкритим та потребує дослідження процесів створення, формування та використання електронних ресурсів, оскільки інформаційне середовище бібліотеки постійно змінюється під впливом подій, що відбуваються у зовнішньому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берестова, Т. Ф. Общедоступная библиотека как часть информационного пространства : теоретико-методологические основания [Электронный ресурс] / Т. Ф. Берестова. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/obshchedostupnaya-biblioteka-kak-chast-informatsionnogo-prostranstva-teoretiko-metodologiches#ixzz4PdR5xDLl>.
2. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства [Електронний ресурс] / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : НБУВ, 2011. – 235 с. – Режим доступу: <http://www.nbuviap.gov.ua/images/nauk-mon/electroinfo.pdf>.

3. Сайт Центральної Міської Бібліотеки імені В. Г. Белінського (м. Харків) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://belinskogo.kh.ua>.
4. Серенко, И. В. Проблемы и перспективы корпоративной сети публичных библиотек города Харькова. Особенности организации электронного каталога в условиях корпорации [Электронный ресурс] / И. В. Серенко. – Режим доступа: <http://belinskogo.kh.ua/Problems%20and%20perspectives%20of%20the%20corporate%20net%20work%20of%20public%20libraries%20of%20the%20city%20of%20Kharkiv>.

Колоскова Г. В.

Днепропетровская Централизованная системы публичных библиотек для взрослых, библиотека-филиал № 21

ЭЛЕКТРОННЫЕ РЕСУРСЫ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА ЦЕНТРАЛЬНОЙ ГОРОДСКОЙ БИБЛИОТЕКИ ИМЕНИ В. Г. БЕЛИНСКОГО (Г. ХАРЬКОВ)

Рассматриваются элементы информационного пространства Центральной городской библиотеки имени В. Г. Белинского (г. Харьков). Определяются роль и место библиотечных электронных информационных ресурсов в обслуживании и удовлетворении информационных запросов современного читателя.

Ключевые слова: электронные ресурсы, информационное пространство, библиотека.

Koloskova G. M.

Dnipro Centralized System of Public Libraries for Adults, Library Branch 21

ELECTRONIC RESOURCES FOR COMPONENT INFORMATION SPACE FOR CENTRAL DISTRICT LIBRARY V.G.BELINSKY (KHARKIV)

Considered the elements information space of the Central City Library V. G. Belinsky (Kharkov). Define the role and place of the library of electronic information resources in service and meeting the information needs of the modern reader.

Keywords: electronic resources, information space, library.

Корольова Т. Д.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека

ВЕБЛОГРАФІЯ: НОВІ ФОРМАТИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ БІБЛОГРАФІЇ У ВЕБ-СЕРЕДОВИЩІ

У статті розкривається зміст поняття «веблогія», а також розглянуті питання актуальності створення веблогічної продукції в бібліотеках. Проаналізовано роботу Наукової бібліотеки НУК імені адмірала Макарова зі створення тематичних веблогічних навігаторів.

Ключові слова: веблогія, бібліографія, бібліотека, інтернет-середовище, цифрова інформація, інтернет-навігатор.

У кожен новий період часу інформаційне середовище стає все багатшим і складнішим. Сьогодні ми переживаємо важливий момент переходу до домінування цифрового оточення: змінюється формат читання, з'являються нові системи просування книги. Цифрова інформація – реальне сьогодення бібліотек. Однак, як і друкована продукція, вона потребує просування. Це означає, що і в цифрову епоху людині важливо мати експертну думку, рекомендаційні сервіси, спрямовані, в тому числі, і на формування читацького смаку.

Теза про необхідність використання сучасними бібліотеками ресурсів Інтернет сьогодні ні в кого не викликає сумніву, як і те, що бібліотека, будучи провідником у сучасному інформаційному просторі, зобов'язана орієнтувати своїх читачів у мережі. У ході розвитку самих мережевих технологій проблема пошуку і відбору інформаційних ресурсів розвинулася вже давно.

На сьогоднішній день накопичено великий практичний досвід і робляться спроби теоретичного осмислення особливостей веблогічних документів. Сам термін «веблогія» вперше був використаний американськими фахівцями в 1990 році в газеті «Нью-Йорк-Таймс». У європейській пресі це поняття зустрічається з середини 90-х років, а в українській – починаючи з 2000 року (застосовується також слово «вебографія»). Як новий напрямок діяльності, веблогія тільки визначає своє місце у співвідношенні з бібліографією, розробляє свою теорію, методику, формує термінологію.

Сьогодні термін «веблогія» вживається в різних значеннях. Одні фахівці пов'язують його з конкретним практичним використанням інформації про ресурси Інтернет. Наприклад, веблогією може позначатися список бібліографічних описів інтернет-сайтів з короткою анотацією, ретельно відібраних відповідно до конкретної тематики і певних параметрів. Такими переліками нерідко доповнюють списки традиційних документів. Значно ширше визначають поняття ті фахівці, які розглядають веблогію як бібліографічний підхід до організації ресурсів Інтернет з метою полегшення пошукової діяльності користувачів Мережі. Є думка, що веблогія

відноситься до рекомендаційної бібліографії, так як вебліографічна продукція, що створюється в бібліотеках, – це своєрідний шлюз достовірної інформації з всесвітньої Мережі, який забезпечує предметний доступ до неї.

Очевидним є те, що вебліографія – це свого роду альтернатива низько ефективному дескрипторному пошуку. Вона стала можлива лише на сучасному етапі, завдяки новому кроку у розвитку інформаційних технологій, а саме, з появою високошвидкісного, безлімітного і мобільного Інтернету, що дозволяє розвивати хмарні технології. Став можливий перехід від збирання ресурсів у своєму особистому просторі (у вигляді каталогів повних текстів на будь-якому накопичувачі) до гарантованого отримання потрібної інформації з мережі – «хмари», причому, швидко і в повному обсязі.

Вебліографічна діяльність бібліотек з кожним роком набуває нових рис, з'являються нові її результати. Щоб допомогти читачам зорієнтуватися у колі електронної періодики, бібліотеки складають вебліографічні списки, які розміщують на своїх веб-сторінках. Сьогодні вже не знайти бібліотечного сайту, на якому б не була представлена вебліографія. Стали з'являтися і корпоративні вебліографічні ресурси. Це новий напрямок роботи, який активно розвивається. Вебліографічні списки складаються із згрупованих у розділи чи розташованих у довільному порядку переліків адрес електронних ресурсів. На сайті НБ НУК вона представлена в різних розділах: «Інтернет-ресурси», «Співробітництво», «Науковцю», «Бібліо-профі», «Професійні ресурси». Лише ретельний аналіз та відбір джерел працівниками бібліотек дає змогу сформувати необхідний перелік інтернет-ресурсів з якісним контентом.

Сьогодні є дуже актуальною проблема відсутності на бібліотечних сайтах єдиного вікна доступу до електронних інформаційних ресурсів та чисельність засобів пошуку й навігації різноманітними інформаційними ресурсами мережі Інтернет, які є проблематичними у зв'язку з їх неоднорідністю та динамічністю. Тому, з підключенням у 1999 році Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова до мережі Інтернет наші співробітники почали вивчення мережевих ресурсів, їх аналітико-синтетичну обробку.

При розробці і впровадженні нових проектів наша бібліотека, перш за все, орієнтується на задоволення потреб основного кола користувачів – науковців, викладачів університету та студентства. Одним з головних напрямків інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотеки технічного вишу є узагальнення відомостей про найважливіші вітчизняні та зарубіжні досягнення в області науки і техніки. У процесі роботи з Інтернет-ресурсами співробітники бібліотеки відстежують і проводять постійний аналіз величезних потоків електронної інформації. Трансформуючись у виробника вторинної інформації, бібліотекар надає ефективну допомогу в пошуці, відборі, попередньому аналізі інформації, застосовуючи сучасні методи роботи з нею. Одним з результатів такої копіткої, але дуже цікавої роботи, став перший великий вебліографічний путівник «Жовті сторінки Інтернет. Каталог сайтів мережі Інтернет за основними напрямками діяльності університету». З 2002 по 2006 роки вийшло чотири випуски каталогу. У них було представлено в середньому по 450 посилань в кожному з виробництва продукції суднобудування, машинобудування, автоматички і електроніки, інформаційних технологій,

економіки та гуманітарних напрямів. У його підготовці допомагали студенти спеціальності «Прикладна лінгвістика» Гуманітарного інституту НУК. За ці роки він виконав свою функцію – допоміг студентам і викладачам легко орієнтуватися у величезному інформаційному просторі мережі Інтернет, знаходити потрібну і корисну інформацію.

У 2008 році був розроблений новий веб-каталог «Морські сторінки Інтернет. Каталог сайтів мережі Інтернет з суднобудування та мореплавства». Цей каталог містив ресурси з історії флоту, морських навчальних і наукових закладів, портів і морської логістики, суднобудування і судноремонту, міжнародних і національних класифікаційних товариств, страхових компаній і морських організацій. Каталог зібрав досить велику колекцію корисних і цікавих посилань – більше 200 позицій. Ідея створення цього продукту прийшла під час виконання запиту викладачів кафедри морських технологій, професорів Б. А. Бугаєнка і А. Ф. Галя. У ході написання нової книги з історії суднобудування їм знадобилося уточнити історію створення різних морських навчальних закладів і науково-дослідних організацій. Після виконання запиту залишилася велика кількість посилань, які могли б стати в нагоді і іншим викладачам, і, звичайно ж, студентам.

У 2008 р. і 2010 р. були підготовлені два випуски вебліографічного покажчика «Екологія Світового океану: Каталог сайтів мережі Internet з екології». Основна тематика каталогу – екологічний моніторинг Світового океану і його захист від забруднення. У ньому були представлені більше 150 посилань на різні організації, установи, інститути, програми яких займаються екологічними проблемами. У каталозі представлені посилання не тільки на українські, але й на зарубіжні екологічні ресурси.

З 2013 року щорічно виходить новий веб-навігатор «Ресурси Відкритого доступу». Навігатор був задуманий як пошуковий засіб, що акумулює веб-адреси і допомагає користувачам орієнтуватися в сучасних зарубіжних і українських веб-ресурсах Відкритого доступу. Електронний довідник дає уявлення про широкий спектр наукової інформації світового рівня. Навігатор складається з 13 розділів:

- Платформи для архівів Відкритого доступу;
- Архіви Відкритого доступу;
- Спеціалізовані пошукові системи;
- Українські ресурси Відкритого доступу;
- Діючі відкриті е-архіви в інституціях України;
- Польські ресурси Відкритого доступу;
- Білоруські ресурси Відкритого доступу;
- Російські ресурси Відкритого доступу;
- Електронні бібліотеки: політематичної бібліотеки;
- Технічні науки; природничі науки; дисертації;
- Бібліографічні ресурси; патенти;
- Відкриті освітні ресурси: MOOCs – масові онлайн-курси;
- Майданчики MOOCs.

Важливою умовою ефективного використання вебліографічних показників є актуалізація наведеної в них інформації. Електронний простір дуже рухливий, отже вебліографія потребує постійної уваги, уточнення і доповнення. Тому в кожному випуску перевіряються та оновлюються всі посилання на ресурси. У четвертому випуску навігатора, який вийшов у 2016 році (до Міжнародної неділі Відкритого Доступу), розширені розділи: «Електронні бібліотеки», «Дисертації» і «Діючі відкриті е-архіви в інституціях України». Всього в навігаторі представлено 217 ресурсів.

У 2016 році створено ще один веб-навігатор по науковим ресурсам з нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії – «Альтернативні джерела енергії».

В Україні є значний потенціал основних видів відновлюваних джерел енергії, але на даний час вони становлять досить незначну частку в загальному енергобалансі держави. Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії останнім часом стали одним із важливих критеріїв сталого розвитку світової спільноти. Здійснюється пошук нових і вдосконалення існуючих технологій, виведення їх до економічно ефективного рівня та розширення сфер використання. Тому тематика веб-навігатора є дуже актуальною як для студентів, що вивчають енергетику та енергозбереження, так і для викладачів університету, що займаються науковими дослідженнями в цьому напрямку. Він допоможе користувачам орієнтуватися в сучасних зарубіжних і українських наукових веб-ресурсах з альтернативних джерел енергії та енергозбереження. У складі навігатора такі розділи:

- Офіційна інформація;
- Сайти, портали з розвитку альтернативних джерел енергії у світі та Україні;
- Періодичні видання; книги, статті;
- Електронні бібліотеки, бази даних, архіви документів.

Всього представлено 55 ресурсів. Консультантом веб-навігатора було запрошено Ю. М. Харитонова, доктора технічних наук, професора, декана факультету морської інфраструктури НУК імені адмірала Макарова.

Веб-середовище мотивує створювати нові формати представлення бібліографії. Тому, крім таких великих і досить складних у розробці веб-показників, ми створюємо і малі форми – веб-закладки «WWW.Лінк дня». На сьогодні їх вийшло вже більше 75. У веб-закладках представлено одне або кілька посилань, пов'язаних тематично. Їх створення не займає багато часу і сил, а синтез тексту, зображення і графіки робить ці продукти актуальними і такими, що запам'ятовуються. Також не обмежені можливості поновлення, доповнення, адаптації інформації.

На мій погляд, активне використання вебліографічної продукції в діяльності бібліотек дозволяє підвищити соціальну значимість бібліотеки, розширює спектр бібліотечних послуг, використовує мережеві інтерактивні технології для просування інформації і читання, а також сприяє формуванню навичок інформаційного пошуку і культури споживання інформації, збільшує коло реальних і потенційних користувачів, стимулює творчий пошук і прагнення до інноватики, зміцнює її позитивний імідж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесникова, Т. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень [Електронний ресурс] / Т. Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 4. – С. 7–26. – Електрон. аналог друк. вид. – Режим доступу: <http://bit.ly/2fHYu3w> (дата звернення: 10.11.2016). – Назва з титул. екрана.
2. Кравченко, С. А. Создание веббиблиографии в библиотеке медицинского вуза [Электронный ресурс] : [доклад за круглым столом «Створення бібліографічної продукції як сегмент науково-бібліографічної діяльності бібліотек», НБ ХНУРЭ, Харьков, 31 марта 2011 г.] / С. А. Кравченко, И. В. Киричок // Репозитарий ХНМУ. – Электрон. дан. – Харьков : НБ ХНМУ, 2014. – Режим доступа: <http://bit.ly/2fHhpgY> (дата обращения: 10.11.2016). – Загл. с экрана.
3. Панкова, Е. Электронное библиографическое пособие: этапы и методика создания [Электронный ресурс] / Е. Панкова // Библиотечное дело. – 2011. – № 8. – С.21–22. – Электрон. аналог печ. изд. – Режим доступа: <http://bit.ly/2fWKaaK> (дата обращения: 10.11.2016). – Загл. с экрана.
4. Протопопова, Е. Э. Рекомендательная библиография в веб-среде [Электронный ресурс] / Е. Э. Протопопова // Современная библиотека. – 2015. – № 1. – С. 30-33. – Электрон. аналог печ. изд. – Режим доступа: <http://bit.ly/2fHTNqc> (дата обращения: 10.11.2016). – Загл. с экрана.
5. Трачук, Л. Ф. Особенности веббиблиографических пособий: теоретический аспект [Электронный ресурс] / Л. Ф. Трачук // Науч. и техн. б-ки. – 2012. – № 4. – С. 52–59. – Электрон. аналог печ. изд. – Режим доступа: <http://bit.ly/2fiv8tO> (дата обращения: 10.11.2016). – Загл. с экрана.

Королева Т. Д.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова,
Научная библиотека

ВЕБЛИОГРАФИЯ: НОВЫЕ ФОРМАТЫ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ БИБЛИОГРАФИИ В ВЕБ-СРЕДЕ

В статье раскрывается понятие «веблиография», а также рассмотрены вопросы актуальности создания веббиблиографической продукции в библиотеках. Проанализирована работа Научной библиотеки НУК имени адмирала Макарова по созданию тематических веббиблиографических навигаторов.

Ключевые слова: веббиблиография, библиография, библиотека, интернет-среда, цифровая информация, интернет-навигатор.

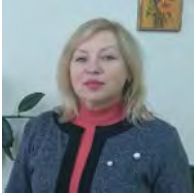
Korolova T. D.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

WEBLIOGRAPHY: NEW FORMATS OF PRESENTATION BIBLIOGRAPHY IN THE WEB ENVIRONMENT

The article deals with the concept of «Webliography», and also discussed topical issues of creating Webliography in libraries. The operation of the Scientific Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding to create thematic Internet navigators.

Keywords: webliography, bibliography, library, Internet environment, digital information, Internet- navigator.

Костирко Т. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ФАХІВЦЯ

Розглянуто короткий огляд зарубіжних підходів до визначення та використання компетентностей, структура компетентностей, використання моделі компетентностей в управлінні персоналом бібліотек. Наголошено на необхідності якісних змін в підвищенні професійних компетентностей, цільових програм підвищення кваліфікації.

Ключові слова: компетенція, компетентність, компетентнісний підхід, бібліотеки вищів, структура компетенцій.

Сучасне інформаційне суспільство визначає підвищення ролі і статусу бібліотек вищих навчальних закладів завдяки впливу таких чинників, як зміна освітньої парадигми, посилення самоосвітнього компонента навчального процесу в освітніх закладах, зростання значення інформаційної культури особистості.

Бібліотека університету, яка за своєю природою є суто комунікаційною структурою та концентрує в собі всі форми соціальної взаємодії, стає головним елементом системи комунікаційних відносин університету, системоутворюючим центром його медіа-середовища та інтеграції університету до медіа-простору суспільства. З елемента інформаційної інфраструктури вона перетворюється на безпосереднього суб'єкта освіти, який не тільки забезпечує інформаційну підтримку всіх напрямів діяльності вищого навчального закладу, а й безпосередньо бере участь в освітньому процесі, взаємодіючи як з основними освітніми структурами ВНЗ (факультетами, кафедрами), так і з користувачами бібліотеки [3].

Діяльність бібліотек вищів у сучасних умовах має яскраво виражений когнітивний характер.

Для здійснення науково-інформаційної діяльності фахівцям бібліотек ВНЗ у сучасних умовах необхідні професійні й комунікативні навички, знання з управління, маркетингу в галузі інформаційних систем, вміння вести пошук із застосуванням новітніх технологій, володіння іноземними мовами тощо. Набути такі знання можливо завдяки кардинальним змінам у підготовці фахівців у ВНЗ та через підвищення професійної компетентності працівників бібліотек шляхом безперервної освіти [6].

Поняття «компетенція» все частіше стає предметом дискусій в професійних співтовариствах економістів, педагогів, психологів, менеджерів, бібліотекарів. Різноманітність користувачів означає, що є різні точки зору на визначення, застосування, структуру і зміст компетенцій.

Поняття «компетенція» не є винаходом наших днів. У знаменитому тлумачному словнику англійської мови Webster's New World Dictionary воно з'явилося в кінці XVI ст.,

але набуло широкого поширення в 90-х рр. минулого століття і на сьогоднішній день не існує однозначного його розуміння. Кількість визначень цього поняття дуже велика.

Американська традиція пов'язує компетенції з поведінковими характеристиками, такими як самосвідомість, саморегуляція, соціальні навички і вважає, що вони можуть бути сформовані через навчання і розвиток. Визначення та оцінка компетенцій створювалися як альтернатива традиційним тестам вимірювання рівня інтелекту IQ, які мають слабкі можливості для прогнозування ефективності роботи. Компетентнісний підхід застосовувався з метою визначення причин успіху і ефективної роботи кращих працівників та виявлення їх відмінностей від менш успішних.

Британці, визначаючи компетенції, зосереджувалися не на особистісних характеристиках, а на властивостях самої діяльності. При функціональному підході ключові ролі грають професійні стандарти, які потім подаються у вигляді компетенцій.

У континентальній Європі поняття компетенцій стало популярним з середини 1990-х рр.

У Франції компетентнісний підхід представлений двома полярними напрямками: компетенції як універсальна ознака особистості і компетенції як індивідуальні здібності, які проявляються в процесі виконання роботи. Визначення компетенції ґрунтується на трьох аспектах: знанні, досвіді і поведінкових характеристиках.

У Німеччині є поняття «ключові кваліфікації», що включає індивідуальні компетенції, які формулюються як здатність до співпраці, гнучкість, етичність, незалежність у вирішенні проблем.

Короткий огляд зарубіжних підходів до визначення і використання компетенцій показує, що британський компетентнісний підхід вивчає характеристики діяльності та процеси її виконання, а американський – працівників, що виконують цю діяльність. Різниця американського і британського підходів полягає в протиставленні компетенції проти компетентності, процесу проти результату. Багатовимірний підхід – більш цілісний, так як сприяє формуванню послідовного і несуперечливого розуміння цього терміна.

На пострадянському просторі довгий час переважав «ЗВН»-підхід (знання, вміння, навички). Ознаками компетентності традиційно були диплом про вищу освіту або посада, які давали переваги їх носію, але не завжди відображали реальний рівень компетентності, кінцеві результати діяльності працівника [2].

Існують різні типи компетенцій. Наприклад, компетенції, що відображають мотиви діяльності і містять рефлексивні оцінки; компетенції, що базуються на психофізіологічних особливостях особистості; когнітивні компетенції, що характеризують рівень знання і можливості роботи з інформацією; компетенції, пов'язані з навичками і вміннями професіонала.

Структуру компетенцій можна представити як сукупність властивостей: це практичний досвід, вміння й навички, особистісні якості, теоретичні знання, психологічні установки, методика впровадження, методика тренування та алгоритм ефективної діяльності [8].

Компетентність це – володіння фахівцем набором необхідних для його роботи компетенцій, здатність фахівця ефективно здійснювати свою професійну діяльність.

Використання моделі компетенцій змінює погляд на сформовані тенденції до оцінки і атестації фахівців в самих різних областях професійної діяльності. Якщо традиційний підхід полягає в ретроспективному аналізі досягнень фахівця (отримана освіта, досвід роботи, нагороди), то компетентнісний підхід пов'язаний з аналізом можливостей особистості і спробою спрогнозувати ймовірність ефективного виконання ним роботи в майбутньому. Цей підхід виявився дуже затребуваним в наш час, коли розвиток таких властивостей, як прагнення до досягнень, вміння адаптуватися до нових умов, гнучкість сприйняття в професії виявляються не менш важливими, ніж уміння добре здати традиційний академічний іспит [1].

Міжособистісне професійне розуміння, що демонструється бібліотечним працівником, виражається через сприйняття інформаційного запиту; через розуміння, засноване на слуханні і спостереженні; через проникнення в інтереси і цілі читача; через вміння розкрити і сформулювати латентні інформаційні запити. Недостатньо високий рівень міжособистісного розуміння істотно знижує результативність бібліотечно-інформаційної діяльності.

Компетенція «міжособистісне розуміння» багато в чому базується на таких якостях співробітника, як чуйність і намір бути корисним. Для міжособистісного розуміння необхідно мати певний рівень гнучкості й толерантності, особливо в тому випадку, якщо відвідувач бібліотеки висловлює погляди і демонструє інтереси, які відмінні (а то і суперечать) поглядам та інтересам самого співробітника.

Сьогодні вже нікому не треба доводити, що з усіх ресурсів головний ресурс – це люди. Не можна змусити працівника повністю використовувати свій потенціал для успішного процвітання організації. Самовіддача персоналу, готовність людей зробити максимальний вклад в роботу бібліотеки визначаються їх власним бажанням працювати в повну силу, налаштованістю на якісну роботу. В сучасних соціокультурних умовах компетентнісний підхід відіграє важливу роль при розробці нових підходів до управління персоналом бібліотеки.

З досвіду роботи з підвищення професійних компетенцій працівників бібліотек ВНЗ Миколаївського методичного об'єднання можу зазначити, що ця робота повинна бути системною. Основу цієї системи складає сукупність взаємопов'язаних форм навчання, які організуються для всіх категорій бібліотечних працівників і проводяться в послідовності та з певною періодичністю, базуються на принципах системності, спадкоємності, варіативної диференціації, залежно від контингенту слухачів і їх рівня. У кожній сучасній бібліотеці має бути цільова програма постійного навчання, перенавчання і підвищення кваліфікації, поповнення і оновлення професійних компетенцій працівників в галузі сучасних інформаційно-комунікативних технологій [5].

Традиційне підвищення кваліфікації перетворюється на щоденну роботу з вивчення та впровадження у практику новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Збільшується значення самостійного навчання, і тому пріоритет у системі підвищення кваліфікації має бути зміщений у бік відповідальності кожного бібліотекаря за самостійне придбання професійних компетенцій [7].

На сучасному етапі розвитку бібліотек вишив необхідно переосмислити оцінку якості засвоєних знань, інноваційно-методологічні перетворення придбаних навичок, здібностей, якостей. При формуванні компетенцій дуже важливо знайти нові підходи до оцінки забезпечення якості.

Поза сумнівом, для самостійного вирішення професійних завдань доводиться витратити великі зусилля, але в результаті співробітники отримують великий досвід.

Управління бібліотекою складна, багатофункціональна діяльність, що спрямована на використання персоналу бібліотеки, завдяки якій досягаються цілі і місія організації, а бібліотекари отримують, якщо не матеріальне, то максимальне психологічне задоволення.

Один із важливіших меседжів навчання: необхідно вчасно ставити нову мету, як тільки підходимо до втілення попередньої, щоб не втратити сенс існування, не застигнути в руйнівній бездіяльності (або в неактуальній діяльності) [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Давыдова, С. Б. Компетентностный подход в оценке персонала библиотеки / С. Б. Давыдова // Материалы XVII Междунар. науч. конф. «Библиотечное дело – 2012: библиотечно-информационная деятельность в пространстве науки, культуры и образования». – Москва, 2012. – С. 67–70.
2. Зарихта, Н. В. Компетенция и компетентность современного библиотекаря [Электронный ресурс] / Н. В. Зарихта // Республиканская научно-техническая библиотека Беларуси : информационный бюллетень. – 2010. – № 1. – Режим доступа: <http://rlst.org.by/izdania/ib110/875.html> (16.11.2016). – Заголовок с экрана.
3. Ільганаєва, В. О. Формування комунікаційних стратегій сучасного університету / В. О. Ільганаєва // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. «Бібліотека вищої школи на новому етапі розвитку соціальних комунікацій». – Дніпропетровськ : Дніпропетр. нац. ун-т залізнич. транспорту, 2013. – С. 9–11.
4. Ковальчук, С. Києво-Могилянська бізнес-школа для бібліотекарів: перевершені сподівання / С. Ковальчук, С. Кравченко // Бібліотечна планета. – 2016. – № 2. – С. 25–26.
5. Костирко, Т. М. Організація безперервної бібліотечної освіти як чинник підготовки фахівця нової формації / Т. М. Костирко // Матеріали наук.-практ. конф. «Бібліотеки ВНЗ: інформаційно-бібліографічна діяльність, тенденції розвитку». – Одеса : НБ ОНУ ім. І. І. Мечнікова, 2016.
6. Макеєва, І. Організація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України: історія та сучасний стан / І. Макеєва // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 6.
7. Мудроха, В. О. Підвищення кваліфікації як складова частина науково-методичного забезпечення діяльності бібліотеки / В. О. Мудроха // Матеріали наук.-практ. Інтернет-конф. «Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі». – Харків : НБ ХНМУ, 2015.

8. Стеганцев, А. В. Компетентностный подход: от профессионального образования к образованию профессионалов (к докладу на 8-м Междунар. фестивале бизнес-тренеров) [Электронный ресурс] / А. В. Стеганцев. – Режим доступа: http://www.stiogantsev.ru/st/biz_komp-podhod.html.

Костырко Т. Н.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова,
Научная библиотека

**ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОВРЕМЕННОГО
БИБЛИОТЕЧНОГО СПЕЦИАЛИСТА**

Рассмотрен короткий обзор зарубежных подходов к определению и использованию компетентностей, структура компетентностей, использование модели компетентностей в управлении персоналом библиотек. Отмечена необходимость качественных изменений в повышении профессиональных компетентностей, целевых программах повышения квалификации.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, компетентностный подход, библиотеки вузов, структура компетенций.

Kostyrko T. M.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

PROFESSIONAL COMPETENCIES OF MODERN LIBRARY SPECIALIST

Short overview of international approaches to the definition and use of competencies, competency structure, the use of a competency model considered. Conclusions of the necessity of qualitative changes in professional competence improving, targeted training programs are done.

Keywords: competence, competency, competence approach, university libraries, competency structure.

Кудрявцева О. В.

Дніпропетровський радіоприладобудівний коледж, бібліотека

УДК 027.7:025.5

ВІРТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР БІБЛІОТЕКИ КОЛЕДЖУ

У статті розглядається представництво бібліотек коледжу у Всесвітній мережі. З досвіду роботи бібліотеки ДРПБК. Обґрунтовано необхідність відмови від застарілих професійних стереотипів, вибудовувати нові моделі взаємин з користувачами.

Ключові слова: бібліотечний простір, бібліотека коледжу, бібліотека ДРПБК, веб-сайт, соціальні мережі, структура, наповнення, сучасна бібліотека, медіапростір, інтелектуалізація бібліотечної професії, інноваційні форми роботи.

Більшість бібліотек вищих навчальних закладів представлена в Інтернеті за допомогою різноманітних каналів поширення інформації – це і сайти, і блоги, і сторінки у соціальних мережах тощо. Гарний PR сприяє розвитку співпраці з організаціями, створює хорошу репутацію в очах громади, підвищує цінність бібліотеки для користувачів. А це, в свою чергу, запорука розвитку бібліотеки, бо активна бібліотека, яка розвивається та має попит серед користувачів, буде завжди мати прихильників, відповідно зменшується ризик звільнення працівників чи зменшення площі бібліотеки [5]. На жаль, присутність бібліотек коледжів в просторі інтернету не є достатньою. Однією з причин, можливо, являється те, що в річних звітах більшість бібліотек коледжів не надають дані про сайт бібліотеки: наявність, доступ на сайті до ЕК, ЕБ, віртуальної довідки та інше, так як це роблять бібліотеки ВНЗ 3-4 рівня акредитації.

Бібліотека Дніпропетровського радіоприладобудівного коледжу (ДРПБК) пропонує широкий спектр послуг на підтримку освіти і виховній роботі. Бібліотека прагне просувати цінності і важливість високоякісних бібліотечних і інформаційних послуг, які сприяють соціальному, культурному та економічному росту користувачів. Вкладаючи свій досвід і ресурси, ми покращуємо рівний доступ до друкованої та електронної інформації, а також ресурсів культурної спадщини для навчання, творчості і інновації.

Новий етап в інформаційному обслуговуванні пов'язаний з перенесенням взаємодії користувачів і бібліотеки в простір віртуальних комунікацій. «Великого соціального значення набула освіта та інформаційна безпека особи; інформація та знання стали ключовими факторами виробництва, а сфера інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) - важливим інструментом, який надає державам шанс не опинитися на узбіччі соціального прогресу» [6].

МЕТА представництва бібліотеки ДРПБК в інтернеті:

✓ **завоювати любов і відданість читацької аудиторії** саме до бібліотеки, тобто підвищити лояльність користувачів. Формування лояльної аудиторії відбувається за рахунок того, що бібліотека стає ближче до студентів та викладачів, виступає для них **порадником, помічником, цікавим співрозмовником.**

ЗАВДАННЯ представництва бібліотеки ДРПБК в інтернеті :

- ✓ популяризація бібліотеки та її послуг;
- ✓ підвищення пізнаваності бібліотеки, послуги чи особистості;
- ✓ інформування про заходи в бібліотеці;
- ✓ формування позитивного іміджу бібліотеки, бути в тренді, бути сучасними;
- ✓ збільшення числа читачів, які приходять в бібліотеку;
- ✓ підвищення відвідування сайту бібліотеки;
- ✓ ознайомлення з навчальними ресурсами вільного доступу, безкоштовними електронними бібліотеками;
- ✓ навчання молоді медіаграмотності, методам наукового пошуку та дослідницької роботи;
- ✓ знайомство з найкращими он-лайн курсами вишів світу, навчальними програмами та грантами.

Чого ж очікують користувачі від бібліотеки? «Користувачі сьогодні очікують від книгозбірні можливості працювати з необхідними матеріалами вдома чи на роботі, не відвідуючи бібліотеку; отримувати консультації чи інформаційний супровід із боку бібліотеки; замовляти, дешево і швидко отримувати на робочий стіл документи тощо» [7].

Все більше користувачів вважають, що головне в бібліотеці «безкоштовна інформація, віддалений доступ із мобільних телефонів та планшетів, доступ до ресурсів 24 години 7 днів на тиждень, доступ до повного тексту документа в один «клік», швидкий пошук за ключовими словами, як у Google» [1]. Бібліотека ДРПБК сьогодні є інформаційно-освітнім і соціокультурним центром коледжу і прагне задовольнити вимоги користувача та знайти баланс з власними завданнями.

Веб-сайт бібліотеки ДРПБК (<http://drpsklibr.at.ua/>) надає відомості про бібліотечні послуги і забезпечує доступ до електронних ресурсів. Сайт – головний засіб позиціонування бібліотеки. До меню сайту входять такі сторінки як: [Головна сторінка](#) (новини бібліотеки, заходи, проекти, віртуальні виставки та інше), [Дніпропетровський радіоприладобудівний коледж](#) (перехід на сайт ДРПБК), [Коротко про бібліотеку](#), [Віртуальні виставки](#), [Електронна бібліотека](#), [Електронний каталог](#) (у АБІС ІРБІС 64 представлені у вільному доступі бази даних газетних статей, публікацій в журналах, книг), [На допомогу навчально-виховному процесу](#) (публікації до виховних годин та педрад), [Творчість коледжан](#), [Фотоальбоми](#), [Гостьова книга](#), [Зворотній зв'язок](#), [Джерела наукової інформації](#), [Замовлення навчальної літератури](#), [Лекції кращих університетів](#) світу, [ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ 1 КУРСУ](#) (повнотекстові електронні документи, підручники для 10-11 класів, які зберігаються на сервері коледжу).

Працівниками бібліотеки ведеться постійне оновлення контенту на web-сайті (сканування матеріалів, підготовка зображень, пошук інформації в Інтернеті, публікація статей, віртуальні виставки, репортажі з масових заходів, підготовка списків нових надходжень та ін., додавання текстів підручників в розділ [Електронна бібліотека](#) поки що припинено, з огляду на авторське право). В умовах електронного середовища сайт давно вже став не тільки інформаційно-програмним продуктом задля інформування ділових партнерів, професійної спільноти чи читачів, а й інструментом підвищення привабливості

бібліотеки та чи не найголовнішим маркетинговим засобом її позиціонування та просування послуг [5].

Аналіз сайту бібліотеки ДРПБК показує, що з моменту створення сайту, з 21 жовтня 2009 року по 21 жовтня 2016 року:

- Число віртуальних відвідувань 478 265;
- Розміщено публікацій 1 029;
- Кількість скачувань навчальних матеріалів 33 980

На жаль, колеги не завжди усвідомлюють, що «доглянутий» сайт бібліотеки, який регулярно оновлюється, сайт з глибоким контекстом і сучасним дизайном не просто підвищує інформаційну ємність та забезпечує рекламу конкретних подій, але формує просторово-часовий континуум культури, чітко визначаючи місце в ньому бібліотеки, адекватно створюючи її позитивний образ [3].

Завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям відбувається розмивання, стирання кордонів фізичного і віртуального простору бібліотеки, і ця обставина зумовлює зміну і інших значущих просторово-часових характеристик. Для цього досить, наприклад, підключити бібліотеку до тих чи інших електронних баз даних або винести масові заходи за стіни бібліотеки: в парки, торговельні центри тощо. Не кажучи вже про створення сайтів, блогів, аккаунтів бібліотеки в соціальних мережах [3].

Бібліотека ДРПБК намагається поєднати посиленнями один на одного усі канали, соціальні медіа та мережі, задіяні у висвітленні її діяльності, так, щоб вони вели користувача до бібліотечного сайту як головного засобу позиціонування бібліотеки.

Сторінка бібліотеки на Фейсбук: [DRPBK College Library. Бібліотека ДРПБК.](https://www.facebook.com/drpbklibr/) <https://www.facebook.com/drpbklibr/> поширює різні види контенту: анонси, фото звіти масових заходів, огляди літератури, віртуальні виставки, аналітичні або рекламні матеріали і таке інше. Це чудовий майданчик для спілкування бібліотекарів та викладачів, місце індивідуального інформування за темами для наших керівників та відділу кадрів.

Група в соціальній мережі «ВКонтакте»: Радиоприборостроительный колледж. Библиотека <https://vk.com/club74558160> розрахована на налагодження прямого зв'язку зі студентами, виконання онлайн запитів. Рекламує роботу бібліотеки, розміщує фотоальбоми заходів, відео різноманітних проектів та мистецьких акцій, розміщує посилання на аудіокниги та аудіоспектаклі, он-лайн лекції за спеціальностями коледжу та нові номери спеціальних журналів.

Блог бібліотеки ДРПБК <https://librarydrpbk.wordpress.com/> інформує про віртуальні інформаційні продукти: презентації; віртуальні виставки та полиці; віртуальні екскурсії, тури та панорами; буктрейлери; знайомить з навчальними ресурсами вільного доступу; безкоштовними електронними бібліотеками, планується як майданчик для навчання молоді медіаграмотності, методам наукового пошуку та дослідницької роботи.

Все залежить від людини або колективу, який працює з представництвом бібліотеки в Інтернеті. Як і при реальному обслуговування, має значення професіоналізм і комунікабельність співробітника. Як вважає С. Матліна, новий образ простору бібліотеки асоціюється з відходом від традиційного «занудства» – однієї з рис нашого професійного менталітету.

Виникає гостра необхідність змінювати стереотипи свідомості бібліотекарів та негативне сприйняття бібліотеки її користувачем. Ця вимога – одна з неодмінних умов поступального розвитку бібліотечного простору як в найближчому майбутньому, так і в перспективі [3].

Новим бібліотекарям необхідні такі технічні навички, як уміння розбиратися в соціальних медіа, працювати з хмарними сховищами, організовувати бібліотечний простір, працювати з даними і не забувати, що користувачі все ще потребують особистого спілкування. Вважається, що потрібна окрема людина, яка б займалася тільки соціальними мережами і частково сайтом. Працівники невеликих колективів бібліотек коледжів завжди були універсалами, але при роботі у віртуальному просторі вони вимушені вчитися новим навичкам стратега, координатора, контент-менеджера, ком'юніті-менеджера, аналітика, тощо. У бібліотеках коледжів робота з сайтом, соціальними мережами і блогами тримається на ентузіазмі окремих бібліотекарів.

Бібліотекарям важливо усвідомити, що поширення інформації через інтернет-медіа як сучасного різновиду PR – це також можливість збільшити цифрові показники у статистичному звіті бібліотеки. На цей час, коли фактичне відвідування та книговидача стрімко зменшується, треба максимально використовувати можливість збільшення користування електронними інформаційними ресурсами бібліотеки [5]. За рахунок авторитету співробітників, які ведуть аккаунти і виконують запити користувачів, зростає авторитет бібліотеки. Бібліотека, яка працює в соціальних медіа, відкрита всім, її діяльність прозора для потенційних і реальних партнерів і читачів, керівництва ВНЗ, і це також працює на авторитет підрозділу.

Потрібно також брати до уваги, що організація віртуального простору бібліотеки обов'язково повинна бути скоординована із загальною стратегією навчального закладу, в якому вона знаходиться. Це передбачає розробку концепції, визначення місії, стратегії розвитку з позицій освітнього середовища коледжу, в якому бібліотека грає важливу роль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горецкая, Т. Комплексная система поиска научной литературы EBSCO Discoveri Service [Електронний ресурс] : презентація на III Міжнар. наук.-практ. конф. «Наукова комунікація в цифрову епоху» / Тереза Горецька. – Режим доступу: <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/4083> (дата звернення: 20.11.16). – Назва з екрана.
2. Матлина, С. Г. Библиотечное пространство: основные принципы и характеристики (Социокультурные аспекты). Часть первая [Електронний ресурс] / С. Г. Матлина // Научные и технические библиотеки. – 2016. – № 6. – С. 83–97. – Режим доступу: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2016/7/NTB7_2016_%D0%905_5.pdf (дата звернення: 10.11.16). – Назва з екрана.
3. Матлина, С. Г. Библиотечное пространство: основные принципы и характеристики. (Социокультурные аспекты). Часть вторая [Електронний ресурс] / С. Г. Матлина // Научные и технические библиотеки. – 2016. – № 7. – С. 62–77. – Режим доступу: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2016/7/NTB7_2016_%D0%905_5.pdf (дата звернення: 20.11.16). – Назва з екрана.

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

4. Назар'єва, С. В. Інформаційне представництво бібліотеки [Електронний ресурс] // Библио.net : [блог] – Режим доступу: http://bibliobzor.blogspot.com/2014/08/blog-post_4.html (дата звернення: 20.11.16). – Назва з екрана.
5. Назар'єва, С. В. Методика організації інформаційного представництва як маркетингового засобу позиціонування бібліотеки в Інтернеті / С. В. Назар'єва // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали III науково-методичного семінару. 26 лютого 2015 р. / ред. А. П. Шакула. – Маріуполь : МДУ, 2015. – С. 45–53.
6. Пожуєв, В. Інформатизація як ресурс розвитку сучасного українського суспільства [Електронний ресурс] / В. Пожуєв. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_1.pdf (дата звернення: 10.11.16). – Назва з екрана.
7. Трачук, Л. Клієнтоорієнтована парадигма розвитку обласних універсальних наукових бібліотек / Людмила Трачук // Бібл. вісник. – 2016. – № 3. – С. 10–17.

Кудрявцева О. В.

Днепропетровский радиоприборостроительный колледж, библиотека

ВИРТУАЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО БИБЛИОТЕКИ КОЛЛЕДЖА

В статье рассматривается представительство библиотеки колледжа во всемирной сети Интернет. Из опыта работы библиотеки ДРПБК. Обоснована необходимость отказываться от устаревших профессиональных стереотипов, выстраивать новые модели взаимоотношений с пользователями.

Ключевые слова: библиотечное пространство, библиотека колледжа, библиотека ДРПБК, веб-сайт, социальные сети, структура, наполнение, современная библиотека, медианпространство, интеллектуализация библиотечной профессии, инновационные формы работы.

Kudriavtseva O. V.

Dnipropetrovsk Radioprylادobudivnyy College, Library

VIRTUAL SPACE OF COLLEGE LIBRARY

The article discusses the representation of college libraries in the Internet. The author insists on discarding outdated professional paradigms and on developing new models of library-user relationship.

Keywords: library space, college library, DRPBK library, websites, social networks, structure and content, modern library, media space, intellectualization of the library profession, innovative forms of work.

Лапська О. О.

Київський національний університет культури і мистецтв

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БІБЛІОТЕЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті зосереджено увагу на ролі громадських організацій для суспільства, що представляють інтереси різних груп та забезпечують взаємозв'язок органів державної влади і суспільства. Здійснено аналіз діяльності Української бібліотечної асоціації, що сприяє розвитку міжнародного співробітництва у всіх сферах бібліотечної справи. Визначено важливість створення громадських організацій для покращення міжнародного співробітництва у бібліотечній галузі України.

Ключові слова: громадські організації, інформаційне середовище, міжнародне бібліотечне співробітництво, Українська бібліотечна асоціація.

Стратегічна мета трансформації українського суспільства полягає в розбудові суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Необхідним елементом демократії є залучення громадськості до процесів вироблення політики і прийняття політичного рішення. У світовій практиці склалася типологія комунікаційних відносин у системі «влада» – «громадськість», яка включає інформування, консультування, залучення громадськості до участі [1, 34, 36]. Основою громадянського суспільства є громадські, благодійні організації, творчі спілки, інші установи та невідприємницькі товариства, що представляють інтереси різних корпоративних груп та мають забезпечувати взаємозв'язок органів державної влади і суспільства, організовувати публічний діалог із ключових питань розвитку держави та суспільства. Працюючи безпосередньо з представниками різних груп громадськості, громадські організації впливають на формування громадської думки [5, 384].

Значну роль громадські організації відіграють у бібліотечній сфері. Варто відзначити, що професійні об'єднання бібліотекарів в Україні були засновані не так давно.

В останнє десятиліття громадські бібліотеки України активізували свою участь у роботі професійних міжнародних організацій, у міжнародних навчальних і професійних обмінах, почали розвивати професійні зв'язки із зарубіжними книгозбірнями та спорідненими професійними асоціаціями, активніше проводити та брати участь у міжнародних конференціях [10].

Аналізуючи наукові публікації у цій темі, серед вітчизняних науковців, які у тому чи іншому аспекті висвітлюють діяльність бібліотечних громадських організацій в міжнародному бібліотечному співробітництві, варто відзначити праці В. Загуменної, В. Пашкової, Л. Прокопенко, І. Шевченко, О.В. Воскобойнікової-Гузевої.

На думку В. С. Пашкової, яка досліджувала роль бібліотечних асоціацій та розглядала їх діяльність як добровільних громадських організацій, що сприяють розвитку бібліотечної справи і вдосконаленню бібліотечно-інформаційного обслуговування. Вона вважає, що бібліотечні асоціації – це важливий громадський орган управління, що існував і продовжує існувати паралельно з адміністративними структурами в соціальному інституті бібліотечної справи до сьогодні, коли вони набувають значення центрів розповсюдження, впровадження і освоєння результатів наукових досліджень, сучасних інформаційно-бібліотечних технологій і прогресивного досвіду [7].

Зокрема, О. В. Воскобойнікова-Гузєва розглядає громадські організації як один із найпоширеніших та результативних видів партнерства з бібліотеками, що забезпечує розширення міжнародного бібліотечного співробітництва з метою обміну досвідом та реалізації конкретних програм і проектів [2, 5].

Для висвітлення ролі громадських організацій у міжнародному співробітництві бібліотечної галузі доцільно розглянути законодавчу базу у цій сфері.

Закон України «Про громадські організації» містить термінологічне визначення «громадських організацій». Статтею 1 цього Закону визначено: це об'єднання громадян, створене з метою здійснення своїх прав і свобод, задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, національно-культурних та інших спільних інтересів, удосконалення законодавства, забезпечення урахування інтересів усіх суспільних груп органами державної влади та органами місцевого самоврядування через свою діяльність, а також впливу на вироблення і здійснення політики держави [4].

У Законі «Про бібліотеки та бібліотечну справу» у розділі XI статті 31 вказано, що держава сприяє розширенню міжнародного співробітництва в бібліотечній справі. А також визначені основні напрями міжнародного співробітництва, одним із яких є участь у роботі міжнародних організацій. Зазначено, що бібліотеки зі статусом юридичної особи мають право укладати договори про співробітництво з бібліотеками інших держав відповідно до законодавства [3].

Для розбудови міжнародних стосунків із професійними громадськими організаціями інших країн важливим було підписання Меморандуму про співробітництво бібліотечних асоціацій, яке відбулося 27 вересня під час Форуму бібліотекарів, що проходив у Астані (Республіка Казахстан) за участі представників від УБА – Шевченко І. О., президента УБА та Вилегжаніної Т. І., генерального директора НПБУ, віце-президента УБА.

У Меморандумі зазначено, що громадські бібліотечні об'єднання є силою, що здатна впливати на вирішення проблем вільного доступу громадян до знань, інформації, історико-культурної спадщини, а також здійснювати соціальний захист бібліотекарів [8, 74].

Підвищення ролі громадських асоціацій України в інформаційному середовищі гальмує відсутність належної законодавчої бази та міжнародних угод для ефективної міжнародної співпраці та обміну інформацією.

В Україні роль громадських організацій, котрі займаються проблемами бібліотечної сфери, виконує Українська бібліотечна асоціація (УБА), яка створена у 1995 р. Це незалежна всеукраїнська громадська організація з індивідуальним і колективним

членством, яка об'єднує на добровільних засадах осіб, професійно пов'язаних із бібліотечною справою, бібліографічною та інформаційною діяльністю, та тих, хто зацікавлений у їх розвитку [11].

Статутом Української бібліотечної асоціації, який був затверджений ще 01 лютого 1995 року, передбачається, що асоціація сприяє реалізації прав громадян на вільний доступ до інформації, захищає інтелектуальну свободу, підвищує обізнаність громадян із цих питань.

Метою Асоціації є активний вплив на бібліотечну та інформаційну політику в Україні, консолідація бібліотек, укріплення і розвиток бібліотечної професії та бібліотечно-інформаційної освіти, підтримка та ініціація проектів, спрямованих на інформатизацію бібліотек, а також на збереження традиційної книжкової культури і підтримку читання.

Основними завданнями УБА є: сприяння доступу громадян до всього обсягу накопичених знань та інформації; сприяння формуванню у суспільстві усвідомлення пріоритету бібліотеки як центру інформації та осередку культури, привернення уваги суспільства до її проблем; сприяння вдосконаленню законодавства з питань, що стосуються бібліотечної справи і доступу громадян до інформації; сприяння органам державної влади та органам місцевого самоврядування при вирішенні питань, що зачіпають права та законні інтереси членів УБА; інформування громадськості з проблем галузі та шляхів їх вирішення; координація діяльності членів для досягнення мети та вирішення завдань УБА; представництво членів УБА у відносинах із підприємствами, установами, організаціями.

УБА, як національна бібліотечна асоціація, є членом Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА) і представлена у трьох секціях – національних бібліотечних асоціацій, публічних бібліотек та університетських бібліотек.

Українська бібліотечна асоціація, прагнучи до розбудови міжнародних стосунків із професійними громадськими організаціями інших країн, активно розвиває програми партнерства та співпраці.

Українська бібліотечна асоціація виступає партнером у реалізації одного з наймасштабніших міжнародних бібліотечних проектів в Україні – програми «Бібліоміст», що адмініструється IREX і є частиною ініціативи «Глобальні бібліотеки» за фінансування Фундації Білла та Мелінди Гейтс та підтримки USAID. Метою програми «Бібліоміст» є підтримка сучасної мережі публічних бібліотек в Україні шляхом створення системи публічного доступу до Інтернету більш ніж в 1500 бібліотеках країни. У 2009 році в межах реалізації проекту «Бібліоміст» розпочав роботу Головний тренінговий центр УБА, в якому підвищують кваліфікацію бібліотечні працівники України відповідно до нових соціокультурних, економічних та інформаційно-технологічних реалій [11].

Членство Української бібліотечної асоціації у Міжнародній федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA) дало можливість слідувати до міжнародного розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності, вивчаючи та запозичуючи прогресивний міжнародний досвід, а також можливість впливати на розвиток бібліотечної справи в світі, ділитися кращими напрацюваннями вітчизняної бібліотечної теорії та практики,

розповідаючи зарубіжним колегам про українські реалії та кращий досвід, беручи участь у міжнародних проектах і програмах [10].

Важливим внеском УБА у розвиток бібліотечної справи є підготовлені Робочою групою у квітні 2015 р. Концепція якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України (до 2025 р.), а потім, на її основі (у липні 2015 р.), проект Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», які були затверджені Кабінетом Міністрів України 23 березня 2016 р. Проект Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 р. важливий в тому, що акцентує увагу на необхідності розроблення і упровадження дієвої державної політики у бібліотечній сфері, спрямованої на модернізацію нормативно-правової бази та стандартів, які визначають діяльність бібліотек; досягнення стабільного фінансування і матеріально-технічного та кадрового забезпечення; сприяння інтеграції вітчизняних бібліотек у глобальне інформаційне середовище [9, 4-5].

У лютому 2015 року виповнилось 20 років із дня заснування Української бібліотечної асоціації. Нині УБА представляє близько 69 тис. бібліотечних працівників із усієї країни, понад 39 тис. бібліотек. Члени УБА працюють у публічних, вузівських, шкільних і спеціальних бібліотеках. УБА визнана професійною спільнотою України та світу, сприяє розвитку громадянського суспільства, впливає на розвиток бібліотечно-інформаційної сфери в Україні, активно відстоює права громадян на доступ до всього обсягу накопичених знань та інформації, свободу слова, працює задля розвитку суспільства знань.

Підсумовуючи, варто відзначити, що міжнародна співпраця в галузі бібліотечної справи є невід'ємною складовою міжнародних зв'язків будь-якої держави. Важливим для покращення міжнародного співробітництва у бібліотечній галузі є громадські організації. Вони розвивають міжнародну співпрацю, виступають партнером у реалізації міжнародних проектів і програм, що сприяють удосконаленню бібліотечно-інформаційного обслуговування та розвитку бібліотечної професії. Перспективним для подальшого розвитку національних бібліотечних організацій України є покращання координації та кооперації їхньої діяльності. Вдосконаленню діяльності бібліотечних організацій України сприятиме розвиток їх організаційної спроможності, цілеспрямована діяльність щодо залучення нових членів і розвитку послуг, актуалізація функцій відповідно до потреб суспільства і галузі [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берегова, О. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в культуротворчих процесах України / О. Берегова // Культурологічна думка. – Київ, 2011. – С. 33–39.
2. Воскобойнікова-Гузєва, О. В. Соціальне партнерство як чинник розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України [Текст] / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Бібл. вісн. – 2014. – № 4. – С. 3–7.
3. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» // Відомості Верховної Ради. – 2009. – № 39.

4. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI / Верховна Рада України.
5. Колосай, Л. А. Роль громадських організацій у розвитку бібліотек навчальних закладів [Електронний ресурс] / Л. А. Колосай // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Вип. 1. Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України / АПН України, Держ. наук-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ, 2008.– С. 384–394. – Режим доступу: <http://www.dnpg.gov.ua/datas/upload/files/924068526.pdf>.
6. Можливості міжнародної співпраці для Української бібліотечної асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.ukma.edu.ua/?id=214>. – Назва з екрана.
7. Пашкова, В. С. Еволюція національних бібліотечних асоціацій (1876–2009) : автореф. дис... д-ра іст. наук : 27.00.03 / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2010.
8. Пашкова, В. С. Розбудова потужних бібліотечних асоціацій : навч. матер. для підвищ. кваліфікації бібліотекарів / уклад. В. С. Пашкова, Я. Є. Сошинська ; Укр. бібл. асоц., Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв, Центр безперервної інформ.-бібл. освіти. – К. : Самміт-Книга, 2012. –184 с.
9. Попик, В. Стратегія розвитку бібліотечної сфери та пріоритети формування національного науково-інформаційного простору / В. Попик // Бібл. вісн.. – 2015. – № 5. – С. 3–9.
10. Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» [Електронний ресурс] : проект // Ліга. Закон : правовий портал України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1592.html, вільний. – Назва з екрана.
11. Українська бібліотечна асоціація : документи і матеріали / Укр. біблі. асоц., Нац. парлам. б-ка України ; [уклад. Пашкова В. С., Кононенко В. О.]. – 4-е вид., переробл. і доп. – Київ : [б. в.], 2001. – 77 с.

Лапская О. О.

Киевский национальный университет культуры и искусств

ОБЩЕСТВЕННЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ИХ РОЛЬ В РЕАЛИЗАЦИИ ЗАДАЧ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В БИБЛИОТЕЧНОМ ДЕЛЕ УКРАИНЫ

В статье обращено внимание на роли общественных организаций для общества, представляющие интересы различных групп, которые обеспечивают взаимосвязь органов государственной власти и общества. Осуществлен анализ деятельности Украинской библиотечной ассоциации, что способствует развитию международного сотрудничества во всех сферах библиотечного дела. Определена важность создания общественных организаций для улучшения международного сотрудничества в библиотечном деле Украины.

Ключевые слова: общественные организации, информационная среда, международное библиотечное сотрудничество, Украинская библиотечная ассоциация.

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

Lapska O. O.

Kyiv National University of Culture and Arts

GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AND THEIR ROLE IN MISSIONS OF INTERNATIONAL COOPERATION OF UKRAINE LIBRARY

The article focuses on the role of civil society organizations in representing the interests of various groups and ensure the relationship of state and society. The analysis of Ukrainian Library Association, which promotes international cooperation in all areas of librarianship. Determined the importance of a public organization to improve international cooperation in the field of librarianship Ukraine.

Keywords: NGOs, information environment, international library cooperation, Ukrainian Library Association.

Лисенко А. М.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

Покровська Н. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

РОЛЬ І ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ СЛІВ В ЕЛЕКТРОННОМУ КАТАЛОЗІ

В статті висвітлюється особистий досвід створення словника ключових слів в АБІС ІРБІС. Перевага ключових слів – в предметному пошуку необхідної інформації, а також в багатоаспектності, максимально повному розкритті змісту документа.

Ключові слова: роль ключових слів, методика складання ключових слів, особливості складання ключових слів, університетська бібліотека, бібліотека ДНУЗТ, особистий досвід.

Тема формування ключових слів у структурі запису Електронного каталогу є надзвичайно актуальною, і в той же час недостатньо висвітленою. До неї зверталися в свій час Л. М. Козлова [5] та Р. С. Ярмолюк [8]. Саме тому автори цієї статті вважають, що їх власний досвід в цьому питанні буде корисним.

Автоматизація бібліотечних процесів у науково-технічній бібліотеці Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (бібліотека ДНУЗТ) розпочалася в 2000 році, і першим кроком на цьому шляху стало створення Електронного каталогу (ЕК). Спочатку дані вводилися в програмі МАРК, і вже більше 10 років – в програмі АБІС ІРБІС. На сьогоднішній день ЕК налічує більше 102000 записів різними мовами і на різних носіях. Це нові надходження, видання минулих років із часу створення бібліотеки.

В Електронному каталозі з'єднуються в єдиній базі всі можливі види каталогів: алфавітний, систематичний, предметний. Це спрощує користування довідковим апаратом, робить його гнучким, більш доступним.

Багаторічний досвід створення ЕК в програмі ІРБІС, на думку авторів, говорить за його перевагу. Перш за все, це різносторонній пошуковий апарат, який конкретизує назву джерела як за всіма основними запрограмованими ІРБІС елементами бібліографічного опису, так і за створеними фахівцями. Одним із елементів пошуку є ключові слова (КС), які забезпечують тематичний пошук і володіють високими можливостями, відображаючи побічну, додаткову інформацію індексування документа.

Приклад пошуку за ключовими словами на сьогодні можна подивитися в Дніпропетровській центральній міській бібліотеці [3].

Ключове слово – це, перш за все, розширений пошук джерел за тематичною ознакою, якість яких залежить від кваліфікації індексатора та знання інформаційних інтересів користувачів даної бібліотеки. Аналіз стратегії пошуку при користування Електронним каталогом показав, що користувачі більш за все звертаються в пошуках потрібного матеріалу до ключових слів, які найповніше розкривають зміст документу. Ми розробили свою власну методику визначення ключових слів. Оскільки методичних матеріалів та посібників по індексації дуже мало, то інформацію ми збирали по крупицям із Стандартів, статей та особистого досвіду.

Ключові слова, як і предметні рубрики, даються двома мовами (українською та російською, незважаючи на оригінальну мову документу), не повторюючи назву джерела і предметної рубрики. Наприклад:

Вагонні депо

Вагонные депо

На документи іноземними мовами КС формуються тільки українською та російською мовами.

Складаються КС методом інтелектуального аналізу документу: заголовку, змісту, анотації, а часто – суцільного його перегляду, консультацій викладачів, фахівців; звернення до довідників, енциклопедій, тезаурусу, ДСТУ. Для кожного джерела формуються тільки ті значення, які є в даному виданні. Цей аналіз дає можливість зрозуміти зміст джерела та сформулювати терміни для найбільшого розкриття тематики документу.

Ключовим словом може бути як окреме слово, так і словосполучення в називному відмінку множини. Наприклад:

Магістральні електровози

Вагони метрополітенів

В окремих випадках, коли слово не вживається в множині, то воно відображається в однині. Наприклад:

Міграція

Менеджмент персоналу

Також в словосполученнях іноді застосовуються будь-які відмінки.

Інверсія в КС майже не використовується (крім термінів зі словом «теорія»), бо пошук відбувається по кожному слову з назв, предметних рубрик, ключових слів тощо. Наприклад:

Ігор теорія

Ймовірностей теорія

Ніколи не застосовуються в КС терміни узагальнюючого характеру, такі як *ремонт, економіка, експлуатація тощо*, але в сполученні з іншими термінами вони знаходять своє відображення. Наприклад:

Ремонт вагонів

Економіка залізничного транспорту

Експлуатація електровозів

Користувачів (як студентів, так і викладачів та науковців) часто цікавить інформація саме в такому вигляді.

Також у словосполученнях ніколи не використовуються союзні слова, такі як ***і, в, та*** і ***ін***, а також вигуки, частини, прийменники. Єдиним порушенням цього правила являється термін. Наприклад:

«Взаємодія колій та рухомого складу».

Складні словосполучення вводяться через дефіс:

Вагони-ресторани

Еколого-економічна безпека

При конкретизації термінів, особливо тих, які стосуються переважно залізничної галузі, вони вказуються без уточнюючого слова. Може це й не зовсім вірно, але наші користувачі запитують конкретно загально прийнятий термін без уточнюючого слова і, само по собі ясно, що це назви вантажних вагонів. Наприклад:

Платформи

Хопери

Цифрові позначення застосовуються арабськими цифрами разом із буквами. Наприклад:

2 ТЕ 116

204 Ц

Також в Ключових словах наводяться аббревіатури та їх повна форма. Наприклад:

АСУЗТ

Автоматизовані системи управління залізничним транспортом

Власні імена, географічні назви, хронологічні підзаголовки вносяться до вкладки «Систематизація» в полі «Предметні рубрики». Наприклад:

Мости – Дніпропетровськ – ХХ ст.

Але в ключових словах ці терміни не формуються.

Проте імена власні без ініціалів автоматично відображаються в КС.

Обов'язково до КС включаємо терміни, які характеризують документ. Це так звані визначники форми. Наприклад:

Довідники

Електронний ресурс

Підручники

Кількість КС може бути різною: від двох термінів і більше, обмежень немає.

Вводяться ключові слова малими літерами і не скорочуються. Але якщо в подальшому використовувати словник, то терміни вже будуть відображатися прописними літерами.

Ключові слова не редагуються: помилки виявляють при користуванні словником КС і відповідно усуваються. Фахівці користуються словником постійно, щоб усунути різночитання, дотриматися однаковості, мінімізувати людський фактор при формуванні термінів.

Як показує аналіз запитів, користувачі дуже рідко вводять прості запити.

Якщо їм, наприклад, потрібно знайти «*Динаміку рухомого складу*», то й запит буде таким, а не «*Динаміка*» чи «*Рухомий склад*».

Необхідність детального розпису джерела з метою визначення ключових слів передбачає, перш за все, зручність користування Електронним каталогом та пов'язана зі специфікою бібліотеки галузевого навчального закладу (а не з недостатньою кваліфікацією бібліотекарів).

Електронний каталог є фактично відображенням всіх каталогів, і є системою баз даних.

Предметні рубрики займають важливе місце в системі пошуку. На них у науково-технічній бібліотеці нашого університету створений Авторитетний файл, але то вже інша тема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белов, В. А. Ключевые слова в структуре записи электронного каталога / В. А. Белов, Л. В. Никанова // Библиосфера. – 2013.– № 3. – С. 77–80. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/klyuchevye-slova-v-strukture-zapisi-elektronnogo-kataloga>.
2. ГОСТ 7-59-2003. Индексирование документов. Общие требования к систематизации и предметизации. Система стандартов по информации, библиотечному делу и издательскому делу. – Введ. 2004–01–01. – Минск, 2003. – 6 с.
3. Дніпропетровська центральна міська бібліотека. Електронний каталог [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://irbis.library.dp.ua:8080/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=UK&C21COM=F&I21DBN=EKNK&P21DBN=EKNK.
4. ДСТУ 2395-2395. Обстеження документа, встановлення його предмета та відбір індекса. Загальна методика. – Введ. 2000–11–27. – Київ : Держстандарт, 2000. – 12 с.
5. Козлова, Л. М. Методика формирования ключевых слов: взгляд на проблему [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.bla.by/public/conf_2/12_2003.pdf.
6. Методика составления ключевых слов для электронного каталога библиотеки ВГУ им. П. М. Машерова. – Витебск, 2003. – 13 с.
7. Формирование ключевых слов : метод. рек. / Днепропетр. обл. универс. б-ка. – Днепропетровск, 2008. – 6 с.
8. Ярмолюк, Р. С. Основні типи та джерела помилок у записах електронного каталогу [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/ISM/2010_689/35.pdf.

Лысенко А. Н.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Покровская Н. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

РОЛЬ И ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ СЛОВ В ЭЛЕКТРОННОМ КАТАЛОГЕ

В статье освещен личный опыт создания словаря ключевых слов в АБИС ИРБИС. Преимущество ключевых слов – в предметном поиске необходимой информации, а также в многоаспектности, максимально полном раскрытии содержания документа.

Ключевые слова: роль ключевых слов, методика составления ключевых слов, особенности составления ключевых слов, университетская библиотека, библиотека ДНУЖТ, личный опыт.

Lysenko A. M.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

Pokrovska N. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

ROLE AND FORMATION OF KEYWORDS IN THE ELECTRONIC CATALOG

The article highlights the personal experience of creating a dictionary of keywords in ALIS IRBIS. The advantage of keywords - in the subject search of the necessary information, as well as in multidimensionality, the fullest disclosure of the content of a document.

Keywords: role of keywords, compilation methods of keywords, particularities of keywords compilation, university library, library of DNURT, personal experience.

Лук'яненко В. В.

Київський національний університет культури і мистецтв,
Наукова бібліотека

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В статті розглядаються питання інформатизації та трансформації діяльності бібліотек вищих навчальних закладів України. Певну увагу приділено розгортанню процесів медіатизації інформаційного середовища та їх вплив на суспільство.

Ключові слова: інформатизація, трансформація, бібліотека, автоматизація, інновація.

Стрімкий розвиток інтернет-технологій та упровадження їх в усі сфери життя сприяють тому, що віртуальний простір охоплює дедалі більшу частину нашого життя. Сьогодні бібліотеки вишу, реалізуючи концепцію інформаційного суспільства, зберігаючи, обробляючи, поширюючи інформацію на традиційних і електронних носіях, займають ключову позицію серед постачальників інформаційних послуг. Сучасна бібліотека має володіти значними й різноманітними інформаційними ресурсами та засобами інформаційної взаємодії. Створення віртуального бібліотечного простору – це прояв поваги до користувачів і їх вибору, оскільки передбачає забезпечення максимального комфорту для відвідувачів при радикальному розширенні форм обслуговування, а якісно нова організація приміщень спонукає до роботи з різними видами інформації і сприяє її ефективності.

Бібліотечна практика підтверджує, що інформатизація бібліотек вищих навчальних закладів на сьогодні є процесом їхньої інтеграції в єдине інформаційно-освітнє середовище шляхом створення в них оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб реальних і потенційних членів освітньої спільноти на основі формування і використання різноманітних інформаційних ресурсів.

Розглядаючи сьогоднішній стан бібліотек вищів держави та стратегічні орієнтири їхнього подальшого розвитку, українські теоретики і практики бібліотечної справи відмічають, що важливими напрямками інформатизації, які обумовили розвиток технологій ресурсонакопичення, ресурсозбереження та ресурсовикористання в бібліотеках є:

- максимальне використання можливостей інформаційного моніторингу;
- формування у структурі книгозбірень електронних бібліотек;
- розвиток кооперації та координації бібліотек у створенні інформаційних продуктів та послуг;
- інтеграція бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування;
- організація ефективного доступу до світових інформаційно-бібліографічних ресурсів у режимі on-line;

– надання користувачам можливості навігації в інформаційних ресурсах за профілем ВНЗ;

– створення в локальних мережах ВНЗ єдиних комп'ютерних, телекомунікаційних, програмних технологій, які забезпечують єдині підходи до створення, зберігання та доступу до інформації.

Інноваційна діяльність бібліотек ВНЗ зазвичай починається з використання електронних ресурсів. Проекти зі створення цифрових електронних бібліотек, удосконалення бібліотечних Web-сайтів, придбання профільних БД, розширення сервісних послуг, урізноманітнення корпоративних проектів університетських бібліотек, впровадження нового рівня професійних комунікацій, виступаючи стратегічною лінією розвитку, підтверджують світову тенденцію – орієнтацію на обслуговування користувачів повними текстами в режимі віддаленого доступу.

Розгортання процесів медіатизації, актуальність соціокомунікаційної проблематики створюють певні умови формування єдиних підходів до визначення стратегій діяльності бібліотек у медіа-середовищі. У зв'язку з цим основними напрямками трансформації діяльності бібліотек є:

- створення цифрової бази загальнодоступних бібліотечних ресурсів;
- надання читачам широкого доступу до цифрових масивів, що існують за межами бібліотеки;
- забезпечення користувачам доступу до мережі Інтернет та їх кваліфіковане консультування під час пошуку інформації у віртуальному просторі;
- формування цілісної системи віддаленого обслуговування користувача; незалежно від місця його перебування та часу;
- орієнтація на створення персоніфікованих інформаційних продуктів та послуг;
- активна участь у соціальних мережах, створення неформальних професійних співтовариств;
- дослідження інформаційних потреб користувачів у медіасередовищі;
- заохочення активності користувачів та їх долучення до діяльності бібліотек;
- налагодження зворотного зв'язку з користувачами;
- залучення до взаємодії максимальної кількості суб'єктів інформаційного суспільства та налагодження системи соціального партнерства бібліотек.

Функціонування бібліотек у системі новітніх медіа – це реальна можливість не лише вижити, але й досягти успіху в інформаційну еру, зробивши активність у медіа-середовищі невід'ємною частиною своєї діяльності.

Нова сфера конкурентної боротьби бібліотек за місце в системі інформаційно-комунікаційних закладів та організацій – це не кількість виданої літератури, а якість наданої інформаційної продукції та послуг. І на цьому полі бібліотеки мають переваги перед комерційними інформаційними інтернет-службами, оскільки в океані безособової інформації в Інтернеті, за яку невідомо хто несе відповідальність, бібліотеки спрацьовують якісно і відповідально.

В бібліотеці КНУКіМ продовжується автоматизація технологічних процесів на базі програмного забезпечення «УФД/Бібліотека» (з 2012 р.). Наукова бібліотека пропонує

сьогодні своїм користувачам доступ до електронного каталогу через інтернет-сторінку бібліотеки, з можливістю попереднього замовлення документів; задоволення інформаційних потреб через службу віртуальної довідки; допомогу у виборі творів художньої літератури, які надійшли до бібліотеки, через рубрику «Радимо прочитати». З метою популяризації об'єктів нематеріальної культурної спадщини України створено інформаційно-бібліографічний ресурс «Нематеріальна культурна спадщина України», вже презентовано теми «Петриківський розпис»; «Косівська мальована кераміка»; «Кролевецькі ткани рушники». Створено сторінки бібліотеки в соціальних мережах (Vк та Facebook), канал на відеохостингу Youtube, для залучення користувачів до діяльності бібліотеки.

Автоматизація та комп'ютеризація – це процеси, які впливають на всі сфери життєдіяльності бібліотеки, в тому числі й внутрішньо бібліотечні (облік, формування фондів, каталогізація і т. ін.).

Ми ще не відмовились від паперових форм ведення документації та каталогів, отже працюємо в двох паралельних варіантах – за «старими» та новими технологіями, що ускладнює роботу бібліотеки.

Проблеми, які постають перед бібліотекою КНУКіМ в процесі запровадження інформаційних технологій є загальними і не новими для всіх бібліотек України:

- формування фондів електронними документами.
- питання довгострокового зберігання електронних документів та можливості їх довготривалого використання.
- реформування й вдосконалення статистичних показників роботи книгозбірні, статистичного обліку користувачів, котрим надаються послуги віддаленого доступу.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, ще раз хочеться наголосити на нагальній потребі вирішення ряду питань для полегшення створення електронних бібліотек. Це внесення змін до Закону «Про обов'язковий примірник документів» стосовно комплектування бібліотек; удосконалення авторського права в частині використання видань бібліотеками; забезпечення однієї точки доступу (електронного депозитарію) до електронних видань країни на базі єдиної загальноновизнаної установи.

Проте найголовніший висновок: інформатизація суспільства не змінила суть бібліотеки – систематизатор людських знань, і визначальною умовою систематизації, точніше її основою, є бібліотечна селекція документів – гарант оперативності та якості бібліотечного обслуговування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айвазян, О. Б. Електронна бібліотечна система: проблеми обліку [Електронний ресурс] / О. Б. Айвазян ; Наук. б-ка Хмельниц. нац. ун-ту // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства». – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2015-5/konf-2015-5.pdf. – Назва з екрана.
2. Аліфіренко, І. Електронна бібліотека Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка / І. Аліфіренко // Бібліотечна планета. – 2015. – № 3. – С. 27–29.

3. Колесникова, Т. О. Етапи інформатизації бібліотек вищої школи України і США: порівняльна характеристика [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/bdil/2010_4/8.pdf. – Назва з екрана.
4. Колесникова, Т. Розвиток комунікаційних моделей бібліотек вищих навчальних закладів / Т. Колесникова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 3. – С. 29–30, 34.
5. Мар'їна, О. Ю. Інформатизація бібліотек України: стратегії опанування медіа простору [Електронний ресурс] / О. Ю. Мар'їна // Вісник Харківської державної академії культури. – Харків, 2012. – Вип. 37. – Режим доступу: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v37/v37-2-04.pdf>. – Назва з екрана.
6. Петров, В. Перспективи використання оптичних носіїв для зберігання цифрових електронних ресурсів / В. Петров // Бібліотечна планета. – 2015. – № 1. – С. 18–20.

Лукьяненко В. В.

Київський національний університет культури і мистецтв, Научна бібліотека

**ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВА И ТРАНСФОРМАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
БИБЛИОТЕК ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

В статье рассматриваются вопросы информатизации и трансформации деятельности библиотек высших учебных заведений Украины. Определенное внимание уделено развертыванию процессов медиатизации информационной среды и их влияние на общество.

Ключевые слова: информатизация, трансформация, библиотека, автоматизация, инновация.

Lukjanenko V. V.

Kyiv National University of Culture and Arts, Scientific Library

**INFORMATION SOCIETY AND TRANSFORMATION ACTIVITIES OF LIBRARIES
OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

The article deals with the transformation of information and libraries of higher educational institutions of Ukraine. Some attention is given to the deployment process mediatization information environment and their impact on society.

Keywords: informatization, transformation, library automation, innovation.

Лучка Л. М.

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара,
Наукова бібліотека

РОЛЬ БІБЛІОТЕК У КНИГОВИДАВНИЧОМУ ПРОСТОРИ КАТЕРИНОСЛАВЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Визначено місце та роль видавничих закладів, книгарень у формуванні та розвитку бібліотечних осередків різного підпорядкування. Проаналізовано склад книжкової продукції за тематико-мовними ознаками. Виявлено основні напрямки процесу комплектування бібліотек та особливості змістовного поповнення фондів зібрань краю.

Ключові слова: видавництва, книгарні, бібліотечні осередки, українські видання, Катеринославська губернія.

Предметом даного дослідження стало вивчення процесу створення, розвитку та взаємодії трьох важливих складових науково-культурного потенціалу суспільства. Тема історії видавництва та книгарень у регіональному вимірі є малодослідженою і потребує підвищеної уваги науковців. Тому ця розвідка є спробою висвітлити невідомі до цього часу сторінки історії бібліотечної справи та книговидавництва Катеринославської губернії.

Бібліотеки Катеринославщини відігравали важливу роль у розповсюдженні книг та поширенні знань серед громадськості на регіональному рівні. Розвиток та діяльність бібліотек тісно пов'язано з видавництвами і книжковими крамницями, які є постачальниками книжкової продукції й центрами розповсюдження літератури. Вагому роль у формуванні бібліотечних фондів та якісному задоволенні читацьких запитів губернії відігравали типо-літографії державного рівня та приватних осіб (Губернського правління, Л.І. Сатановського, М.С. Копилова, Л.М. Ротенберга). До 1917 р. бібліотеки міста отримували «Памятные книжки и адрес-календари», які друкувалися по всій території Російської імперії і розповсюджувалися губернським статистичним комітетом та губернським правлінням. За структурою пам'ятні книжки можна віднести до адміністративного довідника, статистичного звіту та огляду губернії. За словником німецьких видавців ХІХ ст. Ф.А. Брокгауза та І.А. Ефрона, пам'ятна книжка містить статті з історії, географії, статистики, етнографії, флори та фауни певного краю. Наукову цінність вони мають, тому що друкувалися невеликими накладками. Дослідницький інтерес викликає рекламний відділ пам'ятних книжок, матеріали якого допомагають виявити фактичний матеріал на губернському рівні [10, с. 675].

У Катеринославській губернії відомими є сім «Памятных книжек и адрес-календарей», які виходили за різні роки (1864-1917 рр.) Довідкові книжки містили інформацію стосовно різних державних, громадських, приватних підприємств, а також про розвиток науки, культури, освіти, благодійницької діяльності регіону. У виданнях Комітету та Губернського правління подаються переліки навчальних закладів,

книгозбірень, бібліотек, книжкових крамниць тощо. Наукову цінність має останній «Екатеринославский адрес-календарь на 1917 г.». За своїм змістом джерело є унікальним і достатньо наповненим статистичними матеріалами та оглядом подій з січня по липень 1917 р. Важливою є інформація щодо скрутного стану бібліотек навчальних закладів, які у 1917 р. нова влада почала закривати. Незважаючи на зміни назв «Памятных книжек и адрес-календарей» у різні часи, що було притаманне для багатьох губерній Російської імперії, губернські видання залишаються ґрунтовними регіональними джерелами з поглибленого вивчення історико-культурної спадщини краю [1, с. 10; 3, с. 33].

Видавництво та фото-літографія Л.І. Сатановського розміщувалась на Катерининському проспекті (сучасна назва – пр. Д.І. Яворницького). Власник підтримував міцні стосунки з Товариством попечительства про поліпшення умов побуту учнів у початкових училищах губернії. Друкарня мала великий вибір шрифтів, книжкових прикрас та кращі літографічні каміння. Для читачів заклад пропонував місцеві видання, брошури популярного змісту вартістю 0,05 коп. Катеринославський діяч М.С. Копилов утримував друкарню у власному будинку за підтримки земства. У 1910 р. з метою витонченого оформлення книжкової продукції друкарня придбала новітню для того часу набірну машину «Монолейн». Як зазначається, вартість послуг була поміркована. У друкарні М. С. Копилова видавав власні книги О.Г. Авчинніков, підполковник у відставці, член Міської думи, член Військово-історичного та Катеринославського наукового товариства. Відомими є його книги, що збереглися до нашого часу: «Друг бедных», «Япония: военно-географический очерк», «Памяти графа Ф.Э. Келлера». Зазначені видання затверджені Вченим комітетом Міністерства народної освіти. Місцеві видання здобули популярність серед громадського населення Катеринославщини і на початку ХХ ст. отримали відзнаки на виставках у вигляді золотої та чотирьох срібних медалей [1, с. 11; 9, укл. XIV-XV].

У 1910-х рр. в Катеринославі діяло видавництво Л.М. Ротенберга, яке стало відомим підготовкою видань до 100-річного ювілею Т.Г. Шевченка. До наших часів збереглося розкішне видання «Повний збірник творів Т. Шевченка» за редакцією українського історика Д.І. Дорошенка (1914 р.). Книга налічує понад 700 сторінок друку, малюнки художника Б.В. Смірнова, який з 1905 р. мешкав в Україні та подорожував Півднем Росії. Увагу дослідників привертає міткалева оправа, тиснена золотом. Члени осередку планували видати окремим томом листування та щоденник українського поета, а також твори деяких українських класиків. Цей проект не був втілений в життя з причини Першої світової війни та від'їзду з міста редактора Д.І. Дорошенка. З 1911 р. у місті працювало «Українське видавництво», мета якого полягала у друкуванні та розповсюдженні української літератури в цензурних умовах [6, с. 61-62].

Видавництва тісно співпрацювали з книжковими крамницями, які відігравали помітну роль у розповсюдженні та популяризації новітньої для того часу літератури. Саме книгарні слугували ланкою, що поєднувала літературні джерела з читачем, читача з бібліотечними осередками шляхом придбання або купівлі книг та журналів. У середині ХІХ ст. в Катеринославі був відомим кабінет для читання та книгарня «А.А. Смирдин и К» катеринославського чиновника «Приказа общественного призрения», за походженням

німця В.П. Ульмана. Близько 30 років книжкова крамниця та бібліотека підпорядковувались В.П. Ульману та розміщувалась у центрі міста (зараз – вул. Січових Стрільців). У 1889 р. книгозібрання В. Ульмана поповнило фонд Катеринославської міської громадської бібліотеки [5, с. 29].

У другій половині XIX ст. з історії книжкової справи відомою була катеринославська родина Єгорових. Громадський діяч О.І. Єгоров утримував книгарню, яка мала невеличкі за обсягом українські книжки для народу, зокрема художні твори А. Кашенка, казки І. Манжури, власні твори. У той час значного поширення та зацікавленості серед населення вони не мали, тому заклад проіснував недовго. Культурно-освітня діячка Катеринослава С.В. Єгорова продовжила справу свого чоловіка. С.В. Єгорова походила з відомого катеринославського роду Бабенків, була донькою губернського секретаря. Педагогічну освіту отримала в Катеринославській Маріїнській жіночій гімназії.

У другій половині XIX ст. з ім'ям С.В. Єгорової пов'язана історія приватної бібліотеки та книжкової крамниці, які розташовувались на Катерининському проспекті, у будинку П. Штейна. Власниця книжкової крамниці пропонувала великий вибір дитячих книжок вітчизняних та іноземних видавців. Вартість книжок була номінальною. Глибокий підхід діячки до відбору книг і періодичних видань сприяв формуванню потрібних та корисних зібрань. Увагу привертала ґрунтовні праці та чудово ілюстровані видання з природознавства й географії, які вона замовляла у різних видавництвах. Продукція з її крамниці мали високий рівень друкарського оформлення. З історії відомо, що осередок С.В. Єгорової проіснував до кінця XIX ст. Книги з печаткою «Библиотека для чтения и книжный магазин С.В. Егоровой в Екатеринославе» зберігаються у Науковій бібліотеці ДНУ ім. О. Гончара (6 прим.) [6, с. 58].

Наприкінці XIX ст. видавничу діяльність розпочав В.Є. Алексеев. Для українського читача він уклав «Каталог малорусских книг магазина В.Е. Алексеева», що містив інформацію про друковану українську художню літературу XIX ст. Перші видання були підготовлені російською та українською мовами. Цікавими є відомості про отримання у 1892/1893 рр. дозволу Київської цензури на друк творів місцевого письменника І. Манжури, присвячених історії, фольклору та народній творчості українського народу. На початку XX ст. бібліотечні осередки Катеринославської губернії комплектувались через дві крамниці В.Є. Алексеева, які пропонували відвідувачам різноманітну літературу для народних шкіл та дитячого читання. Зазначимо, що власник продавав книги, затвержені Вченою радою Міністерства народної освіти. Значну увагу приділяв зовнішньому вигляду та оформленню, зокрема міцній палітурці. Книжкова продукція видавця мала печатку з назвою «Книжный магазин В.Е. Алексеева в Екатеринославе» [9, укл. XXVI].

На початку XX ст. книгарня комісонера дирекції народних училищ Катеринославської губернії Й.В. Шафермана мала широкий вибір новітніх видань з усіх галузей знань, перевага віддавалася педагогіці та художній літературі (белетристика). Зі спогадів місцевого діяча В. Машукова відомо, що книжкова крамниця Й.В. Шафермана відносилась до найкращих в Катеринославі щодо вибору нових надходжень літератури.

Відділ рідкісних видань Наукової бібліотеки ДНУ ім. О. Гончара зберігає вісім примірників книг з особистою печаткою Й.В. Шафермана [7, с. 28; 8, укл. VI].

У процесах комплектування наукових та спеціальних бібліотек Катеринославщини допомагала книжкова крамниця А.Л. Вільнянського та А.М. Ревзона, яка пропонувала для читання іноземні книги. Найбільший вибір мали німецькі та польські видання. Серед джерел комплектування бібліотечних фондів Катеринославщини окреме місце посідав губернський книжковий склад, який купував книги для бібліотек сільської місцевості за цінами нижчими ніж у місті. Важливе місце у процесах комплектування земського бібліотечного зібрання губернії посідав оптовий книжковий склад Л.С. Гінзбурга (сучасна – вул. Старокозацька). Склад реалізовував книги різних видавництв, що надходили до міста щоденно. Керівник закладу пропонував бібліотекам знижки за купівлю великих партій книг та здійснення передоплати сучасних журналів. Бібліотеки мали можливість отримати підручники, класичну літературу та перекладні твори [8; 9; 10, укл. XIV].

Різноманітною була діяльність книжкової крамниці «Слово» (сучасна – вул. Шевченка). Власники замовляли українські книжки, ілюстративний матеріал, зокрема портрети українських письменників та громадських діячів, здійснювали передоплату української періодики. Не залишалось поза увагою керівництва дитяче населення, якому пропонували дешеві за вартістю (0,01 коп.) казки українського письменника І.Я. Франка. Вартість цілої бібліотеки дитячих казок становила 0, 08 коп. Книгарня тісно співпрацювала з товариством «Просвіти» [2, с. 324-327].

На початку ХХ ст. вагомий внесок у культурно-освітній розвиток губернії зробили жінки – активні діячі жіночого руху Російської імперії. Вони виступали ініціаторами відкриття багатьох культурно-освітніх закладів, дитячих гуртків, бібліотек. Серед них були представники дворянства, дружини та доньки міських і земських діячів краю. Нашу увагу привернули жінки, що опікувалися розвитком книжкової справи на користь бібліотечного процвітання. У 1900-х рр. в Катеринославі активно діяла книгарня В.Е. Журавської, яка пропонувала населенню нову політичну, філософську та художню літературу. Крамниця викликала підвищений інтерес серед населення, про що свідчить кількість відвідувачів. З невеличкої читальної зали осередок за короткий час перетворився на значну бібліотеку, яка стала місцем зборів гуртків та сприяла розповсюдженню політичної літератури в губернії.. У 1913 р. М.К. Лозинська за допомогою власної крамниці звертала увагу населення на україномовні дитячі видання та новинки української літератури. Педагог за фахом, вона брала активну участь у діяльності бібліотечної комісії. До її послуг входило пошук та виконання читацьких запитів першої дитячої бібліотеки міста [4, с. 15].

Таким чином, бібліотеки, видавництва, книжкові крамниці залишили помітний слід у формуванні культурного простору Катеринославської губернії другої половини ХІХ – на початку ХХ ст. Як потужні складові суспільного розвитку, культурно-освітні та видавничі заклади сприяли розповсюдженню книжкової продукції та поширенню читацького загалу серед різних верств населення. Історія бібліотечних осередків дає можливість простежити процеси створення та актуальність української книги, вивчати видавничу діяльність друкарень, відтворити еволюцію тематики книжкової спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абросимова, С. В. Історія Катеринослава на сторінках видань Губернського статистичного комітету / С. В. Абросимова // Грані. – 2001. – № 3. – С. 9-11.
2. Бібліотека Катеринославської «Просвіти» // Дніпрові хвилі. – 1913. – № 21–22. – С. 324–327.
3. Катеринославський адрес-календарь на 1917 г. – Катеринослав, 1916.
4. Книгарня М. К. Лозинської // Дніпрові хвилі. – 1913. – № 1. – С. 15.
5. Лазебник, В. И. «Своим существованием библиотека обязана господину Ульману...» / В. И. Лазебник // Обласна універсальна наукова бібліотека – інформаційно-ресурсний центр регіону: історичні аспекти і сучасність : матеріали обл. міжвід. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 28–33.
6. Лисиченко, Д. Короткий огляд української видавничої діяльності, преси та книготоргівлі на колишній Катеринославщині / Д. Лисиченко // Бібл. вісті. – 1930. – № 2.– С. 57-69.
7. Машуков, В. Воспоминания об Екатеринославе за последние 23 года его существования (1887-1910 гг.) / В. Машуков. – Катеринослав, 1910.
8. Памятная книжка и адрес-календарь Екатеринославской губернии на 1895 г. / под. ред. Я. Г. Гололобова. – Катеринослав, 1894.
9. Приднепровье : календарь-ежегодник / А. Г. Авчинников. – Катеринослав, 1910.
10. Энциклопедический словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона. Т. XXIIа. – СПб, 1897.

Лучка Л. Н.

Днепропетровский национальный университет им. О. Гончара, Научная библиотека

РОЛЬ БИБЛИОТЕК В КНИГОИЗДАТЕЛЬСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ КАТЕРИНОСЛАВЩИНЫ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX – В НАЧАЛЕ XX ВВ.

Определено место и роль издательских учреждений, книжных магазинов в формировании и развитии библиотечных центров разного подчинения. Проанализирован состав книжной продукции по тематико-языковым признакам. Выявлены основные направления процесса комплектования библиотек и особенности пополнения фондовых собраний края.

Ключевые слова: издательства, книжные магазины, библиотечные центры, украинские издания, Екатеринославская губерния.

Luchka L. M.

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Scientific Library

THE ROLE OF LIBRARIES IN PUBLISHING OF KATERINOSLAV IN THE SECONDHALF OF THE 19th – THE BEGINNING OF THE 20th CENTURIES

The author of the article defines the importance of publishing houses and book shops in formation of libraries. Book composition according to subjects and languages is analyzed. Ways of book acquisition are revealed. Content features are shown.

Key words: publishing houses, book shops, libraries, Ukrainian editions, Katerinoslav Province.

Макеєва І. І.

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара,
Наукова бібліотека

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРЕНІНГІВ В ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ БІБЛІОТЕК

Проаналізовано поняття "психологічний тренінг". Представлено досвід його застосування в системі підвищення кваліфікації співробітників Наукової бібліотеки Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Ключові слова: психологічний тренінг, підвищення кваліфікації бібліотекарів, бібліотека вищого навчального закладу.

Останні двадцять років ХХ століття, з точки зору психології, виділяються тим, що практична психологія з кожним роком усе ширше використовує групові форми роботи, серед яких особливе місце займають тренінги. Вони є найбільш динамічними в розвитку методології та методів соціальної психології. Своєю ефективністю, конфіденційністю, внутрішньою відкритістю, психологічною атмосферою, індивідуальною й груповою рефлексією та іншими явищами тренінг приваблює всіх його учасників і зацікавлює тих, хто не брав у ньому участі.

Мета цієї публікації – проаналізувати місце і значення психологічного тренінгу в системі підвищення кваліфікації співробітників бібліотек ВНЗ. Стаття написана з досвіду застосування психологічного тренінгу в системі підвищення кваліфікації співробітників Наукової бібліотеки Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Психологічний тренінг (ПТ) спрямований на розвиток особистості, формування комунікативних умінь та навичок, засвоєння прийомів міжособистісної взаємодії. Саме ПТ є найперспективнішим методом психолого-педагогічної підготовки фахівців різних галузей, особливо тих, хто пов'язаний з різноманітними людськими контактами. Психологічний тренінг – метод, що дає змогу активізувати процес навчання, у вітчизняній психології та педагогіці його зараховують до активних методів навчання. Сьогодні не існує загальноприйнятого визначення поняття "тренінг", що приводить до розширеного тлумачення методу і позначення цим терміном різних прийомів, форм, способів і засобів, що використовуються у процесі викладання.

Термін "тренінг" (англ. train, training) має такі визначення: навчання, виховання, тренування, дресирування. Звідси й неоднорідність наукових визначень тренінгу. Тренінг визначається і як спосіб перепрограмування наявної в людини моделі керування поведінкою і діяльністю. Є також визначення тренінгу як частини планової активності організації, спрямованої на набуття професійних знань і умінь [7, 8]. У вітчизняній психології, як уже зазначалося, поширені визначення тренінгу як одного з активних методів навчання. В. Васютинський розглядає його як засіб розвитку компетентності в

спілкуванні, засіб психологічного впливу, Є. Ільїн – як метод активного соціально-психологічного навчання, а також комплексний соціально-дидактичний напрям [2, 4].

Головні завдання ПТ такі: розвиток особистості; підвищення соціально-психологічної компетентності фахівців; формування установки на значимі зміни у своєму житті й житті оточуючих людей; стимулювання адекватного і найповнішого пізнання себе й інших людей; корекція особистісних рис і вмінь, усунення бар'єрів, що заважають реальним продуктивним діям; оволодіння прийомами міжособистісної взаємодії з метою підвищення її ефективності. Під час тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку та розв'язання проблеми, заради якої вона зібралася. Як правило, учасники в захваті від тренінгових методів, тому що ці методи роблять процес навчання цікавим, не обтяжливим.

Відомий фахівець з активних методів навчання К. Фоппель зазначає: "Термін "тренінг" повинен використовуватися не для позначення методів навчання, а для позначення методів розвитку здібностей до навчання або оволодіння будь-яким складним видом діяльності, зокрема спілкуванням" [8, с. 89]. В. Большаков дає робоче визначення тренінгу: "Груповий психологічний тренінг є сукупністю активних методів практичної психології, які використовуються для формування навичок самопізнання й саморозвитку. При цьому тренінгові методи можуть використовуватися як у рамках клінічної психотерапії при лікуванні неврозів, алкоголізму і соматичних захворювань, так і в роботі з психічно здоровими людьми, які мають психологічні проблеми, щоб надати їм допомогу в саморозвитку" [1, с. 21]. З точки зору практичної психології, автор розглядає тренінг як метод пізнання й саморозвитку особистості.

С. Макшанов розуміє поняття "тренінг" як "спосіб перепрограмування наявної у людини моделі управління своєю поведінкою й діяльністю". Тренінг визначається як процес створення нових функціональних утворень (або розвиток уже існуючих), які керують поведінкою, або як "група методів розвитку здібностей до навчання й оволодіння будь-яким складним видом діяльності" [6, с. 81]. Роль тренінгу особливо підвищується, коли йдеться про безперервну освіту дорослих. Як підкреслює Ю. Кулюткін, саме тут спостерігається необхідність проблемної побудови змісту освіти, яка базується на відтворенні (моделюванні, імітації) в навчанні типових практичних ситуацій, які характерні для реальної дійсності. Окрім того, у тренінгу врахована ще одна характерна тенденція освіти дорослих – зацікавленість у розвитку навичок групової роботи, що відрізняється від традиційних форм лекційно-семінарських занять [5].

На відміну від традиційних методів навчання, психологічний тренінг спрямований передусім на:

- розвиток особистості;
- формування ефективних комунікативних умінь;
- засвоєння навичок як ділового, так і неформального спілкування;
- формування впевненості в собі та зниження тривожності у спілкуванні;
- стійку мотивацію до саморозвитку.

Безумовно, успішність проведення тренінгу і навчання залежать від багатьох факторів. Одна з найважливіших умов ефективності тренінгу – прагнення учасника до самовдосконалення, активність, відкритість, бажання оптимізувати власну психологічну

компетентність. Особлива умова успішності проведення психологічного тренінгу спілкування – рівень знань та вмінь психолога-тренера. До тренера групи висувуються високі вимоги як до фахівця та особистості. Лише професійно компетентний у галузі тренінгової роботи спеціаліст має право проводити роботу у тренінговій групі.

На нашу думку, для більшої продуктивності власне процесу підвищення кваліфікації необхідне залучення психологів до бібліотечних колективів з метою проведення спеціальних тренінгів із розвитку впевненості фахівців у собі, їхнього творчого потенціалу, тренінгів саморегуляції тощо.

З 10 листопада по 10 грудня 2016 р. психологами психологічної служби ДНУ імені Олеся Гончара було проведено 12 занять зі співробітниками Наукової бібліотеки (загальна кількість осіб, які брали участь – 27).

Програми занять:

1. Інтерактивні технології у роботі бібліотекаря.
2. Роль емоційного інтелекту у роботі бібліотекаря.
3. Засоби вирішення конфліктів у міжособистісній взаємодії.
4. Сучасні техніки саморегуляції психічних станів.

Організуючи цикли тренінгових занять для фахівців бібліотеки, ми виходили з того, що людина як суб'єкт змін може, усвідомлено роблячи вибір, здійснювати навмисні зміни в собі і своєму оточенні. Тренінгові групи, зазвичай, нечисленні, тому учасники за сприяння ведучого-психолога інтенсивно спілкувались, орієнтуючись на надання допомоги кожному у вирішенні різноманітних психологічних проблем і в самовдосконаленні (розвитку самосвідомості).

У ході тренінгів значно розвивались професійні знання та навички, підвищувалась творча продуктивність, поглиблювались і розширювались способи самоактуалізації, удосконалювалась соціально-психологічна компетентність у спілкуванні, застосовувались нові, ефективніші засоби спілкування і поведінки, техніка володіння собою і точного розуміння інших людей, що включала:

- розвиток гнучкості прийомів і способів поведінки, формування активної установки на спілкування;
- підвищення соціально-психологічної компетентності в спілкуванні;
- зняття психологічних бар'єрів, звільнення від стереотипів;
- уміння говорити і слухати, проявляти гнучкість у спілкуванні (спілкуватися з іншою людиною як з партнером);
- розширення особистісного інструментарію;
- уміння орієнтуватися у стресових і конфліктних ситуаціях;
- оволодіння діагностикою та способами сприйняття себе та інших;
- формування навичок аналізу та самоаналізу в ситуаціях міжособистісного спілкування;
- розуміння механізмів та структури соціальної взаємодії [3].

У тренінгу широко використовуються методи, спрямовані на стимуляцію взаємодії учасників. Усі вони об'єднуються під назвою «інтерактивні техніки» і забезпечують співпрацю та власну активність учасників під час динамічного навчального процесу. Мета тренінгової роботи зі співробітниками Наукової бібліотеки ДНУ – оптимізація соціально-психологічної компетентності в різних системах комунікації. Під соціально-

психологічною компетентністю ми розуміємо здатність ефективно взаємодіяти з оточуючими людьми в системі міжособистісних відносин. Конкретніше – вміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях, правильно визначати особистісні риси та емоційні стани інших людей, обирати адекватні засоби поведінки з ними і реалізовувати ці способи в процесі спілкування. Програмно-цільову спрямованість наших тренінгів ми розглядаємо як систему навчання бібліотечних кадрів.

Підсумовуючи проведену роботу, можна відзначити, що поставлені перед заняттям завдання виконано – співробітники бібліотеки: ознайомились зі стратегіями поведінки у конфліктних ситуаціях, позитивними та негативними аспектами кожної стратегії; обговорили власний досвід поведінки у конфліктах; відпрацювали навички знаходження спільної мови з партнером по спілкуванню, активного слухання, обговорили труднощі взаєморозуміння; вдосконалили навички емоційної саморегуляції, розширили репертуар можливих способів подолання негативних емоцій та стану напруги.

Висновки. Основна мета всіх занять – забезпечення психологічної підтримки та сприяння повноцінному особистісному й інтелектуальному становленню співробітників бібліотеки ВНЗ. За допомогою тренінгових ігор та вправ активізуються пізнавальні процеси, творче мислення, комунікативні навички та вміння взаємодіяти в групі. Тренінгова та консультативна робота психологів сприяє створенню розвиваючого середовища, параметрами такої діяльності є: індивідуально орієнтований підхід, збагачення змісту, збалансовані методики, ігрове навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большаков, В. Ю. Психотренинг: Социодинамика. Упражнения. Игры / В. Ю. Большаков. – СПб. : Соц.-психол. центр, 2006. – 290 с.
2. Васютинський, В. О. Методичні рекомендації і проведення тренінгу / В. О. Васютинський. – К. : Міленіум, 2009. – 36 с.
3. Гордеева, В. А. Социально-психологический тренинг / В. А. Гордеева // Библиотека. – 2004. – № 1. – С. 66-67.
4. Ильин, Е. П. Психология общения и межличностных отношений / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2011. – 576 с.
5. Кулюткин, Ю. Н. Психология обучения взрослых / Ю. Н. Кулюткин. – М. : Просвещение, 2005. – 145 с.
6. Макшанов, С. И. Психология тренинга: теория, методология, практика / С. И. Макшанов. – СПб. : Образование, 2007. – 214 с.
7. Мороз, Л. Основы професійно-психологічного тренінгу : навч. посіб. / Л. Мороз. – Київ : Паливода А. В., 2004. – 130 с.
8. Фоппель, К. Психологические группы: рабочие материалы для ведущего: практическое пособие / К. Фоппель. – М. : Генезис, 2000. – 256 с.

Макеева И. И.

Днепропетровский национальный университета им. О. Гончара, Научная библиотека

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ТРЕНИНГОВ В ПОВЫШЕНИИ КВАЛИФИКАЦИИ СОТРУДНИКОВ БИБЛИОТЕК

Проанализировано понятие "психологический тренинг". Представлен опыт его использования в системе повышения квалификации сотрудников Научной библиотеки Днепропетровского национального университета имени Олеса Гончара.

Ключевые слова: психологический тренинг, повышение квалификации библиотекарей, библиотека высшего учебного заведения.

Makeeva I. I.

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Scientific Library

USE OF PSYCHOLOGICAL TRAINING IN PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF LIBRARY STAFF

The concept of psychological training is analyzed in this paper. The experience of its using in the system of professional development of Scientific Library personnel of Oles Honchar Dnipropetrovsk National University is presented.

Keywords: psychological training, training of librarians, the library of the higher education institution.

Матвеева Е. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

ЧТО ЧИТАТЬ БИБЛИОТЕКАРЮ?

Рассмотрены статьи библиотечной тематики за последние 5 лет, включенные в базу данных «Core Collection» на платформе Web of Science. С помощью встроенных инструментов этого ресурса, определены наиболее рейтинговые журналы открытого доступа, индексируемые в данной БД и публикующие статьи по теме «Information Science Library Science».

Ключевые слова: профессиональная подготовка, журнал, открытый доступ, Web of Science, библиометрия, импакт-фактор, квартиль.

Различные изменения, связанные с успехами в области информационных технологий, повлияли на методы работы специалистов в области информационных и коммуникационных наук [6]. Для библиотечной профессии (как одной из наиболее динамично изменяющихся) важное значение имеет возможность обеспечения непрерывности профессионального образования, профессиональной подготовки в соответствии с современными требованиями конкурентной среды [5].

Так, в настоящий момент профиль компетентности современного библиотекаря университетской библиотеки предполагает не только наличие навыков ориентации в многочисленных и многопрофильных базах данных научной информации, но и проведение библио- и наукометрических исследований по отраслевым тематикам. Опыт проведения таких исследований научно-технической библиотекой Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна представлен в нескольких публикациях [3, 4].

Для приобретения и поддержания высокого уровня квалификации, необходимо постоянное знакомство с профессиональной прессой, но по объективным причинам украинским библиотекарям зачастую трудно получить доступ к современным печатным изданиям, особенно выходящим за рубежом. В то же время все более широко распространяющаяся политика открытого доступа к научным публикациям дает возможность знакомиться с огромным количеством электронных ресурсов по библиотечной тематике. Так в БД DOAJ включено в настоящее время 117 журналов, публикующих материалы по теме «Bibliography. Library science. Information resources». Более того, согласно исследованию, проведенному Holly Mercer, библиотекари в среднем чаще размещают свои статьи в открытом доступе, чем это делают исследователи в других отраслях [7]. Поэтому количество электронной информации по библиотечным и смежным областям знания будет расти темпами, значительно превышающими возможности её полного освоения человеком.

В связи с этим представляет интерес ответ на вопрос о том, какие из журналов открытого доступа, публикующие статьи библиотечной тематики, являются наиболее авторитетными и цитируемыми, на какие из них следует обратить наиболее пристальное внимание.

Мы попытались разобраться в этом, пользуясь тестовым доступом к платформе Web of Science и её встроенными возможностями поиска и анализа библиографической информации, учета взаимного цитирования публикаций [1].

Изучалась выборка статей в категории «INFORMATION SCIENCE LIBRARY SCIENCE» за последние 5 лет (с 2011 г. по 2015 г. включительно) (рис. 1).

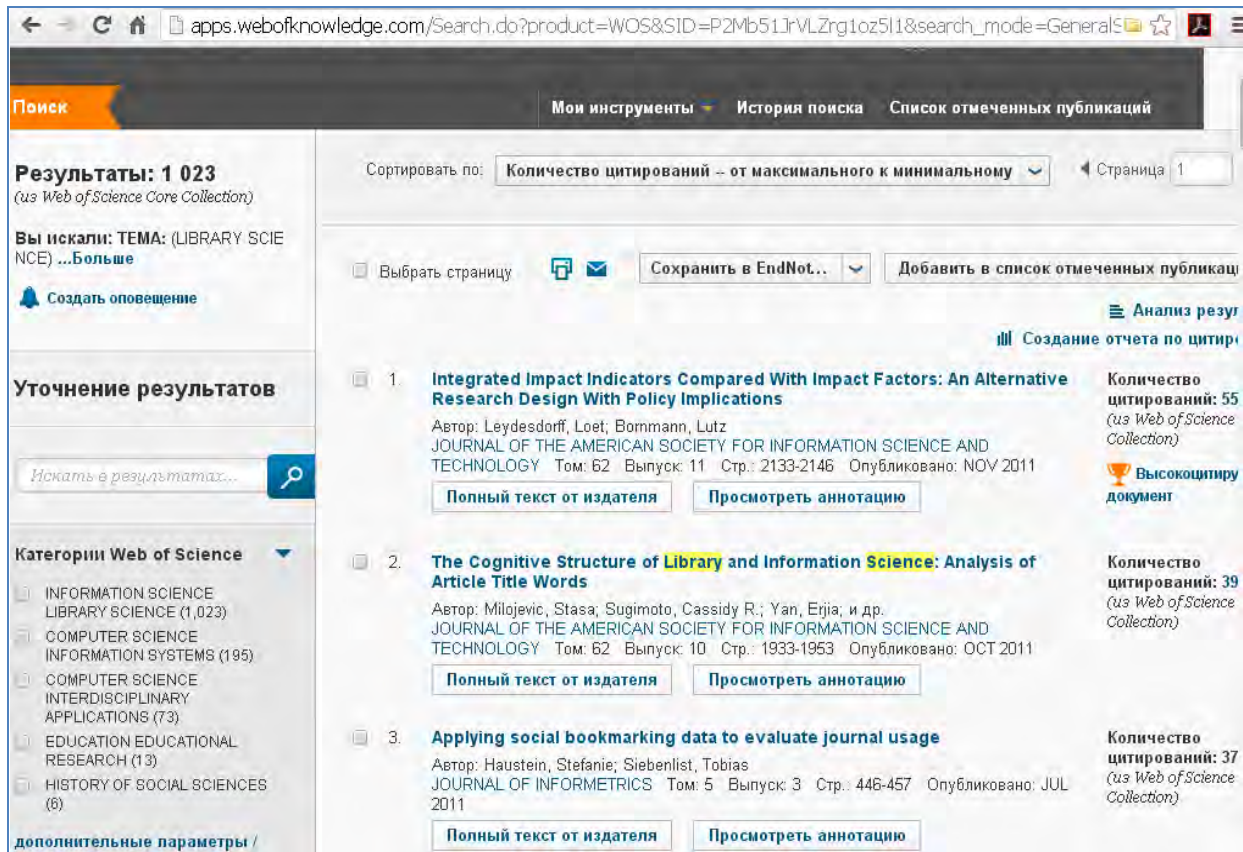

Рис. 1. Выборка статей в категории «Information Science Library Science» за последние 5 лет

Таких в БД «Core Collection» было найдено 1023, и напечатаны они в 131 журнале. Из этих статей в открытом доступе находятся 183 (17,9%). Среди журналов, в которых публиковались статьи библиотечной тематики, журналами открытого доступа являются 15, что составляет 11,5% (рис. 2).

Field: Source Titles	Record Count	% of 183
JOURNAL OF THE MEDICAL LIBRARY ASSOCIATION	52	28.415 %
INFORMATION RESEARCH AN INTERNATIONAL ELECTRONIC JOURNAL	36	19.672 %
INVESTIGACION BIBLIOTECOLOGICA	21	11.475 %
COLLEGE RESEARCH LIBRARIES	20	10.929 %
QUALITATIVE QUANTITATIVE METHODS IN LIBRARIES	13	7.104 %
TRANSINFORMACAO	10	5.464 %
REVISTA ESPANOLA DE DOCUMENTACION CIENTIFICA	9	4.918 %
PERSPECTIVAS EM CIENCIA DA INFORMACAO	7	3.825 %
EVIDENCE BASED LIBRARY AND INFORMATION PRACTICE	4	2.186 %
INFORMATION TECHNOLOGY AND LIBRARIES	4	2.186 %
JOURNAL OF THE CANADIAN HEALTH LIBRARIES ASSOCIATION PUBLICATIONS	2	1.093 %
BIBLIOS REVISTA DE BIBLIOTECOLOGIA Y CIENCIAS DE LA INFORMACION	1	0.546 %
CUADERNOS DE DOCUMENTACION MULTIMEDIA	1	0.546 %
TURKISH LIBRARIANSHIP	1	0.546 %

Рис. 2. Журналы открытого доступа, в которых публиковались статьи библиотечной тематики

Суммарное количество цитирований всех статей (как открытого, так и закрытого доступа) – 1809, что в среднем составляет 1,77 цитирований на статью (рис. 3). Индекс Хирша рассматриваемой выборки равен 16.

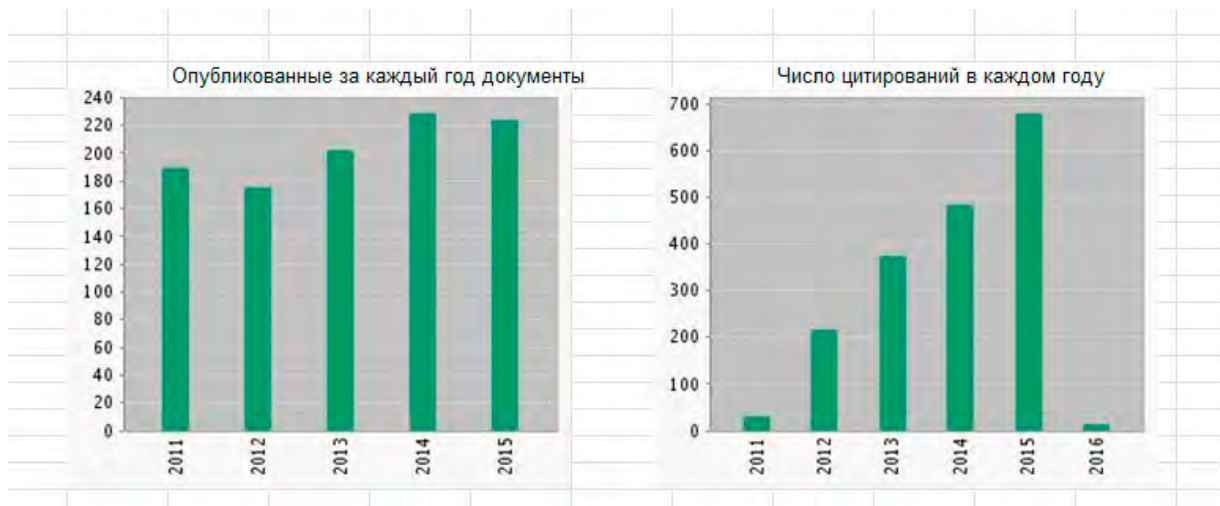

Рис. 3. Количество опубликованных статей и количество цитирований

Статьи, находящиеся в открытом доступе, процитированы 123 раза, т.е. в среднем 0,67 (рис. 4). Индекс Хирша (для статей открытого доступа) равен 5.

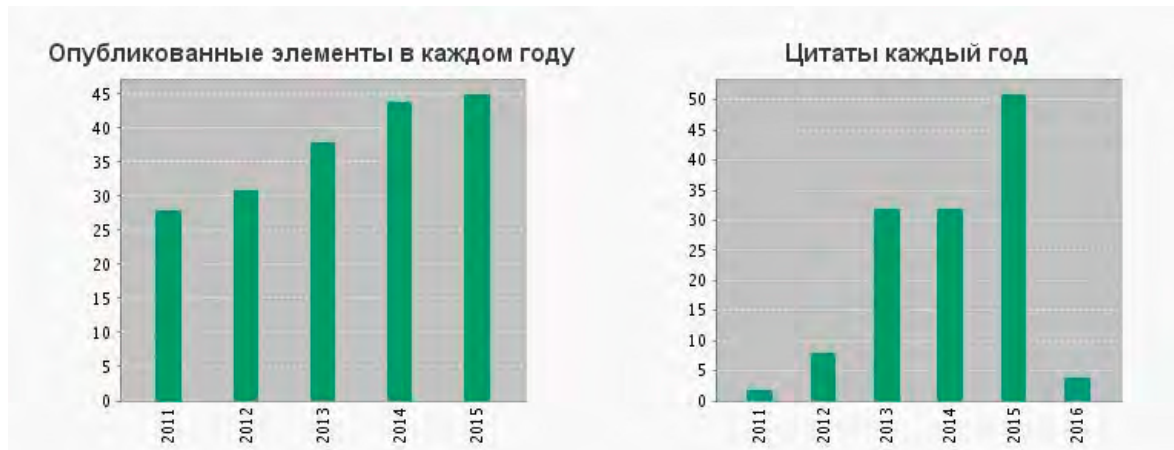

Рис. 4. Количество опубликованных статей и количество цитирований (открытый доступ)

Наибольшее количество статей открытого доступа написано авторами из США, Бразилии, Испании и Канады (более 73%). Почти половина – из США (49,5%). Представителями еще 24 стран написано менее 27% статей. Более 73% статей написаны на английском языке, около 17% – на испанском.

В таблице 1 приведены наименования журналов открытого доступа, упорядоченные по импакт-фактору за 2014 г. (колонка «IF 2014»). В таблицу включены только 8 журналов, так как для остальных семи импакт-фактор не вычислен. В колонке «Q» – указан квартиль, в который попадает журнал в категории «INFORMATION SCIENCE LIBRARY SCIENCE». При этом все журналы категории ранжируются по цитируемости и разделяются на четыре уровня – квартиля (четверти), от самого высокого Q1 до самого низкого Q4) [2].

Для журнала, помеченного звездочкой (*) и находящегося в последней строке таблицы, значение импакт-фактора взято не за 2014, а за 2012 год, так как за более поздние года импакт-фактор у данного журнала отсутствует.

Название журнала	IF 2014	Q
COLLEGE & RESEARCH LIBRARIES	1,206	Q2
REVISTA ESPANOLA DE DOCUMENTACION CIENTIFICA	0,636	Q2
JOURNAL OF THE MEDICAL LIBRARY ASSOCIATION	0,628	Q3
INFORMATION RESEARCH AN INTERNATIONAL ELECTRONIC JOURNAL	0,37	Q4
INVESTIGACION BIBLIOTECOLOGICA	0,104	Q4
TRANSINFORMACAO	0,095	Q4
INFORMATION TECHNOLOGY AND LIBRARIES	0,075	Q4
PERSPECTIVAS EM CIENCIA DA INFORMACAO*	0,101	Q4

Таблица 1. Журналы открытого доступа, упорядоченные по импакт-фактору

На рис. 5 приводится визуализация названий журналов, ранжированных по импакт-фактору с помощью InCites™ Journal Citation Reports®.

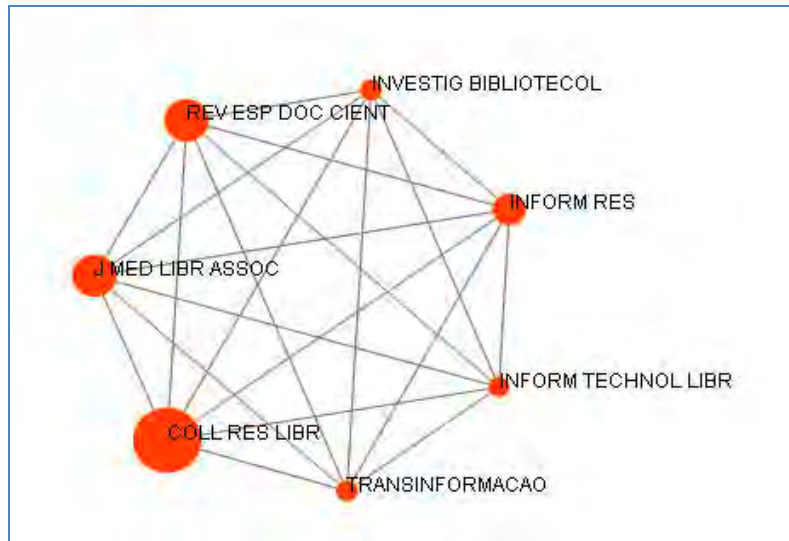

Рис. 5. Журналы, ранжированные по импакт-фактору

Как видно из таблицы 1, журналы «College & Research Libraries» и «La Revista Española de Documentación Científica» имеют достаточно высокое цитирование, чтобы попасть во второй квартиль.

Посмотрим также, в каких журналах (входящих в Web of Science) цитируются статьи из «College & Research Libraries» (рис. 6).

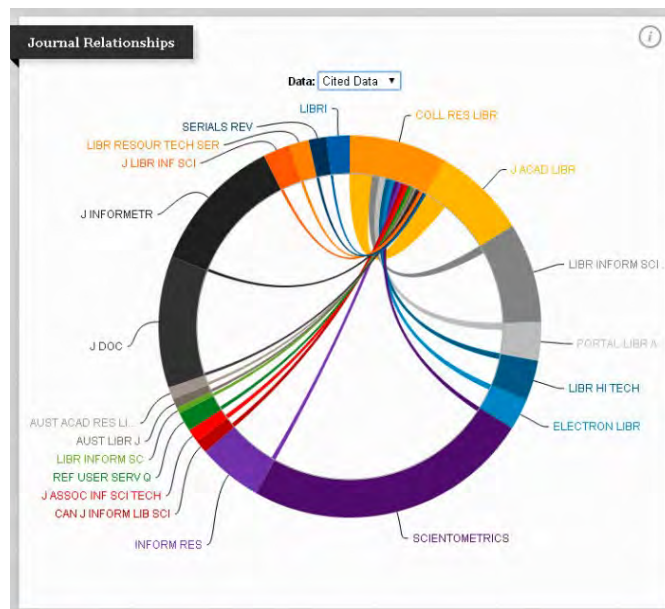

Рис. 6. Журналы, цитирующие статьи из «College & Research Libraries»

Наиболее часто на этот журнал ссылаются из «Scientometrics» (Q1), несколько менее – в «Journal of informetrics» (Q1) и «Journal of documentation» (Q2).

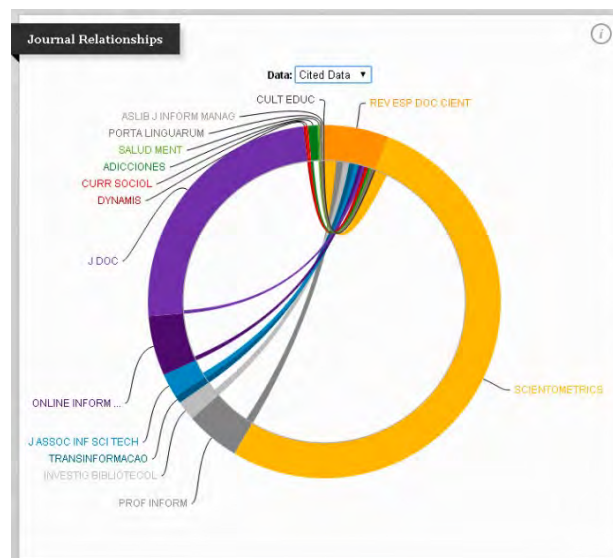

Рис. 7. Журналы, цитирующие статьи из «Revista Espanola de Documentacion Cientifica»

Ссылки на журнал «Revista Espanola de Documentacion Cientifica» наиболее многочисленны (рис. 7) из журнала «Scientometrics» (Q1 в категории «INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE»), несколько менее – в «Journal of documentation» (Q2 в категории «INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE»).

Таким образом, среди многочисленных журналов открытого доступа, публикующих статьи библиотечной тематики, в Web of Science включены 15. Среди них по итогам 2014 года было проиндексировано семь. Наиболее рейтинговыми оказались американский журнал «College & Research Libraries», выходящий раз в два месяца, и испанский ежеквартальный журнал «Revista española de Documentación Científica». Оба журнала индексируются также в Scopus и ряде других международных БД.

Согласно информации, размещенной на сайте DOAJ, журнал «Revista Espanola de Documentacion Cientifica» принимает к публикации статьи на испанском и кастильском языках и делает это бесплатно. Стоимость подготовки к печати статей в других журналах не конкретизируется.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Интернет-семинары 2016 – новый интерфейс Web of Science на русском языке [Электронный ресурс] // Web of Science по-русски: обучение и тренинги – 2016. – Режим доступа: https://www.youtube.com/playlist?list=PL06rTtD_uktlIMJYDTTWfHKdQnrwpNNAa.
2. Как определять квартили журналов и конференций [Электронный ресурс] // Национальный исследовательский университет. Высшая школа экономики. – Режим доступа: <https://cs.hse.ru/tmsyst/quartiles>.
3. Колесникова, Т. А. Оценка результативности научных исследований: библиометрия / Т. А. Колесникова, Е. В. Матвеева // Наука и прогресс транспорта. Вестник Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта. – 2015. – N 4(58). – С. 7–22. – Режим доступа : DOI : 10.15802/stp2015/49190.

4. Колесникова, Т. О. Розвиток напряму «кондиціювання повітря» на залізничному транспорті: наукометричний аспект / Т. О. Колесникова, О. В. Помінова, С. Р. Колесников // Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту. – 2016. – N 3(63). – С. 7–19. – Режим доступу : DOI : 10.15802/stp2016/74708.
5. Колесникова, Т. О. Тренди розвитку бібліотек в університетах України та світу [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / Укр. бібл. асоц. – Київ, 2015. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/handle/123456789/4326>.
6. Bernaoui, R. Algerian University Libraries And The Digital Age: New Communication Behaviors [Electronic resource] / R. Bernaoui, M. H. Olah // Qualitative and Quantitative Methods in Libraries. – 2015. – Iss. March. – P. 191–205. – Access Mode: http://www.qqml.net/papers/March_2015_Issue/4120QQML_Journal_2015_BernaouiandHassoun_191-205.pdf.
7. Mercer, H. An Analysis of the Open Access Behaviors of Academic Librarians [Electronic resource] / H. Mercer // College & Research Libraries. –2011. – Iss. September. – P. 443–453. – Access Mode: <http://crl.acrl.org/content/72/5/443.full.pdf+html>.

Матвєєва О. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

ЩО ЧИТАТИ БІБЛІОТЕКАРЮ?

Розглянуто статті бібліотечної тематики за останні 5 років, включені до бази даних «Core Collection» на платформі Web of Science. За допомогою вбудованих інструментів цього ресурсу, визначені найбільш рейтингові журнали відкритого доступу, індексовані в даній БД, які публікують статті за темою «Information Science Library Science».

Ключові слова: професійна підготовка, журнал, відкритий доступ, Web of Science, бібліометрія, імпакт-фактор, квартиль.

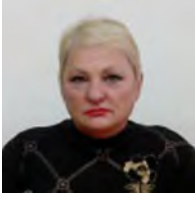
Matveyeva O. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

WHAT SHOULD LIBRARIAN READ?

There was considered the articles of library topics for the last 5 years, included in "Core Collection" data base powered by Web of Science. With the help of built-in tools of this resource, there was identified the most rating open access journals indexed in the database and publishing articles on the subjects " Information Science Library Science".

Keywords: training, journal, open access, Web of Science, impact factor, quartile.

Мігунова Т. С.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ВИШУ – БІБЛІОТЕКА

У статті аналізується культурно-просвітницька діяльність бібліотек ВНЗ м. Миколаєва на сучасному етапі. Визначаються зміни в її організації, висвітленні у засобах масової інформації, соціальних мережах. Окреслено тенденції розвитку культурно-просвітницької діяльності в системі масових комунікацій. Дається перелік функцій бібліотечної масово-комунікаційної діяльності та характеристика кожної з них.

Ключові слова: бібліотека ВНЗ, соціокультурна діяльність, масові комунікації.

Бібліотека як соціальний інститут ніколи не існувала сама по собі – вона була, є і буде частиною суспільства, оперативно реагуючи на зміни у суспільно-політичному житті країни і, відповідно до них, змінюючи акценти у своїй діяльності.

Світ бібліотек величезний. За статистичними даними, на території нинішніх держав, членів ЄС, діє понад 90 000 книгозбірень і, по даним ЮНЕСКО, більше півмільйона бібліотечних пунктів видачі по всьому світу.

Бібліотеки залишаються важливим і незмінним осередком підвищення рівня освіченості і духовності. Не є винятком і бібліотеки ВНЗ. Важливими ланками їх роботи сьогодні є:

- сприяння особистісно-орієнтованій освіті;
- надання високоякісної новітньої інформації;
- забезпечення вільного доступу до світових інформаційних джерел;
- просування наукових досліджень спільноти вишів до світового інформаційного простору;
- виховання та підвищення духовності, сприяння створенню інтелекту нації.

Із часу виникнення і до сьогоднішня робота бібліотек зазнала значних змін. Зупинюсь на одному з аспектів її діяльності – **виховному або культурно-просвітницькому** – на прикладі шести провідних бібліотек вишів м. Миколаєва, членів Методичного об'єднання бібліотек ВНЗ (МО ВНЗ).*

Слід зазначити, що протягом останніх п'яти років ця діяльність вражає своєю інноваційністю, креативністю, активним використанням сучасних комп'ютерних технологій. Модернізуються традиційні форми роботи та запроваджуються інтерактивні. Для висвітлення своєї діяльності бібліотеки активно використовують бібліотечні сайти, університетські видання та сайти, видання та сайт Миколаївської обласної бібліотечної асоціації, практично всі бібліотеки вишів представлені в соціальних мережах.

Кількість проведених культурно-просвітницьких заходів бібліотеками МО ВНЗ щорічно зростає. Так, якщо у 2014 році їх було проведено 1 133, то в 2015 – 1 332. Можна

з упевненістю зазначити, що культурно-просвітницька діяльність бібліотек вишів м. Миколаєва займає чинне місце в системі масових комунікацій.

Окреслимо **тенденції** розвитку культурно-просвітницької діяльності бібліотек МО ВНЗ м. Миколаєва в системі масових комунікацій:

- інноваційні характеристики, креативність;
- трансформація форм, методів та способів подачі інформації в комунікаційному процесі;
- розширення системи комунікаційних каналів та зв'язків з масовою аудиторією;
- соціальне партнерство та інформаційно-комунікаційна взаємодія;
- маркетингове та рекламне спрямування діяльності;
- віртуалізація.

Володіючи відповідним інформаційно-ресурсним потенціалом, який сьогодні значно посилюється за рахунок створення власної мультимедійної продукції та можливості доступу через інтернет до масивів е-продукції, бібліотеки ВНЗ м. Миколаєва розширюють функції бібліотечної масово-комунікаційної діяльності.

На сучасному етапі такими є:

- інформаційна або когнітивно-освітня;
- організаційно-комунікативна;
- рекреаційна;
- дозвіллева;
- пізнавально-просвітницька або виховна;
- соціального партнерства.

Інформаційна або когнітивно-освітня функція сприяє розповсюдженню інформації, формуванню інтелектуальних здібностей, стимулюванню самоосвіти, набуттю та оновленню знань.

Організаційно-комунікативна – це можливість спілкування в бібліотеці різних категорій користувачів, проведення різнобічних акцій, флеш-мобів. Сьогодні бібліотека вишу цікава своєю роллю організатора міжособистісного спілкування, яке поєднує пізнавальні та творчі аспекти, що сприяють розвитку культурних потреб користувачів.

Рекреаційна – це організація зустрічей з цікавими та відомими людьми міста Миколаєва, видатними представниками університетської спільноти, відвідування історичних місць рідного міста.

Дозвіллева – це виявлення та розвиток творчого потенціалу користувачів, що проявляється у підготовці та проведенні творчих вечорів, постановці вистав, розробці сценаріїв до свят та знаменних дат тощо. Саме вона забезпечує самовдосконалення користувача у вільний час.

Пізнавально-просвітницька або виховна функція сприяє всебічному розвитку людини. Бібліотеки вишів планують свою роботу відповідно до таких програм як «Здоровий спосіб життя», «Моя країна – Україна», «Плекаймо українську мову», «Історія міста, в якому ми живемо і вчимося», «З екологією на Ви» тощо. Особливу увагу сьогодні приділяють патріотичному вихованню молоді, толерантності, активно розвивається робота з питань краєзнавства.

Соціальне партнерство в системі функцій можна представити взаємодією з:

- структурними підрозділами ВНЗ;
- студентським парламентом;
- суспільними та громадськими організаціями;
- освітніми закладами;
- професійною спільнотою.

Таким чином, культурно-просвітницька діяльність бібліотек м. Миколаєва, як і в цілому бібліотек України, доводить, що бібліотека вишу – це інтегрований соціальний інститут (інформаційний та культурний), який займає гідне місце в соціокомунікаційній сфері вишу та масових комунікаціях зокрема. Дискусії вчених навколо соціальної функції бібліотеки тривають протягом декількох десятиліть. Деякі вбачають у них спосіб пристосування бібліотеки до соціальних умов, інші – засіб впливу конкретних соціальних завдань на діяльність бібліотеки. З погляду на сьогодні можна вважати, що соціальна функція бібліотеки вишу повинна відповідати потребам суспільства на тому чи іншому етапі його розвитку.

Дослідження закономірностей розвитку бібліотек як соціокультурних центрів ВНЗ потребує чіткого визначення та аналізу термінів **«масова робота»**, **«культурно-дозвіллєва робота»**, **«бібліотечні заходи»**.

Можливо виникла необхідність у структурі бібліотек замість терміну «відділ обслуговування» ввести термін «відділ соціокультурної роботи». Такий відділ з 2009 р. є у структурі Національної парламентської бібліотеки.

Непрості реалії сьогодні змушують бібліотеки еволюціонувати відповідно до змін. З упевненістю це можна сказати і про роботу бібліотек ВНЗ м. Миколаєва, які демонструють неабияку мобільність та здатність адекватно реагувати на перетворення у макросередовищі.

Довідка:

*До Методичного об'єднання вишів міста Миколаєва входять: Наукова бібліотека Миколаївського Національного університету кораблебудування імені адмірала С. Й. Макарова, Наукова бібліотека Миколаївського Національного університету імені В. О. Сухомлинського, бібліотека Національного аграрного університету, бібліотека Національного університету ім. П. Могили, бібліотека Миколаївської філії КНУКіМ, бібліотека Миколаївського інституту права Національного університету «Одеська юридична академія».

****Кількісні характеристики:** Загальна кількість користувачів складає 33 549, відвідувань – 870 306, кількість книговидач дорівнює 1 840 349 прим. Загальна кількість фонду на 01.01.2016 складає 1 984 813.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геращенко, О. У майбутнє – разом із бібліотекою : роль ОУНБ у соціокультур. інфраструктурі регіону : (на прикладі Кіровоград. ОУНБ ім. Д. І. Чижевського) / О. Геращенко // Бібл. планета. – 2012. – № 1. – С. 8–12.
2. Коротун, Н. Просто формула успіху бібліотеки : роздуми директора / Н. Коротун // Бібл. планета. – 2015. – № 4. – С. 20–21.
3. Петровская, Л. Библиотека – центр культурно-просветительской работы в университете / Л. Петровская // Бібл. форум України. – 2012. – № 4. – С. 17–22.
4. Печена, А. Бібліотека в системі масової комунікації / А. Печена // Вісн. Кн. палати. – 2013. – № 10. – С. 12–17.
5. Публічні бібліотеки України в соціокультурному просторі регіону [Електронний ресурс] : регіон. семінар бібл. працівників : матеріали / Хорол. центр. р-на б-ка, Метод.-бібліогр. від. – Електрон. дані. – Хорол, ХЦРБ. – Режим доступу: Khorol.-crd.edu.poltava.ua/ (дата звернення: 4.11.2016). – Назва з екрана.
6. Сіра, А. О. Соціальні функції сучасної бібліотеки / А. С. Сіра // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. РДГУ / [редкол.: В. Г. Виткалов (голов. ред.) та ін.]. – Рівне, 2011. – Вип. 17, т. 2. – С. 235–241.

Мигунова Т. С.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова, Научная библиотека

СОЦИОКОММУНИКАЦИОННЫЙ ЦЕНТР ВУЗА – БИБЛИОТЕКА

В статье анализируется культурно-просветительская деятельность библиотек вузов г. Николаева на современном этапе. Определяются изменения в ее организации, освещении в средствах массовой информации, социальных сетях. Очерчены тенденции развития культурно-просветительской деятельности в системе массовых коммуникаций. Дается перечень функций библиотечной массово-коммуникационной деятельности и характеристика каждой из них.

Ключевые слова: библиотека вуза, социокультурная деятельность, массовые коммуникации.

Migunova T. S.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

A SOCIAL-CULTURAL CENTER OF UNIVERSITY – IS A LIBRARY

Cultural-educational activity of Mykolaiv University libraries on the modern stage is analyzed in the article. Changes are determined in its organization, coverage in the mass-media, social networks. Progress of cultural-educational activity trends is outlined in the system of mass communications. The list of functions of mass-communicative library activity and description is given to each of them.

Keywords: University library, social-cultural activity, mass communications.

Миргородская А. И.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Савельева Е. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

ЭВОЛЮЦИЯ БИБЛИОТЕЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССАХ ФОРМИРОВАНИЯ НАУЧНЫХ ПОТЕНЦИАЛОВ УНИВЕРСИТЕТОВ

Рассмотрено развитие библиотечной деятельности в процессах формирования научных потенциалов университетов, информационной аналитики, библиометрических исследований на примере библиотек США, Канады, Австралии и Украины. Приведены конкретные результаты работы научно-технической библиотеки Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В.Лазаряна (ДНУЖТ), направленные на поддержку научных исследований.

Ключевые слова: услуги библиотек, информационная аналитика, библиометрические исследования, университетская библиотека, библиотека ДНУЖТ.

Современный университет, без сомнения, представляет собой не столько образовательное учреждение, сколько научно-исследовательский центр, который использует интеллектуальный потенциал коллектива преподавателей и научных сотрудников. Естественно, что для поддержания, как говорится, «в тонусе» высокого уровня результатов научных исследований необходима информационно-аналитическая поддержка, которая, в первую очередь, осуществляется университетскими научными библиотеками. Актуальность аналитической деятельности научных библиотек подтверждается и возросшим уровнем требований к статусу и компетентности современного ученого. А, как известно, все научные исследования базируются на развитии или критическом анализе имеющихся результатов научных изысканий различных научных школ [6, 11]. Поэтому все больше возрастает и необходимость выполнения тематического подбора и предварительного анализа научной информации для ученых университетов, которым очень сложно самостоятельно производить поиск требуемой литературы по характерным признакам в связи с колоссальным объемом имеющейся научной информации и значительным количеством информационных и литературных баз данных. Такой тематический подбор литературы и предварительный анализ, который впоследствии используется для формирования дальнейших глубоких научных исследований, а также формирования статуса ученого в виде наукометрического потенциала, как раз и призвана осуществлять современная университетская научная библиотека.

Это также предъявляет и повышенные требования к сотрудникам современных библиотек, которые трансформируются из обычных хранителей книг в научных сотрудников с необходимостью работать с использованием современных информационных баз данных и достаточными профессиональными навыками по тематическим направлениям деятельности университетских кафедр и научно-исследовательских лабораторий.

Чтобы стать аналитиками научного потенциала учебного заведения, библиотеки обладают всеми необходимыми инструментами и материалами [2]. Университетские репозитории наполняются публикациями ученых. Открытый доступ к этим трудам позволяет видеть всю деятельность в научном информационном пространстве во всем мире. Ученые создают свои профили в различных коммуникационных средах, чтобы видеть насколько интересна и актуальна тематика исследований научному сообществу. Многие библиотеки в качестве новых видов деятельности предлагают услуги в пространстве библиометрии и управления данными.

Как известно, для научной оценки продуктивности и результативности деятельности ученого существуют наукометрические показатели [5]. И поскольку данная оценка приобретает все большее значение для отчетности университета, что связано с бюджетным финансированием и другими инвестициями, количество различных показателей постоянно растет. Кроме количества публикаций, количества цитирований, влияния журнала, добавляются альтметрические показатели: количество просмотров, загрузок статей из сайтов журналов и репозитариев.

Ассоциация научных библиотек (ARL), в которую входят 124 научных библиотек США и Канады, в 2015 году провела опрос об оказании услуг ученым по оценке научной продуктивности [10]. На вопросы ответили 63% библиотек, из которых 96% сообщили, что занимаются подобными услугами. В основном, это консультации по библиометрии, использование баз данных для отслеживания научных результатов, предоставление отчетов по публикациям и цитированию. В процессе опроса были охвачены вопросы по услугам и ресурсам, обучению персонала, партнерским отношениям библиотеки с университетом, маркетингу и рекламе, а также будущим тенденциям развития библиотечного дела.

Многие университетские библиотеки, которые хотят работать на перспективу, в настоящее время начинают проводить целый ряд вспомогательных научно-исследовательских работ, в том числе [7]:

- содействие в управлении данными и сохранение результатов исследований;
- предоставление консультаций для исследователей по управлению данными на протяжении всего жизненного цикла;
- работа со специалистами ИТ-услуг по разработке соответствующего программного обеспечения для хранения данных.

Задачи, которые ставятся перед библиотеками, состоят не только в том, чтобы изменить многие сферы деятельности, но и в необходимости разработать и внедрить эффективную модель поддержки развития [7]. В современных реалиях библиотекарям придется получить опыт в некоторых областях, таких как информационные технологии,

стандарты и управления проектами. Но самое главное для библиотеки – иметь возможность реагировать на быстро меняющиеся условия в процессе сотрудничества с партнерами.

Приоритетом австралийских библиотек является поддержка научных исследований, и эта деятельность настоятельно рекомендуется государством и политикой университетов [9]. Причем университетские библиотеки считают себя подлинными партнерами в процессе исследования. Австралия имеет очень хорошо развитую сеть университетских репозитариев. Библиотека обычно несет ответственность за контроль сбора и качество метаданных. Кроме того, библиотеки принимают участие практически на протяжении всего цикла исследований: от разработки стратегии публикации, управления публикацией до ведения авторского профиля.

Многие австралийские библиотеки разработали специальные программы и услуги для поддержки успешных студентов. Услуги включают в себя проведение научно-исследовательских учебных семинаров, индивидуальные консультации, программы информационной грамотности.

Таким образом, выделены наиболее эффективные услуги по поддержке исследований в австралийских библиотеках:

- рационализация услуг для студентов,
- поддержка исследований, что дает возможность библиотекарям объединить свои усилия с ведущими учеными своего университета для достижения общей цели;
- определение новых позиций, направленных на поддержку исследований.

В Университете штата Нью-Йорк в Буффало (UB) для фундаментальной науки наукометрические показатели являются одним из способов оценки качества и результативности исследований [8]. Начиная с 2004 года количество запросов по наукометрическим данным существенно увеличилось. Преподаватели и научные сотрудники UB стали обращаться к наукометрическим базам данных, таким как Web of Science, Scopus, хотя раньше не были с ними знакомы. Чтобы помочь исследователям, библиотеки начали предлагать семинары и услуги по обучению основам наукометрии, поиску информации для цитирования.

В Украине на международные наукометрические базы впервые серьезно обратили внимание в 2012 году, когда Министерство образования и науки Украины обнародовало новые требования к опубликованию результатов диссертаций на соискание ученых степеней, а именно — наличие публикаций в научных периодических изданиях других государств. К таким публикациям могли приравниваться публикации в изданиях Украины, включенных в международные наукометрические базы.

Затем изменились требования к участникам ежегодного конкурса проектов научных исследований и разработок, который проводит Министерство образования и науки Украины и финансируется за счет средств государственного бюджета. Высшие учебные заведения и научные учреждения должны предоставлять наработки авторов проекта за последние 5 лет. Показатели эффективности работы ученых и учреждений сейчас оцениваются по количеству и качеству публикаций, индексированных международными наукометрическими базами данных, такими как БД Scopus, Web of

Science, Index Copernicus, Google Scholar. Количественной характеристикой продуктивности учёного или научной организации, основанной на количестве публикаций и количестве цитирований этих публикаций используют индекс Хирша (h-индекс), а также библиометрические показатели БД Scopus для изданий SNIP (*Source Normalized Impact per Paper*; <https://www.journalmetrics.com/snip.php>). Причем, необходимо иметь h-индекс руководителя и пяти исполнителей проекта с веб-адресами авторских профилей в Scopus Preview. Показатель журнала SNIP учитывает уровень цитирований в каждой научной области. Журналы, в которых публикуются ученые, должны иметь индекс SNIP не ниже 0,8. Поэтому для помощи ученым Научно-техническая библиотека Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В.Лазаряна (ДНУЖТ) активно работает в области обучения различных групп пользователей университета основам наукометрии. Библиотекарями проводятся научно-практические семинары, ведется разъяснительная работа по корректировке профилей в БД Scopus, Index Copernicus, Google Scholar, ORCID и других научно-коммуникационных средах. Так, на сайте библиотеки в разделе «Ученым и редакциям» (<https://goo.gl/u8G6UE>) представлены тьюториалы по созданию и работе с профилями. Особое внимание хочется обратить на авторские профили в Scopus Preview, которые создаются автоматически при условии публикации в журнале, индексируемом БД Scopus. Для этого очень важно подобрать «правильный» журнал для публикации (SNIP не ниже 0,8). Наша библиотека проделала уникальную работу по подбору журналов для публикаций в БД Scopus, Web of Science, журналов открытого доступа и представила данную информацию в разделе сайта библиотеки «Где публиковаться» (<https://goo.gl/QDqUYy>). А также разработаны методики по проверке журналов на индексацию в БД Scopus, раздел «Методики» (<https://goo.gl/jUPn1I>).

Не менее важны профили авторов и в Google Scholar. Центром исследований социальных коммуникаций при Национальной библиотеке Украины имени В. И. Вернадского, создана аналитическая система «Библиометрика украинской науки» (<https://goo.gl/wnqFzY>). Эта система формирует информационные ресурсы путем обработки созданных учеными библиометрических профилей на платформе Google Scholar, а также библиометрических показателей систем Scopus и Web of Science.

Библиотека ДНУЖТ инициировала и информационно-практически поддержала развитие данного направления среди ученых университета; в результате чего исследователи начали активно создавать свои профили. Это еще раз напомнило о необходимости размещения всех публикаций в репозитории университета, который является наиболее простым методом для индексации работ в Google Scholar. Методики по архивированию материалов в репозиторий университета представлены на сайте библиотеки в разделе «Репозиторий eaDNURT» (<http://library.diit.edu.ua/documents/repository/vumogu.pdf>).

На сегодняшний день компетентность библиотекарей при предоставлении библиотечно-информационных услуг значительно расширилась. Научные библиотеки испытывают потребность в кадрах, обеспечивающих процесс технологизации библиотечной деятельности. Сейчас востребованы специалисты со знаниями иностранных

языков, умеющие организовывать внутреннюю среду библиотеки, правовое обеспечение профессиональной деятельности, владеющие программами графического дизайна, готовых работать не только с библиотечными программами, но и создавать и обеспечивать поддержку библиотечным сайтам [1].

Деятельность научно-технической библиотеки ДНУЖТ в процессах формирования научного потенциала университета, информационной аналитики, библиометрических исследований является свидетельством нового развития библиотечных услуг. Постоянно расширяемая номенклатура сервисов в работе библиотеки это не только переход на качественно новый этап партнерских отношений с учеными, это – новые навыки и квалификация, новые знания и возможности, новые роли для библиотекарей и университетской библиотеки [3, 4, 12].

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Бернгардт, Т. В. Профессиональная компетентность библиотекаря библиографа высшей квалификации по результатам социологического исследования / Т. В. Бернгардт, Ф. Ю. Гермизеева // Омские муниципальные библиотеки. – Режим доступа : <http://lib.omsk.ru/libomsk/node/993>.
2. Гуреев, В. Н. Влияние библиометрических методов на формирование рейтинга научной организации / В. Н. Гуреев, Н. А. Мазов // Электронные библиотеки: перспективные методы и технологии, электронные коллекции : тр. 15 Всерос. науч. конф. (Ярославль, 14-17 окт. 2013 г.). – Ярославль, 2013. – Режим доступа : http://rcdl.ru/doc/2013/paper/s9_3.pdf. – Название с экрана. – Проверено: 02.12.2015.
3. Колесникова, Т. О. Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців / Т. О. Колесникова // Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : Міжнар. інтернет-конф. (Харків, 25 трав. 2016 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – Режим доступу : <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/4733>.
4. Колесникова, Т. О. Тренди розвитку бібліотек в університетах України та світу / Т. О. Колесникова // Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / Укр. бібл. асоц. – Київ, 2015. – С. 7–10.
5. Колесникова, Т. О. Університетська наука: бібліометричні дослідження / Т. О. Колесникова, О. В. Матвеева // Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10-11 верес. 2015 р.). – Львів : Вид-во Львів. політехн., 2015. – С. 40–48.
6. Мямлин, С. В. Ретроспективный анализ формирования научного потенциала Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна / С. В. Мямлин, И. В. Агиенко // Наука та прогрес транспорту. – 2015. – № 2 (56). – С. 7–38. – DOI: 10.15802/stp2015/42158.
7. Brown, R. A. Developing new skills for research support librarians / R. A. Brown, M. Wolski, J. Richardson // The Australian Library Journal. – 2015. – Vol. 64, No 3. – P. 224–234. – DOI: 10.1080/00049670.2015.1041215.

8. Hendrix, D. Tenure Metrics: Bibliometric Education and Services for Academic Faculty / D. Hendrix // *Medical Reference Services Quarterly*. – 2010. – Vol. 29, No 2. – P. 183–189. – DOI: 10.1080/02763861003723416.
9. Keller, A. Research Support in Australian University Libraries: An Outsider View / A. Keller // *Australian Academic & Research Libraries*. – 2015. – Vol. 46, No 2. – P. 73–85. – DOI: 10.1080/00048623.2015.1009528.
10. Lewis, R. SPEC Kit 346: Scholarly Output Assessment Activities / R. Lewis, C. C. Sarli, A. M. Suiter. – Washington, DC : Association of Research Libraries, 2015. – 188 p. – Retrieved from: http://digitalcommons.wustl.edu/becke_pubs/54/.
11. Myamlin, S. V. Development of scientific school of transport mechanics: artistic legacy of Ye. P. Blokhin / S. V. Myamlin, T. O. Kolesnykova // *Наука та прогрес транспорту*. – 2014. – № 1 (49). – С. 7–21. – DOI: 10.15802/stp2014/22657.
12. Schmidt, B. Профіль компетентностей бібліотекарів в управлінні даними досліджень = Librarians' Competencies Profile for Research Data Management / B. Schmidt, K. Shearer ; [transl. Ye. Portseva, T. Kolesnykova] // *Joint Task Force on Librarians' Competencies in Support of E-Research and Scholarly Communication*. – 2016. – June. — P. 1–7. – Access Mode: https://www.coar-repositories.org/files/Competencies-for-RDM_June-2016.pdf.

Миргородська А. І.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

Савельєва О. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

ЕВОЛЮЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСАХ ФОРМУВАННЯ НАУКОВИХ ПОТЕНЦІАЛІВ УНІВЕРСИТЕТІВ

Розглянуто розвиток бібліотечної діяльності в процесах формування наукових потенціалів університетів, інформаційної аналітики, бібліометричних досліджень на прикладі бібліотек США, Канади, Австралії та України. Наведено конкретні результати роботи науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (ДНУЗТ), спрямовані на підтримку наукових досліджень.

Ключові слова: послуги бібліотек, інформаційна аналітика, бібліометричні дослідження, університетська бібліотека, бібліотека ДНУЗТ.

Myrhorodska A. I.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

Savelieva O. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

DEVELOPMENT OF LIBRARIAN PRACTICES IN CREATION PROCESSES OF UNIVERSITIES SCIENTIFIC POTENTIALS

Development of library practices at creation processes of Universities scientific potentials, information analytics, bibliometric research on the example of the libraries in USA, Canada, Australia and Ukraine was considered. Actual performance of the Scientific and Technical Library of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan (DNURT) – focused on support of scientific research were presented.

Keywords: library services, information analysis, bibliometric research, university library, library DNURT.

УДК 027.7:[001:303.4]

Миргородська А. І.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

Петренко О. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

СУЧАСНІ БІБЛІОТЕЧНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ НАУКОВЦІВ: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В статті наведено результати анкетування, проведеного під час семінарів Науково-технічною бібліотекою Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Опитування проводилося з метою виявлення рівня впровадження цифрових ініціатив наукової комунікації у вищих навчальних закладах України; удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки в сучасних умовах.

Ключові слова: університетська бібліотека, ДНУЗТ, маркетингові дослідження, послуги бібліотек, анкетування.

Діяльність бібліотечно-інформаційної галузі в умовах розвитку сучасного суспільства зазнає кардинальних змін. Технологічні інновації дозволяють значно розширити спектр послуг бібліотек: процеси створення, зберігання, доступу та поширення інформації, знань і культурних цінностей. Для цього необхідно розробити нові моделі розвитку бібліотек, визначити їх пріоритети, особливо в умовах обмеженого фінансування.

Тож маркетингові дослідження дозволяють оцінити власні можливості, вивчити та сформулювати потреби читачів, щоб оптимально використати наявні ресурси й визначити перспективні напрямки розвитку. Адаптуючи теорію та методологію класичного маркетингу, бібліотеки можуть успішно здійснювати комунікаційну політику, маркетингове планування й контроль, аналіз ринку бібліотечно-інформаційної продукції і послуг [4].

Під час проведення конференцій і семінарів дуже зручно проводити опитування шляхом анкетування, де респондентами виступають учасники заходу (особливо якщо беруть участь як бібліотекарі, так і користувачі бібліотек) [3]. В 2014-2016 роках маркетингове дослідження було організовано Науково-технічною бібліотекою Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі НТБ ДНУЗТ) у рамках проведення всеукраїнських науково-практичних семінарів із циклу «Цифрові ініціативи наукової комунікації та інфометрична діагностика документального потоку ВНЗ України»: 1) семінар «Репозитарії, електронні журнали,

електронні бібліотеки – створення, використання, інтеграція в міжнародний науковий інфопростір» (відбувся 27 листопада 2014 р.); 2) семінар «Інформаційний аналіз та інфометрична діагностика наукового документального потоку ВНЗ України» (відбувся 26 березня 2015 р.); 3) семінар «Ельзевір: пошук аналіз наукових статей, підготовка публікацій в рейтингових журналах, планування науково-дослідницької діяльності» (відбувся 1 квітня 2016 р.).

Опитування проводилося з метою виявлення рівня впровадження ініціатив наукової комунікації у вищих навчальних закладах України; удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки в сучасних умовах [5], щоб своєчасно внести необхідні корективи в роботу бібліотеки.

Як вже підкреслювалось вище, методом дослідження було вибрано анкетування. Інструментарій дослідження – анкети, які мали від 10 до 14 питань. Питання пропонувалися як закриті – анкетні питання, на які респонденту пропонувалися готові варіанти відповідей, так і відкриті, де респонденти повинні були сформулювати відповіді самостійно. В якості об'єкту дослідження виступали учасники семінару, гості та слухачі заходу. Анкети заповнювалися безпосередньо під час проведення семінару. Щорічно (2014, 2015, 2016 роки) оброблялось близько 100 анкет. Приємно було відзначити, що значно збільшилась зацікавленість семінарами користувачів бібліотек, а не тільки бібліотекарів. Якщо на перших семінарах в анкетуванні взяли участь майже 100% бібліотекарів, то в 2016 році близько 50% – вчені університетів України (від Львову до Маріуполя). Розподіл респондентів за віком є наступним: молодь до 35 років становила близько 30%, найбільша кількість респондентів віком 41-60 років, що становила понад 50% (табл. 1).

Таблиця 1 – Розподіл респондентів за віком

Вік \ Рік	2014	2015	2016
22-30	19	16	18
31-35	9	7	13
36-40	12	8	19
41-50	30	26	22
51-60	23	24	29
60+	3	0	3
	96	81	104

В опитуванні 2016 року взяли участь науковці, викладачі, практики-бібліотекарі, видавці, представники редакцій різних наукових установ. З них: 67,6 % без вченого ступеня; 27,8 % – є кандидатами наук; 4,6 % – докторами наук, 100% – мають вищу освіту.

В результаті дослідження встановлено, що 40% учасників семінару мають досвід у написанні статей, тобто є авторами. З них 11,1 % вже публікувалися в журналах, що індексуються наукометричними БД Scopus та Web of Science: по 1 публікації мають 4 респондента; по 2 публікації – 5 респондентів; по 3 публікації – 1 респондент; 4 публікації

– 1 респондент; 5 публікацій – 1 респондент; 8 публікацій – 1 респондент (всього 34 публікації).

Аналіз відповідей на питання анкети щодо наявності сайту та репозитарію в бібліотеці, де працює респондент, дав наступний результат: майже всі бібліотеки в університетах, представники яких були присутні на семінарах, мають свої сайти або сторінку на сайті ВНЗ (97 %), 65 % мають репозитарії.

Далі встановлено, що досвід роботи з міжнародними базами даних науково-технічної інформації покращився. Так, якщо в опитуванні 2014 року досвід мали 58 % від загальної кількості опитуваних, то в 2016 році – вже 74,1 % респондентів, 25,9 % респондентів не мають досвіду роботи. Причому свій рівень обізнаності респонденти оцінили як: професійний користувач – 3,7 %, упевнений користувач – 34,3 %, невпевнений користувач – 38,0 %.

Одним з найпрогресивніших видів послуг наразі є створення ефективного інструменту управління наукою, оцінка продуктивності та результативності діяльності вченого за допомогою наукометричних показників [2]. У зв'язку з цим в анкеті було поставлено питання щодо надання бібліотекою послуг зі створення та підтримки наукових публікацій, а також покращення бренду вченого. 65,7 % респондентів зазначили, що в бібліотеках їх установ такі послуги надаються.

Найбільш цікаві, різноманітні та непередбачувані відповіді виявилися на відкрите питання про готовність сплачувати за надані послуги. 24,3 % опитуваних зазначили, що згодні платити за допомогу в організації доступу до актуальної інформації, але для цього організаціям необхідно передплатити комерційні бази даних. Слід відмітити, що отримані дані підтверджують результати досліджень, проведених раніше в зарубіжних бібліотеках, майже 90 % опитаних на перше місце, як найбільш важливого джерела інформації, поставили наукові журнали, особливо іноземні [6]. Тобто інформаційна підтримка наукових досліджень є провідним напрямком діяльності бібліотек.

Подальший аналіз анкет учасників семінарів НТБ ДНУЖТ доводить, що 17,7 % респондентів потребують консультацій в інтеграції публікацій до міжнародних баз даних; 10,7 % бажають, щоб їм професійно допомагали в складанні списків пристатейної бібліографії згідно міжнародних стандартів; 10,7 % турбуються про покращення бренду вченого; 7,0 % вважають за необхідне досконало та професійно віднестися до вибору журналу для публікації статті, який індексується у Scopus або Web of Science; 6,1 % цікавляться редагуванням метаданих; 7,0 % моніторять вплив своїх публікацій у міжнародних наукометричних БД; 3,5 % бажають отримати інформацію про рейтинг впливовості журналів, які індексуються у Scopus чи Web of Science; професійно перекласти свою статтю на іноземну мову потрібно 0,9 % опитуваних. У 0,9 % анкетованих немає грошей для платних послуг, а 14,0 % просто не готові сплачувати.

Всі перераховані вище послуги є новими для більшості бібліотек ВНЗ, крім складання та коригування бібліографічних списків. Тому бібліотекарям необхідно освоїти на високому рівні ці види послуг, пов'язаних з міжнародними базами даних, пошуком рейтингових наукових журналів та створенням профілів вчених, щоб якісно і швидко надавати вченим інформацію (особливо якщо мова йде про платні послуги).

Підсумки проведених досліджень дозволили зробити висновки:

- бібліотека ВНЗ повинна постійно проводити моніторинг послуг, аналізувати потреби користувачів, оперативно реагувати на зміни, постійно слідкувати за тим, що потрібно змінити, відмінити, додати або організувати знову;
- необхідно приділяти увагу якості наданих послуг;
- бібліотекарі повинні постійно бути готовими надавати послуги професійно та якісно, здатними створити власний інформаційний продукт;
- послуга не може бути статичною, тому необхідно враховувати зміни потреб користувачів і тенденції в галузі інформаційного обслуговування;
- необхідно створювати позитивний імідж бібліотекаря та підвищувати престижність професії, рекламуючи послуги бібліотеки та демонструючи професіоналізм;
- бажаним є розробка сучасного профілю компетентностей бібліотекаря наукової бібліотеки [1].

За результатами дослідження бібліотекам можна надати наступні рекомендації:

- постійно підвищувати свій професійний і компетентний рівень, приймаючи участь в семінарах, конференціях, вебінарах та інших сучасних курсах підвищення кваліфікації;
- розробити перелік платних послуг відповідно до побажань респондентів;
- розробити прейскурант цін на платні послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесникова, Т. О. Професійні компетентності зарубіжних університетських бібліотекарів [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали II наук.-практ. інтернет-конф., 24-31 жовт. 2016 р. / Харків. нац. мед. ун-т, Наук. б-ка. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2016. – Режим доступу: <http://libr.knmu.edu.ua/index.php/biblioteka-i-suspilstvo?layout>.
2. Колесникова, Т. О. Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців / Т. О. Колесникова // Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle>.
3. Костирко, Т. М. Моніторинг інформаційного забезпечення користувачів Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова / Т. М. Костирко, О. В. Белодед // Вісник ОНУ. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2015. – Т. 20, вип. 1. – С. 143–153. – Режим доступу: <http://vislib.onu.edu.ua/article/view/50640/46592>.
4. Кузоро, К. А. Менеджмент и маркетинг библиотечно-информационной деятельности: опыт исследования в отечественном библиотековедении // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. – 2011. – № 2. – С. 70–80.

5. Петренко, О. А. Користувач та бібліотека: аналіз анкетування в ДНУЗТ / О. А. Петренко, Т. В. Болвановська // Бібліотека вищої школи на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали міжнарод. науч.-практ. конф., 24–25 окт. 2013 г. / М-во образования и науки Украины, Днепропетр. нац. ун-т ж.-д. трансп. им. акад. В. Лазаряна. – Днепропетровск, 2013. – С. 158–168. – Режим доступа: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/1796>.
6. Слащева, Н. А. Информационная поддержка научных исследований в Центральной библиотеке Пущинского научного центра РАН / Н. А. Слащева, Т. Н. Харыбина, Ю. В. Мохначева // Информационные ресурсы России. – 2006. – №. 6. – С. 10–11.

Миргородская А. И.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Петренко Е. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

**СОВРЕМЕННЫЕ БИБЛИОТЕЧНЫЕ УСЛУГИ ДЛЯ УЧЕНЫХ:
ПО РЕЗУЛЬТАТАМ СОЦИОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ**

В статье приведены результаты анкетирования, проведенного во время семинаров Научно-технической библиотекой Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна. Опрос проводился с целью выявления уровня внедрения цифровых инициатив научной коммуникации в высших учебных заведениях Украины; совершенствования библиотечно-информационного обслуживания пользователей библиотеки в современных условиях.

Ключевые слова: университетская библиотека, ДНУЗТ, маркетинговые исследования, услуги библиотек, анкетирование.

Myrhorodska A. I.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

Petrenko O. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

**CONTEMPORARY LIBRARY SERVICES FOR SCIENTISTS: ACCORDING TO
SOCIOLOGICAL RESEARCH**

The article presents the results of a questionnaire conducted during the seminar by Scientific and Technical Library of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan. The survey was conducted in order to identify the level of implementation of the digital initiatives of scientific communication in higher educational institutions of Ukraine; improvement of library and information services for library users in contemporary conditions.

Keywords: university library, DNURT, market research, library services, survey.

Молчанова С. А.

Хмельницький національний університет, Наукова бібліотека

УДК:378.14:[130.122:82]

МІСЦЕ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ДУХОВНОМУ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Висвітлено виховні можливості та особливості впливу художньої літератури на духовний розвиток особистості. У статті також запропоновано шляхи вирішення проблеми духовного розвитку студентської молоді через залучення до читання творів художньої літератури.

Ключові слова: духовний розвиток, художня література, ціннісні орієнтири, світогляд.

У наш час актуальною є проблема формування духовних цінностей у студентської молоді. Сучасне суспільство, в якому моральні цінності втрачають своє значення, а на перший план виступають псевдонорми, має нагальну потребу духовного виховання молоді, яка завжди була і залишається провідником суспільних змін. Залежно від того, які цінності вона вносить у ці зміни, яку культуру впроваджує, багато в чому залежатиме майбутнє країни.

Серед різноманітних засобів духовного виховання студентської молоді можна виокремити надзвичайно дієвий засіб - виховання можливостями художньої літератури.

Особливий виховний вплив художньої літератури полягає в тому, що цінність моральних норм розкривається не абстрактно, а на конкретних ситуаціях, прикладах. Духовний урок, який молодь отримає з творів художньої літератури, допоможе їй знайти чіткі орієнтири в системі цінностей, закласти підвалини міцних моральних переконань, сформувати власну модель поведінки в суспільстві.

Звичайно, молоді люди далеко не завжди усвідомлюють значення того чи іншого твору у своєму духовному розвитку, але мистецтво в цілому і література, як один з його видів, надають унікальні можливості для виховання культури почуттів і переживань, що є основою здорової людської поведінки.

Потрібно зазначити, що при читанні художніх творів з'являється не тільки чимало можливостей вплинути на ціннісні орієнтири студента, але й зробити це непомітно для нього, що має чималу перевагу. У даному контексті головними завданнями, що постають перед бібліотекарями, є: пропаганда книги як основного засобу пізнання і набуття духовних, моральних та естетичних цінностей; виховання зацікавленого, грамотного, бережливого читача; формування за допомогою художньої літератури всебічно розвиненої особистості, якій притаманні висока культура почуттів, цілеспрямованість і твердість переконань.

Яке ж місце сьогодні в молоді посідає читання художньої літератури? Чи є воно чимось важливим і цінним в очах сучасних студентів?

У наш час мало хто з молодих людей оцінює літературу з точки зору її художньої та

естетичної цінності чи практичної вартості, а тим більше, як джерело життєвого досвіду. Молоде покоління часом не здатне відрізнити шедевр від комерційної писанини. Сторінки багатьох сучасних книг просто рясніють ненормативною лексикою, описом еротичних чи брутальних сцен жорстокості. Хтось із мудрих сказав: “Серед книг, як і серед людей, можна потрапити в хороше і погане товариство, адже погані книги можуть так само зіпсувати нас, як і погані друзі”. Однак варто зазначити, що не зміст книги винен у деградації молоді, а той факт, що вона іноді просто не здатна відрізнити високохудожню літературу від “ширпотребу”. Тому перше завдання кожного бібліотекаря - допомогти молоді відрізнити справжню літературу від графоманської писанини. Причому, робити це потрібно системно.

Допомагають вирішувати це завдання різноманітні форми організації культурно-просвітницької роботи бібліотеки: зустрічі з авторами та презентації їхніх творів, проведення літературних вечорів, мистецьких уроків, годин духовності, виставкова діяльність. Наприклад, при науковій бібліотеці ХНУ багато років діє “Клуб цікавих зустрічей”, який став центром культурного та інтелектуального спілкування. На цих зустрічах студенти активно залучаються до обговорення важливих тем, задають питання, що їх цікавлять. Протягом останніх років у “Клубі цікавих зустрічей” студенти мали нагоду поспілкуватись з відомими письменниками Мирославом Дочинцем, Андрієм Курковим, з молодими сучасними українськими авторами Любко Дерешом та Сергієм Жаданом, з подільськими майстрами слова М. В. Бортник, В. І. Горбатюком, М. Б. Дем'янюк, Г. В. Корицькою, М. М. Кульбовським, В. Ц. Міхалевським, М. П. Цимбалюком. Такого роду заходи стали гарною традицією, на яких студенти отримують незабутні враження. Отже, організація масових заходів виявляє позитивний вплив на формування літературного та естетичного смаку, викликає стійкий інтерес до читання.

Сучасне студентське життя — це лекції, спілкування з друзями і, звичайно, Інтернет, за допомогою якого можна отримати доступ до будь-якої інформації. Проте молодь продовжує цікавитися художньою літературою і в традиційному форматі. У коло інтересів читачів нового покоління попадають різні автори і жанри. Сьогодні найбільш популярними серед студентства є твори Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Оксани Забужко, Андрія Кокотюхи, Володимира Лиса, Марії Матіос, Ірен Роздобудько, Василя Шкляра — авторів, які пишуть гостро й пронизливо, торкаються струн душі кожного, звертають увагу на болючі, неоднозначні питання і намагаються подолати комплекси та аномалії суспільства. Успіхом серед читачів користується також так звана масова література: детективи, романи про кохання, фантастика, фентезі. У той же час значне місце студенти відводять творам класиків світової та вітчизняної літератури (причому, це не обов'язково пов'язано з вивченням творів за програмою вишу).

Високохудожня класична література, що є у кожній бібліотеці, — це джерело духовності і моральності. Сьогодні вона знову стає запитаною, оскільки гостро перегукується з проблемами сучасного світу. До речі, не випадково багато бібліотек працюють над оцифруванням класичної літератури, що дозволить зробити високохудожні твори доступними користувачам мережі Інтернет.

Свого часу з появою Інтернету бібліотечна спільнота, педагоги почали бити на сполох, побоюючись, що Інтернет просто витисне традиційну книгу з користування. Сьогодні ми бачимо, що, незважаючи на впровадження нових носіїв інформації, книжна культура зберегла своє призначення поряд з не книжною. Треба враховувати й те, що Інтернет також слугує пропаганді книги і читання - з'являються чимало ідей і проєктів, присвячених цьому, і за кордоном, і у нас. Отже, бібліотеки, які не використовують Інтернет-ресурси, ризикують залишитися без значної частини читачів, а значить, і можливості впливати на їх духовний розвиток.

У даний час у науковій бібліотеці ХНУ активно ведеться робота у фейсбуці, за допомогою якого вдається достатньо швидко встановлювати неформальний контакт, залучати більше користувачів до співпраці з бібліотекою. Представництво бібліотеки в соціальній мережі дає чудову нагоду миттєво повідомити широкому загалу про нові видання, конкурси чи інші заходи і розповсюдити цю інформацію далі. Можна також виставити на обговорення книгу, що викликала резонанс у суспільстві, оперативно дізнатися про думки користувачів з певного приводу, виявити їх побажання та вподобання. Вірогідність того, що читач заїде у фейсбук, а потім до книгозбірні, побачивши новину, яка його зацікавить, є досить високою.

Активніше бібліотеки почали використовувати й нові форми сучасної реклами книги - такі, як буктрейлер, фрімаркет, сторітелінг, буккросинг. Розповсюдженою формою роботи є підготовка віртуальних виставок. Приміром, на сайті наукової бібліотеки ХНУ користувачі можуть ознайомитися з новими творами українських письменників та новими творами відомих авторів завдяки віртуальній виставці «Радимо почитати».

Яскраві інноваційні форми роботи по просуванню книги приваблюють молодь. Тому фахівці бібліотек у своїй роботі повинні шукати нові шляхи залучення користувачів до читання, творчо підходити до проведення просвітницьких заходів.

Студенти часто звертаються до бібліотекаря за порадою – що почитати, щоб відпочити й відволіктись від буденної праці, особливо після складання іспитів; перебуваючи у стані самотності; після невдалого кохання, знаходячись при цьому в нервовому, стресовому, навіть агресивному стані. Для таких студентів читання літератури іноді стає єдиним рятувальним колом. На абонементі художньої літератури та на фейсбуці читачам пропонуються різноманітні поради щодо тих чи інших книг на будь-який смак (наприклад, книги про кохання, про життя, для гарного настрою, книги, які допомагають подолати депресію тощо). Звичайно, бувають випадки незадоволення запитів читачів, які пов'язуються, насамперед, з відсутністю необхідного видання в бібліотеці. Саме тому наукова бібліотека ХНУ провела акцію “Подаруй бібліотеці сучасну українську книгу”, до якої долучилися студенти, викладачі, співробітники університету, і яка частково послабила проблему нових надходжень художньої літератури у книгозбірні. Проте сьогодні цього замало. Потрібно створювати умови, щоб книги якнайшвидше доходили до читача. Як приклад можемо навести практику деяких бібліотек за кордоном – відразу після того, як списки найпопулярніших книг з'являються в щотижневих журналах або в щоденних національних газетах, бібліотеки закупають ці бестселери і роблять їх максимально швидко доступними для своїх користувачів, задовольняючи їх попит (Німеччина, Мюнхен)

[1, с. 28].

Звичайно, в українських бібліотеках немає таких можливостей, як у зарубіжних. Але потрібно постійно проводити моніторинг – скільки, що і як читає молодь. Завдяки вивченню її реальних потреб, запитів та інтересів бібліотеки можуть прогнозувати попит, вчасно корегувати політику комплектування фондів, вдосконалювати форми роботи.

Окремо хотілося б сказати і про виховання за допомогою художньої літератури високого патріотичного почуття. Це питання сьогодні є надзвичайно важливим і обговорюється на всіх рівнях. Нинішня ситуація в Україні свідчить про деяке розмивання ціннісних орієнтирів серед молоді. Про це говорять і результати анкетування, проведеного в науковій бібліотеці ХНУ в травні 2015 року. За даними анкетування, 90% молодих людей правильно розуміють поняття патріотизму, переймаються почуттями гордості за свій народ, гостро переживають за долю країни, але це сприйняття є лише даністю і не підкріплюється почуттям патріотизму. Так, 80 % за будь-якої можливості виїзду за кордон, покинули б рідну країну в пошуках кращого життя [2, с. 41].

Досвід, який накопичено бібліотеками, дає можливість вибудовувати систематичну роботу з виховання патріотизму серед студентів, активно використовуючи всі сучасні форми і методи бібліотечної діяльності, в тому числі і за допомогою популяризації художньої літератури. Для прикладу, в книгозбірні ХНУ щороку організовуються книжкові виставки, на яких представлено найкращі твори письменників про події Другої світової війни, а також книги, що дають об'єктивну оцінку ролі українського війська в українській історії - від княжої доби, січових стрільців, воїнів УПА до часів Незалежності ("Історичні постаті України в художній літературі", «Війна очима письменників», "Крути: незгасна пам'ять і урок сьогодні" та ін.), проводяться різноманітні просвітницькі заходи.

Потрібно пам'ятати, що бажання читати у молоді не виникне само собою, його треба прищеплювати і розвивати, аби поняття «читати» стало синонімом таких понять, як «мислити», «жити». Читання має стати уроком життя, коли молоді люди, звертаючись через літературний твір до досвіду інших людей, розглядають різноманітні життєві моделі людських вчинків та стосунків, приміряють ці моделі "на себе". Зміст творів захоплює, вводить у вир цікавих подій, отримує глибокий емоційний відгук, змушує хвилюватися за дійових осіб. Саме переживання за літературних героїв викликає співчуття, милосердя, доброзичливість, гуманність, почуття радості від перемоги добра над злом. Не забуваймо про те, що книжки дають не тільки інформацію, емоції, поштовх для мислення, а й велику радість, задоволення від самого процесу читання, формуючи при цьому світогляд людини. Якщо молодь почне читати не тільки тому, що це потрібно за вишівською програмою, а й тому, що їй це подобається, то книжка стане для неї наче ковток свіжого повітря, без якого не можна обійтися, а тоді це буде означати, що вона стала справжнім читачем.

Таким чином, одним із засобів духовного розвитку особистості є високохудожня література, яка цілісно впливає на духовний світ особистості, її інтелектуальну та емоційно-вольову сфери, формування світогляду. Адже художня література – це невичерпне джерело духовного потенціалу як окремої особистості, так і всієї нації загалом, що здатне плекати нове, читаюче й духовно розвинене покоління українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Герасюта, Т. Бібліотеками Німеччини / Т. Герасюта // Бібліотечний форум України. – 2013. – № 4. – С. 28–30.
2. Молчанова, С. А. Роль бібліотеки ВНЗ у формуванні ціннісних орієнтирів молоді в нових умовах / С. Молчанова // Бібліотечний форум України. – 2015. – № 1. – С. 39–44.
3. Скотна, М. Мораль перед викликами сучасності / М. Скотна, В. Мовчан // Вища школа. – 2014. – № 2. – С. 7–24.

Молчанова С. А.

Хмельницький національний університет, Научная библиотека

МЕСТО ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ДУХОВНОМ РАЗВИТИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Освещено воспитательные возможности и особенности влияния художественной литературы на духовное развитие личности. В статье также предложены пути решения проблемы духовного развития студенческой молодежи через приобщение к чтению произведений художественной литературы.

Ключевые слова: духовное развитие, художественная литература, ценностные ориентиры, мировоззрение.

Molchanova S. A.

Khmel'nitsky National University, Scientific Library

PLACE OF FICTION SPIRITUAL DEVELOPMENT STUDENTS

The purpose of the article - to highlight educational possibilities and features of fiction influence on the spiritual development of the individual. The paper also suggested ways to address the spiritual development of students through the introduction to reading works of fiction.

Keywords: spiritual development, imaginative literature, valuables, world view.

Мямліна А. В.
медіаексперт

УДК 007:304:659:82-343

МАРКЕТИНГ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуті можливості внутрішньої реклами бібліотеки вищого навчального закладу, яка має сприяти підвищенню зацікавленості студентів у книжках бібліотеки ВНЗ, послугах, що надає бібліотека, та, як результат, підвищенню якості навчання. Пропонується скористатися досвідом відомих кампаній промоції бібліотек “@your library”, “use school library” та іншої рекламної діяльності бібліотек і бібліотечних асоціацій, а також промоції літератури та міфологем, які задіяні.

Ключові слова: маркетинг бібліотек ВНЗ, соціальні комунікації, реклама, промоція, кращі практики промоції бібліотек, реклама книжок, міфологема

Концепція маркетингу проникла майже в усі сфери буття людини. Наразі цими питаннями вже певний час переймається й адміністрація бібліотек [6, 7], адже за часів тотальної влади Інтернету книжки, що знаходяться у бібліотечних сховищах вищих навчальних закладів, перестали бути такими ж популярними та користуватися попитом серед студентів, як ще 15-20 років тому. Інтернет відкриває безліч можливостей, проте це ще не означає, що студенти користуються ними задля навчання.

Цим дослідженням буде змодельована ситуація, як бібліотеки вищої школи можуть нагадати про себе, просувати свої послуги та розповісти цільовій аудиторії про важливість навчання та читання.

Наразі вже є цікаві приклади успішних кампаній реклами та промоції шкільних та публічних бібліотек, то ж мета цього дослідження – з’ясувати, чи буде доречно бібліотеці вищого навчального закладу скористатися подібними наробками адвокаційних та промоційних кампаній інших бібліотек під час запуску власної кампанії промоції та привернення уваги студентів, адже без користувачів нема бібліотеки. Мотиви студентів у читанні, ставлення до бібліотеки, рівень інформаційної культури є основою маркетингової діяльності, результатом аналітики та проведення досліджень, на основі яких можна будувати кампанії. Результати двох опитувань студентів, на яких можна будувати інформаційну кампанію та обирати міфологеми, наведені у розвідках “Сучасна бібліотека вищої школи очима студентів: за результатами соціологічного дослідження” [1] та “Читацька активність студентів технічного ВНЗ (читання літератури іноземними мовами)” [3].

Тож поглянемо на зразки рекламних повідомлень, які є частиною промоційних кампаній різних бібліотек, та тих, що є частиною більш масштабних компаній з просування читання, а також проаналізуємо деякі параметри бібліотеки вищої школи.

Маркетинг стає необхідним елементом діяльності бібліотеки [5, 7], при цьому головна його увага фокусується на переліку та якості послуг, що пропонує бібліотека

своїм користувачам, і переваг користування бібліотекою. В деяких оголошеннях та рекламних повідомленнях зроблена спроба довести, що відвідування бібліотеки – це корисне, цікаве й модне проведення часу.

Маркетинг – це донесення потрібної інформації, потрібним людям та у потрібний час. Зазвичай комунікація бібліотеки з аудиторією відбувається кількома шляхами, серед яких основними є: друкована реклама (постери, брошури, листівки), цифрова реклама (сайт, блог, соціальні мережі, банерна реклама), персональні звернення та медіа.

Основні функції реклами, комунікаційного елементу маркетингу, зводяться до інформування, впливу на аудиторії та переконання. Реклама бібліотеки взагалі та бібліотеки ВНЗ зокрема відповідає цим загальним функціям. Комунікаційна діяльність бібліотеки спрямована на інформування аудиторії про послуги, колекції видань, нові книжки, час роботи тощо. Вплив на аудиторію полягає у переконанні користувачів та зміні звичних настанов, крім того, будь-яка реклама має на меті переконати споживача у тому, аби вони змінили свою поведінку на користь продукції, що рекламується, а у випадку бібліотеки це означає: користуватися літературою, іншими послугами бібліотеки, дотримуватися правил, які встановлені в бібліотеці тощо.

Зважаючи на особливості наукової бібліотеки ВНЗ, вона, безперечно, має ряд значних переваг перед публічною або шкільною бібліотеками. Наприклад, величезне скупчення підручників, наукової та спеціалізованої літератури (в т.ч. періодики); стрімкий розвиток різноманітних новітніх сервісів, пов'язаних із розвитком е-науки та е-освіти [2]; крім того, значна концентрація зацікавленої аудиторії зовсім поряд із бібліотекою.

Принципи роботи, мета та цілі бібліотеки ВНЗ кардинально відрізняються від аналогічних публічної чи шкільної бібліотек, проте основні повідомлення, які проходять через кампанії комунікації, залишаються схожими. Це максимальна повна інформаційна підтримка освітньої та наукової діяльності ВНЗ, підвищення рівня читання, осучаснення бібліотечних сервісів, створення сприятливих умов для більш частішого звернення читачів до бібліотеки для користування її ресурсами та послугами, звернення уваги читачів на певні дати та твори тощо.

Бібліотека вищу зберігає значну кількість наукової літератури та періодики, монографії, а також підручники з усіх навчальних дисциплін, які можуть знадобитися студентам під час навчання, крім того, доступ до електронних бібліотек та баз даних відкриває студентам нові можливості для навчання та вивчення дисциплін.

На перший погляд промоція та маркетингова складова бібліотеки ВНЗ має відрізнитися від реклами інших бібліотек: шкільних та публічних. З іншого погляду, як вже було вказано, більшість повідомлень, насправді, залишаються подібними між собою.

Основний компонент бібліотеки ВНЗ складають книги, підручники та періодика (в друкованому та електронному форматах), які продовжують зберігати свої основні функції – вони допомагають студентам у навчанні, підготовці до семінарів, написанні курсових та дипломних робіт, написанні наукових статей, проведенні досліджень, отриманні професії та побудові кар'єри.

Проте, бібліотекам вищої школи, так само як й іншим бібліотекам, доводиться

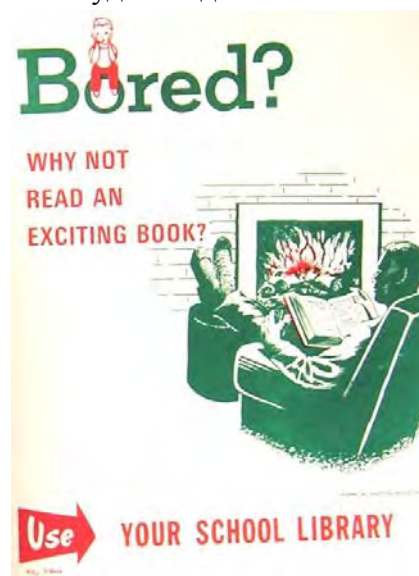
конкурувати, перш за все, з Інтернетом за увагу студентів у питаннях отримання нової інформації та навчання.

За умови панування Google нащо нам потрібні бібліотеки та бібліотекарі? Цим питанням [8] задається Сандра Фернандес, PR-менеджер бібліотеки Х'юстона. Насправді книжки й досі є основним джерелом знань, які можна отримати під час навчання та отримання вищої освіти. Ігнорування бібліотеки призводить до того, що майбутні фахівці втрачають важливі та вкрай необхідні навички: аналізувати інформацію та критично мислити. Проте, бібліотекарі можуть сприяти підвищенню рівня інформаційної кльтури, в т.ч. навчити користуватися електронними книжками, правильно шукати джерела інформації, швидко орієнтуватися у змісті та критично осмислювати контент публікації тощо.

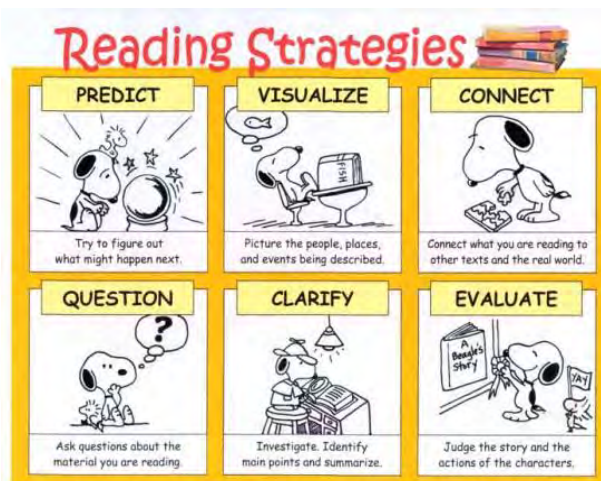
Невеличкі відмінності є не такими принциповими: шкільна і наукова бібліотека ВНЗ мають специфічну аудиторію – студенти та школярі. Крім того, мета цих бібліотек – максимально допомагати у навчанні, тож учні та студенти не витратять час на пошук літератури в інших бібліотеках, бо територіально вони дуже зручно розташовані і є максимально близькими для школярів та студентів: у сусідньому корпусі, на території навчального закладу. Окрім, звісно, випадків, коли корпуси навчального закладу розташовані в різних кінцях міста.

Серед кампаній, зразків друкованої та Інтернет-реклами, які були замовлені бібліотеками, є вельми гарні приклади комунікацій з аудиторією. Наприклад, відомі кампанії “@your library” та “use school library” (США) запевняють школярів, що користуватися бібліотекою корисно не тільки для навчання, та розповідають про основні правила роботи бібліотеки: користування каталогом, вчасне повернення книг та постійний запит бібліотекаря у разі виникнення питань.

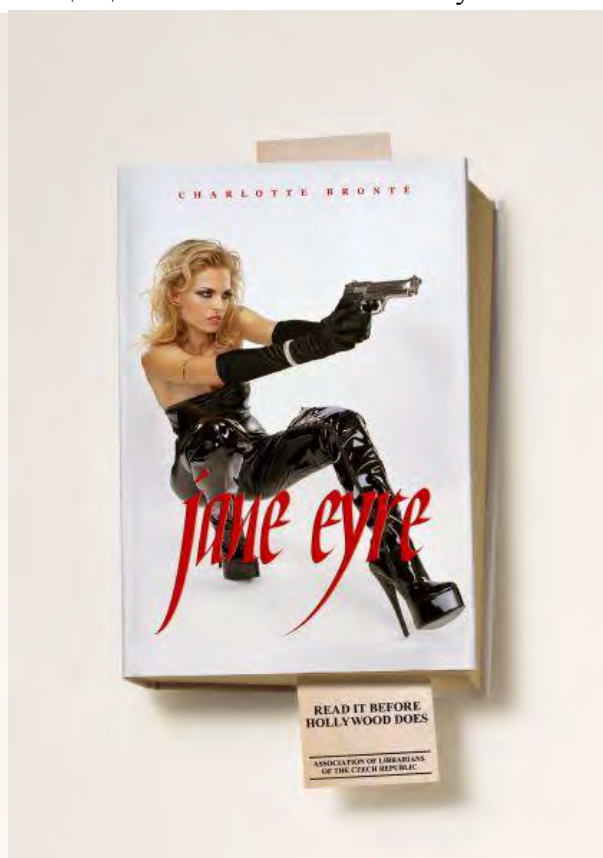
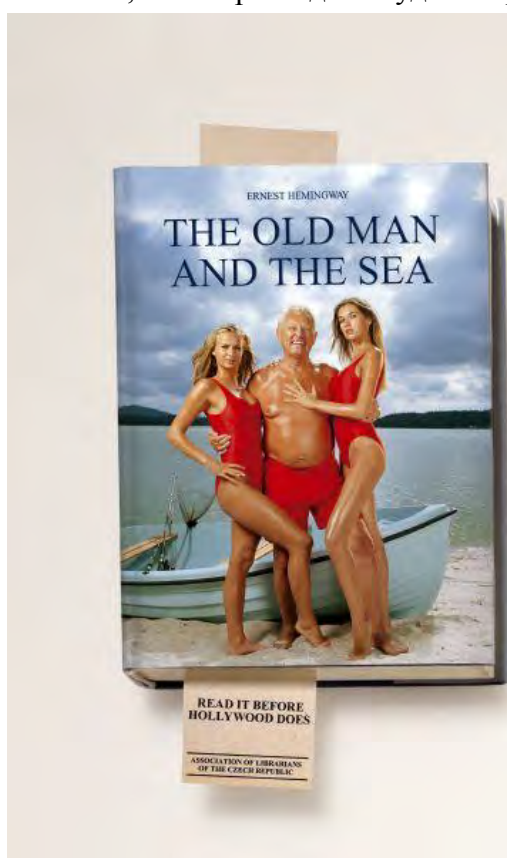
“Сумно? Чом би не почитати цікаву книгу? Користуйсь шкільною бібліотекою”. Ця кампанія подає бібліотеку як місце, в якому є книжки не тільки для навчання, де є художня література. Подібна ідея може бути використана і для промоції бібліотеки вищої школи та зміни ставлення студентів до бібліотеки ВНЗ.

“Люблю читати!” (AIA, США) та “Стратегії читання” – відомі кампанії Американської бібліотечної асоціації, яка підтримує цікавість до бібліотеки серед аудиторії, переконує записуватися до бібліотеки та пишатися тим, що читач має картку бібліотеки. Власне, ця ідея може бути задіяна і під час комунікації бібліотеки ВНЗ зі своїми користувачами та представниками цільової аудиторії – “Читайте монографії вчених” чи “Must read відомих випускників”.

“Прочитай, поки Голівуд не зробив це за тебе” – мотивує аудиторію читати книжки, а не переглядати художні фільми Асоціація бібліотек Чеської Республіки.

“У разі, якщо ти читав би книгу, то знав би що... А ти лише переглянув фільм!” – подібне повідомлення, яке показує скільки важливих деталей втрачається під час

екранізації та змушує читати першоджерела, а не лише переглядати фільми.

“Ти міг би читати, подивись у книгу, 140 символів, спробуй мільйони” – публічна бібліотека Мілуокі має на меті переконати аудиторію в безперечній користі читання над користуванням соціальними мережами та замовила цю дивовижну рекламу.

“Відвідай бібліотеку сьогодні! (visit your local library)” – цей слоган особливо підходить до бібліотеки вищої школи, адже щодня та на кожній лекції студенти отримують завдання, які вони мають виконати, до того ж більша частина навчання припадає на самонавчання.

“Reading shapes you” – креативна рекламна кампанія бібліотеки Колумбії; ідея, яка також може бути використана.

“І ти, чому читаєш?” – цікаве запитання, яке змушує замислитися та пригадати важливість читання.

Реклама з Румунії на тему переведення літератури у цифровий формат – селфі відомих літературних героїв.

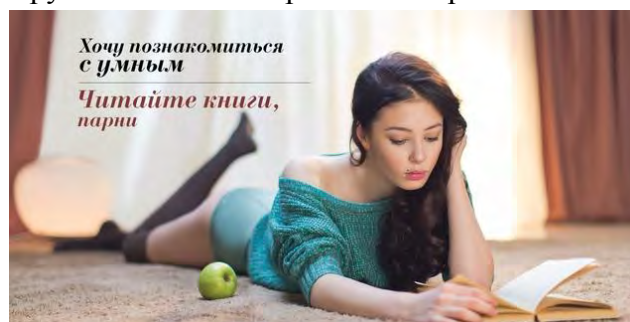
“Багато читаєш – багато знаєш. Відвідай бібліотеку”, “Потрібна допомога? Відвідай бібліотеку”, “Потрібні факти? Відвідай бібліотеку” – серія постерів за класичною схемою: проблема та її рішення.

“Комікси у твоїй шкільній бібліотеці” – цікава альтернатива каталогам нових надходжень бібліотеки. Давно відомо, що яскраві картинки мають кращий вплив на аудиторію, аніж слова.

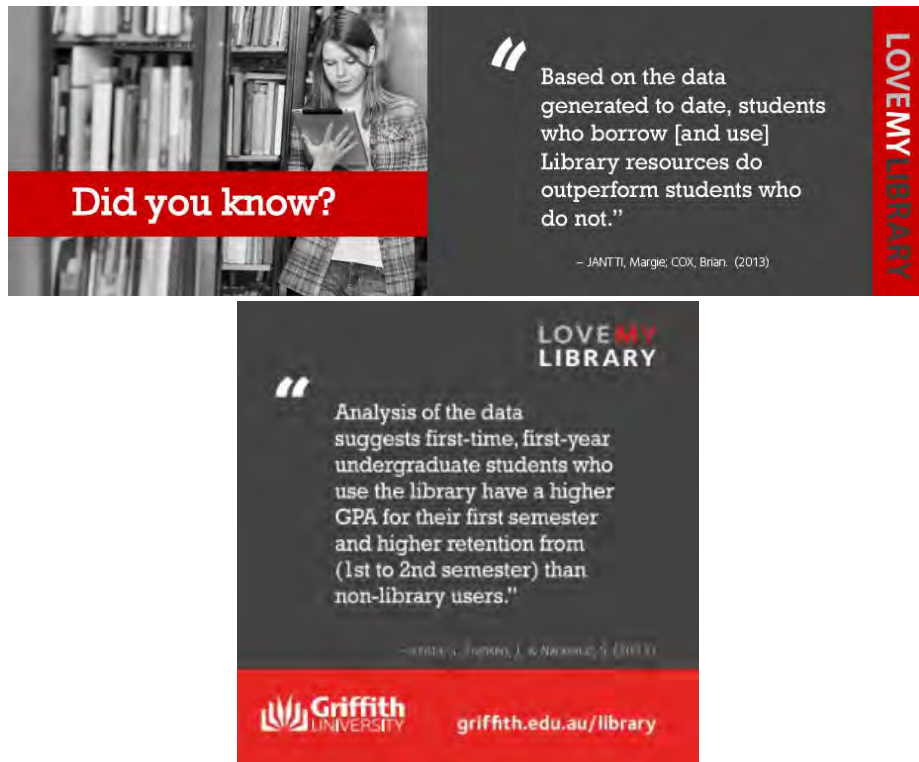
“Хлопці, читайте книжки! Мрію познайомитися з розумним!” – повідомлення, яке задіє один із головних русійних мотивів реклами – приналежність до певної групи.

“Ми любимо бібліотеку” – кампанія промоції бібліотеки університету Griffith, у якій зібрано кілька цікавих фактів щодо навчання та користування бібліотекою. Ця

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

кампанія проходила масштабно, були задіяні різні канали комунікацій (постери, банерна реклама тощо).

“Квиток до університетських знань” – кампанія, яка показує всю цінність бібліотеки вищої школи.

Оголошення від ALA: “Ця книга коштує 21.99 \$, проте з бібліотечною картою тобі це нічого не буде коштувати”. Це оголошення передає суть бібліотеки та водночас передає цінність бібліотеки: безкоштовний доступ до знань, досвіду та думок вчених.

Крім того, потрібно зазначити, що вельми ефективними можуть бути закладені в основу промоційних повідомлень бібліотеки вищої школи ряд міфологем, які прямо пов'язані з літературою та навчанням. До них можна віднести міфологеми мудреця, героя, нового народження, пошуку, апокаліпсису [4, с. 463]. Ці міфологеми були виведені з аналізу рекламних оголошень, які пов'язані з книжками та літературою. Міфологеми є дієвим інструментом комунікації, підвищують ефективність оголошення та можуть оминати фільтр свідомості реципієнта.

Отже, у цифрову добу бібліотеки конкурують з Інтернетом за увагу користувачів, а саме – студентів та науковців, у питаннях пошуку інформації та навчання. Бібліотеки ВНЗ не є виключенням. Кожний студент має смартфон та може за кілька хвилин знайти будь-яку інформацію, яка йому потрібна, чи пройти онлайн-курс із дисципліни, яка йому до вподоби. Така ситуація, на жаль, ніяк не сприяє підвищенню якості навчання та вищої освіти. Звісно, швидкий доступ до інформації та можливість прослухати лекції іноземних професорів, не виходячи з дому чи аудиторії, само по собі дуже добре, проте студентам часом буває складно відрізнити джерела інформації.

Працівники бібліотек долучаються до вивчення маркетингу та використання нових каналів передачі інформації задля спілкування з представниками цільової аудиторії.

Доволі цікаві кампанії промоції бібліотек час від часу запускають у США, Європейських країнах. Досвід цих кампаній може бути використаний і бібліотеками ВНЗ України задля побудови комунікаційної політики. Постійне нагадування студентам про книжки, бібліотеку ВНЗ та перелік унікальних послуг, які вони можуть отримати лише у бібліотеці ВНЗ – один із перспективних напрямів діяльності бібліотеки вищої школи.

Крім того, приклади реклами читання та основні повідомлення, які в них використовують, також можуть бути проаналізовані та задіяні як основа комунікації бібліотеки ВНЗ, адже у рекламі книги видавництва та книгарні використовують головні мотиви читання і, чим частіше вони будуть фігурувати у студентському середовищі, тим більше вірогідність змінити ставлення більшості сучасних студентів до бібліотеки та навчання в цілому.

Бібліотека ВНЗ – максимально зручне місце для студентів, адже: по-перше, там

зібрана вся література для навчання та дослідницької роботи; по-друге, надається максимально повне різноманіття сучасних сервісів; по-третє, вона максимально близько розташована до студентів.

У статті перераховані лише кілька кампаній, ідеї яких можуть бути використані у цілях промоції бібліотеки вищої школи для привернення студентської уваги та трансформації поведінки студентів, вони не є обов'язковими та вичерпними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесникова, Т. О. Сучасна бібліотека вищої школи очима студентів: за результатами соціологічного дослідження // Вісник Книжкової палати .– 2009. – № 7. – С. 26–30. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/435> – Назва з екрану. – Перевірено: 17.11.2016.
2. Колесникова, Т. О. Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 16-19 червня 2015р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 147–160. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3907>. – Перевірено: 17.11.2016.
3. Колесникова, Т. Читацька активність студентів технічного ВНЗ (читання літератури іноземними мовами) / Т. Колесникова, Н. Біла // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 2. – С. 26–32. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/4722>.
4. Мямліна, А. В. Рекламні комунікації читання та книжок: використання міфологеми Героя / А. В. Мямліна// Вісник Львівської наукової бібліотеки ім. Стефаника. – 2015. – № 7 (23). – С. 452–466.
5. Семеренко, І. Особливості маркетингової діяльності бібліотек навчальних закладів : методичні поради на допомогу бібліотечним працівникам / І. Семеренко. – Енергодар, 2011. – 42 с.
6. Patil, S. K. Library Promotion Practices And Marketing Of Library Services: A Role Of Library Professionals [Electronic resource] / S. K. Patil, P. Pradhan – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814031012>. – Назва з екрану. – Перевірено: 17.11.2016.
7. Petruzzelli, B. W. Real-life Marketing And Promotion Strategies In College Libraries: Connecting With Campus And Community / B. W. Petruzzelli – New York : The Haworth Press, 2005 – 187 p.
8. Fernandez, S. Promotion Your Library [Electronic resource] / Sandra Fernandez. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/sandrafdzh/promoting-your-library> – Назва з екрану. – Перевірено: 18.11.2016.

Мямлина А. В.

медиаексперт

МАРКЕТИНГ БИБЛИОТЕКИ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье рассматриваются возможности внутренней рекламы библиотеки высшего учебного заведения, которая должна способствовать повышению уровня заинтересованности студентов в книгах и услугах библиотеки высшей школы и, как результат, повышать качество высшего образования. В статье предлагается воспользоваться опытом кампаний продвижения библиотек “@your library”, “use school library”, рекламной коммуникации других библиотек и библиотечных ассоциаций, а также продвижения литературы и мифологем, которые используются.

Ключевые слова: маркетинг библиотеки вуза, социальные коммуникации, реклама, продвижение, лучшие практики продвижения библиотек, реклама книги, мифологема.

Miamlina A. V.

mediaexpert

MARKETING OF ACADEMIC LIBRARY

The article deals with the problem of promotion academic library and opportunity of motivation of the students to sign up and use books and other courses. Academic libraries can use experience of promotional library campaigns “@your library”, “use school library” and promotional materials of reading and books and also mifologems that are used in this materials.

Keywords: marketing of University Library, communication, advertising, book promotion, best practices of the libraries promotion and advertising of books, mythologeme.

Назар'єва С. В.

Маріупольський державний університет, Наукова бібліотека

УДК 027.7(477.62-2):004.738.5(045)

СИСТЕМА КОМУНІКАЦІЙНИХ КАНАЛІВ ЯК ЕФЕКТИВНА РЕАЛІЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ІНТЕРНЕТ–МАРКЕТИНГУ

Аналізується система та специфіка інформаційно-комунікаційних каналів наукової бібліотеки Маріупольського державного університету. Описана діяльність робочої групи з інформаційного представництва бібліотеки в мережі Інтернет та функції її учасників. Сформульовані головні засади підвищення ефективності впровадження бібліотечного інтернет-маркетингу.

Ключові слова: бібліотека, інтернет-маркетинг, комунікації, інформаційне представництво.

Впровадження інтернет–технологій значно розширює можливості наукових бібліотек вз, збільшує їх конкурентоспроможність завдяки створенню нових інформаційних продуктів, рекламі віртуальних послуг та, як наслідок, збільшенню кількості користувачів бібліотеки. Завданням сучасної академічної бібліотеки є розбудова потужної системи комунікаційних каналів для реалізації маркетингової стратегії. Перевагами технологій інтернет-маркетингу для бібліотек є їх безкоштовність, інтерактивність, можливість персоніфікованої комунікації з користувачем та виокремлення цільової аудиторії на окремих каналах.

Загальні питання впровадження маркетингових комунікацій в бібліотеках досліджували А.П. Кір'янова [6], І.О. Давидова [2], В.О Ільганаєва [5], Н.Б. Захарова [4]. Комунікаційна складова інтернет–маркетингу проаналізована в працях С.С. Ростовцева [11]. Питання створення інформаційного представництва бібліотеки як реалізації стратегії впровадження інтернет-маркетингу були розглянуті в працях О.Є. Гончарук [1], С.В. Назар'євої [7], Ю.В. Потехиної [10] та ін.

Комунікаційна складова інтернет-маркетингу у сучасних академічних бібліотеках реалізується у роботі комплексу комунікаційних каналів, які складають інформаційне представництво бібліотеки у мережі Інтернет. Мета статті – довести ефективність системного застосування комплексу мережевих каналів для просування інформаційних продуктів та послуг віддаленим користувачам на прикладі діяльності наукової бібліотеки Маріупольського державного університету (НБ МДУ).

Створення інформаційного представництва НБ МДУ (ІПБ) розпочалось із розробки сайту (<http://libr-margu.narod.ru/>). Використання безкоштовної платформи дозволило співробітниками бібліотеки вирішити це питання без допомоги програмістів [3]. Сайт став головним інформаційно-презентаційним каналом для ділових партнерів, професійної спільноти та читачів. Одне з найважливіших завдань, яке стояло перед бібліотекою того часу, було збільшення кількості відвідувань сайту та бібліотеки,

збільшення звернень користувачів до різноманітних віртуальних сервісів, збільшення електронної книговидачі. Додавання до системи ПБ інших каналів проходило з урахуванням необхідності привести користувача на сайт бібліотеки, мотивувати його до використання віддалених послуг. Завдяки плановій роботі з реєстрації сайту в пошукових сервісах та його оптимізації сайт НБ МДУ займає перші позиції у результатах пошуку у Google, Яндекс та інших пошукових системах. Значно змінилися дизайн та структура сайту: була спрощена навігація, розвантажена «Головна сторінка» завдяки зменшенню кількості пунктів меню тощо. Зараз бібліотека працює над логікою подачі інформації на сайті, бо бібліотека переходить від концепції «сайт як презентаційний канал бібліотеки» до «сайт як клієнтоорієнтований канал». Для вивчення ступеня задоволеності користувачів інформаційним наповненням та ефективністю пошуку інформації на сайті заплановано проведення у 2017 році он-лайн опитування. На цей час сайт виконує інформаційну, сервісну, маркетингову, комунікаційну функції, виступає одночасно як самостійний канал та засіб інтернет-навігації, оскільки містить банери всіх інших каналів ПБ.

Розроблена модель ПБ [7] як ієрархічна система комунікаційних каналів послідовно впроваджувалась у діяльність бібліотеки протягом п'яти років. На цей час у систему ПБ включені наступні види комунікаційних каналів: 1) сайт НБ МДУ; 2) електронна пошта; 3) сторінки та групи у соціальних мережах (група НБ в ВКонтакте та сторінка «Бібліотека – науковцю» у Facebook); 4) блоги (Библио.net, БиблиоОпус, Догори сторінками); 5) канали контент-медіа (SlideShare, Pinterest). Всі додаткові інформаційні канали бібліотеки мають посилання на головний інструмент комунікації – сайт НБ МДУ.

Електронна пошта як основа персоніфікованої відкладеної комунікації з користувачем представлена на сайті у вигляді електронної адреси у розділах «Контакти», «Замовлення літератури», «Віртуальна довідка», «Електронна доставка документів», «Заходи на замовлення читачів». Користувачі мають можливість задати питання безпосередньо в інтерактивній формі зворотного зв'язку (JivoSite), розташованій у нижньому лівому кутку нашого сайту. Ця форма також прив'язана до поштової скриньки бібліотеки. На сайті працює підписка на новини бібліотеки з головної сторінки (FeedBurner) та підписка на нові надходження, коли адресат отримує на свою пошту інформацію та знайомиться з нею у зручний для нього час.

Робота з групами користувачів вимагає інших підходів. Оскільки НБ МДУ працює з трьома цільовими аудиторіями: студентами, викладачами, бібліотекарями, а студенти (найбільша аудиторія) та викладачі знаходяться на полярних позиціях стосовно інтернет-комунікацій [1], розвиток комплексу комунікаційних каналів ПБ враховував характер цільової аудиторії (ЦА), їх можливості та потреби, а також кількість на тій чи іншій платформі.

Створення додаткових каналів групового інформування розпочалося з розробки професійного блогу «Библио.net» [8]. Першочергове створення каналу для професійного розвитку та спілкування бібліотекарів (найменшої за кількістю аудиторії) мало під собою певну логіку, тому що, за нашими переконаннями, саме професійний розвиток бібліотекарів лежить в основі інноваційних перетворень бібліотеки. Матеріали

методичного спрямування допомагають співробітникам НБ МДУ в опануванні інтернет-технологій, знайомлять із найцікавішими темами та ідеями, досвідом роботи бібліотек у мережевих каналах, прикладами створення мультиформатного контенту, правилами роботи у web-журналістиці тощо [9]. Блог знайшов прихильників за межами бібліотеки; тільки за останній рік його матеріалами скористалося 5104 бібліотекаря України, у т.ч. з Донецької обл. – 560, з м. Маріуполя – 233; загальна кількість відвідувань складає близько 170 тис.

Створення групи читачів НБ МДУ в соціальній мережі ВКонтакте, реєстрація в ній за бажаннями користувачів під час запису у бібліотеку дозволила створити інтернет-спільноту з трьохсот п'ятдесяти студентів, які готові взаємодіяти з бібліотекою. Аналіз профілів користувачів та кола їх друзів, лояльних до бібліотеки, дозволяє використовувати рекламу, орієнтовану на певну вікову категорію користувачів. У групі рекламуються електронні ресурси та дистанційні послуги, публікуються звіти масових заходів бібліотеки, здійснюється сервісна послуга «Бібліотекар-онлайн». Саме ця спільнота користувачів займає перше місце за переходами на сайт бібліотеки, на другий позиції – переходи з блогів бібліотеки.

Наступним шагом стала робота з дуже вимогливою аудиторією на сторінці у соціальній мережі Facebook «Бібліотека – науковцю». Матеріали цієї сторінки орієнтовані на потреби перш за все науковців МДУ як прямих інвесторів бібліотеки. Робота з цією аудиторією вимагає від бібліотекаря спрощення технологічних застосувань при високому рівні змістовної складової, суворого дотримання стилістичних норм, правил етикету. Для підвищення ефективності роботи з цією аудиторією бібліотекарі спираються не лише на свій досвід спілкування з науковцями, а й вивчають потреби аудиторії на сторінках наукових спільнот, слідкують за лідерами думок. За два роки проект, який був розрахований перш за все на спільноту маріупольських науковців, придбав прихильників у різних куточках країни та зарубіжжя. На цей час у сторінки більше 600 користувачів: з України – 550, у т.ч. з м. Маріуполь – 42, з м. Львів – 39, м. Одеса – 23.

Останній з реалізованих на цей час напрямів із розвинення системи каналів ПБВ включає реалізацію проектів, які вирішують суто бібліотечні завдання:

- популяризація читання (блог про літературу «БібліОпус», літературний журнал «Догори сторінками»);
- розробка бренду та закріплення позитивного іміджу бібліотеки (поширення контенту у SlideShare, Pinterest).

Корпоративний проект «НБ МДУ» у SlideShare дозволив зібрати в одному місці мультимедійний доробок бібліотеки за останні півтори роки: віртуальні виставки та екскурсії, мультимедійні презентації до масових заходів, презентації докладів співробітників НБ МДУ на науково-практичних конференціях, науково-методичних семінарах для бібліотекарів та викладачів МДУ. Ці роботи зібрали більше 20 тис. переглядів. Презентаційну функцію виконує і сторінка бібліотеки у соціальному інтернет-сервісі, фотохостінгу Pinterest – ряд «досок» ілюструють діяльність бібліотеки за напрямками діяльності: масові заходи, конкурси, виставки, наукові конференції, акції тощо.

Координацію роботи та регламентування відповідальності за функціонування та розвиток представницьких ресурсів НБ МДУ здійснює робоча група з ІПБ, яка на цей час складається з 6 співробітників різних відділів. Можна виокремити наступні функції членів робочої групи з ІПБ [7], [10]:

- Стратег розробляє структуру ІПБ; забезпечує довгостроковий розвиток; здійснює контроль над плануванням роботи та наповненням контенту.
- Координатор організує зустрічі робочої групи один раз на квартал; консультує працівників щодо підготовки та порядку надання інформації для розміщення на каналах ІПБ.
- Контент-менеджери відповідають за розміщення головної, поточної інформації та новин на сайті бібліотеки, подання новин на сайт університету, за розміщення інформації на ресурсах контент-медіа.
- Кольюніті-менеджери відповідають за наповнення блогів, сторінок у соціальних мережах, переписку в чаті.
- Аналітик аналізує роботу за ключовими показниками раз на квартал.

Перелік основних видів робіт у ІПБ та кількість учасників у ньому, координацію їх роботи та регламентування відповідальності за функціонування та розвиток каналів ІПБ у НБ МДУ регулюють «Положення про інформаційне представництво НБ МДУ» та «Положення про сайт НБ МДУ». Робота членів ІПБ планується лише в рамках маркетингових цілей бібліотеки, вибір ресурсів або сервісів для створення мультимедійного продукту та свобода творчої реалізації співробітників не обмежується керівництвом. Більше того, заохочується проведення заходів із підвищення медіа грамотності бібліотекарів, мотивується навчання на дистанційних курсах «Куратор змісту» (НТУ «ХП»), в регіональній Школі бібліотечного журналіста (ХДНБ ім. В.Г. Короленка). Своїм досвідом бібліотека також ділиться з колегами: за цей час було проведено три семінарські заняття з блогінгу у рамках «Школи бібліотекаря-практика» для бібліотекарів м. Маріуполь та надруковані методичні рекомендації з написання рекламних, публіцистичних та наукових текстів «Библиотечный контент сквозь призму жанров». Досвід роботи ІПБ неодноразово висвітлювався на сторінках збірників науково-практичних конференцій, науково-методичних семінарів та у блозі «Библио.net». Питання розвитку та оцінки ефективності роботи ІПБ регулярно обговорюються на засіданнях ради керівників бібліотеки.

Критерії оцінки ефективності інтернет-маркетингу (доволі дискусійне питання) дуже відрізняються в залежності від характеру каналу, але напевно можна сказати, що сумарна ефективність усіх каналів вища, ніж ефективність окремих каналів. На сайті та блогах є social networking buttons – кнопки для поширення інформації на інших каналах. Треба підкреслити, що не тільки сайт має кнопки та банери всіх допоміжних каналів, а й всі канали бібліотеки поєднані посиланнями друг на друга, банерами, кнопками швидкого доступу та взаємними анонсами публікацій, що збільшує ефективність web-серфінгу користувачів. Таким чином, модель ІПБ НБ МДУ змінилася з ієрархічної на мережеву.

Аналіз діяльності ІПБ дозволяє зробити висновки про ефективність впровадження інтернет-маркетингу як системної діяльності бібліотеки, спрямованої на підвищення її

конкурентних переваг на інформаційному ринку. Комунікаційна складова інтернет-маркетингу реалізується через комплекс задіяних інформаційно-комунікаційних каналів бібліотеки, який забезпечує високий рівень присутності бібліотеки в мережі Інтернет. Це дозволяє успішно реалізувати поставлені перед ПБ цілі: інформувати про діяльність бібліотеки, просувати її ресурси та онлайн-послуги, залучати нових користувачів. Ефективність маркетингової діяльності ПБ забезпечується:

- 1) Використанням розвинутої системи інформаційних каналів у рамках стратегії інтернет-маркетингу бібліотеки.
- 2) Врахуванням характеру та можливостей задіяних каналів та потреб цільової аудиторії.
- 3) Збільшенням уваги до комунікаційної функції каналів, а не тільки до інформаційно-презентаційної.
- 4) Організацією роботи робочої групи з інформаційного представництва бібліотеки в мережі Інтернет, розробкою організаційно-розпорядчої документації, плануванням та контролем маркетингової, рекламної складової діяльності групи, аналізом результатів.
- 5) Удосконаленням навичок роботи з інтернет-технологіями, знань з основ web-журналістики та web-дизайна співробітниками бібліотеки.
- 6) Мотивуванням співробітників, створенням можливості їх професійного зростання та творчої реалізації.

На сьогоднішній день НБ МДУ ефективно використовує комплекс маркетингових технологій: Search engine optimization (SEO-оптимізацію), засоби офлайн та онлайн реклами, публікації в Інтернет-ЗМІ, e-mail-маркетинг, Social media marketing (SMM – роботу в блогах, соціальних мережах тощо). Підвищення якості взаємодії з користувачами та моніторинг ступеня задовільності якістю інформаційних продуктів та послуг – найважливіші перспективні завдання для ПБ, які дозволять приймати ефективні маркетингові рішення щодо мережевого бібліотечного сервісу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарук, А. Е. Формирование стратегии интернет-маркетинга библиотеки университета / А. Е. Гончарук // Библиотеки вузов Урала. – 2012. – № 11. – С. 147–153.
2. Давидова, І. О. Інтегровані маркетингові комунікації як фактор розвитку документаційно-інформаційної установи / І. О. Давидова // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. – Харків, 2013. – Вип. 39. – С. 72–78.
3. Дейниченко, О. З досвіду створення сайту наукової бібліотеки Маріупольського державного університету / О. Дейниченко // Бібліотечний форум України. – 2014. – №1. – С. 11–13. – Режим доступу: [2014_N1_s11-13_BFU_um.pdf](#).
4. Захарова, Н. Б. Тенденції розвитку інноваційних форм масової комунікації в сучасній бібліотечній діяльності // Бібліотека. Наука. Комунікація. В 2 ч. – Київ, 2015. – Ч. 1. – С. 43–45.
5. Ильганаева, В. А. Маркетинг в библиотеках : учеб.-метод. материалы / В. А. Ильганаева ; Харьк. гос. акад. культуры. – Харьков, 2001. – 52 с.

6. Кирьянова, А. П. Применение технологий интернет-маркетинга в научной библиотеке: теоретический аспект / А. П. Кирьянова // Научные и технические библиотеки. – 2012. – № 10. – С. 44–50.
7. Назар'єва, С. В. Методика організації інформаційного представництва як маркетингового засобу позиціонування бібліотеки в Інтернеті // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали III наук.-метод. семінару, 26 лют. 2015 р. / под ред. А. П. Шакули. – Маріуполь, 2015. – С. 45–53.
8. Назарьева, С. В. Библиотечный блоггинг как инструментальный PR // Использование современных технологий для создания библиотечного информационного продукта : материалы III город. науч.-практ. конф. библиотек, Мариуполь, 31 окт. 2013 г. / под ред. А. П. Шакулы. – Мариуполь, 2014. – С. 38–50.
9. Назарьева, С. В. Web-журналистика в библиотеке / С. В. Назарьева // Библиотеки Мариуполя: оценивая прошлое, видеть будущее : материалы IV город. науч.-практ. конф., Мариуполь, 29 окт. 2015 г. – Мариуполь, 2015. – С. 31–39. – Режим доступа: mat_gor_konf_2015_PDTU_031-039.pdf.
10. Потехина, Ю. В. Управление интернет представительством библиотеки вуза: термины, этапы жизненного цикла, технология выполнения работ, модель организационно-функциональной структуры / Ю. В. Потехина // Вестник ХГАЭП. – 2012. – № 2 (59). – С. 73–84.
11. Ростовцев, С. С. Комунаційна складова інтернет-маркетингу в бібліотечно-інформаційній сфері // Вісн. ХДАК. – Харків, 2015. – Вип. 45. – С. 189–195.

Назарьева С. В.

Мариупольский государственный университет, Научная библиотека

СИСТЕМА КОММУНИКАЦИОННЫХ КАНАЛОВ КАК ЭФФЕКТИВНАЯ РЕАЛИЗАЦИЯ БИБЛИОТЕЧНОГО ИНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГА

Анализируется система и специфика информационно-коммуникационных каналов научной библиотеки Мариупольского государственного университета. Описана деятельность рабочей группы по информационному представительству библиотеки в сети Интернет и функции ее участников. Сформулированы способы повышения эффективности реализации библиотечного интернет-маркетинга.

Ключевые слова: библиотека, интернет-маркетинг, коммуникации, информационное представительство.

Nazarieva S. V.

Mariupol State University, Scientific Library

THE SYSTEM OF THE COMMUNICATION CHANNELS AS EFFECTIVE REALIZATION OF THE LIBRARY INTERNET-MARKETING

The system and the specificity of the communication channel soft the MSU's scientific library are analyzed. The activity of the working group on the library information representation in the Internet and the functions of its members are described. The methods of the library internet-marketing efficiency raising are defined.

Keywords: library, internet-marketing, communication, information representation.

Натяма С. В.

Мариупольский государственный университет, Научная библиотека

УДК 025.85

СОХРАННОСТЬ ФОНДОВ ВУЗОВСКИХ БИБЛИОТЕК В ПРОЦЕССЕ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ (НА ПРИМЕРЕ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ МАРИУПОЛЬСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА)

В статье рассмотрены проблемы: сохранности библиотечных фондов на современном этапе; создание оптимальных условий сохранности и безопасности фондов вузовских библиотек в процессе их использования; воспитательная работа с пользователями библиотеки Мариупольского государственного университета по вопросам сохранности фондов.

Ключевые слова: библиотечные фонды, научные библиотеки, сохранность библиотечных фондов.

Библиотечные фонды являются ценнейшим историческим источником и информационным ресурсом страны, частью общенационального культурного наследия, содержащего опыт человеческой цивилизации, который (помимо информационной, исторической, научной и культурной ценности) также представляет и большую материальную ценность. Информация, содержащаяся в библиотеках и мировых архивах, является основой для дальнейшего развития культуры и экономики общества, поэтому проблема создания качественных условий для организации и сохранности библиотечных фондов, а также защите его от воздействия негативных факторов была и остается актуальной.

Изучению основных аспектов, связанных с сохранностью современного документального наследия на протяжении всего XX века занимались специалисты во всем мире. Вопросами изучения сохранности библиотечных фондов занимаются такие организации, как Международный центр по изучению сохранности и реставрации культурного наследия, Европейская комиссия по сохранности и доступу, Международная организация по стандартизации, Международный комитет Красного Креста и другие. Однако главной организацией является ИФЛА (Международная федерация библиотечных ассоциаций), в структуре которой есть секция по сохранности и консервации документов, первой разработавшая Положение о принципах сохранности библиотечных фондов (1979), впоследствии воплотившееся в основную программу ИФЛА («Preservation and Conservation» (РАС) («Сохранность и консервация»). Эта программа направлена на стимулирование научных разработок и принятие международных стандартов в мире в данной области, а также подготовку квалифицированных библиотекарей и пользователей. Основными принципами этой программы являются:

– рассмотрение сохранности фондов как основного условия выживания национальной и мировой науки и культуры;

– осуществление сохранности фондов в кооперации на государственном и международном уровнях;

– ответственность каждой страны за сохранение собственных документных фондов как национальной части всемирного духовного наследия [4].

В конце 90-х годов в рамках программы РАС был создан новый центр по сохранности и консервации документов для стран Восточной Европы и СНГ. В рамках этой программы разработаны принципы защиты культурных ценностей в условиях военных конфликтов и природных катаклизмов, а международный комитет Голубого щита, включенный в эту программу, курирует разработку документов по защите культурных ценностей [21].

Большое внимание проблеме сохранности фондов уделяет крупнейшая и авторитетнейшая в мире Организация Объединенных Наций по содействию науке и культуре (ЮНЕСКО), которая рассматривает сохранность библиотечных фондов в различных странах как глобальную задачу всего мирового сообщества в целом. В 1992 г. по инициативе ЮНЕСКО была создана международная программа «Память мира» (Документированная коллективная память народов мира), целью которой является «Содействие обеспечению сохранности всемирного документального наследия путем использования наиболее соответствующих методов» [13]. В настоящее время в условиях неустойчивой политической ситуации данная программа наиболее актуальна, поскольку предлагает реальные мероприятия по спасению источников документального наследия, хранящихся в библиотеках, архивах и музеях разных стран мира, существенная часть которых сейчас находится под угрозой исчезновения. Ведется реестр и идентификация этого наследия, который отображается на Архивном портале ЮНЕСКО, созданном с целью предоставления оперативного и всестороннего доступа к веб-сайтам архивных институций во всем мире, и знакомит с документальными и цифровыми ресурсами [8].

Деятельность библиотек Украины по обеспечению сохранности фондов регламентируется Законом Украины «Про бібліотеки і бібліотечну справу», определяющим, что в основе государственной политики лежит «принцип создания условий для доступа к информации и культурным ценностям, которые сохраняются и предоставляются библиотеками в пользование всем категориям населения. Поэтому библиотеки, с одной стороны должны предоставить пользователям возможность широкого доступа к библиотечным фондам, а с другой стороны – обеспечить их надежную сохранность» [6].

Руководствуясь примером международной программы «Память мира», в 1999 г. в Украине была утверждена «Программа сохранности библиотечных и архивных фондов Украины на 2000–2005 годы» [14], согласно которой должна вестись координация работы по учету, консервации, реставрации библиотечных и архивных фондов, координация финансовых, материально-технических и трудовых ресурсов для обеспечения долговременной сохранности документов и их использования; создание системы единого общегосударственного учета документальных памятников культурного наследия; а также создание единой системы подготовки квалифицированных специалистов [4]. Однако библиотеки столкнулись с определенными трудностями при выполнении Программы,

которая была профинансирована лишь на треть (было лишь закуплено специальное оборудование для оцифровки документов), а остальные проблемы не были решены.

Постановлением Кабинета Министров от 17 августа 2011 г. № 956 была утверждена Государственная целевая национально-культурная программа «Библиотека – XXI», рассчитанная на 2011–2015 годы и предусматривающая «переведение в электронную форму документов, которые сохраняются в Государственном, Национальном архивном и Музейном фондах», а также создание «единого национального депозитария электронных библиотечных ресурсов» и оборудование «базовых центров перевода в электронную форму документов, которые хранятся в библиотечных, архивных и музейных фондах» [11]. В реальности оцифровка книжного наследия в рамках этой программы не решает в полной мере проблем сохранности книжных памятников, а особенно – проблемы сохранности других поврежденных или изношенных документов.

Учитывая реальную ситуацию и предыдущий практический опыт, возникла необходимость реализации «Концепции Государственной программы сохранности библиотечных фондов на период до 2020 года», которая предлагает концептуальную и правовую основу для осуществления Государственной программы сохранности библиотечных фондов, однако реализация изложенных в ней заданий требует не только финансовых ресурсов и обновления материально-технической базы, но и законодотворческих, институциональных и образовательных мероприятий [11].

В настоящее время многие библиотеки, в том числе и библиотеки высших учебных заведений решают проблемы сохранности собственных фондов согласно доступным им возможностям и средствам. Сохранность библиотечных фондов означает целостность и неизменность физического состояния документов, их содержание в специально оборудованных помещениях в условиях оптимального физико-химического и биологического режима, соблюдение правил их выдачи и приема, а также обеспечение их охраны [17]. Процесс сохранности включает в себя все этапы: от формирования библиотечного фонда до его управления.

Библиотека является одним из главных структурных подразделений высшего учебного заведения, которая должна документально и информационно обеспечивать научные и образовательные процессы своего вуза, помогать научно-исследовательской деятельности студентов и сотрудников. Одним из главных источников этого обеспечения является научный документный книжный фонд, как составная часть общего библиотечного фонда. В настоящее время научно-исследовательская деятельность вуза проводится по таким тематическим направлениям, как: развитие и внедрение новейших технологий в непрерывном профессиональном образовании, правовые науки, разработка и внедрение новейших технологий социальных коммуникаций, мировое хозяйство и международные экономические отношения [9]. Формирование научного документного книжного фонда непосредственно связано с информационными потребностями преподавателей, сотрудников, аспирантов и студентов в соответствии с направлениями их научно-исследовательской и научно-педагогической деятельности.

Специфика библиотек высших учебных заведений состоит в том, что с одной

стороны необходимо сохранить фонд библиотеки, а с другой – большие массивы научной и учебной литературы должны быть востребованы студентами и преподавателями в учебном процессе. Поэтому сохранность документного фонда является одной из приоритетных задач, без решения которой вузовские библиотеки не только не могут в полном объеме обеспечить учебный процесс, удовлетворяя требования пользователей, но и реально могут столкнуться с проблемой порчи либо утраты книжного фонда. Не смотря на то, что электронные библиотеки (как часть совокупного фонда) способствуют более полному и оперативному выполнению университетом задачи по информационному обеспечению учебного процесса, все же основой библиотечного фонда являются документы на бумажных носителях.

Система мероприятий, осуществляющих контроль за сохранностью фонда, обеспечивающих целостность и нормальное физическое состояние документов, таких как поддержание определенного режима хранения (светового, температурно-влажностного, санитарно-гигиенического), регулярные профилактические осмотры и очистка фондов, своевременный ремонт и реставрация документов, создание страховых копий, оцифровка фонда, а также плановая проверка (инвентаризация) в современной библиотеке являются неотъемлемой частью ее нормального функционирования.

Однако сохранность библиотечного фонда является и острой социальной проблемой, в которой человеческий фактор играет основную роль. Очень важно воспитать у пользователя сознательное и бережное отношение к библиотечным документам, как к общественному достоянию. Сотрудники библиотеки должны заинтересовать читателей выполнять правила пользования библиотекой, а также во время библиотечных занятий помочь овладеть навыками обращения с документам.

В научной библиотеке Мариупольского государственного университета (НБ МГУ) работа отдела сохранности фондов является важным составляющим направлением, обеспечивающим процесс сохранности документов фонда на всех этапах его организации и использования. Опыт работы отдела был отображен в методических материалах и памятках.

Сотрудниками отдела была разработаны «Методика изучения физического состояния документного фонда НБ МГУ», которая определяет этапы проведения порядка обследования физического состояния, выявляет характер повреждения документа, определяет объемы нужных мероприятий по восстановлению документов и их очередность; после чего заполняется Паспорт физического состояния документа, а общие сведения о физическом состоянии фонда вносятся в Паспорт сохранности фонда. Данная методика позволяет получить общую картину состояния документного фонда в целом и прогнозировать дальнейшие мероприятия по их восстановлению, а также оценивать материальные затраты на их реализацию.

Для сотрудников библиотеки была разработана «Памятка о материальной ответственности за сохранность фонда», регламентирующая права и обязанности сотрудников библиотеки, выполнения ими установленных правил учета, сохранности и использования библиотечного фонда, а также их ответственность за повреждения документов.

С целью оптимального использования Фонда редких и ценных изданий (ФРЦК) были разработаны памятки:

- О порядке экспонирования и копирования документов ФРЦК (определяющая условия сохранности книжных памятников на выставках и обзорах литературы, а также правила изготовления копий на эти документы);

- О порядке пользования документами ФРЦК (определяющая правила пользования читателями документами фонда).

Сотрудниками научной библиотеки регулярно проводятся мероприятия по вопросам сохранности фондов. Все методические материалы используются в семинарах, практикумах и беседах с целью продления максимального срока пользования документами в НБ МГУ. К семинару по научно-исследовательской деятельности научной библиотеки МГУ вышел сборник, в котором была опубликована статья «Методические рекомендации по изучению физического состояния фонда библиотеки» [10, с. 107–112].

В ходе проведения санитарного дня для сотрудников библиотеки была представлена презентация «Чистота в библиотеке», во время которой обсудили технологию проведения санитарного дня в библиотеке, нормы времени на основные процессы, анализировали перечень объектов санитарно-гигиенической обработки, рассматривали нормативные и инструктивные документы, а заодно посмотрели видеозапись мастер-класса по этому вопросу [16].

Для читателей была создана презентация и проведена одноименная выставка «Згадати неможна забути» с образцами поврежденных книг, и для контраста – отреставрированных. Также во время библиотечных занятий студентам подробно рассказываются Правила пользования библиотечным фондом.

Таким образом, современные библиотеки, в том числе и НБ МГУ стремятся к соблюдению социального и технологического факторов сохранности документного фонда библиотек, обеспечивая через комплексный подход решение вопросов сохранности документального наследия для современников и будущих поколений.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Бондаренко, І. Сутність соціального чинника та його вплив на зберігання бібліотечних фондів / І. Бондаренко // Вісн. Книж. палати. – 2003. – № 1. – С. 24–25.
2. Вергунов, В. Проблеми збереження фондів наукових бібліотек / В. Вергунов // Бібл. вісн. – 2007. – № 1. – С. 25–31.
3. Григорьева, И. И. Информационные технологии и обеспечение сохранности библиотечных фондов / И. И. Григорьева // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 7. – С. 46–48.
4. Долбенко, Т. О. Зберігання документів у бібліотеках : навч. посіб. / Т. О. Долбенко, Ю. І. Горбань. – Київ : Ліра-К, 2015. – 288 с.
5. Добрусина, С. Обеспечение сохранности документов в век цифровых технологий / С. Добрусина // Бібл. вісн. – 2008. – № 3. – С. 11–15.
6. Про бібліотеки і бібліотечну справу [Електронний ресурс] : Закон України від 27 січ. 1995 р. № 32/95-ВР (із змінами). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр/>.

7. Концепція Державної програми збереження бібліотечних фондів на період до 2020 року [Електронний ресурс] : проект. – Режим доступу: http://ula.org.ua/fileadmin/uba_documents/doc_for_news/dod_gromadske_obgovorennja_bibliotechnux_fondiv_do_2020.doc.
8. Кравцова, О. А. Архівний портал ЮНЕСКО – структура, принципи формування та доступу / О. А. Кравцова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2007. – №3. – С. 53–56.
9. Наукова діяльність МДУ [Електронний ресурс] // Маріупол. держ. ун-т : офіційн. сайт. – Режим доступу : http://mdu.in.ua/index/naukovi_doslidzhennja/0-20/.
10. Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали IV наук.-метод. семінару, 25 лют. 2016 р. / ред. А. П. Шакула. – Маріуполь : МДУ, 2016. – 149 с.
11. Національна програма зберігання бібліотечних і архівних фондів України на період 1996–2005 років і на перспективу до 2020 року : проект / НПБ України. – Київ, 2012.
12. Отуньє, Д. Національні програми збереження документів: історія розвитку / Д. Отуньє // Вісн. Книж. палати. – 2003. – № 12. – С. 44–47.
13. Память мира: общие руководящие принципы сохранения документального наследия / ред. Р. Эдмондсон. – Париж : ЮНЕСКО, 2007. – 76 с.
14. Програма збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000–2005 роки : затв. Постановою КМУ від 15.09.1999 р. № 1716 // Законодавство – Бібліотекам України. – Київ, 2000. – Вип. 1. – С. 160–162.
15. Салькова, Т. В. Сохранность фонда вузовской библиотеки: социальный аспект / Т. В. Салькова // Библиотека высшей школы на новом этапе развития социальных коммуникаций : междунар. науч.-практ. конф., 24–25 окт. 2013 г. – Тамбов, 2013. – С. 204–207.
16. Санитарный день в библиотеке [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://biblioobzor.blogspot.com/2015/09/blog-post_60.html.
17. Столяров, Ю. Н. Защита библиотечного фонда : учеб. пособие / Ю. Н. Столяров. – Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2006. – 504 с.
18. Шешина, Н. А. Мониторинг потребностей в обеспечении сохранности фондов в вузовской библиотеке / Н. А. Шешина // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – № 4. – С. 30–36.
19. Memory of the World : Technical Sub-committee Safeguarding our Documentary Heritage. – Paris : UNESCO, 2000.
20. Memory of the World: Lost Memory – libraries and archives destroyed in the 20 th Century. – Paris : UNESCO, 1996.
21. Strategic Programme on Preservation and Conservation (PAC) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ifla.org/pac> (дата обращения: 10.12.2014).

Натяма С. В.

Маріупольський державний університет, Наукова бібліотека

ЗБЕРЕЖЕННЯ ФОНДІВ ВУЗІВСЬКИХ БІБЛІОТЕК У ПРОЦЕСІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ (НА ПРИКЛАДІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

У статті розглянуто проблеми: збереження фондів на сучасному етапі; створення оптимальних умов збереження і безпеки фондів вузівських бібліотек в процесі їх використання; виховна робота з користувачами бібліотеки Маріупольського державного університету з питань збереження фондів

Ключові слова: бібліотечні фонди; наукові бібліотеки; збереження бібліотечних фондів.

Natyama S. V.

Mariupol State University, Scientific Library

PRESERVATION OF UNIVERSITIES FUNDS IN THE PROCESS OF THEIR USAGE (ON THE EXAMPLE OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE MARIUPOL STATE UNIVERSITY)

The article considers the problem of preservation of library funds available at present, also deals with the creation of optimal conditions of safety and security of the University funds in the process of their use. It discusses the matters of funds usage accuracy as well in the scientific library of the Mariupol State University.

Key words: library funds, scientific libraries, library funds preservation.

Петренко О. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

УДК 025.2/.6

Слищенко Т. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

КНИГОЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ТА КНИГОВИДАЧА: З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА

В роботі розглядаються процеси бібліотечно-бібліографічної діяльності бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (ДНУЗТ). Особливу увагу направлено на комплектування фондів, книгозабезпеченість і автоматизовану книговидачу.

Ключові слова: університетська бібліотека, ДНУЗТ, комплектування фондів, книгозабезпеченість, автоматизована книговидача.

В сьогоденних умовах економічної кризи в Україні фактично порушена система традиційного комплектування літературою, включаючи передплату на друковані та електронні періодичні видання. Також лише невелика кількість бібліотек ВНЗ може дозволити собі передплату доступів до баз даних електронних версій підручників (наприклад, ЦУЛ online-бібліотека).

У той же час, згідно Закону України про вищу освіту (від 01 липня 2014 року), Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти (затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187), почали діяти нові нормативи забезпеченості навчального процесу, згідно з якими книгозабезпеченість навчальними матеріалами повинна складати 1:5, а забезпеченість періодичними виданнями відповідного або спорідненого профілю, наприклад, другого (магістерського) рівня, – не менш п'яти найменувань.

Тому обмін досвідом із питань книгозабезпечення та книговидачі в сучасних умовах є дуже актуальним.

Науково-технічна бібліотека Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі Бібліотека ДНУЗТ) заснована разом зі створенням ВНЗ у 1930 році. Бібліотека виконує функції інформаційного забезпечення та підтримки навчального процесу і наукових досліджень.

Згідно «Типової структури бібліотек ВНЗ III–IV рівнів акредитації» (2012 р.) Бібліотека ДНУЗТ відноситься до другої групи за оплатою праці, оскільки середньорічна

кількість користувачів за останні три роки складає 83 167 осіб, а середньорічна кількість книговидач – 1 285 818.

На сьогодні Бібліотека ДНУЗТ має таку структуру:

- центральна бібліотека, знаходиться в м. Дніпро;
- бібліотека Львівського факультету ДНУЗТ (м. Львів);
- бібліотека Львівського коледжу транспортної інфраструктури (м. Львів);

- бібліотека Миколаївського коледжу транспортної інфраструктури (м. Миколаїв)

У зв'язку з окупацією Криму із структури Бібліотеки тимчасово було вилучено бібліотеку Сімферопольського коледжу транспортної інфраструктури.

Університет має статус міжрегіонального, тому надзвичайно важливо, щоб зареєстровані користувачі з різних куточків України мали доступ до фондів Бібліотеки.

Сьогодні неможливо представити Бібліотеку без комп'ютерів та сучасних інформаційних технологій. Намагаючись якісно та швидко надати користувачам інформацію, Бібліотека ДНУЗТ вносить значний внесок в освіту та формування світогляду майбутніх залізничників, сприяє введенню прогресивних технологій навчання та наукових досліджень.

З 2000 року в Бібліотеці ДНУЗТ здійснюється автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів, застосовуються новітні інформаційні технології. Впровадження системи «РБІС» в практичну діяльність Бібліотеки дозволило автоматизувати процеси: комплектування фонду вітчизняною та зарубіжною літературою, облік, реєстрацію, каталогізацію надходжень до бібліотеки, предметизацію документів, штрих-кодування надходжень та активної частини фонду, формування каталогів та картотек, створення повнотекстових баз даних, реєстрацію користувачів, оформлення електронних читацьких квитків, видачу та повернення літератури, електронну доставку документів тощо.

Як було вже сказано вище, традиційна система комплектування в Україні порушена. Це означає лише те, що працівники відділу комплектування лишилися значної частини традиційного робочого навантаження, але завдяки існуванню Руху Відкритого Доступу з'явилися нові види робіт, що уможливають комплектування достатньо великою кількістю навчальної літератури, яка видана у будь-якому куточку світу.

Сьогодні електронне навчання (e-Learning) інформаційно підкріплюється, безумовно, значною кількістю видань англійською мовою, доступних за умов ліцензій. Але й українські викладачі та науковці все більше пропонують власні літературні твори для потреб користувача у вільному доступі.

Здебільшого такий вид літератури представлено у репозитаріях університетів (наприклад, у ДНУЗТ – це цифровий архів eadNURT, <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/>). Тому сьогоденні завдання працівників відділу комплектування полягає у пошуку навчальних ресурсів відкритого доступу (підкріплених ліцензією Creative Commons, Авторськими договорами) та включення їх до тематичних ресурсів електронної бібліотеки ДНУЗТ. Звичайно, це не відмінює роботи з комерційними базами даних навчальної літератури, а тільки доповнює її.

Так, Бібліотека має доступ до повних текстів електронної бази даних “Видавничого дому «Центр учбової літератури»” і в той же час поповнює фонди своєї електронної

бібліотеки документами з репозитаріїв та електронних бібліотек інших університетів, які виставлено у відкритий доступ (наприклад, з електронної бібліотеки ДЕГУТ <http://library.detut.edu.ua/index.php/elektronna-biblioteka/naukovi-pratsi-vikladachiv>).

Документ завантажують та розміщують в електронній бібліотеці з посиланням на місцезнаходження оригіналу.

Книгозабезпеченість навчального процесу визначається кількістю примірників книг, відібраних за різними критеріями, у розрахунку на одного студента: за напрямками та спеціальностями, по циклах дисциплін, із конкретних дисциплін, за рівнем, видами та формами навчання, за видами навчальної літератури, тощо. Коефіцієнт книгозабезпеченості (коефіцієнт КО) відображає ступінь забезпечення студента книгою, і хоча він не належить до показника якості освіти, виступає невід'ємною складовою навчального процесу. Визначення коефіцієнта КО з урахуванням цілого ряду критеріїв – трудомісткий процес, що вимагає великої кількості розрахунків. У цих умовах для підвищення якості та оперативності роботи зростає актуальність ведення електронної бази даних книгозабезпеченості.

З 2008 року Бібліотека ДНУЗТ почала засвоювати АРМ «Книгозабезпеченість», найбільш ефективний інструмент при обробці великих масивів інформації. У відділі комплектування були обладнані автоматизовані робочі місця бібліотекаря, встановлено систему «ІРБІС» з АРМом «Книгозабезпеченість».

В модулі «Книгозабезпеченість» основними є бази даних: «ЕК –Електронний каталог», «VUZ – Учебные дисциплины»(рос.) та відомості про БД «RDR- База данных пользователей»(рос).

Технологія ведення БД VUZ орієнтована безпосередньо на навчальну дисципліну, при цьому навчальна дисципліна з однією назвою може викладатися на різних факультетах, у різних семестрах, для різних форм навчання та спеціальностей. Відомості по кожній дисципліні представлені у навчальному плані спеціальностей, який надається навчально-методичним відділом університету.

Перед початком введення в БД були виконані необхідні налаштування і створені допоміжні довідники:

- довідник кафедр, в якому кожній кафедрі було присвоєно код із зазначенням приналежності факультету;
- довідник факультетів;
- довідник спеціальностей.

Основним документом БД, до якої заносяться первинні вихідні дані, для використання в задачах книгозабезпеченості, є словник «Дисципліни».

На кожну дисципліну створюється індивідуальний запис, що включає повні відомості:

- назва дисципліни;
- ідентифікатор дисципліни;
- кафедра, що викладає;
- дані про спеціальність, для якої читається дисципліна.

Використовуючи можливості новітніх технологій, Бібліотека поліпшує якість формування фонду, проводячи постійний моніторинг книгозабезпеченості навчального процесу за допомогою АРМ «Книгозабезпеченість». Особлива увага при комплектуванні документами звертається на дисципліни кафедр, які акредитуються, на виконання їх замовлень із придбання літератури. Використання автоматизованих систем обробки та обліку даних дозволяє швидко надати будь-яку інформацію для найбільш повного задоволення інформаційних потреб користувачів університетської бібліотеки.

Модуль допомагає співробітникам Бібліотеки проводити багатоаспектний аналіз стану забезпеченості літературою навчального процесу, оперативно інформувати кафедри про книгозабезпеченість окремих дисциплін, організувати розподіл літератури з навчального фонду по семестрах, виявляти незабезпеченість літературою окремих дисциплін, своєчасно змінювати політику комплектування навчального фонду.

Важливим етапом в модернізації процесів бібліотеки стало впровадження автоматизованої книговидачі на основі штрих-кодування літератури та створення електронних читацьких квитків. Для організації цього процесу бібліотекою було придбано в 2009 р. термотрансферний принтер GODEX Plus Series для друкування штрих-кодів, самоклеючі етикетки розміром 60x30мм (штрих-коди), ручні лазерні сканери для зчитування штрих-кодів, ламінатор H212 Sure Flow для виготовлення читацьких квитків з особистим штрих-кодом користувача.

У січні 2009 року на Методичній раді Бібліотеки було прийнято рішення про впровадження автоматизованої книговидачі у відділі обслуговування навчальною літературою (на абонементі старших курсів). І розпочалася важка й кропітка робота зі штрих-кодування активної частини фонду навчальної літератури, яка була успішно завершена у серпні 2009 року.

Робота по створенню електронних читацьких квитків велася з 2007 року. Обчислювальний центр ДНУЗТ сумісно з фахівцем-програмістом бібліотеки конвертували БД студентів з АСУ ВНЗ „VIOLA” в БД читачів, яка створена в АБІС «ІРБІС-64».

Згідно з вимогами, необхідними для переходу на автоматизовану книговидачу, був розроблений зразок читацького квитка. Він містить: прізвище; ім'я та по батькові; особисту фотокартку користувача, завірену печаткою; особистий штрих-код; факультет; групу та поточний навчальний рік, коли був виданий цей документ. На наступний навчальний рік, при перереєстрації, читацький квиток подовжується з вказівкою нового навчального року.

Нові читацькі квитки видаються користувачам, зарахованим на перший курс, та студентам, які навчаються за системою „коледж – ВНЗ” на початку поточного навчального року.

Запис користувачів, видача читацьких квитків та формування електронної бази користувачів здійснюється в єдиному пункті обліку користувачів – на абонементі навчальної літератури. Система передбачає нейтралізацію номера читацького квитка, але зберігає його в архіві.

На пунктах видачі відділу обслуговування навчальною літературою обладнали автоматизовані робочі місця зі встановленням на комп'ютерах АРМ систем ІРБІС: «Каталогізатор», «Книговидача» та «Читач». Безпосередньо перед видачею у відділі провели навчання, щодо обслуговування користувачів в режимі автоматизованої книговидачі. Кожен співробітник бібліотеки роботу в АРМі розпочинає з авторизації (вводить своє прізвище та пароль).

Для впровадження максимально ефективної технології книговидачі на основі штрих-кодів використовується «швидкісний» режим «Видача/повернення за штрих-кодами». Використання особистих штрих-кодів для кожної книги та читача виключає помилки при ідентифікації особистості користувача і отриманої/поверненої літератури. Зручність та простота інтерфейсу АРМ «Книговидача» дозволили працівникам бібліотеки швидко адаптуватися до роботи в системі.

Робота в АРМі «Книговидача» дозволила співробітникам відділу здійснювати оперативне управління обслуговуванням, регулярно та своєчасно відслідковувати терміни повернення, отримувати статистичні відомості про відвідуваність, кількість видач, боржників та неповернення літератури.

Процес обслуговування користувачів передбачає також і рекомендацію нової літератури за темою, наприклад, у випадку відсутності якогось конкретного документу або слабкою орієнтацією користувача щодо необхідної інформації. Дана послуга здійснюється працівниками відділу обслуговування, як за допомогою звернення до електронного каталогу Бібліотеки, так і до ресурсів мережі Internet. Так, у допомогу навчальному процесу (робота над рефератами, курсовими та дипломними проектами тощо) здійснюється пошук наукових журналів відкритого доступу на платформі DOAJ. Проаналізовані журнали укладаються в інтерактивні списки та наводяться у вільному доступі на сайті бібліотеки (<http://library.diiit.edu.ua/>).

Книговидача, що є частиною бібліотечного обслуговування, у ВНЗ має свої, пов'язані з освітнім процесом, особливості. Вони обумовлені, перш за все, потребою забезпечувати студентів навчальною та навчально-методичною літературою. Відповідність бібліотечного фонду вимогам і нормативам забезпеченості навчального процесу – один з основних показників при атестації ВНЗ.

Взагалі в Бібліотеці до процесів видачі літератури залучено працівників трьох відділів:

- відділу обслуговування навчальною літературою;
- відділу обслуговування науковою літературою;
- відділу обслуговування гуманітарною та економічною літературою.

Крім того, працівники відділів обслуговування та відділу комплектування задіяні в організації та наповненні контентом баз даних на допомогу навчальному процесу. Це такі бази даних:

- БД «METHOD - Методичні вказівки»;
- повнотекстова БД рідкісних та цінних видань «Залізнична україніка»;
- повнотекстова БД «Книги у вільному доступі».

Таким чином, запровадження системи автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів, в тому числі в комплектування фондів, книгозабезпеченості та книговидачі сприяє підвищенню якості роботи всієї бібліотеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авторське право для бібліотекарів [Текст] : підручник / [пер. з англ. О. Васильєва] – Київ : ТОВ «ІММ» ФРАКСІМ», 2015. – 196 с.
2. Колесникова, Т. А. Библиотека высшей школы и новая сфера информационного взаимодействия [Електронний ресурс] // Библиотека высшей школы на новом этапе развития социальных коммуникаций : материалы междунар. науч.-практ. конф., 24–25 окт. 2013 г. / М-во образования и науки Украины, Днепропетр. нац. ун-т ж.-д. трансп. им. акад. В. Лазаряна. – Днепропетровск, 2013. – С. 64–70. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua:82/jspui/handle/123456789/1776>.
3. Колесникова, Т. О. Етапи інформатизації бібліотек вищої школи України і США: порівняльна характеристика [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – №.4 – С.59–66. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/438>.
4. Колесникова, Т. О. Тренди розвитку бібліотек в університетах України та світу [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / Укр. бібл. асоц. – Київ, 2015. – С. 7–10. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/4326>.
5. Кравченко, О. Комплектування фондів бібліотеки ВНЗ у сучасних умовах (з досвіду роботи бібліотеки Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет») [Електронний ресурс] / О. Кравченко // Вісн. Львів. ун-ту. Серія книгознав. та інф. технол. – 2014. – Вип. 9. – С. 211–215. – Режим доступу: <http://library.lnu.edu.ua/>.
6. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII [із змінами і доп.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
7. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 груд. 2015 р. № 1187. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>.
8. Типова структура бібліотек вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації [Електронний ресурс] : Наказ М-ва освіти і науки, молоді та спорту України від 27 верес. 2012 р. № 1058. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1729-12>.
9. Щербина, М. О. Использование АРМ «Книгообеспеченность» как путь усовершенствования обслуживания пользователей [Електронний ресурс] // Библиотека вуза на новом этапе развития социальных коммуникаций : I Междунар. науч.-практ. конф. (22-23 апр. 2010 г.). – Днепропетровск, 2010. – Режим доступа: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/271>.

Петренко Е. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Слыщенко Т. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

КНИГООБЕСПЕЧЕННОСТЬ И КНИГОВЫДАЧА: ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ БИБЛИОТЕКИ ДНЕПРОПЕТРОВСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА ИМЕНИ АКАДЕМИКА В. ЛАЗАРЯНА

В работе рассматриваются процессы библиотечно-библиографической деятельности библиотеки Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна (ДНУЖТ). Особенное внимание направлено на комплектование фондов, книгообеспеченность и автоматизированную книговыдачу.

Ключевые слова: университетская библиотека, ДНУЖТ, комплектование фондов, книгообеспеченность, автоматизированная книговыдача.

Petrenko O. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

Slyshchenko T. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

BOOK PROVIDING AND LOAN: BY EXPERIENCE OF THE LIBRARY AT DNIPROPETROVSK NATIONAL UNIVERSITY OF RAILWAY TRANSPORT NAMED AFTER ACADEMICIAN V. LAZARYAN

The paper highlights the processes of library bibliographic activity at Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan (DNURT). Special attention is directed to the acquisition, book providing and automated loan.

Keywords: university library, DNURT, acquisition, book providing, automated loan.

Петрова Г. О.

Донецький національний технічний університет,
Науково-технічна бібліотека

УДК 316.4

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ – ЗБРОЯ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ. РОЗДУМИ ПОСТРАЖДАЛОЇ

На прикладі Донецької ОУНБ показано місце бібліотеки, як соціального інституту, зміни у організації роботи бібліотеки у період співіснування різнорідних політичних та соціальних сил, її вплив на ідеологічні, соціальні та політичні процеси у суспільстві.

Ключові слова: інформаційна війна, університетська бібліотека, Донецька ОУНБ, «руський мір».

Епоха "розбомблених міст" минулася,
почалась епоха "розбомблених мізків".

Оксана Забужко «І знову я влізаю в танк...»

Листопад – пора підведення підсумків, місяць початку і кінця, місяць, коли знову і знову повертаюся у рік 2014, рідне місто Донецьк, університет, бібліотеку.

Колектив науково-технічної бібліотеки Донецького національного технічного університету (НТБ ДонНТУ) до цього часу нараховував 98 штатних одиниць. Останніми роками автор даних роздумів доклала багато зусиль, аби створити справжню команду однодумців: вивчала нові методи управління персоналом, впроваджувала корпоративну культуру, розробляла способи мотивації молоді. Здавалось – все в нас виходить. Бібліотека почала змінюватись, трансформуючись у сучасний інформаційний центр, про неї з великою повагою заговорили в університеті. Студенти і науковці відчули потребу в бібліотеці, а ми, бібліотекарі, відчули свою значимість. Мріяли про нову будівлю, нові технології, розробляли стратегії розвитку НТБ, обирали найважливіші цілі.

Восени 2014 року все це втратило найменший сенс.

І знову накриває хвиля відчаю, обурення й нерозуміння: «Чому це сталося із нами?». Коли я останній раз стояла перед колегами, мені здавалось, що всі розуміють моє рішення виїхати у місто Покровськ разом з університетом, адже ми пройшли разом немалий шлях. Але жодна людина не прийняла рішення піти за мною. Більше того, через деякий час між мною та моїми колегами припинились усі контакти. Частково, через наказ «МВД ДНР» про заборону спілкування з «предателями», частково, через власні переконання колег, які було сформовано шляхом агресивного інформаційного впливу. Мої сподівання на подальшу співпрацю, використання фондів, електронних колекцій та ін. зазнали краху. Переді мною постало питання: які можливості бібліотекаря виконувати свої задачі поза бібліотекою, тобто за відсутності фондів, штату, технічного обладнання. Що бібліотекар може надати своїм читачам і партнерам, не маючи бібліотеки, тобто

фондів, штату, технічного обладнання. Свій життєвий досвід, свої професійні знання, свої світоглядні знання й переконання, свої вміння володіти мовою та багато іншого. Вербальна комунікація, єдиний можливий спосіб розпочати свою діяльність із нульової позначки. І, на моє бачення, у всій системі соціальних комунікацій найпростіша, вербальна комунікація є основою існування усієї соціальної структури суспільства.

У роздумах над цими питаннями я згадала ті установки, які нам, студентам бібліотечного факультету, давали у далекі радянські часи. Кожна дисципліна, кожна тема, яку ми засвоювали, була подана крізь призму радянської ідеології. Нам так і наголошували: головна місія бібліотекарів – бути «бійцями передового ідеологічного фронту». Навіть дивно, але тоді це сприймалось, як норма життя.

У наступний період історії головним підходом до соціальної ролі бібліотек стало у більшій мірі накопичення та забезпечення доступу до інформації, а наразі й створення нових знань. На перший план ми висунули проблему якісного пошуку, фільтрування інформації, а насамперед максимального доступу до мережевої інформації. Можливо ми дещо захопились? Адже соціальні комунікації передають і зберігають насамперед соціальні знання, на яких базуються соціосистеми.

Сьогодні знову у розпалі інформаційна війна. У цих умовах доступність великих масивів інформації для всіх, некерованість інформаційними потоками стає реальною загрозою. А специфіка сприйняття реальності у формі контенту Інтернету сприяє технологіям маніпулювання свідомістю. І цей факт накладає на бібліотекаря відповідальність перед суспільством. Я далека від ідеї тотального контролю, заборон і цензури. Я аж ніяк не мрію взяти на себе роль «бійця передової ідеологічного фронту». Але ми маємо навчитись самі й навчити наших користувачів розрізняти дезінформацію, аналізувати і протистояти агресивній пропаганді.

Найбільш болюче відчуття, яке гнітить мене з часу мого вимушеного переселення, відчуття власної провини у тих подіях, що відбулись. Адже ці події відбулись не зненацька. Як приклад наведу трансформацію культурно-просвітницької та ідеологічної діяльності Обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Н. К. Крупської міста Донецьк (ДонОУНБ).

При Донецькій обласній універсальній науковій бібліотеці у вересні 1994 року було створено Донецький канадсько-український бібліотечний центр. Колекція містила українські книги, видані за межами України. Поповнення фонду зарубіжною українською формувалось за рахунок добровільних пожертв української діаспори та книгообміну. «Обсяг бібліотечного фонду Центру — близько 20 000 одиниць зберігання (книги, брошури, журнали, газети). Куратором Донецького Центру від його початку і протягом багатьох років був український канадський письменник-прозаїк Горлач Степан Андрійович» (https://uk.wikipedia.org/wiki/Канадсько-українські_бібліотечні_центри).

А 8 квітня 2010 року у тій же бібліотеці створено «Русский центр» за сприяння фонду «Русский мир». До речі, відкривав центр В'ячеслав Ніконов, виконавчий директор фонду, депутат держдуми РФ від правлячої партії, онук Молотова. Цікава деталь, на відкритті Ніконов чомусь акцентував, що фонд не ставить перед собою «яких-то серйозних политических задач». Одна из целей, которую они преследуют – объединить во

всех странах мира представителей русского народа. Объединять русских сотрудники Фонда будут и с помощью Всемирной паутины». УРА-Информ.Донбасс (<http://ura.dn.ua/08.04.2010/94301.html>).

Цікава ще одна деталь, яку відзначили кореспонденти ресурсу «Новости Донбасса»: «Сотрудников Фонда «Русский мир», которые открыли в Донецке «Русский центр», не смущает то, что в этом же здании (Донецкой областной универсальной научной библиотеки им. Н. К. Крупской) находится Центр евроинтеграции, Центр «Окно в Америку» и информационный стенд, посвященный НАТО... В свою очередь, директор Донецкой областной универсальной научной библиотеки им. Н. К. Крупской Людмила Новакова отметила, что информационный стенд, посвященный НАТО, обязал поставить экс-президент Украины Виктор Ющенко. «Информационный стенд «Украина-НАТО» был организован после указа Президента. Библиотеки обязали это сделать», – сообщила Новакова» (<http://novosti.dn.ua/news/109400-russkyu-centr-v-donecke--okruzhaet-vlyuanye-zarada>). Схоже на те, що Людмила Афанасієвна виправдовувалась.

Скоро «Русский центр» почав свою активну діяльність. Наприклад, у жовтні 2011 р. було фондом «Русский мир» профінансовано проект «Донбасс в гуманитарном пространстве Русского мира: осмысление прошлого, перспектива в будущее, сохранение преемственности поколений». До конкурсів і заходів активно залучалась молодь. Заходи відвідували одіозні фігури «руського мира», навіть сам Дугін, яких радо приймала директор бібліотеки.

Новина від 21 грудня 2012 року: «Вчера, 20 декабря, в [Донецкой библиотеке им. Крупской](#) открылся музей Василия Стуса. В торжестве по поводу открытия приняли участие сын поэта Дмитрий Стус, Олег Федоров – основатель музея Стуса, который прежде находился в Горловке, представители областной власти, донецкие литераторы, общественность» (<http://mungaz.net/main/4385-muzey-stusa-pereehal-v-doneck-v-biblioteku-kрупскоy-fotoreportazh.html>).

У цей же період Донецька обласна організація Всеукраїнського товариства «Просвіта» ініціювала звернення до влади і громадськості про присвоєння бібліотеці імені Василя Стуса, на відзнаку 75-річчя поета. Влада виявила супротив, і це питання навіть не було висунуте на громадське обговорення. Не проявили зацікавленості у цьому і самі бібліотекарі.

Наразі, я не маю достовірних відомостей щодо музею В. Стуса у бібліотеці, яка сьогодні носить статус «Донецької республіканської». Барельєф поета, що прикрашав філологічний факультет Донецького університету, де Стус навчався, було знищено босвиками.

Не відомо достеменно, що відбувається з Українсько-канадським центром. Є лише такі новини від 22 квітня 2015 року: «Украинско-Канадский центр был открыт на заре независимости Украины. Книги, написанные на украинском языке в Канаде, как макулатура, пошли в Украину по ненадобности», – заявил телеканалу (Донецкие Новости) доцент Юлий Федоровский. В «ЛНР» такую литературу назвали устаревшей, а также нацистской» (<http://pravda.dn.ua/monitors/225-v-dnr-nedovolny-cenamuy-na-produkty-no-rossyyskyye-tovary-desheвле-ne-stanut-daydzhest>).

Тепер бібліотека отримує та активно пропагує книги від держави-агресора і місцевих письменників, членів «союзу писателів ДНР». Ось деякі приклади «дарунків»:

«Рады сообщитъ, что в библиотеке им. Н. К. Крупской теперь можно ознакомиться с российским изданием книги донецкого историка Владимира Корнилова «Донецко-Криворожская республика: расстрелянная мечта».

«Книга Захара Прилепина «Все, что должно разрешиться...: хроника идущей войны» – первая хроника войны на Донбассе. Кто первым взял оружие и откуда оно взялось. Как появился на Украине Моторола, кто такой Захарченко и чего от него ждать».

«Андрей Ворошилов – поэт, автор-исполнитель, участник межрегиональных фестивалей, руководитель первой концертной бригады Республики, наш земляк и друг отдела краеведения передал в дар библиотеке книги от межрегиональной общественной организации «Алтарь Отечества» (г. Москва)» (<http://www.lib-dpr.ru/index.php?text=gifts>).

І нарешті, апофеозом пропагандистської діяльності бібліотеки стало вручення їй диплому «Міжнародної літературно-медійної премії імені Олеся Бузини» за ведення активної громадської діяльності у воєнних умовах. Серед інших лауреатів і дипломантів – Йосиф Кобзон, Павло Губарєв, блогери Анатолій Шарій та Іван Славінський, інші діячі, відомі своєю активною антиукраїнською позицією.

Менш агресивно здійснює пропагандистську роботу «Донецька республіканська бібліотека для дітей» Але, звичайно, усі заходи спрямовані на популяризацію російської літератури, культури, мови. У роботі переважає риторика, притаманна російській пропаганді: війна, православ'я (<http://libkirova.ru/ru.html>).

Майже відсутня у медійному просторі «Донецька республіканська бібліотека для молоді».

На жаль, при пошуку у мережі на всіх ресурсах продовжують надаватись контакти обласних (нині республіканських) бібліотек у м. Донецьк без пояснень існуючого статусу цього міста. Жодних посилань на бібліотеки, які перебрали на себе функції обласних методичних центрів.

На цих прикладах роблю наступні висновки: навіть в умовах окупації бібліотека може зробити вибір щодо своєї участі в інформаційній війні. Спектр її участі у цій справі – від протидії до нейтралітету, чи аж до активного пособництва. Але у кожному разі, бібліотека несе відповідальність за наслідки своєї діяльності.

Тож, виникає питання, до якої міри, і чи повинна взагалі політична кон'юнктура впливати на формування фондів бібліотек, напрямки і методи їх культурно-просвітницької діяльності, аби бібліотекам не довелось перетворитись на зброю у інформаційній війні.

Петрова А. А.

Донецкий национальный технический университет, Научно-техническая библиотека

**СОЦИАЛЬНЫЕ КОММУНИКАЦИИ – ОРУЖИЕ МАССОВОГО ПОРАЖЕНИЯ.
РАЗДУМЬЯ ПОСТРАДАВШЕЙ**

На примере Донецкой ОУНБ показано место библиотеки, как социального института, изменения в организации работы библиотеки в период сосуществования разнородных политических и социальных сил, ее влияние на идеологические, социальные и политические процессы в обществе.

Ключевые слова: информационная война, университетская библиотека, Донецкая ОУНБ, «русский мир».

Petrova H. O.

Donetsk National Technical University, Scientific and Technical Library

**SOCIAL COMMUNICATIONS – WEAPONS OF MASS DESTRUCTION.
REFLECTIONS VICTIM**

On the example of the Donetsk Regional Universal Scientific Library shows the place of library as a social institute, changes in the organization of library work in period of coexistence of diverse political and social forces and its influence on the ideological, social and political processes in society.

Keywords: information war, university library, Donetsk Regional Universal Scientific Library, "ruskyi mir".

Пилипенко Н. В.

Запорізький національний технічний університет, Наукова бібліотека

ПОТЕНЦІАЛ І ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В БІБЛІОТЕЦІ

У статті розглядається та аргументується необхідність активного використання соціальних медіа для комунікацій із користувачами бібліотеки і задоволення їх інформаційних потреб. Визначено особливості сучасного етапу та перспективи подальшого розвитку інтернет-представництв бібліотеки в соціальних мережах.

Ключові слова: бібліотека, бібліотека 2.0, соціальні медіа, соціальні мережі, Web 3.0.

В бібліотечній спільноті наразі вже всі звикли використовувати такі терміни як Web 2.0 та Бібліотека 2.0, але з часом швидке розповсюдження різноманітних веб-сервісів формує нові виклики та вимоги до роботи книгозбірень в онлайн-середовищі. Основою сучасного інформаційного суспільства є економіка знань, в якій саме людські знання покладено в основу економічних процесів, а не товар чи виробництво; саме знання набувають одночасно форм і товару, і фактору виробництва, знання перетворюються на рушійну силу розвитку цього суспільства. Активне розповсюдження і вдосконалення інформаційних технологій є запорукою формування вільного приросту знань, полегшення доступу до них, проникнення і використання Інтернету в найрізноманітніших сферах життя – все це є прикметною ознакою того, що ми вже давно існуємо в умовах Web 3.0.

Сучасний Web розвивається як інформаційний простір, призначений не лише для комунікації людини з людиною (як за умов Web 2.0), а й для співпраці комп'ютерів, які обробляють ту інформацію, що раніше була призначена для розуміння лише людиною. Цей етап отримав назву Семантичний Веб (Semantic Web). Точки зору обслуговування людських потреб особливість Семантичного Вебу полягає у звільненні людини від обтяжливих рутинних задач із отримання, пошуку, обліку та індексування інформації, що міститься в Вебу.

Ідея Semantic Web була запропонована ще в 1998 році британським вченим Тімом Бернерсом-Лі (Tim Berners-Lee), який є винахідником WWW, URI, HTTP та HTML, перехід до цього етапу розвитку Вебу відбувся в 2001 році. Під впливом науково-технічного прогресу Веб поступово трансформувався від статичних інформаційних характеристик Web 1.0, де взаємозв'язки встановлювались між інформацією, через інтерактивний простір Web 2.0, де встановлювались зв'язки між людьми, – до семантичних технологій Web 3.0, де пов'язуються між собою певні знання, а на черзі перехід до Web 4.0, який ще називають Інтернетом речей.

Різноманітні аспекти використання соціальних медіа в роботі бібліотек досліджували в своїх публікаціях Головаха С., Лобузін К., Курбан О., Назаровець М.,

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

Мар'їна О., Струнгар В., Ярошенко Т. та інші. Проте через високу мінливість процесів в Інтернет-просторі залишається ще багато питань, що потребують висвітлення та узагальнення результатів.

Існування в умовах Web 3.0 розкриває для бібліотек потенційні можливості для покращення своєї представленості в мережі Інтернет через урізноманітнення «майданчиків» для ініціювання спілкування та захоплення певної ніші надання читачам експертних знань щодо роботи з інформацією. Коли інформація аналізується, обробляється і вміщується у певний контекст, вона стає знанням. Знання передбачає висновки й узагальнення, виявлення прихованих тенденцій і нестандартних виключень.

Еволюція веб-технологій на кожному з етапів, як зазначає К. Лобузїна, привнесла в бібліотечну діяльність свої інструменти, що відобразилося на характері онлайн-сервісів і послуг. Web 1.0 створив умови для надання інформації про фонди та формування онлайн-бібліотечних каталогів. Web 2.0 створив передумови для впровадження інтерактивних бібліотечних довідкових сервісів, бібліотечних блогів, форумів, спільнот у соціальних мережах, вікі-сервісів. Технологічні рішення Web 2.0 надали імпульсу для розвитку архівів відкритого доступу з можливістю публікувати наукові матеріали самими користувачами. Web 3.0 має пригорнути інтерес до бібліотечних технологій, бо саме в них накопичений великий досвід упорядкування знань.

Розвиток Інтернет-технологій відбувається шляхом поєднання і поглиблення «соціальної» складової комунікації, а також – ускладнення алгоритмів відбору і обробки будь-якої інформації з використанням штучного інтелекту. Кожна бібліотека, яка розвиває власне представництво в мережі Інтернет, має враховувати зміни, що впливають на формування і розповсюдження інформації та знань, бути обізнаними з тенденціями, які виникають у соціальних медіа.

Присутність бібліотеки в Інтернет-просторі найчастіше переслідує наступні цілі:

- формування лояльного ставлення до бібліотеки з боку певної спільноти (для бібліотеки ВНЗ це дві великі спільноти – студентство та професорсько-викладацький склад) та пошук нових читачів;
- моніторинг потреб користувачів;
- інформування та просування послуг бібліотеки;
- збільшення Інтернет-трафіку на основний сайт бібліотеки.

Але засоби вирішення цих задач не є незмінними в часі, оскільки наразі бібліотекам потрібно враховувати в роботі із представництвами в соціальних медіа наступні фактори:

- Соціальні мережі є лідерами з приросту змістового наповнення Інтернету (хоча якість цієї інформації залишається доволі низькою), а отже інтеграцію у соціальні медіа потрібно передбачати для всіх мережевих проєктів, для підвищення їх впливу і популярності. Окрім того, наявність посилань у соціальних мережах впливає на ранжування результатів видачі пошукових систем. За відсутності інтеграції з соціальними медіа посилання на сайт отримають нижчі позиції в результатах обробки запиту.

- Користувачі орієнтуються на отримання бажаного результату одним рухом, «однією кнопкою», до подібного стереотипу поведінки їх дуже швидко призвичаїли сучасні пошукові системи (наприклад, кнопка «Мені пощастить» у Google).
- Читачі бажають мати доступ до бажаної інформації у будь-якому місці і у будь-який час – поштовхом до цього стало поширення мобільних пристроїв – смартфонів та планшетів. За результатами звіту про стан розвитку ринку мобільного широкополосного доступу Ericsson Mobility Report до 2020 року 70 % світового населення будуть користуватися смартфонами (для України цей показник сягне 71 %). Вже в 2014 році обсяг мобільного трафіку досяг 61 Петабайт, а до 2020 року ця цифра буде вже 3000 Петабайт. Отже, сайти бібліотек обов'язково мають бути пристосовані для перегляду через мобільні пристрої. Принципи формування контенту також варто переглянути – малий екран вимагає лаконічності та конкретності, текст стає жорстко структурованим.
- Телебачення та онлайн-ресурси є самими популярними каналами отримання інформації, але стрімко зростає популярність соціальних мереж як джерела отримання новин – українські користувачі все більше отримують інформації через стрічки новин. Отже, якщо бібліотеки також мають долучитися до новинного наповнення своїх спільнот, це перетворює роботу в соціальних мережах на щоденний процес.
- Автори та творці інформаційного контенту втрачають над ним контроль, вся повнота керування споживанням будь-яких новин переходить до користувача інформації. В соціальних мережах відбулась заміна хронологічного виводу новин у стрічку на алгоритмічний, і цей алгоритм постійно вдосконалюється і ускладнюється. Епоха Web 3.0 характеризується тотальним стеженням за користувачем із метою з'ясування його вподобань і смаків, а отже залишитися в сфері інтересів споживача для бібліотек стає більш складним завданням.
- Пошук приватності користувачами Інтернету – відбувається перехід аудиторії у месенджери, зростає популярність таких сервісів як WhatsApp, Telegram, Viber. Месенджери перетворюються на «нові соціальні мережі» – в них грають в ігри, переглядають відео, взаємодіють із брендами, обмінюються інформацією, а отже – варто замислитись над їх використанням і бібліотекам.
- Користувачі надають перевагу використанню візуального контенту, частка його споживання істотно зросла – отже бібліотекам краще в своїй роботі із читачами використовувати більше інфографіки, більше відео-інструкцій, долучитися до руху буктьюберів («книгоблогерів»). Наразі в спільнотах у соціальних мережах найчастіше переглядають фото та відео бібліотечних масових заходів.
- Онлайн-трансляції стали новим масовим форматом – Google-Hangouts, Periscope, Meerkat – стрімко набувають популярності. Глядачі бажають бути дотичними до подій, які відбуваються в поточний момент, миттєво отримувати інформацію. Бібліотеки долучаються до цієї тенденції, наприклад, через

проведення онлайн-марафонів, присвячених різним знаменним датам. Наша бібліотека разом із колегами з Києва, Полтави, Луганської, Рівненської, Харківської, Хмельницької, Закарпатської та Херсонської областей в 2016 році брала участь у подібному заході, присвяченому вшануванню пам'яті Тараса Григоровича Шевченка, – "По всій Україні звучать Шевченкові слова".

- Зростання частки неякісної інформації (фейки та інформаційні війни) відкриває перед бібліотекарями нову нішу з підвищення медіаграмотності своїх читачів і пропонування користувачам власних експертних знань із верифікації контенту і роботи з інформацією, що можна також популяризувати за допомогою соціальних медіа.
- Зростання інтересу аудиторії до гуманітарних проєктів, освітніх технологій, наукових блогів, платформ для онлайн-навчання.
- Гейміфікація контенту – будь-який контент, що продукується бібліотекою, має транслювати сильні почуття та емоції, ділитися яскравими враженнями, щоб «зацепити за живе» читача.
- Охолодження інтересу до лонгрідів – проте будь-який матеріал, який розміщується в Інтернеті, все ще вимагає детального опрацювання та структурування, якісного дизайну, підвищення мультимедійності.
- Невирішеність питання добросовісного використання та вільного доступу до інформації, необхідність дотримання авторських прав.

Процес роботи бібліотеки ВНЗ в соціальних медіа вимагає від бібліотекарів розширення сфери компетенцій, або залучення до співпраці спеціалістів із інших сфер (PR та журналістика, IT, SMM, юриспруденція в частині дотримання авторських прав). Це має стати частиною щоденної роботи багатьох підрозділів, щоб у потенційних читачів склався повний образ бібліотеки як сучасного багатоканального інформаційного центру, орієнтованого на потреби користувача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андон, Ф. И. Semantic Web как новая модель информационного пространства интернет [Электронный ресурс] / Ф. И. Андон, И. Ю. Гришина, В. А. Резниченко // Проблемы програмування. – 2008. – № 2-3. – С. 417–430. – Режим доступа: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/1414/08%20-%20Andon2.pdf>. – Загл. с экрана.
2. К 2020 году смартфонами будет пользоваться 70 % населения мира // Маркетинг и реклама. – 2015. – № 5-6. – С. 58–62.
3. Лобузін, К. В. Бібліотека 3:0: знання, сховища даних та експерти / К. В. Лобузін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 1. – С. 26–35.
4. Мар'їна, О. Бібліотеки та соціальні медіа: технологія взаємодії [Електронний ресурс] / О. Мар'їна // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 8. – С. 19–21. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkp_2012_8_8.pdf.

5. Мар'їна, О. Бібліотека в епоху розвитку технологій Web 3.0 [Електронний ресурс] / О. Мар'їна // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 7. – С. 18–20. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_7_6.
6. Назаровець, М. PR бібліотек вищих навчальних закладів у мережі Інтернет [Електронний ресурс] / М. Назаровець // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 12. – С. 21–22. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2013_12_5.pdf.
7. Пилипенко, Н. В. Формування іміджу бібліотеки за допомогою соціальних медіа / Н. В. Пилипенко // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 вересня 2015 року, Львів. нац. ун-т «Львівська політехніка», Науково-технічна бібліотека. – Львів, 2015. – С. 74–78.
8. Пуля, В. 10 трендов новых медиа в 2016 году / В. Пуля, М. Корнеев // Современная библиотека. – 2016. – № 2. – С. 20–23.
9. Самые популярные каналы получения информации в Украине // Маркетинговые исследования в Украине. – 2015. – № 6. – С. 56–57.

Пилипенко Н. В.

Запорожский национальный технический университет, Научная библиотека

ПОТЕНЦИАЛ И ПРЕИМУЩЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ МЕДИА В БИБЛИОТЕКЕ

В статье рассматривается и аргументируется необходимость активного использования социальных медиа для коммуникаций с пользователями библиотеки и удовлетворения их информационных потребностей. Определены особенности современного этапа и перспективы дальнейшего развития интернет-представительств библиотеки в социальных сетях.

Ключевые слова: библиотека, библиотека 2.0, социальные медиа, социальные сети, Web 3.0.

Pylypenko N. V.

Zaporizhzhya National Technical University, Scientific Library

THE POTENTIAL AND THE BENEFITS OF USING SOCIAL MEDIA IN THE LIBRARY

The article examines and discusses the need for the active use of social media for communication with the library users and meeting their informational needs. The features of the current stage and prospects of further development of the library Internet-representation in social networks are determined.

Keywords: library, Library 2.0, social media, social networking, Web 3.0.

Помінова О. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

УДК 005.745:027.7

МОЖЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ КОНФЕРЕНЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ПЛАТФОРМИ OPEN CONFERENCE SYSTEMS: ПОГЛЯД БІБЛІОТЕКАРЯ

В доповіді описані можливості створення електронних конференцій відкритого доступу на базі платформи Open Conference Systems (OCS) у вищих навчальних закладах. Представлено роль університетських бібліотек у цих процесах. Розглянуте поетапне створення сайтів наукових конференцій Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В.Лазаряна (ДНУЗТ). Вказані переваги використання OCS.

Ключові слова: Open Conference Systems, OCS, створення сайту конференцій, електронні конференції, наукові публікації, університетські бібліотеки, бібліотека ДНУЗТ.

Університетські бібліотеки сьогодні кидають виклик статус-кво, підтримуючи рух відкритого доступу, неформальні та експериментальні форми наукової комунікації. Їх інноваційна діяльність заснована на підтримці публікація наукових робіт в електронному форматі у відкритому доступі, що є неухильною тенденцією в цьому столітті.

Одним із вагоміших напрямків в сучасних сервісах є «Library Publishing», який відіграє вирішальну роль у формуванні нової інфраструктури наукових комунікацій [2 – 4, 7, 9]. Електронне Бібліотечне видавництво представляє з себе сукупність заходів, які проводяться в університетських бібліотеках для підтримки процесів створення, розповсюдження та курирування наукових, творчих та / навчально-методичних робіт [9].

Надзвичайно важливим є обмін досвідом щодо нових практик електронного бібліотечного видавництва, бо це підвищує ефективність діяльності й співпраці, збагачуючи та розширюючи результати публікації та надаючи їй більшої цінності через авторів і читачів.

Інструментарій електронного бібліотечного видавництва направлений на виявлення бібліотечних методів публікації, обміну передовими практиками, розширення спектру послуг серед авторів, бібліотек, видавців і читачів [7].

Видавничі послуги університетських бібліотек України вже є предметом дослідження вітчизняних науковців – Д. Соловяненко, Т. Колесникової [2, 3], М. Подрезової та ін. Розглядалися особливості бібліотечної публікаційної діяльності через репозитарії [4] та електронні журнали.

Втім ще одна можливість моделі «Library Publishing» – сприяння поширенню публікацій (доповідей або їх тез, презентацій) через платформи відкритих конференцій – зовсім не була предметом обговорення. Тому в даній роботі буде розглянута саме

можливість залучення бібліотек ВНЗ до роботи з платформою Open Conference Systems (OCS) як елементом моделі «Library Publishing».

Одним із елементів нових цифрових ініціатив наукових комунікацій, пов'язаних із відкритим доступом, є можливість створення сайтів відкритих наукових конференцій із розміщенням матеріалів конференції (доповіді, їх тези, презентації, відео) та можливістю їх обговорення (через коментарі). Так наприклад, це впровадження в практику світової спільноти платформи Open Conference Systems (OCS), яку розпочав розробляти професор Джон Виллінські у своєму проекті «Public Knowledge Project» з 1998 року.

OCS є вільним веб-інструментом для створення наукових публікацій, який уможлиблює веб-присутність для наукової конференції. Головною перевагою є те, що вона охоплює всі етапи створення конференції – від створення сайту заходу до публікації звітних матеріалів. Система може підтримувати декілька конференцій одночасно і кожен із них по декілька років. Це програмне забезпечення безкоштовне [5, 8].

Завдяки OCS наукова спільнота та всі зацікавлені користувачі мають можливість отримувати нову інформацію з тільки опублікованих статей, доповідей, тез та інше.

З практики видно, що впровадження зарубіжними університетами електронних конференцій у відкритому доступі – дуже поширена практика. Незліченна безліч їх створена ще в минулому десятилітті, а зараз і українські вищі навчальні заклади стали активно створювати конференції на базі OCS (Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Інституту інтеграції навчання з виробництвом та багато інших). Усі ВНЗ при цьому користуються платформою «Наукові конференції України» на УРАН (<http://conferences.uran.ua/>).

Але практики роботи з платформою відкритих конференцій мали до бібліотек цих закладів дуже невелике (або взагалі ніяке) відношення.

Науково-технічна бібліотека Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі – Бібліотека ДНУЗТ) почала займатися публікацією та просуванням результатів наукової діяльності вчених університету через сайт відкритої конференції наприкінці 2014 р. Першим був сайт конференції «Антропологічні виміри філософських досліджень» (доступ до конференції: <http://conf-ampr.diit.edu.ua/>), який почали створювати звичайні бібліотекарі, котрі втім на той час вже мали досвід роботи з сайтами наукових журналів відкритого доступу (на платформі OJS) та репозитарієм (на платформі DSPACE).

Розглянемо детально процес створення електронної конференції.

Налаштуванням веб-сайту та створенням нової конференції займається призначений менеджер конференцій. Усі розділи знаходяться за таким посиланням «Тека користувача → Менеджер конференцій → Керування сайтом конференції» (див. рисунок 1).

Творцям сайту з самого початку не сподобався зовнішній вигляд стандартного інтерфейсу, тому деякий час було витрачено на зміну верхньої та бічних панелей навігації, дизайн і кольор сайту та ілюстрації. Для цього необхідно у розділі «Керування веб-

сайтом» поетапно заповнити усі шість пунктів: 1) про конференцію; 2) додатковий зміст веб-сайту; 3) заголовки, колонтитули, списки і панель навігації веб-сайту; 4) стиль конференції; 5) щоденник подій; 6) індексування конференції.

КЕРУВАННЯ САЙТОМ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЗАГАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

1. Почніть з розділу "Керування веб-сайтом", щоб налаштувати сайт конференції.
2. Використовуйте меню "Заплановані конференції", щоб запланувати чергову конференцію.
3. Перейдіть у розділ "Налаштування" запланованої конференції, щоб опублікувати інформаційний лист-запрошення, налаштувати реєстрацію учасників та інші організаційні моменти, визначити важливі дати конференції, коли завершаться прийняття доповідей, будуть опубліковані тези та програма та ін.

- » Керування веб-сайтом
- » Заплановані конференції
- » Акони
- » Форми рецензування
- » Підготовка листів
- » Інструментарій адміністратора
- » Браузер файлів
- » Мови
- » Журналисти
- » Модулі системи

ПОТОЧНІ КОНФЕРЕНЦІЇ

I МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

- » Налаштування
- » Важливі дати конференції
- » Сесії конференції
- » Організаційний лист
- » Програма
- » Імпорт/Експорт даних
- » Статуси та зв'язі
- » Реєстрації
- » Scheduler
- » Місце проведення
- » Розміщення
- » Ролі

РОЛІ

- » Керівник
- » Керівник сесій
- » Рецензент
- » Автор
- » Читач

Рис. 1. Фрагмент сторінки «Керування сайтом конференції»

Файли, які використовуються для ілюстрацій сайту, розмішуються у розділі «Браузер файлів» з вивантаженням в папці «Public».

Основна та додаткові мови, з кількістю їх подання на сайті, обираються згідно з налаштуванням менеджера у пункті «Мови».

При плануванні нової конференції у розділі «Заплановані конференції» необхідно обрати пункт «Створити нову конференцію» та вказати її назву, акронім, адресу, за якою вона буде доступна.

У розділі «Налаштування» необхідно виконати три кроки:

1) «Деталі» – опис конференції, місце проведення, контакти, налаштування пошти та інформація про спонсорів;

2) «Подання» – типи подань і процес подання матеріалів, інформаційний лист-запрошення, керівництва для авторів, індексація та ідентифікація;

3) «Рецензування» – політика рецензування та доступ.

У розділі «Визначення важливих дат» вказується дата початку та завершення конференції, дата подання доповідей та дата відкриття публікацій для відкритого доступу. Для створення секції конференції з призначенням керівника, організаційного штату, визначення ролей вносяться дані поетапно, якщо в цьому є потреба. Щоб залучити і розширити аудиторію до обговорення теми конференції, використовується анонсування майбутньої конференції. У розділі «Керування веб-сайтом» треба обрати «Анонси» з зазначенням періоду перегляду, з можливістю розміщення реклами у вигляді слайдів.

OCS надає можливість самостійно зареєструватися на сайті новому користувачу в якості читача, автора чи рецензента та виконувати кілька ролей для різних конференцій. Автори публікацій не завжди можуть зареєструватися, тому є можливість реєструвати їх іншим користувачем (з отриманою інформацією від учасника), який є менеджером конференції з призначенням певної ролі. Підтвердження реєстрації з логіном та паролем учасник отримує на електронну пошту. Цей профіль можливо редагувати на будь-якому етапі роботи [6].

Подання публікацій виконується через «Нове подання» від автора через виконання п'яти кроків, із можливістю подальшого відстежування рецензування своїх публікацій. Є деякі університети, які для полегшення подання доповіді на конференції розробили покрокові інструкції [1].

Розробниками OCS була передбачена можливість обговорення конференції після її завершення. Для цього тільки зареєстровані користувачі мають можливість залишити свій коментар. Видалити його зможе людина, яка написала, або менеджер конференції.

Спираючись на отриманий досвід, було прийняте рішення створити другу конференцію. Це перша міжнародна конференція відкритого доступу в Україні, присвячена бібліотечно-інформаційній справі. Конференцію «Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій» можливо переглянути за наступним посиланням <http://conflib.diit.edu.ua/>.

Підбиваючи підсумки, зрозуміло, що застосування електронних конференцій скорочує час на редакційний процес, полегшує роботу організаційного комітету та надає можливість комплексного обслуговування процесів організації, проведення заходів, а також підготовки, публікації та після публікаційної підтримки окремих доповідей та збірників матеріалів. Бібліотеки університетів України, як і їх зарубіжні колеги, вже мають достатньо знань та навичок, щоб розширити власні сервісні послуги за рахунок підтримки сайтів конференцій та матеріалів (доповідей, їх тез, презентацій), які стають найважливішою частиною контенту сайту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гнатюк, В. В. Особливості впровадження платформи Open Conference Systems для проведення науково-технічної конференції ВНТУ [Електронний ресурс] / В. В. Гнатюк, Е. І. Колібабчук // XLV наук.-техн. конф. Інституту інтеграції навчання з виробництвом. – 2016. – Режим доступу: <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-ininv/all-ininv-2016/paper/view/1070/633>.
2. Колесникова, Т. А. Издание научной периодики в университетах: новые задачи, участники, технологии [Електронний ресурс] / Т. А. Колесникова, И. А. Ключник // Наука та прогрес транспорту. – 2015. – № 6 (60). – С. 183–197. – doi: 10.15802/stp2015/57105. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/4563>.
3. Колесникова, Т. О. Науково-видавнича модель "Library Publishing" в університетських бібліотеках України та світу [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова, А. І. Миргородська // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 3. – С. 24–28. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3811>.
4. Колесникова, Т. О. Формування комунікаційних відносин при організації бібліотекою інституційного репозитарію ВНЗ [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 7. – С. 15–18. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/821>.
5. Степура, І. С. Використання платформи Open Conference Systems для проведення електронних конференцій на базі вищого навчального закладу [Текст] / І. С. Степура // Освітологічний дискурс. – 2014. - № 2 (6). – С. 196–200.
6. Javier J. Maquilón Sánchez La edición electrónica y la gestión de trabajos académicos con Open Conference Systems (OCS) [Text] / Javier J. Maquilón Sánchez, Vicente Lillo Hidalgo, Ana Belén Mirete Ruiz// Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado. – 2011. - №14 (1). – С. 325–344.
7. Library Publishing Toolkit [Electronic resource] / Ed. Allison P. Brown. – IDS Project Press, 2013. – Available at: <http://opensuny.org/omp/index.php/IDSProject>.
8. Open Conference Systems. Public Knowledge Project [Electronic resource]. – Available at: <http://pkp.sfu.ca/ocs/>.
9. What is library publishing? [Electronic resource] / Library Publishing Coalition. – Available at: <https://www.librarypublishing.org/about-us>.

Поминова О. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

ВОЗМОЖНОСТИ СОЗДАНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ КОНФЕРЕНЦИЙ С ПОМОЩЬЮ ПЛАТФОРМЫ OPEN CONFERENCE SYSTEMS: ВЗГЛЯД БИБЛИОТЕКАРЯ

В докладе описаны возможности электронных конференций открытого доступа на базе платформы Open Conference Systems (OCS) в высших учебных заведениях.

Представлена роль университетских библиотек в этих процессах. Рассмотрено поэтапное создание сайтов научных конференций Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна (ДНУЖТ). Указаны преимущества использования OCS.

Ключевые слова: Open Conference Systems, OCS, создание сайта конференций, электронные конференции, научные публикации, университетская библиотека, библиотека ДНУЖТ.

Pominova O. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

POSSIBILITIES OF ELECTRONIC CONFERENCE CREATION BY PLATFORM OPEN CONFERENCE SYSTEMS: VIEW OF LIBRARIAN

The report describes the possibilities of open access electronic conferences on the basis of the platform Open Conference Systems (OCS) in higher educational institutions. There is presents the role of university libraries in these processes. Considered gradual creation of websites of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan (DNURT) scientific conferences. Notes advantages of using OCS.

Keywords: Open Conference Systems, OCS, creation of conference website, electronic conferences, scientific publications, university library, DNURT library.

Попович І. А.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

ПРОБЛЕМИ ІНДЕКСУВАННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ

У статті викладені роздуми практикуючого бібліографа з приводу індексування наукових статей в університетській бібліотеці, проаналізовані найбільш поширені помилки індексів УДК, які зустрічаються в наукових періодичних виданнях.

Ключові слова: університетські бібліотеки, універсальна десятична класифікація, УДК, індексування, наукові праці.

Індексування – вид аналітико-синтетичного опрацювання документа, процес переведення змісту документа з природної на інформаційно-пошукову мову, в результаті чого створюється пошуковий образ документа і пошуковий образ запиту. Сутність індексування – передати зміст документа у вигляді коротких закодованих повідомлень, щоб забезпечити їх подальший інформаційний пошук [1].

Універсальна десяткова класифікація (УДК) є міжнародною системою класифікації документів. Це великий масив понять (близько 66 тис. рубрик), розташованих за систематичним принципом. УДК охоплює всі області людських знань. Її розділи органічно пов'язані між собою. В основі структури класифікації – принцип десяткових дробів. Десятковий принцип структури дозволяє розширяти її шляхом додавання нових позначень, не змінюючи системи в цілому. Таблиці УДК розподіляються на основні, допоміжні, містять алфавітно-предметний покажчик, методичні вказівки, а також спеціальні знаки. Допоміжні таблиці включають загальні та спеціальні визначники. Визначники використовуються для подальшої деталізації індексу, уточнюючи його, звужуючи ту чи іншу тему. Визначники приєднуються до основного індексу за допомогою символів [9].

Індексування наукової роботи – досить складний інтелектуальний процес, який потребує володіння спеціальними вміннями та навиками роботи з таблицями УДК. Крім спеціальної освіти, бібліограф повинен мати широкий кругозір, володіти універсальними знаннями і вміти застосовувати їх на практиці. Спеціаліст вивчає метадані, переглядає текст статті, при необхідності звертається до списку використаних джерел. Іноді є необхідність звернутись до енциклопедії або довідника. Якщо і цього недостатньо, він звертається за консультацією до автора або фахівця з певної галузі знань. Переосмисливши отриману інформацію, бібліограф створює пошуковий образ документа у вигляді індексу УДК, використовуючи основні розділи таблиць, загальні та спеціальні визначники, поєднуючи індекси в певній послідовності, використовуючи спеціальні знаки з'єднання (крапки, дужки, дефіс, лапки тощо).

Фахівці науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна застосовують як

паперові, так і електронні варіанти україномовних таблиць УДК (зі змінами і доповненнями станом на 2007-2008 рр.). Дотепер бібліографи користуються галузевими випусками таблиць УДК. Деякі розділи, звісно, застаріли, але використовувати їх зручно навіть недосвідченому бібліографу, тому що у випуску крім безпосередньо таблиці УДК є алфавітний покажчик, в якому відображені складні шифри. Наприклад:

щєбнеочищувальні машини – 625.144.5:625.173.7

компенсуючі пристрої тягових підстанцій – 621.331:621.311.4:621.316.761.2

електрорухомий склад з підведенням струму по контактній рейці – 629.423-831.3

Індексувати літературу по залізничному транспорту складно тому, що матеріали залізничної тематики відображаються в основних чотирьох розділах:

621.33 – Електрична тяга, електричний рухомий склад, електровози, мотор-вагонні потяги.

625.1 – Залізниця в цілому. Залізничні лінії. Будівництво залізниць.

629.4 – Залізнична техніка. Локомотиви. Рухомий склад. Залізничні депо. Обладнання та служби рухомого складу.

656.2 – Експлуатація залізничного транспорту. Залізничний рух.

Ще невеличкий розділ 338.47 – економіка транспорту та зв'язку. Економічні аспекти засобів зв'язку. Транспортна політика.

Тому часто індекси бувають складні. Наприклад:

Поїздний радіозв'язок на залізничному транспорті – 656.254.16:621.396.931

Сортувальні гірки – 656.212.5(23.01)

Простої вантажних вагонів – 656.223.2«374.4»

Недосвідченому бібліографу нелегко було б складати такі індекси без галузевих таблиць, користуючись навіть самими новітніми електронними варіантами УДК. Досвід комбінування індексів набувається роками.

Деякі автори не усвідомлюють важливості індексування статті. Індекси ставлять абияк. Ось найбільш поширені відповіді:

- взяв з попередньої статті;
- такий індекс у мого наукового керівника;
- подивився в Інтернеті.

Наведу декілька прикладів грубих помилок індексування. З етичних міркувань не вказую авторів статей і джерело, де вони були опубліковані.

Приклади друкарських помилок:

- **686.26** Бережливое производство на железнодорожном транспорте: есть такое направление – энергосбережение.

686 – Брошувально-палітурне виробництво. Золотіння, сріблення. Виробництво дзеркал. Канцелярське приладдя. Замість 686 має бути 656.2 – Залізничний транспорт.

- **629.45/46:638** Совершенствование системы контроля технического состояния грузовых вагонов.

638 – Догляд, утримання і розведення комах та інших членистоногих. Можливо мався на увазі індекс 658 – Організація виробництва?

- **624.44:539.376** Примеры тестирования программы расчета преднапряженных стареющих железобетонных строительных конструкций и их элементов.
624.44 – немає такого індексу. Є 624.044 – Розрахунки деформацій
- **624.012.2.046.99.04** Расчет надежности грунтовых оснований фундаментов по деформациям при ограниченной статистической информации о параметрах.
624.012.2 – Конструкції зі штучного каменю. Кладка з цегли. Питання: де ґрунтові основи фундаментів? 99.04 – взагалі немає. 9 – Географія. Біографії. Історія. Швидше за все помилка і мався на увазі індекс 69.04 – Будівельна механіка. Графічні та аналітичні способи досліджень і розрахунків споруд у статичному стані. Опір, стійкість тощо. Замість крапки треба поставити знак відношення, тобто двокрапку.
Приклад використання застарілих і виключених індексів:
- **624.074.2:681.3.06** Компьютерное моделирование точности возведения двухъярусных металлических куполов.
681.3.06 – Програмне забезпечення – *Виключений 1996 р.*
Можливий варіант: **624.074.2.014.048:004.4** (624.014 – Металеві конструкції; 624.048 – Використання моделей при проектуванні споруд; 004.4 – Програмне забезпечення)
Приклад використання взагалі неіснуючого індексу:
- **820.9(0488)** Оптимальные уровни тепловой защиты жилых зданий для климатических условий России.
820.9 – не існує; 82 – Художня література;
Можливо автор мав на увазі 620.9 – Економіка енергетики в цілому?
(0488) – не існує; (048.8) – Огляди.

Так одна цифра або знак повністю змінює зміст статті. Найгрубішою помилкою, яка зустрічалась у моїй практиці, була стаття про ультразвуковий контроль у металевих зразках, що мала індекс 618.2-07 (Діагностика вагітності). По-перше, фахівців обурює таке недбале ставлення, по-друге, постає питання інтелектуальної власності. Чи має право бібліограф змінювати авторський індекс УДК, включаючи статтю до аналітичної бази даних своєї бібліотеки? Чи повинен вносити явно помилковий індекс? Це вже питання професійного престижу. У кращому випадку індекс буває загальний, але правильний, тоді бібліограф вказує варіант автора, а потім ставить свій; іноді ми змушені розгадувати ребус, намагаючись зрозуміти, що автор мав на увазі. У гіршому випадку індекс зовсім не відповідає змісту статті, і бібліограф вимушений міняти індекс. Все це уповільнює роботу, адже переробляти завжди важче, ніж створювати нове.

Шановні вчені, перш ніж пустити свою працю у вільне «плавання» по теренах Інтернету, звертайтеся за узгодженням індексів УДК до професіоналів бібліографів, щоб у міжнародних базах даних ваша стаття з неруйнівного контролю не потрапила у розділ «Медицина», щоб не виникало питань: «Чому моя стаття не цитується?». Отримати консультацію можна в інформаційно-бібліографічному відділі науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (к. 263). Поки що безкоштовно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Збанацька, О. М. Індексування [Електронний ресурс] / О. М. Збанацька // Українська бібліотечна енциклопедія / Національна парламентська бібліотека України. – Текст. дані. – Київ : НПБ України, 2014. – Режим доступу: <http://ube.nplu.org/article/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F> (дата звернення: 18.11.2016). – Назва з екрана.
2. Луцюк, С. В. Систематизація та індексування документів – важливі етапи наукової обробки документів / С. В. Луцюк // Наукова бібліотека Хмельницького національного університету : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: http://lib.khnu.km.ua/about_library/naukova_robota/2011/luc_sys.htm (дата звернення: 4.11.2016). – Назва з екрана.
3. Методика індексування за УДК [Електронний ресурс] // Державна наукова установа «Книжкова палата України ім. Івана Федорова» : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2014. – Режим доступу: http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_metod.html#1 (дата звернення: 10.11.2016). – Назва з екрана.
4. Справочник библиографа / науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – 2-е изд., перераб. и доп. – Санкт-Петербург : Профессия, 2003. – 560 с. – (Серия «Библиотека»).
5. Універсальна десяткова класифікація (УДК). У 2 кн. Кн. 1. Таблиці. – Київ : Кн. палата України, 2002. – 932 с.
6. Універсальна десяткова класифікація (УДК). У 2 кн. Кн. 2. Алфавітно-предметний покажчик. – Київ : Кн. палата України, 2002. – 812 с.
7. Универсальная десятичная классификация. Железнодорожный транспорт и смежные вопросы науки и техники. – Изд. 2-е, исп. и доп. – Москва : Транспорт, 1974. – 148 с.
8. Универсальная десятичная классификация. Отраслевые таблицы по строительству, архитектуре и смежным отраслям науки и техники. – Изд. 2-е, исп. и доп. – Москва, 1971, – 266 с.
9. Універсальна десяткова класифікація (УДК). Таблиці (станом на 2006 рік). Алфавітно-предметний покажчик. Зміни та доповнення (2007–2008) [Електронний ресурс] : [пер. з англ.] / Держ. наук. установа «Кн. палата України ім. Івана Федорова». – 2-е вид., допов. – Київ : Кн. палата України, 2012. – 1 опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги : Pentium 223 МГц ; 03П 96.0 Мб ; Windows 98/2000/XP/Vista/7 ; Acrobat Reader 6.0. – Назва з етикетки диска.

Попович И. А.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

ПРОБЛЕМЫ ИНДЕКСИРОВАНИЯ НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

В статье изложены размышления практикующего библиографа по поводу индексирования научных статей в университетской библиотеке, проанализированы наиболее распространенные ошибки индексов УДК, которые встречаются в научных периодических изданиях.

Ключевые слова: университетские библиотеки, универсальная десятичная классификация, УДК, индексирование, научные труды.

Popovich I. A.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

INDEXING PROBLEMS OF SCIENTIFIC PAPERS

The article presents thoughts of practicing bibliographer about indexing of scientific articles in university library, there were analyzed the most common mistakes of UDC identifiers which are found in scientific periodicals.

Keywords: university libraries, universal decimal classification, UDC, indexing, scientific works.

Рибка Л. А.

Київський національний університет культури і мистецтв,
Наукова бібліотека

УДК 005.3:027.7(477)

МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

В статті розглядаються шляхи отримання економічної самостійності, перебування в умовах кризи і конкурентної боротьби за виживання. Все це поставило перед бібліотеками питання забезпечення їх життєдіяльності та доводу суспільству своєї необхідності. Стаття розкриває поняття бібліотечного менеджменту, бібліотечного маркетингу, наводить різницю між комерційним та некомерційним маркетингом.

Ключові слова: бібліотека, маркетинг, менеджмент.

Соціально-економічні та політичні перетворення дійсності в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. привели до зміни сфери функціонування бібліотек і посилення їх ролі в процесах соціалізації сучасного суспільства. Це зумовило необхідність розробки нових підходів до управління бібліотечною діяльністю, оскільки принципи, що існували раніше, виявилися малоефективними в ринкових умовах. Так, однією з причин слабкої адаптації бібліотек до нових умов стала надмірна типізація і регламентація організаційних структур. Тому основною тенденцією розвитку бібліотеки на сучасному етапі є підвищення різноманітності систем управління.

Пошуки інноваційних типів управління, відповідних сучасним завданням і функціям бібліотечної діяльності, знайшли якнайповніше віддзеркалення в концепції бібліотечного менеджменту. Терміном «бібліотечний менеджмент» позначається особлива сфера соціально-практичної діяльності бібліотеки і наукова дисципліна, що ставить завдання вивчення цієї сфери і вироблення практичних рекомендацій по її вдосконаленню.

Головними завданнями бібліотечного менеджменту стали:

- розробка моделей ефективного планування, гнучких організаційних структур, що забезпечують бібліотеці стратегічні позиції і високий рівень адаптації до змін;
- формування комплексу некомерційного маркетингу, що дозволяє бібліотеці досягти значимого соціального ефекту;
- розвиток методичної роботи на принципах інноваційного менеджменту;
- вироблення механізму управління персоналом і т. ін.

З позицій менеджменту всі заклади, підприємства, фірми мають загальну рису – всі вони є організаціями. Організація – це група людей, діяльність яких спрямована на досягнення загальної мети. Бібліотека як відкрита складна організація має загальні для всіх організацій характеристики, зокрема, це – наявність ресурсів, залежність від зовнішнього середовища, горизонтальний і вертикальний розподіл праці, організаційна і технологічна структура, необхідність управління. Цей підхід зумовлює сприйняття

управління бібліотекою як процес планування, організації, мотивації й контролю, необхідний для формування і досягнення цілей. Отже, об'єктом управління з позицій менеджменту в бібліотеці є кілька реально існуючих функціональних процесів: створення і надання бібліотечно-інформаційних продуктів і послуг, фінанси, маркетинг, дослідження і розробки, персонал та інше.

Сучасний менеджмент має три основні напрями діяльності, які досить чітко відслідковуються в сучасній бібліотечній практиці, зокрема:

– техніко-технологічна діяльність, яка зумовлена глобальною інформатизацією суспільства та активно реалізується шляхом застосування і освоєння в бібліотеці нових технічних засобів і комп'ютерних технологій, створення інноваційних груп і нових відділів;

– управлінська діяльність із координації дій у внутрішньому середовищі бібліотеки, забезпеченню узгодженості технологічних процесів і дій працівників із метою досягнення конкретних результатів;

– управлінська діяльність по організації взаємодії із зовнішнім середовищем, зокрема, на ринку інформаційних продуктів і послуг. Цей вид діяльності втілює систему стратегічного управління і відомий як бібліотечний маркетинг або маркетинговий підхід до управління бібліотекою.

Маркетинг як вид ринкової діяльності дозволяє використовувати системний підхід та програмно-цільові методи для функціонування будь-якої установи (в тому числі і бібліотеки) в ринкових умовах шляхом аналізу попиту на ринку і активного реагування на нього.

Бібліотечний (бібліотечно-інформаційний) маркетинг – специфічний вид творчої управлінської діяльності, що ґрунтується на комплексному організаційно-економічному аналізі, прогнозуванні попиту і можливостей його задоволення, а також рекламі послуг, що надаються бібліотекою, інтелектуальній продукції і сервісу. Кінцевою метою є адаптація бібліотечно-інформаційної установи до об'єктивних потреб суспільства, що змінюються, і запитів конкретних категорій (груп) користувачів (тобто поточній кон'юктурі ринку), направлене стимулювання попиту на відповідні бібліотечно-інформаційні і супутні продукти (послуги/продукцію).

Широкий спектр маркетингових та управлінських стратегій і проблем вирішує такі питання:

– залучення і виховання нових користувачів, підвищення активності читацької аудиторії;

– краще розуміння користувачів – їх інтересів та інновацій;

– створення ідей, послуг, пропозицій, на які з ентузіазмом реагує читацька аудиторія, і при цьому збереження соціальних принципів загальнодоступності бібліотечного обслуговування;

– оформлення своїх пропозицій читацькій аудиторії та зовнішнім структурам із тим, щоб краще реалізувати інтереси бібліотеки;

– перетворення бібліотечних послуг та заходів у частину життя людей, життя суспільства;

- організація співпраці різних бібліотек із іншими громадськими, освітніми, культурними установами для ефективного досягнення своїх цілей;
- виховання читацької аудиторії з метою розвитку читання;
- розробка довгострокових, стратегічних планів, модифікація структури та діяльності відповідно до умов.

В теорії маркетингу існує два його різновиди: комерційний і некомерційний. Основні компоненти комерційного маркетингу дозволяють бібліотекам залучити додаткові ресурси на виконання соціальної функції бібліотек, покладеної на них з боку суспільства і держави; а некомерційного – забезпечити на більш високому рівні функціонування бібліотек із урахуванням законів ринкової економіки в бюджетних галузях.

Маркетинг дозволяє вижити бібліотекам у кризові часи, коли скорочується фінансування, коли бібліотеці приходиться доводити право на подальше існування. Спирання на маркетинг як систему управління та трансформації бібліотеки в ринковій економіці ставить її у більш вигідне положення у зрівнянні з традиційно працюючими бібліотеками. Маркетинг принципово перебудовує бібліотеку, мислення бібліотекарів, повертає їх у бік користувача і, тим самим, полегшує ідентифікацію їх реакції на вимоги ринку.

Під сучасною концепцією бібліотечних маркетингових досліджень ми розуміємо необхідність використання маркетингу в бібліотеках, як системи, що дозволяє працювати ефективно у сучасній соціокультурній ситуації. Концепція бібліотечних маркетингових досліджень визначає спільні цілі, завдання й функції бібліотеки, її пріоритети та напрями роботи, виходячи з наявної ситуації. Концепція – це своєрідне визначення місії бібліотеки. Маркетингова концепція відрізняється від звичної тим, що вона розробляється, спираючись на теорію маркетингу і ринкові умови, враховує запити, інтереси користувачів. Свій шлях бібліотека повинна шукати між бажаннями, очікуваннями користувачів і власною культурною місією. Усе це й визначається концепцією маркетингової діяльності.

Узагальнюючи існуючі визначення поняття бібліотечного маркетингу, сформулюємо так: бібліотечний маркетинг – це динамічна система господарської діяльності, в ході якої бібліотека, враховуючи наявні та ймовірні потреби і запити користувачів, намагається пристосуватися до цих потреб та запитів і тим самим вплинути на ринковий попит, привернувши їх (запити) до бібліотечних продуктів та послуг, що пропонуються користувачам; або бібліотечний маркетинг – це різновид творчої управлінської діяльності, яка сприяє становленню та збільшенню виробництва бібліотечних товарів та послуг із метою їх реалізації та збільшенню зайнятості бібліотекарів шляхом задоволення запитів користувачів через вивчення цих запитів та визначення того, як їх задовольнити.

Отже, бібліотечний менеджмент і бібліотечний маркетинг є взаємопов'язаними і взаємозумовленими складовими процесу управління сучасною бібліотекою. Якщо перший – це генератор інновацій, то другий – засіб для забезпечення їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дригайло, В. Г. Основы управления библиотекой высшего учебного заведения / В. Г. Дригайло, Е. В. Башун, В. Н. Волынец. – Киев : Политехника, 2001. – 389 с.
2. Міщенко, Г. Г. Маркетинг і бібліотека / Г. Г. Міщенко ; М-во культури і мистецтв України ; Нац. парламент. б-ка України. – Київ, 2004. – 95 с.
3. Терно, В. В. Методичні аспекти організації бібліотечно-інформаційного маркетингу / В. В. Терно, Л. О. Тітова // Вісн. Кн. палати. – 1997. – № 5. – С. 12–14.
4. Башун, О. В. Вплив маркетингу і фандрейзингу на трансформацію бібліотек / О. В. Башун ; наук. ред. В. С. Білецький. – Донецьк : УКЦентр, 1999. – 204 с.
5. Богза, Н. Ф. Управління бібліотечним закладом: від стратегічного бачення – до професійного вирішення завдань / Н. Ф. Богза // Сучасна бібліотека як науково-інформаційний та культурно-просвітницький центр місцевої громади : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (21 трав. 2009 р.). – Дніпропетровськ, 2009. – С. 149–159.

Рыбка Л. А.

Киевский национальный университет культуры и искусств, Научная библиотека
**МАРКЕТИНГОВЫЙ ПОДХОД В УПРАВЛЕНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ
БИБЛИОТЕК УКРАИНЫ**

В статье рассматриваются пути получения экономической самостоятельности, пребывания в условиях кризиса и конкурентной борьбы за выживание. Все это поставило перед библиотеками вопрос обеспечения их жизнедеятельности и довода обществу своей необходимости. Статья раскрывает понятие библиотечного менеджмента, библиотечного маркетинга, приводит разницу между коммерческим и некоммерческим маркетингом.

Ключевые слова: библиотека, маркетинг, менеджмент.

Rybka L. A.

Kyiv National University of Culture and Arts, Scientific Library

MARKETING APPROACH IN THE MANAGEMENT OF LIBRARY OF UKRAINE

The article discusses ways of obtaining economic independence, stay in the conditions of crisis and competition for survival. All this is even more sharply put before the libraries issue their livelihoods and to society argument of its necessity. The article reveals the concept of library management, library marketing, cites the difference between commercial and non-profit marketing.

Keywords: library, marketing, management.

Русначенко Т. М.

Криворізький державний педагогічний університет, бібліотека

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ

У статті розглянуто шляхи впровадження інноваційних форм роботи в обслуговуванні користувачів.

Ключові слова: обслуговування користувачів, інноваційні форми, електронний каталог, електронна читальна зала, сайт бібліотеки, інформаційні ресурси, інформатизація.

На сучасному етапі розвитку суспільства бібліотека постає перед користувачем як загальнодоступний науково-інформаційний та культурно-просвітницький центр, що, завдяки своїй поліфункціональності, забезпечує формування, збереження та доступність традиційних та електронних інформаційних ресурсів.

Новий етап розвитку комунікаційних та інформаційних технологій дає можливість розширити сферу традиційної бібліотечної діяльності шляхом впровадження новітніх форм роботи в обслуговуванні користувачів. Ефективність бібліотечного обслуговування неможлива без удосконалення інформаційно-пошукового апарату, зокрема без якісно організованих каталогів. А пріоритетом сьогодення в діяльності бібліотеки є, безумовно, створення та ведення електронного каталогу. Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету розпочала створення власного електронного каталогу в 2007 р.

Табл. 1.

Динаміка поповнення електронного каталогу (2014-2016 рр.)

Рік	2014	2015	2016
Назв	26686	28492	11128
Примірників	33342	19698	7239

Як бачимо, всю ретроспективну інформацію про книжковий фонд, наявний в бібліотеці, вже було внесено до електронного каталогу в попередні роки. Протягом 2015 року електронний каталог бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету поповнювався за рахунок внесення до бази даних нових надходжень, ретро-художньої літератури, складових частин документів, аналітичного опису періодичних видань.

Табл. 2.

**Динаміка звернень до електронного каталогу
(за I півріччя 2015 р.)**

Місяць	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Відвідувачі	385	390	356	412	490	287
Візиту	572	521	563	669	763	415
Перегляди	3921	3531	4565	4794	5199	2350

Табл. 3.

**Динаміка звернень до електронного каталогу
(за II півріччя 2015 р.)**

Місяць	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
Відвідувачі	282	198	445	408	551	368
Візиту	337	262	589	535	880	575
Перегляди	1194	1577	3704	3731	7000	3585

Табл.4.

**Динаміка звернень до електронного каталогу
(за 2015 р.)**

За 2015 рік	Всього
Відвідувачі	4572
Візиту	6681
Перегляди	45151

Електронний каталог надає можливість швидкого, а головне, якісного доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки і є одним із найважливіших бібліотечних ресурсів. Однак, цінність електронного каталогу зростає в рази, коли він знаходиться у всесвітній мережі та забезпечує цілодобовий доступ до документів у бібліотечному фонді, задовольняє потреби користувачів у документній інформації. Отже, задовольняючи

потреби усіх категорій користувачів, сучасна бібліотека реалізує основну функцію соціальної комунікації – інформаційну – та забезпечує якість освітнього процесу.

Інформаційно-комунікативні процеси охоплюють усі сфери діяльності сучасного суспільства. Зростання попиту на електронні ресурси, користування повнотекстовими документами в електронному вигляді та електронними базами даних – це виклик часу бібліотеці вишу, що спонукає до надання доступу до глобальної соціально-комунікаційної мережі Internet, формування та наповнення електронних баз даних та надання доступу до зовнішніх електронних баз даних з метою забезпечення якісного навчального процесу у виші. І як наслідок – виникає необхідність створення сайту бібліотеки та відкриття електронної читальної зали як місця реалізації доступу до електронних баз даних. Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету є важливою ланкою університету, тому на його сайті рубрика «Бібліотека» розміщується на головній сторінці. Структура і наповнення сайту бібліотеки будується на основі вивчення потреб користувачів. Сайт бібліотеки <http://kdpu-library.ucoz.ru/> охоплює всі види бібліотечних послуг та діяльності книгозбірні Криворізького державного педагогічного університету. Сьогодні бібліотека надає відкритий доступ до електронно-бібліотечної системи видавництва «Лань», наукової електронної бібліотеки eLibrary.ru, бази даних періодичних видань Polpred.com, електронної бібліотеки видавництва «Касіопея», наукових журналів відкритого доступу ресурсу Science Direct та мультимедіа-енциклопедії європейської культури Europeana. Аналіз відвідувань та частоти звернень до сайту бібліотеки демонструє наступне:

Табл. 5.

**Динаміка відвідувань сайту бібліотеки
(за I півріччя 2015 р.)**

Місяць	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Відвідувачі	1272	1287	906	913	1052	659
Перегляди	4068	3717	3419	3160	3544	2076

Табл. 6

**Динаміка відвідувань сайту бібліотеки
(за II півріччя 2015 р.)**

Місяць	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
Відвідувачі	351	365	1015	919	1090	672
Перегляди	1245	1071	3044	3377	3758	2568

Табл. 7.

**Динаміка відвідувань сайту бібліотеки
(за 2015 р.)**

За 2015 рік	Всього
Відвідувачі	10501
Перегляди	35047

Як свідчать наведені вище таблиці, динаміка звернень до електронного каталогу та відвідувань сайту бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету різняться за місяцями. Протягом року найбільша кількість звернень та відвідувань спостерігається під час навчального процесу, в період літніх канікул (липень, серпень) відбувається відносно зменшення показників. Це свідчить про специфіку цільової аудиторії нашого веб-сайту, яка складається переважно зі студентів та учнів навчальних закладів.

Найпопулярніша серед користувачів інформація про власні ресурси бібліотеки. Користуються попитом рекомендаційні покажчики та списки, тематичні огляди, віртуальні виставки, віртуальні презентації, бібліографічні довідки, бюлетені нових надходжень, реферовані статті, продукти вебліографічної діяльності.

З метою реалізації потреб користувачів в інформації, виникла необхідність реорганізації системи читальних залів. Так, у 2007 р. була відкрита електронна читальна зала на 12 посадкових місць, а на перспективу – злиття традиційної та електронної читальної зали в єдиний інформаційно-комунікаційний комплекс.

Таким чином, бібліотека забезпечує широкий доступ користувачів до бібліотечно-інформаційних ресурсів, тим самим вирішуючи своє головне завдання – обслуговування користувачів документами та інформацією. Обслуговування в електронній читальній залі передбачає: реєстрацію користувачів; регламентованість сеансів робот; копіювання на

диски та флеш-носії інформації, потрібної користувачу; доступ до електронного каталогу та інших баз даних як університету, так і інших вишів.

Діяльність бібліотекаря в умовах інформатизації, тобто в нових для бібліотекаря умовах, відрізняється від його колишньої діяльності, коли він був постачальником інформації. Недостатньо володіти методикою роботи з традиційним довідковим матеріалом. Сучасний спеціаліст повинен мати універсальні ґрунтовні знання і бути аналітиком інформаційних систем, провідником інформаційної культури, вміти виконувати ефективний пошук інформації, перетворюючись в менеджера інформаційного обслуговування. Ефективність обслуговування користувачів електронної читальної зали залежить від професійної компетентності, інтелектуального потенціалу, практичних умінь і навичок, особистісних якостей бібліотекаря, оскільки бібліотекар електронної читальної зали – учасник інформаційного пошуку, спрямованого на забезпечення інформаційних потреб користувачів. Саморозвиток, самовдосконалення, самоосвіта, підвищення кваліфікації – ось ключ до успішності в його професійній діяльності.

Російський дослідник Ю. Батурін зазначає, що потреба звертатися до інформаційних систем не складається стихійно. Вона виникає як результат активного відношення до інформації [1, с. 8]. Інформаційні потреби можуть бути забезпечені як за рахунок відносно незначного збільшення обсягу додатково регульованих потоків вхідної інформації, так і за рахунок глибокого дослідження (аналізу) зібраних даних стосовно соціальних процесів, навколишнього середовища [2, с. 130]. Аналіз інформаційних потреб суб'єктів – це основа для побудови раціональної системи інформаційного обслуговування як складової функції інформаційного забезпечення [3, с. 112].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батурин, Ю. М. Новая информационная психология : правовое опосредование / Ю. М. Батурин // Влияние научно-технического прогресса на юридическую жизнь. – Москва, 1988. – С. 89.
2. Лебедюк, О. О. Моделювання інформаційних потреб студентів педагогічного ВНЗ // Сучасна бібліотека в інноваційному просторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 17–18 березня 2011 р. – Луганськ, 2011. – С. 109–116.
3. Основи інформаційного права України : навч. посіб. / В. С. Цимбалюк, В. Д. Павловський, В. В. Грищенко [та ін.]; за ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калюжного, П. В. Мельника. – Київ : Знання, 2004. – 274 с.

Русначенко Т. Н.

Криворожский государственный педагогический университет, библиотека

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ОБСЛУЖИВАНИЯ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ

В статье представлены пути внедрения инновационных форм работы в обслуживании пользователей.

Ключевые слова: обслуживание пользователей, инновационные формы, электронный каталог, электронный читальный зал, сайт библиотеки, информационные ресурсы, информатизация.

Rusnachenko T. M.

Kryvyi Rih State Pedagogical University, Library

MODERN TRENDS IN LIBRARY SERVICE

The article presents ways of implementing innovative forms into library service.

Keywords: library service, innovative forms, digital catalogue, digital reading room, library website, information resources, informatization.

Скаченко О. О.

Київський національний університет культури і мистецтв,
Наукова бібліотека

БІБЛІОТЕКА – ПРОСТІР ЄДНАННЯ, ЦЕНТР ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ТА ПАТРІОТИЗМУ

У статті висвітлюються принципи формування духовних цінностей і пріоритетів, напрямки патріотичного виховання студентської молоді, що реалізуються у Науковій бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв.

Ключова слова: Наукова бібліотека КНУКіМ, духовні цінності, патріотичне виховання, благодійні акції, проекти.

Нині в Україні відбуваються складні процеси зміни політичних, соціальних і культурних пріоритетів, які супроводжуються пробудженням національної самосвідомості та духовного відродження. Драматичні події Революції Гідності; високоморальні вчинки Героїв Небесної Сотні, «Кіборгів» – захисників Донецького аеропорту, учасників боїв за Іловайськ, Дебальцеве докорінно змінили думки українських громадян, змусили інакше визначити свої життєві пріоритети, бажання і прагнення. Позначилися ці події й на діяльності бібліотеки вишу, в якій формування духовних цінностей, виховання патріотичних почуттів молоді вийшло на одне з головних місць.

Сучасні політичні реалії надзвичайно потужно актуалізують питання відродження духовності, формування ціннісних пріоритетів, збереження культури. Складні часи, які нині переживає український народ, вимагають трансформації його духовних і моральних орієнтирів, звернення молодого покоління до багатотисячолітніх духовних цінностей з метою розвитку національної державності.

«Духовні цінності – душа народу, його образ, з яким він постає перед світом. У них акумульовані його характер та ідеали, збережені і примножені впродовж історичного розвитку національні традиції. У ціннісних пріоритетах заховані минуле народу, особливості його менталітету, перипетії історичного розвитку. Тому шлях до пізнання народу лежить через реконструкцію його духовних цінностей. Потреба звернення до свого ціннісного багатства завжди з'являється в часи, коли народ виходить на дорогу національної незалежності, будує нове життя, знаходячи в ціннісних пріоритетах орієнтири на теперішнє і майбутнє» [3, с. 29].

Пробудження і розвиток громадянської ініціативи та волонтерського руху в КНУКіМ загалом та у книгозбірні вишу є свідченням того, що молодь, співробітники і науковці навчального закладу прагнуть стати учасниками національно-патріотичного руху, поділяючи «ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української нації» [5, с. 8].

Просвітницька діяльність бібліотеки КНУКіМ упродовж останніх років полягає в реалізації інформаційно-освітніх проектів та проведенні заходів, покликаних сприяти національно-патріотичному вихованню молоді.

У грудні 2014 року співробітники Наукової бібліотеки і студенти КНУКіМ підготували унікальне видання – збірку патріотичної поезії «Борись в ім'я честі». Видання присвячено воїнам-героям, які показали характер та готовність відстоювати свою гідність, творити майбутнє для себе і своїх дітей.

Збірка складається з п'яти частин, що містять поезії про Україну, воєнні події в зоні АТО, патріотизм. До неї увійшли поезії як видатних українських поетів, так і сучасних майстрів слова. Кожен вірш ілюстрований ретельно підібраними фотоматеріалами і цитатами, що розкривають або підкреслюють його зміст. В оформленні видання використано патріотичні плакати серії «Солдати України», автором яких є Юрій Нерослик, арт-директор журналу «Музеї України», на час підготовки збірки – сержант 92-ї бригади Збройних сил України. Також у книзі вміщено постери з прислів'ями, цитатами з літературних творів, гаслами, фото із зони АТО, дитячі малюнки тощо.

Напередодні Дня пам'яті та примирення (8 травня 2015 р.) Наукова бібліотека, разом із трьома факультетами КНУКіМ, провела благодійний ярмарок на підтримку бійців АТО. Волонтерська акція пройшла під девізом «Зміни починаються з тебе». Гостями заходу були бійці батальйону ім. Сергія Кульчицького Національної гвардії України, 24-го окремого штурмового батальйону «Айдар», 3-го танкового батальйону «Звіробій». Для гостей підготували різноманітні заходи: святковий концерт, патріотичний флешмоб «Прагнемо миру в Україні». Всім воїнам – учасникам заходу Наукова бібліотека КНУКіМ подарувала книгу «Борись в ім'я честі» та через волонтерів передала 50 примірників цього видання на передову.

З нагоди Дня захисника України (14 жовтня 2015 р.) бібліотека та факультет культурології провели благодійну акцію «Мое ім'я – Україна». Зібрані під час обох заходів кошти передали на передову та в госпіталь через ГО «Волонтерська Сотня Доброволя».

Активно співпрацює бібліотека із волонтерами КНУКіМ – братами Володимиром і Русланом Кошовенками, передаючи на передову засоби особистої гігієни, харчі, книги, ліки. Один примірник збірки патріотичної поезії «Борись в ім'я честі» Володимир і Руслан відвезли воякам батальйону імені С. Кульчицького та передали прохання укладача видання вибрати вірш до вподоби і залишити біля нього автограф на згадку. Тепер у Науковій бібліотеці КНУКіМ зберігається унікальна добірка автографів з передової.

З метою інформування громадськості про вищезгадану збірку поезії бібліотека, спільно із студентами кафедри книгознавства і бібліотекознавства університету, підготувала буктрейлер «Борись в ім'я честі» (автор – Оксана Бережна). Це повноцінний, інформаційно насичений відеоролик, в якому вдало поєднано унікальні фотоматеріали та музичний звукоряд. Перегляд буктрейлеру можливий у сервісі YouTube [2].

До Дня визволення України (28 жовтня 2015 р.) сектор методичної роботи бібліотеки ініціював і провів акцію «Посадимо квіти на Поле пам'яті України», під час якої вшановували пам'ять про родичів, загиблих у II Світовій війні. Учасники акції –

студенти та співробітники бібліотеки – розповіли про дідів і прадідів, які брали участь у бойових діях, надіслали фотографії з сімейних альбомів та фото документів-похоронок, отриманих з війни. Результатом акції стали персональні маки кожного воїна, висаджені на сайті «Поле пам'яті» Українського інституту національної пам'яті. Зібрані матеріали систематизовані у презентації PowerPoint «Кожна квітка – це чиясь доля...». Ознайомитися з нею можна на веб-сайті бібліотеки [1].

Ефективним джерелом патріотичного виховання студентської молоді стала українознавча діяльність бібліотеки. Так, на початку 2014 р. широкій громадськості було презентовано інноваційно-освітній проект «Скарби нації», метою якого є популяризація елементів нематеріальної культурної спадщини України (далі – НКСУ) як унікальних культурних та мистецьких маркерів української держави.

Україна приєдналася до «Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО» у 2008 році. У ст. 2 Конвенції зазначається, що нематеріальна культурна спадщина (НКС) – це культурно-духовні особливості, які вирізняють один етнос від іншого, формуючи його національну ідею. Відповідно до завдань Конвенції, кожна держава «повинна бути зацікавлена не тільки у збереженні елементів (елемент НКС – прояв нематеріальної культури), що формують її самобутність, а й у підвищенні обізнаності та поширенні інформації про них серед світового співтовариства» [4].

Зважаючи на рекомендації Конвенції, враховуючи наявність у структурі КНУКіМ мистецьких кафедр, у рамках проекту реалізуються такі завдання [6]:

- виховання патріотизму, зацікавленості у вивченні та збереженні української культурної спадщини;
- підвищення культурної самоосвіти студентства.

Найбільш продуктивно співпраця у рамках проекту відбувається зі студентами і викладачами кафедр музеєзнавства і пам'яткознавства, міжнародного туризму, народної художньої творчості і фольклору, бібліотекознавства і книгознавства.

Заходи, проведені в рамках проекту «Скарби нації» упродовж 2014–2016 рр. стали складовими освітніми компонентами до викладання авторської навчальної дисципліни «Український етнічний туризм» (розробник – А. М. Гаврилюк, кандидат наук з державного управління, доцент), розширили діапазон практичної складової ознайомлення з етнотуристичними ресурсами України. Метою означеної дисципліни є виховання у студентської молоді почуття патріотизму, національної свідомості, національної гідності, громадянської позиції; сприяння використанню ресурсів українського етнічного туризму для розвитку внутрішнього туризму та вітчизняної туристичної індустрії.

Упродовж жовтня 2015 р. для студентів 1–2 курсів напряму підготовки «Туризм» у рамках проекту проведено три заходи: лекцію на тему «Народні промисли в Україні та унікальні осередки їх поширення і популяризації»; відвідання виставки «Символи косівської кераміки» у Національному історико-культурному заповіднику «Києво-Печерська лавра»; зустріч із автентичним носієм етнічної української культури, народним майстром-гончарем із Косова Михайлом Сусаком.

Наприкінці 2015 р. у читальній залі бібліотеки пройшов майстер-клас із виготовлення ляльки-мотанки, який провела майстриня із Черкащини Валентина

Мірошник. Його учасниками стали студенти, викладачі кафедри міжнародного туризму, співробітники бібліотеки. Більш як 55 учасників заходу мали змогу засвоїти елементарні основи виготовлення ляльок-мотанок, дізнатися про їх сакральні коди. Проводячи захід, майстриня особливу увагу приділила лялькам, присвяченим Материнству, Матері – Берегині Роду, лялькам, об'єднаним у серію «Україна»: «Квітуча», «Хлібосольна», «Благословенна». Цікаве трактування та відмінні риси мають авторські ляльки серій: «За мотивами народного розпису», «За мотивами Трипільської культури», «Великодні».

Для студентів 1, 4 курсів Факультету готельно-ресторанного і туристичного бізнесу КНУКіМ з освітньо-професійного циклу дисципліни «Організація туризму: Туроперейтинг» (викладач Т. І. Ткаченко, кандидат географічних наук, доцент) та у рамках проекту «Скарби нації» у березні 2016 року відбулась показова національно-туристично-мистецька зустріч із петриківською художницею Тетяною Гарькавою – заслуженим майстром народної творчості України.

Проведення заходів засвідчило, що такі зустрічі студентства із носіями самобутнього народного мистецтва привертають увагу до української історії, народно-декоративного мистецтва, виховують почуття гордості, патріотизму, викликають повагу до національних традицій.

Безумовно, «розвиток національної державності, національного й духовного відродження України неможливий без опори на сформовані впродовж століть ціннісні пріоритети українського народу. Завдячуючи національним традиціям, характеру, ідеалам свободи, українці зберегли свою ідентичність, змогли протистояти політиці денационалізації і розвинути свою національну культуру» [3, с. 27].

Проведені благодійні акції, волонтерська допомога воїнам АТО, пошук матеріалів про учасників Другої світової війни, створення видань і мультимедійної продукції патріотичного характеру за безпосередньої участі студентів вишу свідчать про усвідомлення бібліотекарями важливості та необхідності подальшої роботи, спрямованої на патріотичне виховання молоді, формування духовних цінностей і пріоритетів засобами бібліотечної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Кожна квітка – це чиясь доля...» [Електронний ресурс] : презентація PowerPoint / авт.-уклад. О. О. Скаченко // Наук. б-ка Київ. нац. ун-т культури і мистецтв : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/POLE_PAMYATI.pdf. – Назва з екрана.
2. Буктрейлер «Борись в ім'я честі» [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: www.youtube.com/watch?v=MWUB3K6NBwA (дата звернення: 7.11.2016). – Назва з екрана.
3. Возняк, С. М. Духовні цінності українського народу / С. М. Возняк, В. І. Кононенко, І. В. Кононенко, В. В. Луць, В. П. Москалець, В. М. Фомін ; Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. – Київ ; Івано-Франківськ : Плай, 1999. – 293 с.

4. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69 (дата звернення: 7.11.2016). – Назва з екрана.
5. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015–2020 роки : Указ Президента України від 13 жовт. 2015 р. № 580/2015 // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 83. – С. 7–14.
6. Скарби нації : інноваційний проект [Електронний ресурс] : презентація PowerPoint / авт.-уклад. О. О. Скаченко // Наук. б-ка Київ. нац. ун-т культури і мистецтв : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2014/04/SKARBI-NATSIYI.ppt>. – Назва з екрана.

Скаченко Е. А.

Київський національний університет культури і мистецтв, Научная библиотека

БИБЛИОТЕКА – ПРОСТРАНСТВО ЕДИНСТВА, ЦЕНТР ФОРМИРОВАНИЯ ДУХОВНОСТИ И ПАТРИОТИЗМА

В статье освещаются принципы формирования духовных ценностей и приоритетов, направления патриотического воспитания студенческой молодежи, реализуемые в Научной библиотеке Киевского национального университета культуры и искусств.

Ключевые слова: Научная библиотека КНУКиИ, духовные ценности, патриотическое воспитание, благотворительные акции, проекты.

Skachenko O. O.

Kyiv National University of Culture and Arts, Scientific Library

LIBRARY - SPACE OF UNITY, CENTRE OF SPIRITUALITY AND PATRIOTISM

The article deals with the basic principles of formation of spiritual values and priorities, directions of patriotic education of students, implemented in the Scientific Library of Kyiv National University of Culture and Arts.

Key words: Scientific Library of Kyiv National University of Culture and Arts, spiritual values, patriotic education, charity events, projects.

Соболь С. В.

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара,
Наукова бібліотека

УДК 027.7–053.81

БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЦЕНТР ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МОЛОДІ

В статті розкриваються сучасні аспекти культурно-просвітницької діяльності бібліотеки вищого навчального закладу. Розглянуто досвід Наукової бібліотеки, значну увагу приділено традиційним та інноваційним формам роботи з молоддю.

Ключові слова: Наукова бібліотека ДНУ, культурно-просвітницька діяльність, робота з молоддю.

З часів виникнення перших університетів бібліотека була тим осередком, навколо якого концентрувалися наукові ресурси, проводилися наукові дискусії, здійснювалося навчання молоді. За влучним висловом англійського філософа XIX століття Томаса Карлейля «університет – це зібрання розумних людей навколо гарної бібліотеки». Іншими словами, вищий навчальний заклад починається з бібліотеки, а рівень її діяльності впливає на авторитет університету, якість і зміст навчання та наукових досліджень.

Сьогодні розуміння сучасної бібліотечної діяльності значно розширилося порівняно навіть із недалеким минулим. Бібліотека XXI століття – це бібліотека нового формату, оновлений інформаційний і культурний центр. І користувач (а тим більше, якщо мова йде про студентську молодь – творчу, інтелектуально розвинену, найбільш мобільну й динамічну частину суспільства) має це відчувати. Пріоритетною діяльністю бібліотек на сьогоднішній час є не тільки комплектування фондів, створення електронних каталогів, запровадження нових методів, які полегшують роботу користувача при пошуку потрібної літератури, але й розширення видів культурно-просвітницької і дозвільно-освітньої діяльності. Адже в сучасних умовах важливо виховати гармонійну особистість, здатну до постійної самоосвіти та саморозвитку.

Основоположною тезою успіху культурно-просвітницької роботи в сучасній бібліотеці вищого навчального закладу є розуміння того, що нинішні студенти – це освічені, всебічно розвинені люди, які завдяки новітнім інформаційним технологіям мають колосальний доступ до будь-якої інформації. Сьогодні вимагає від бібліотек якісно нового підходу до своєї діяльності. Але незмінним повинен залишатися творчий підхід бібліотекаря до своєї справи, прагнення до самовдосконалення, поповнення свого інформаційного багажу – адже, щоб впливати на духовний розвиток молоді, потрібно самому бути розвиненою особистістю.

У радянські часи стосунки бібліотекаря і читача визначалися ідеологічним впливом з боку бібліотечного працівника, який мав керувати читанням, тобто користувач був об'єктом впливу. Забезпечення користувачеві вільного вибору, доступу до інформації змінює тип відносин між ним і бібліотекою, тобто з об'єкта він перетворюється на суб'єкт

взаємовідносин. Стратегічним завданням бібліотеки зараз стає створення комфортних умов для читачів, атмосфери неформального спілкування за рахунок значного зниження рівня офіційності та збільшення ступеня довіри у взаємовідносинах. Характер взаємин користувач-бібліотекар нині – паритетні відносини – потребують більш високого професіоналізму, найпильнішої уваги. Спілкування в бібліотеці сьогодні набуває нового змісту: це не лише бесіда у процесі видачі і повернення документів, а й специфічний комунікативний фон усієї бібліотечно-інформаційної діяльності. Важливими показниками професіоналізму і високої кваліфікації бібліотечного спеціаліста стає сьогодні його особистісна, інформаційна, соціально-психологічна, мовна компетентність, вміння створити інноваційний простір, реалізувати свій творчий потенціал. Ми переживаємо складний етап історії нашої держави. Цей етап для молодого покоління створює ситуації соціальної втомленості. І саме в таких випадках бібліотека повинна приваблювати користувача атмосферою затишку та спокою, фундаментальністю та доступністю, безконфліктністю та креативністю.

Культурно-просвітницька діяльність Наукової бібліотеки ДНУ ім. Олеся Гончара включає різноманітні форми і методи інформування та популяризації літератури: це книжкові виставки, бібліографічні огляди, тематичні та тематично-коментовані перегляди, бесіди, літературні вечори, творчі зустрічі, презентації. Всі заходи проводяться як у приміщенні бібліотеки, так і в навчальних аудиторіях, на засіданнях кафедр, під час загально університетських свят.

Книжкова виставка в бібліотеці залишається ефективною формою зорової реклами літератури, яка має за мету поширення наукових та кращих художніх творів. Основними перевагами книжкових виставок є наочність та оперативність. Організація будь-якої книжкової виставки має за мету викликати зацікавленість користувача до видань, які демонструються. Сучасне мистецтво ввело в обіг таке поняття як інсталяція, тобто представлення сукупності предметів, композиція, форма, колір, текстура яких повинна народжувати в глядацькій уяві певні асоціативні образи. Ми не могли цією ідеєю не скористатися. Такі виставки стають не тільки прикрасою читальних залів, а й привертають увагу до книжкових фондів, стимулюють пізнавальну діяльність, саме тут виникає безпосередній контакт читача з книгою. Святкова виставка «Новорічне ретро», в експозиції якої представлені новорічні та різдвяні вітальні листівки ХХ століття, виховує естетичний смак та пропонує по новому подивитися на звичні речі.

Звичайно не можна не згадати книжкові виставки, які бібліотека готує до наукових конференцій, семінарів, практикумів, що проходять в університеті. Такий рекламний захід є ефективним способом оповіщення потенційних користувачів про наявність видань за необхідною темою, а для бібліотеки – це нові читачі і збільшення книговидачі. Наприклад, вже традиційно бібліотека бере участь у загально університетських літературних читаннях: у травні вони присвячувалися 160-й річниці від дня народження Івана Франка «Жив-любив і не набрався скверни», до яких була підготована книжкова виставка «Український Мойсей». Приймаємо участь у щорічних гончарівських читаннях, присвячених пам'яті видатного письменника; літературних читаннях «Планета Павла Загребельного» та інше. На замовлення викладачів історичного факультету підготували

для студентів тематичний перегляд літератури «Подорож у Середньовіччя», що супроводжувався бібліографічним оглядом і завершився розповіддю про цікаві факти, сторінки з історії соціально-економічного життя міста та маєтків у середні віки.

Заслугує на увагу і одна із традиційних форм інформування та реклами – бібліотечний плакат. З метою зробити книгу привабливою і потрібною в очах сучасної молоді, привернути увагу до подій, що відбуваються сьогодні в нашій країні бібліотекарі читальної зали соціально-гуманітарних наук підготували інформаційний плакат «Пронизлива правда про наш час і Україну». Створення віртуальних виставок, які зможуть зацікавити користувача – процес творчий. Безумовною перевагою є те, що це не обмежений у часі та просторі захід, що дає можливість розмістити текстову інформацію, графічні зображення, які розкривають зміст наших фондів. Відвідувачі нашого сайту мають можливість ознайомитися з віртуальними виставками «Жіночі голоси в сучасній українській прозі», «Велетень думки і праці» (присвячена творчості Івана Франка), «В лабіринті фантазій» та іншими.

Дедалі більшої популярності набуває така форма як презентації різноманітних бібліотечних документів: книг, періодичних видань, фотодокументів, що сприяють піднесенню іміджу бібліотеки. Достатньо вдало та жваво пройшла презентація нової книги співробітника бібліотеки Михайла Макаровського «Ничего кроме правды». Студенти мали можливість поспілкуватися з відомими творчими особистостями нашого міста – талановитою поетесою Емілією Львівною Вакс, доцентом факультету прикладної математики Георгієм Ісаковичем Скороходом, науковим співробітником музею «Літературне Придніпров'я» Аллою Фарімець.

Незвичний формат зустрічей і у «Жіночому клубі». Захоплення сучасної жінки – найрізноманітніші: література, мистецтво, психологія, подорожі – все, що піднімає над буденністю, розвиває інтелект, збагачує емоції. А поряд з цим – широке коло суто жіночих інтересів: дім, сім'я, здоров'я, мода... Ось і в програмах зустрічей «Жіночого клубу» співіснують поетичні вечори та презентації різноманітних способів зберігання овочів, фруктів та ягід на зиму. В рамках клубу була проведена творча зустріч з місцевою поетесою, головою Дніпропетровської організації Всеукраїнського творчого союзу «Конгрес літераторів України» Людмилою Некрасовською; з талановитим поетом, перекладачем, сценаристом, в минулому випускником нашого університету Семеном Заславським.

Бібліотека вищого навчального закладу – це територія молоді, це територія тих, хто не утратив смак до читання, хто відчуває потребу в неформальних контактах з однодумцями, творчій самореалізації та самоствердженні. Серед наших читачів користується великою популярністю молодіжний клуб «Штрих». Обдаровані молоді музиканти та композитори, літератори-початківці мають змогу презентувати в бібліотеці свої перші творіння та отримати підтримку, пораду, або й критику серед спільної по духу творчої аудиторії. Яскравими й незвичними були музично-літературні вечори «Козацька мантра», «Музична магія квітня», «Поезія Pro» та інші. Очевидним є той факт, що у процесі проведення багатьох просвітницьких заходів у більшості студентів з'являється шанс розвинути такі здібності, як ініціативність, самостійність, прагнення успіху. Саме ті

заходи, у яких молоді люди виступають не пасивними слухачами, а найактивнішими учасниками, користуються серед студентів найбільшою популярністю. Співробітники відділу художньої літератури провели літературний марафон «Я в серці маю те, що не вмирає», присвячений 145-річчю від дня народження Лесі Українки. В ньому приймали участь студенти, викладачі та бібліотекарі. Результатом роботи став відеоролик із записами найкращих виступів, який розміщено на нашому сайті, сторінці в Facebook та на YouTube.

Ще одним прикладом того, що наші читачі приймають активну участь в житті бібліотеки, є літературний бенефіс «В рядках мудрого Данте». Під час проведення заходу аудиторія була залучена до активних дій, студенти з задоволенням декламували й мали можливість порівняти різні переклади «Божественної комедії». Читачі ознайомилися з творчим портретом письменника, історією його життя. Була проведена бесіда на тему «Вплив Данте на творчість українських поетів від Франка до сучасних авторів». Підвищений інтерес викликала літературно-художня експозиція «Данте в мистецтві», та книги, вибрані із фондів відділу рідких видань. Захід пройшов в неформальній невимушеній атмосфері під музичний супровід записів симфонії Ференца Листа.

Зацікавленість історією, в т.ч. історією рідного краю об'єднала допитливих читачів. З минулого року в бібліотеці збирається історичний гурток під керівництвом доцента кафедри всесвітньої історії Ольги Миколаївни Каковкіної, участь у якому розширює кругозір студентства про минуле і сьогодення своєї «малої» Батьківщини. Часто нашу бібліотеку відвідують школярі та учні ліцеїв – наші потенційні читачі. Для них бібліотекарі організують екскурсії, знайомство з фондами, коментовані виставки художніх творів, альбомів образотворчого мистецтва. Наприклад, виставка-гра «В чарівному світі екранізацій», що розкриває тему впливу художньої літератури на кіномистецтво та привертає увагу до читання екранізованих творів.

Об'єднання зусиль читачів та бібліотекарів сприяють активізації діяльності бібліотеки, народженню творчих ідей, підвищенню статусу бібліотеки у цілому. В рамках фестивалю актуального мистецтва та нових медіа в міському просторі «Конструкція» наша бібліотека стала знаковим місцем, яке формує сучасний образ простору Дніпра. В затишному куточку зимового саду відбувся концерт сучасної електронно-інструментальної музики за участю митців з Данії та Швеції. Вже традицією стали концерти в приміщенні бібліотеки народної хорової капели «Просвіта» ім. А. Кулагіна, де відвідувачі мають можливість прослухати духовну, класичну і народну музику українських та зарубіжних авторів. Серед наших відвідувачів багато талановитих людей, що створюють справжні мистецькі шедеври. Це захоплення бісероплетінням, в'язанням, художньою вишивкою, декупажем, фотографією тощо. Їх роботи представлені на різноманітних виставках прикладного мистецтва і фоторобіт. Бібліотека стала центром для спілкування іноземних студентів. Традиційно у відділі іноземної літератури проходять насичені свята зустрічі Нового року за східним календарем.

Використання сучасних інформаційних технологій дає можливість представити інформацію яскраво, динамічно, у формі, що повинна запам'ятатися надовго, бо високий емоційний рівень дозволяє досягнути більшого ефекту у порівнянні з традиційними

формами. Інформація про всі заходи виставляється на сайті бібліотеки, сторінках у Facebook, ВКонтакте. Ми постійно оновлюємо контент, розміщуємо анонси, репортажі із заходів, додаємо фотоальбоми нашого сьогодення, обмінюємось посиланнями і публікаціями з нашими користувачами.

Проаналізувавши просвітницьку роботу бібліотеки, можна з впевненістю сказати, що бібліотеки вищих навчальних закладів беруть активну участь у вихованні всебічно розвинутих і знаючих спеціалістів, готових до запровадження нового, здатних займатися самоосвітою, працювати з інформаційними технологіями, а також духовно збагачених людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальчук, С. Сучасні форми роботи в бібліотеках / С. Ковальчук // Бібліотечна планета – 2014. – № 2. – С. 24–26.
2. Лупіка, Л. Сучасні аспекти культурно-просвітницької та виховної роботи бібліотек вищих навчальних закладів / Л. Лупіка // Бібліотечний форум України. – 2012. – № 2. – С. 22–24.
3. Молчанова, С. Роль бібліотек ВНЗ у формуванні ціннісних орієнтирів молоді в нових умовах / С. Молчанова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2015. – № 1. – С. 39–43.
4. Печериця, Я. Б. Організація просвітницької роботи бібліотеки вищого навчального закладу / Я. Б. Печериця // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : зб. тез доповідей XI наук.-практ. конф., 30 березня – 4 квітня 2015 року. – Львів, 2015. – С. 312–314.

Соболь С. В.

Днепропетровский национальный университета им. О. Гончара, Научная библиотека

БИБЛИОТЕКА ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ КАК ЦЕНТР ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО И ТВОРЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖИ

В статье раскрываются современные аспекты культурно-просветительской деятельности библиотеки высшего учебного заведения. Рассмотрен опыт Научной библиотеки, значительное внимание уделено традиционным и инновационным формам работы с молодежью.

Ключевые слова: Научная библиотека ДНУ, культурно-просветительская деятельность, работа с молодежью.

Sobol S. V.

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Scientific Library

A LIBRARY OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION AS A CENTRE OF INTELLECTUAL AND CREATIVE DEVELOPMENT OF YOUTH

The article deals with modern aspects of cultural and educational activity of the library of a higher educational institution. The experience of Scientific Library is shown. Great attention is given to traditional and innovational forms in working with youth.

Keywords: Scientific Library of DNU, cultural and educational activity, work with youth.

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

Степанюк О. Л.

Дніпровська Центральна міська бібліотека

УДК 372.881.111

ПРОЕКТ «POLSKA DLA BIBLIOTEKARZY»: НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Стаття присвячена співробітництву бібліотек різних форм підпорядкування. Автор розглядає міжсекторальні зв'язки між публічною бібліотекою (Дніпровська Центральна міська бібліотека) та науковими бібліотеками ВНЗ м. Дніпро, а саме: участь 16 працівників бібліотек у проекті «Polska dla bibliotekarzy». Метою проекту є навчити учасників ефективно користуватися польською мовою як на побутовому рівні, так і для професійного спілкування, що має розширити можливості для професійного зростання та налагодження міжнародних ділових та культурних зв'язків.

Ключові слова: бібліотеки, інтеграція, комунікація, лінгвістична компетенція, професійний розвиток, польська мова, проект.

Сучасна система вищої освіти в Україні є одним із найголовніших чинників формування нової інтелектуальної еліти держави, зростання якості людського капіталу, що стане генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки та суспільства в цілому.

Вищі навчальні заклади України стрімко розширюють партнерські зв'язки з профільними начальними закладами в країнах близького і далекого зарубіжжя.

І бібліотеки вищих навчальних закладів, що стають рушіями новітніх технологій для підтримки науковців і студентів, відіграють важливу роль у формуванні наукового рейтингу власних ВНЗ, шукають нові шляхи для забезпечення вільного доступу до світових наукових надбань. Сьогоднішні вимоги Міністерства освіти і науки України до якості навчання та проведення наукових досліджень гармонізовані з європейськими стандартами. Студентська мобільність, необхідність інтеграції результатів досліджень вчених ВНЗ до міжнародного наукового простору потребують від працівників бібліотек ВНЗ покращення професійних компетентностей, в тому числі й лінгвістичних, оскільки використання іноземних баз даних, участь і організація наукових конференцій теж стають виявом значущості бібліотек вищих навчальних закладів. Якщо ще кілька років тому від бібліотекаря вимагалась тільки інформаційно-консультативна допомога, то зараз іде попит на аналітично-експертні послуги. Основною запорукою якісного експертного аналізу є лінгвістична компетенція. Машинний переклад, на жаль, спотворює зміст контенту, заважає адекватному сприйняттю і негативно впливає на оцінку ресурсу. Таким чином, незнання іноземних мов є перешкодою на шляху професійного зростання бібліотекарів, виконання ними заявлених послуг унеможливорює якісну підтримку наукового потенціалу колективу ВНЗ, і як наслідок: вищий навчальний заклад стає неконкурентоспроможним.

Якщо англійську мову начебто вчили в школі і у фаховому ВНЗ, хоча її рівень не може вважатись достатнім для більшості бібліотечних працівників країни, то, зважаючи на стрімке поширення наукових зв'язків із ВНЗ Республіки Польща, виникає проблема комунікації польською мовою. Чому саме Польща і польська? Польща – країна Європейського Союзу з давніми традиціями у вищій освіті, новаторським підходом до сучасних методів освіти та підготовки затребуваних спеціалістів на європейському ринку праці, близька до України територіально і ментально. Польські бібліотеки пройшли складний шлях реформування, подолали бар'єр «нечитання» і стали осередками суспільного життя, а бібліотеки вищих навчальних закладів можна сміливо назвати «серцем» закладу.

Проект «Polska dla bibliotekarzy» став можливим на перетині декількох важливих векторів:

– реалізація напрямку розвитку ефективних комунікацій, визначеного в стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні, що передбачає налагодження ефективної міжсекторальної комунікації та розвиток міжнародних професійних зв'язків;

– потяг бібліотекарів ВНЗ Дніпра до самовдосконалення і професійного розвитку, бо слід визнати, що цінності самовираження мають досить прагматичне значення, оскільки великою мірою впливають на успішність процесів модернізації у суспільстві;

– реалізація проекту «Все про Європу: читай, слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації в бібліотеках», що здійснюється у відділі документів іноземними мовами Дніпровської Центральної міської бібліотеки, який передбачає, у тому числі й організацію мовних курсів.

Мета проекту «Polska dla bibliotekarzy»: навчити учасників проекту говорити й писати польською мовою в різних сферах професійної діяльності та побуту на рівні А1, мати уявлення про доцільність використання засобів мовного етикету в ситуаціях реального спілкування і ситуаціях професійного спілкування, дати початкові лінгвокраїнознавчі фонові знання для полегшення спілкування як в реальному житті, так і в сферах професійної діяльності, подолати внутрішній мовний бар'єр задля здійснення ефективної комунікації, знайомити зі взірцями польської літератури, музики, мистецтва, сприяти зростанню самоповаги учасників проекту, особистістному розвитку.

За умови успішної реалізації проекту, учасники проекту дізнаються: про особливості вимови польських голосних та приголосних звуків, про основні правила польського правопису та отримують початкові знання з граматики, зможуть вільно говорити і писати польською мовою на рівні початківців, читати тексти різних жанрів польською мовою з дотриманням основних орфоепічних норм польської літературної мови, розуміти письмові й усні висловлювання польською мовою в типових життєвих ситуаціях, підтримувати діалог в більшості сфер комунікації, дотримуючись правил мовного етикету сучасної польської мови, отримують фонові знання про традиції та звичаї мешканців Польщі.

Для реалізації проекту був проведений лінгво-методичний аналіз сучасних посібників із вивчення польської мови на початковому рівні, виданих в Польщі та в

Україні. Як оптимальний був обраний навчально-методичний комплекс «Polska. Krok po kroku» (Краків, Glossa, 2012), як такий, що відповідає наступним критеріям:

- Цілі проекту в більшості співпадають із цілями, заявленими авторами підручника, що забезпечує внутрішню мотивацію учасників проекту як суб'єктів навчальної діяльності.
- Вправи цього підручника є адекватними для навчання саме діалогічному і монологічному мовленню, їх також можна використовувати для формування навичок читання, але вони є комунікативними.
- Автори підручника розробили комплекси вправ закономірно, з врахуванням принципу функціональності та ситуативності, стадії оволодіння кожною мовленнєвою одиницею, що базуються на психофізіологічних закономірностях оволодіння мовленнєвою діяльністю.
- Рівень повторюваності матеріалу є достатнім для ефективної повторюваності та запам'ятовування мовленнєвих зразків.
- Навчальний матеріал цього підручника може бути використаним для індивідуалізації процесу навчання.
- Навчальний матеріал підібрано з врахування культурологічних особливостей країни, дає підґрунтя для розширення лінгвокраїнознавчих компетентностей.
- Всі елементи навчально-методичного комплексу добре пов'язані між собою, аудіододаток є широко використаним як під час проведення уроку, так і під час виконання домашнього завдання.
- Позиція учня, від етапу сприйняття мовленнєвого матеріалу і до етапу його відтворення, – це позиція суб'єкта, який виявляє внутрішню активність у вирішенні мовленнєво-мисленнєвих задач, дає можливості для створення мовленнєвих ситуацій із вираженням власного відношення до навчального матеріалу.

Учасниками проекту є 16 бібліотекарів вищих навчальних закладів Дніпра, а саме: науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, наукової бібліотеки Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара, бібліотеки Національної металургійної академії України та науково-технічної бібліотеки Національного гірничого університету. Це фахівці університетських бібліотек, що займаються розвитком інноваційних напрямів роботи.

Заняття за проектом проводяться на базі Центру слов'янської писемності і культури Дніпровської Центральної міської бібліотеки, де створені зовнішні умови для ефективного навчання і задіяні технічні засоби для відтворення аудіододатків до навчально-методичного комплексу. Заняття тривають щотижня впродовж 2 годин.

Очікування від проекту «Polska dla bibliotekarzy»: організатори проекту сподіваються, що учасники проекту, завершивши вступний початковий курс польської мови з викладачем, продовжать вивчення польської мови за обраним для проекту навчально-методичним комплексом на рівні A2 та вище самостійно або в малих групах за

місцем роботи. Очікується, що учасники проекту зможуть говорити й писати польською мовою в своїй повсякденній професійній діяльності та побуті на рівні А1, доцільно використовуватимуть засоби мовного етикету в ситуаціях реального та професійного спілкування, поглиблюватимуть лінгвокраїнознавчі фонові знання для полегшення спілкування як в реальному житті, так і в сферах професійної діяльності, будуть здійснювати ефективну комунікацію без внутрішнього мовного бар'єру задля підвищення рейтингового рівня своїх учбових закладів, продовжуватимуть знайомство з найкращими взірцями сучасної та класичної польської літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Контрастивна граматики української та польської мов : навч. посібник для вищ. навч. закладів / В. І. Кононенко, І. В. Кононенко. – Київ : Слово, 2010. – 391 с.
2. Матеріали до стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» / Укр. бібл. асоц. ; автори-упорядники: О. М. Бруй, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, В. С. Пашкова, Я. Є. Сошинська, І. О. Шевченко. – Київ: УБА, 2015. – 57 с.
3. A1 – Elementarny poziom zaawansowania w języku polskim jako obcym. – Kraków : UNIVERSITAS, 2004. – 66 s.
4. Bartnicka, B. Uczymy sie polskiego: Podrecznik jezyka polskiego dla cudzoziemcow: Komentarz jezykowy i cwiczenia : учебник польского языка для иностранцев / B. Bartnicka, G. Dabkowski, W. Jekiel. – II wyd. – Kielce : TAKT, 1998. – 309 с.
5. Gałyga, Danuta. Ach, ten język polski. Ćwiczenia komunikacyjne dla początkujących (wersja polska) (A1, A2) / Danuta Gałyga. – Kraków : UNIVERSITAS, 2004. – 194 s.
6. Gałyga, Danuta. Jak to łatwo powiedzieć. Ćwiczenia komunikacyjne dla początkujących A1, A2 / Danuta Gałyga. – Kraków : UNIVERSITAS, 2011. – 238 s.
7. Gębal P. E. Dydaktyka kultury polskiej w kształceniu językowym cudzoziemców. Podejście porównawcze. – Kraków : UNIVERSITAS, 2010. – 232 s.
8. Hurra!!! po polsku 1: Podrecznik studenta: Poziom B1 / A. Burkat [et al.]. – Kraków : Prolog, 2010. – 168 s. + 1 эл. опт. диск (CD-ROM).
9. Kowalikowa, Jadwiga. Wspolczesna polszczyzna: Podrecznik jezyka polskiego dla szkol srednich / J. Kowalikowa, G. Zydek-Bednarczuk. – V. wyd. – Kraków : OD NOWA, 2000. – 416 s.
10. Kultura w nauczaniu języka polskiego jako obcego. Stan obecny - programy nauczania - pomoce dydaktyczne / red. Miodunka W.T. – Kraków : UNIVERSITAS, 2000. – 172 s.
11. Lipinska, Ewa. Nie ma rozy bez kolcow: Cwiczenia ortograficzne dla cudzoziemcow / E. Lipinska. – Kraków : UNIVERSITAS, 1999. – 117 s.
12. Madelska, Liliana. Praktyczna gramatyka języka polskiego / Liliana Madelska. – Kraków : UNIVERSITAS, 2012. – 456 s.
13. Medak, S. Liczebnik tez sie liczyl!: Gramatyka liczebnika z cwiczeniami: Poziom sredni : грамматика имени числительного с упражнениями / S. Medak. – Kraków : UNIVERSITAS, 2004. – 251 s.

14. Metera, Helena. Strzez polskiey mowu : книга для чтения / Н. Metera. – Lublin : Fundacja pomocy szkolom polskim na Wschodzie, 1995. – 287 с.
15. Miodunka, W. Czesc, jak sie masz?: A1 / W. Miodunka. – Kraków : UNIVERSITAS, 2006. – 244+16 s. + 1 эл. опт. диск (CD-ROM).
16. Seretny, Anna. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego / Anna Seretny, Ewa Lipińska. – Kraków: UNIVERSITAS, 2005. – 332 s.
17. Stempek, Iwona. Polski, krok po kroku / Iwona Stempek, Anna Stelmach. – Kraków : Glossa, 2012.
18. Stempek, Iwona. Polski, krok po kroku 1 Zeszyt ćwiczeń / Iwona Stempek, Anna Stelmach. – Kraków : Glossa, 2012.
19. Tablice gramatyczne / red. Iwona Stempek, Anna Stelmach. – Kraków : Glossa, 2013. – 34 p.
20. Szelc-Mays, M. Słowa i słowka: poziom podstawowy A1, A2 / M. Szelc-Mays. – Kraków : UNIVERSITAS, 2006. – 99+136 s.

Степанюк Е. Л.

Днепровская Центральная городская библиотека

PROJEKT "POLSKA DLA BIBLIOTEKARZY": НА ПУТИ К ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Статья посвящена сотрудничеству библиотек различных форм подчинения. Автор рассматривает межсекторальные связи между публичной библиотекой (Днепровская Центральная городская библиотека) и научными библиотеками вузов г. Днепр, а именно: участие 16 библиотекарей в проекте «Polska dla bibliotekarzy». Цель проекта – научить участников эффективно использовать польский язык, как на бытовом уровне, так и для профессионального общения, что должно расширить возможности профессионального роста и способствовать установлению международных деловых и культурных связей.

Ключевые слова: библиотеки, интеграция, коммуникация, лингвистическая компетенция, профессиональное развитие, польский язык, проект.

Stepaniuk O. L.

Dnipro Central Municipal Library

THE PROJECT "POLSKA DLA BIBLIOTEKARZY": ON THE ROAD TO EUROPEAN INTEGRATION

The article is dedicated to collaboration of libraries of different forms of subordination. The author examines intersectoral links between the public library (the Dnipro Central City Library) and scientific libraries of some institutions of higher education, namely the participation of 16 librarians in the project “Polska dla bibliotekarzy”. The project aims to teach participants to use Polish effectively for everyday and professional communication, which should expand opportunities for professional growth and establishment of international business and cultural ties.

Keywords: libraries, integration, communication, linguistic competence, professional development, the Polish language, project.

Ткаченко С. П.
ТОВ «Антиплагіат»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В БОРОТЬБІ З ПЛАГІАТОМ

Особливе значення для науково-освітньої спільноти набуває поняття академічної доброчесності. В умовах слабкої корпоративної культури академічного суспільства та масового толерування порушень і корупційних дій усередині самої системи саме подальший розвиток академічної доброчесності відіграє ключову роль. Боротьба з плагіатом – це не просто боротьба з наслідками цього явища, а це є комплексна боротьба, як із наслідками, так і з причинами появи такого явища.

Ключові слова: академічна доброчесність, плагіат, антиплагіатна система.

Кожного дня ми все частіше чуємо словосполучення «Академічна доброчесність» (Academic integrity), але що за особливе та важливе значення це поняття набуває для всієї науково-освітньої спільноти?

Словосполучення, що зараз активно вживається у різноманітних суспільних сферах, має дві складові. Першою з них – academic – «академічний» та другою “integrity” – “моральну чистоту”, “порядність” (moral soundness, probity), а потім – “цілісність, завершеність” (“wholeness, completeness”) та “якість або стан недоторканності” (“the quality or state of being unimpaired”) [1].

Отже, для сучасної української мови назване вище словосполучення є порівняно новим, що й породжує його різноманітні переклади – академічна чесність (найпоширеніший), академічна порядність, академічна доброчесність тощо.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

В основу вже класичного сьогодні визначення цього поняття покладено сполучення наступних фундаментальних чеснот: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності, пізніше, в 2013 році, доповнене новою, шостою – мужністю [3].

Порушенням академічної доброчесності вважається:

1. академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; формою академічного плагіату є самоплагіат, що полягає у відтворенні без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів;

2. фабрикація – фальсифікація результатів досліджень, посилань, або будь-яких інших даних, що стосуються освітнього процесу;

3. обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;

4. списування – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання;

5. хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна чи послуг матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної вигоди в освітньому процесі.

Розглянувши різноманітні джерела, можна звернути увагу на чисельні порушення принципів академічної доброчесності, які присутні в діяльності української академічної спільноти. В сфері навчальної діяльності основними з них є: вимагання або провокування отримання грошей, подарунків, особистих послуг при різних формах оцінювання студентів, плагіат навчальних та кваліфікаційних робіт, виконання за оплату таких робіт на замовлення, примусова купівля навчальної та методичної літератури, занижування оцінок та примус до додаткових навчальних послуг та консультацій, оновлення за рахунок студентів обладнання або купівля студентами різноманітних витратних матеріалів, канцелярських товарів. В свою чергу, в сфері наукового дослідження це: підготовка та публікація наукових, навчальних та методичних текстів за допомогою плагіату; фальсифікація експериментальних даних, покладених в основу наукових публікацій; включення до переліку авторів осіб, які не внесли належного вкладу в отримання результатів; схвалення досліджень або дисертаційних робіт по темах, що не мають наукового, практичного, соціального та іншого значення; надання позитивних рецензій та відгуків на роботи, які за своїми науковими результатами на це не заслуговують; отримання невинуватених преференцій при наданні наукових та освітніх грантів; неправомірне використання свого службового положення [1].

Тому вагомий вплив на поліпшення ситуації та викорінення проявів порушення має розвиток академічної доброчесності у всіх учасників освітнього та наукового процесу.

Одним із найбільш розповсюджених проявів порушення академічної доброчесності є академічний плагіат.

В останні роки слово «плагіат» досить часто згадується і ототожнюється із політикою та дисертаціями, але проблема плагіату – це не проблема тільки в політиці чи тільки в дисертаціях.

Боротьба із плагіатом це не просто боротьба із наслідками цього явища, які виражаються у текстових запозиченнях знайдених в роботах, а це є комплексна боротьба із наслідками та причинами появи такого явища.

Тому, коли ми говоримо про плагіат, то не потрібно розглядати це явище як таке, що розповсюджене тільки в дисертаціях та інших наукових роботах. Явище плагіату в дисертаціях це є наслідок багатьох причин, які розпочинаються із школи та перших курсів університету.

Причин появи явища плагіату та швидкого розповсюдження його в Україні можна назвати досить багато, які прямо чи опосередковано впливають, але можна виділити основні з них:

- велика кількість (майже 80 %) випускників шкіл вступають у ВНЗ, що, в свою чергу, призводить до таких явищ, як: «Поступив до університету, тому що всі йшли», «Батьки сказали поступати до цього вишу», «Потрібно, щоб був будь-який, але диплом про вищу освіту», «Вступив у цей ВУЗ тому, що можна було пройти на бюджетне місце». Про яку якість освіти і відношення студента до навчання можна говорити, якщо мали місце вищеперелічені явища;

- велика кількість ВНЗ в Україні (більше 400) призводить до погіршення якості освіти та появи університетів – «фабрик дипломів», для яких головне не якість освіти та випускників, а кількість платних студентів;

- досить низька академічна мотивація студентів до навчання (наприклад, 67 % студентів вступають до українських ВНЗ без домінуючої мотивації на отримання професійних знань [4]);

- студенти з початку навчання ділять предмети на важливі та для «галочки», тому відношення до таких предметів буде відповідним до пріоритету «аби здати» і найлегший спосіб: ctrl+c, ctrl+v, ctrl+print;

- відсутність корпоративної культури в університетах, школах та відсутність нульової толерантності з боку суспільства до порушників принципів академічної доброчесності та псевдонауковців.

Швидкий період розвитку мережі Інтернет та появи доступів до мільйонів документів призвів до появи нових можливостей копіювання робіт із зменшення ймовірності бути поміченим. Тому виявлення плагіату та постійний контроль неможливо зробити тільки за рахунок викладачів, перевіряючих чи експертів. Із тою швидкістю та кількістю появи нових статей, книг та інших джерел інформації викладач, перевіряючий чи експерт не має об'єктивної можливості все це знати, тим більше перевіряти. Так само як і не можливо повністю передати ці функції на програмне забезпечення по ряду причин.

Коли Пітер Тіль розбудовував свою компанію PayPal (міжнародна електронна платіжна система) у 2000-х він зіштовхнувся з серйозною проблемою, через шахрайство з кредитними картами компанія втрачала до 10 млн. дол. США щомісяця. Вирішити цю проблему із запровадженням великого штату контролерів, щоб фізично відслідковувати всі перекази не було реальним, так як проводились тисячі переказів на хвилину [2]. Єдиним рішенням в тій ситуації було створення програмного забезпечення для автоматизації таких функцій, як розпізнавання і скасування фіктивних рішень про переказ.

Після впровадження нового алгоритму для розпізнавання та виявлення шахрайських транзакцій команда PayPal зрозуміла, що зіштовхнулася із ворогом, який дійсно швидко змінював тактику і обходив програму, яка не встигала кожен раз адаптуватись та удосконалюватись.

Тому було прийнято рішення використовувати гібридний підхід, заснований на синергії роботи аналітиків-людей і машини: комп'ютер відзначав найпідозріліші перекази в зручному інтерфейсі, а люди-оператори вже ухвалювали остаточне рішення, про те шахрайські вони чи ні [2].

Схожа ситуація є із виявленням плагіату в академічних чи наукових роботах і тільки синергія людини-перевіряючого і машини може дати дійсно якісні результати! Синергія

людини-перевіряючого і комп'ютера: програмне забезпечення відзначає текстові збіги, можливі приховування та маніпуляції у зручному та інформативному інтерфейсі, а людина-експерт вже ухвалює остаточне рішення про те, плагіат це чи ні.

Тому, на сучасному етапі, до антиплагіатних систем висуваються наступні вимоги: зручний та інформативний інтерфейс; швидкість та якість перевірки; виявлення найбільш розповсюджених технік приховування ідентичності тексту (заміна літер та символів іншими алфавітами, підстановка прихованих символів та ін); автоматична робота по визначенню цитування та посилань; можливість роботи із різними мовами; робота із багатьма текстовими форматами та інші.

Можна зробити висновок, що вирішення проблеми плагіату в академічній та науковій спільноті можливе за рахунок комплексної боротьби як з наслідками, так і з причинами. Використання технічних засобів по виявленню текстових збігів може лише показати ідентичні частини тексту, але єдиним рішенням для встановлення плагіату є синергія людини-експерта і машини: програмне забезпечення відзначає текстові збіги, можливі приховування та маніпуляції у зручному інтерфейсі, а людина-експерт вже ухвалює остаточне рішення про те, плагіат це чи ні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики” ; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова – Київ : Таксон, 2016. – 234 с.
2. The Fundamental Values of Academic Integrity. The Center for Academic Integrity. October 1999. – Режим доступу: <http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2015-07-17/2015.pdf>.
3. Thiel, P. Zero to One: Notes on Startups, or How to Build the Future: Politics & Government / Peter Thiel, Blake Masters. – Crown Publishing Group, 2014. – 224 p.

Ткаченко С. П.

ООО «Антиплагіат»

АКАДЕМИЧЕСКАЯ ЧЕСТНОСТЬ И ТЕХНОЛОГИИ В БОРЬБЕ С ПЛАГИАТОМ

Особенное значение для научно-образовательного сообщества приобретает понятие академической честности. В условиях слабой корпоративной культуры академического общества и массовой толерантности к нарушениям и коррупционным действиям внутри самой системы именно дальнейшее развитие академической честности играет ключевую роль. Борьба с плагиатом – это не просто борьба с последствиями этого явления, а это комплексная борьба как с последствиями, так и с причинами.

Ключевые слова: академическая честность, плагиат, антиплагіатная система.

Tkachenko S. P.

«Antyplagiat» LTD

ACADEMIC INTEGRITY AND FIGHTING PLAGIARISM WITH TECHNOLOGY

Of particular importance for the scientific and educational community assumes the concept of academic integrity. In the context of weak corporate culture of the academic community and the mass tolerance violations and corrupt practices within the system is a further development of the Academic integrity plays a key role. Fighting plagiarism is not just a struggle against the consequences of this phenomenon, but it is a complex battle with the consequences and with the causes.

Keywords: academic integrity, plagiarism, plagiarism checker.

Толочко С. Є.

Київський національний університет культури і мистецтв,
Наукова бібліотека

УДК 021.4:027.7(477-25)

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА БІБЛІОТЕКИ КНУКіМ

Висвітлено важливість духовно-моральної та культурно-просвітницької виховної роботи бібліотеки ВНЗ у формуванні особистісних якостей сучасного студента.

Ключові слова: бібліотека ВНЗ, культурно-просвітницька робота, виховна робота бібліотеки, духовність, виховання студентської молоді, виставкова діяльність, віртуальні виставки.

В умовах демократизації суспільства, переходу до ринкових відносин відбуваються зміни в суспільній свідомості, поглядах людей, а тому істотного значення набуває виховання підростаючого покоління. Виховання є одним із факторів формування особистості, саме тому за всіх часів йому приділялось багато уваги.

Відповідно до Закону «Про вищу освіту», головною метою освіти та виховання на сучасному етапі є створення умов для розвитку та самореалізації особистості, що передбачають усвідомлення загальнолюдських цінностей, а також виховання покоління, здатного навчатись упродовж життя. Великого значення для реалізації цієї мети набуває розвиток духовності студентської молоді через виховання активної професійної та громадянської позиції, навчання основним принципам побудови професійної кар'єри й навичкам поведінки в сім'ї, колективі, суспільстві, системі соціальних відносин. При організації виховної роботи ВНЗ керуються Конституцією України, загальною декларацією прав людини, Законом України «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти України в ХХІ столітті, Стратегією національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Традиційна система навчання, що відрізняється стійкістю й консерватизмом, не сприяє динамічній розмаїтості навчальної діяльності, негативно впливаючи на стратифікацію віку. Дослідники вказують, що ВНЗ діє як замкнутий розподільник знань, що повертає норму розвитку до режиму виживання (М. А. Балабан, О. М. Леонтьєва). Духовний розвиток студента відбувається під внутрішнім контролем особистих потреб, формування яких відсутнє в традиційній системі освіти.

Духовне та моральне виховання студента – це складна інтегральна система формування його особистісних якостей, які характеризують ступінь розвитку й саморозвитку моральних цінностей, переконань, мотивів, знань, умінь, почуттів і здібностей, що їх студент виявляє в різних ситуаціях морального вибору та моральної діяльності в порівнянні з тими високогуманними цінностями, принципами, правилами, які в сучасному соціокультурному середовищі прийнято вважати нормативними або ідеальними. Таким вихованням забезпечується засвоєння студентами моральної культури суспільства, норм поведінки, міжлюдських стосунків, сприйняття їх як правил, що

регулюють власну життєдіяльність, усвідомлення критеріїв добра і зла. У результаті морального виховання досягається єдність етичних знань, моральних почуттів та переконань і потреб у високоморальних вчинках. Важливим показником міри моральності особистості є ступінь зрілості її основних моральних рис, таких як совість, честь, гідність, доброта, відповідальність, сором, дисциплінованість, принциповість. Висока моральність — це завжди єдність слова й діла, чесність і порядність, сумлінне виконання людиною професійних, громадянських обов'язків, вірне служіння Україні. Втілюється моральність у конкретних вчинках, діях, незалежно від сфери їх вияву.

У моральному вихованні поєднуються принципи й норми загальнолюдської моралі та національних моральних цінностей. Моральне виховання пов'язане з правовим вихованням. Поєднуючись, вони забезпечують формування культури людської поведінки.

Студент є носієм певної моралі й виховується як під час навчально-виховного процесу, так і в середовищі особистого буття. У зв'язку з цим важливу роль відіграють соціогуманітарні навчальні дисципліни, бесіди на моральну тематику, зустрічі з видатними особистостями, читання художньої літератури, дотримання правил внутрішнього розпорядку ВНЗ. Значний потенціал морального впливу на студентів має первинна профспілкова організація студентів, бібліотека, клуби за інтересами.

Бібліотека КНУКіМ здійснює свою діяльність у декількох напрямках і виконує інформаційну, освітню, духовно-моральну та культурно-виховну комунікаційну функції. Книгозбірня ВНЗ вибудовує нові типи спілкування між бібліотекарем і користувачем із урахуванням того, що нинішні студенти – це освічені, всебічно розвинені люди, які завдяки новітнім інформаційним технологіям мають доступ до будь-якої інформації, а тому за умови відсутності існуючої раніше системи примусового відвідування культурно-просвітницьких заходів, змусити їх стати пасивними слухачами часом далеко не нової і неактуальної інформації – справа безперспективна.

Культурно-просвітницька робота бібліотеки орієнтується в першу чергу не на пошук нової інформації заради самої інформації, а й на інші цінності. Новітні інформаційні технології попри всю їхню прогресивність та значущість мають і негативну сторону – надмірне захоплення спілкуванням із віртуальним світом призводить до скорочення безпосередніх контактів людини з людиною, при цьому поступово втрачається здатність співпереживання, пригнічується емоційна сторона відносин з іншими людьми, що завдає помітної шкоди формуванню гармонійної, морально досконалої особистості.

Тому вибір форм проведення культурно-просвітницьких заходів повинен схилитися на користь тих, у яких студенти виступають не пасивними слухачами, а найактивнішими учасниками, оскільки в порівнянні з іншими структурними підрозділами університету бібліотека має найкращі для цього можливості.

Прикладом активної співпраці є спільна організація факультетом культурології, науковою бібліотекою КНУКіМ та братньою студентською родиною університету благодійної акції на підтримку бійців АТО «Мое ім'я Україна», що відбулася у 2015 році напередодні Дня захисника України.

Посилилась виховна роль виставкової роботи у культурно-просвітницькій діяльності бібліотеки. Саме книжкова виставка є засобом розкриття інформаційних ресурсів книгозбірні, її візитівкою, що відображає стиль бібліотеки і творчі можливості персоналу.

У сучасних умовах бібліотечна виставка стає активним помічником і читача, і бібліотекаря в організації читання; їй притаманні такі риси, як актуальність, динамічність, оперативність. Відсутність жорстких рамок в організації виставок сприяє розвитку творчості, збагаченню бібліотечного досвіду. Книжкові виставки, що експонуються у бібліотеці університету, присвячуються як видатним особистостям, знаменним датам, так і актуальним темам, оновлювалися постійно діючі виставки: «Нові надходження» та «Наукові праці викладачів».

Особливого значення просвітницький аспект виставкової діяльності набуває на сучасному етапі, коли основною проблемою освіти стає не просто засвоєння постійно зростаючого обсягу знань чи орієнтація в неконтрольованому потоці інформації, але й отримання, створення знання, якого немає, та необхідність в якому назріла. Бібліотечна виставка, як синтетичний продукт на основі різноманітної інформації, і створює таке нове знання. За останні роки виставки змінилися за змістом і стилем оформлення.

Пошук нових підходів до організації тематичних книжкових виставок проявляється в урізноманітненні їх видів та напрямків. Суттєвою відмінністю їх від традиційних розгорнутих тематичних виставок минулих років є: оформлення і дизайн; невелика кількість літератури; наявність допоміжних елементів, численних цитат та анотацій, графіків та таблиць, ілюстрацій та іншого матеріалу, що забезпечує діалог із читачем; наявність Інтернет-адреси. Таке оформлення дає змогу читачам отримати більш повну інформацію з даної теми.

Проте впровадження інформаційних та телекомунікаційних технологій потребує теоретичного осмислення та практичного використання у виставковій діяльності нових можливостей, у тому числі й мультимедійних.

Сьогодні створюється нова модель наукової бібліотеки, яка передбачає оптимізацію доступу користувачів до бібліотечних зібрань. Прикладом цього є віртуальні виставки-презентації, завдяки яким читачі дізнаються про нові надходження, про наявність наукової, навчальної та періодичної літератури, присвяченої конкретній історичній події чи історичній постаті. Під цим поняттям різні фахівці розуміють і презентацію книг в електронному форматі PowerPoint, і електронну виставку повністю оцифрованих видань, і повні цифрові авторські колекції творів. Термін «віртуальна книжкова виставка» найчастіше використовується коли говорять про виставку, розміщену на веб-сайті бібліотеки. Її безумовною перевагою є те, що це – умовно не обмежений у часі та просторі захід, який реалізується за рахунок Інтернет-ресурсів, у межах якого бібліотека має можливість розмістити текстову інформацію, графічне, аудіо- або відеозображення експонатів, що розкривають зміст виставки. Крім того, використання нових технологій дозволяє досягти не лише високої якості зображення, але й своєрідного «ефекту присутності», що надзвичайно впливає на емоційне сприйняття і створює відчуття справжності подій. На веб-сторінці бібліотеки університету періодично

розміщуються віртуальні виставки, приурочені до днів народження відомих діячів культури і науки України та зарубіжжя, наприклад: до 140-річчя від дня народження Джека Лондона, 125-річчя від дня народження Михайла Булгакова, 245-річчя від дня народження Вальтера Скотта, 160-річчя від дня народження Івана Франка. З нагоди державних та професійних свят презентувалися виставки до: Міжнародного дня поезії, Всесвітнього дня книги і авторського права, Дня журналіста, Дня українського кіно, Всеукраїнського дня бібліотек, Міжнародного дня музики та Року англійської мови.

У виборі тієї чи іншої форми оформлення виставок проявляється духовний та професійний потенціал бібліотекарів, їх винахідливість, творчий підхід, можливість показати своє світосприйняття, проявити естетичний смак, здатність задовольнити читацькі уподобання, індивідуальні якості як фахівця, так і особистості.

Отже, у процесі організації життєдіяльності студентів у культурно-освітньо-виховному просторі сучасного вищого навчального закладу складається система цілей, які орієнтують педагогічний персонал на розвиток виховання студента передусім як громадянина, як фахівця, як високоморальної, інтелігентної, творчої, конкурентоспроможної особистості, як культурної людини.

Відділи культурно-просвітницької та виховної роботи забезпечують пропаганду й популяризацію книжкового фонду та найкращих надбань суспільства в галузі науки, культури, мистецтва, літератури.

Про сучасну студентську молодь хотілося б із деяким смутком зауважити, що вона у зв'язку з експансією інформаційних технологій, Інтернету менше любить і цінує книгу. А книга – це не лише паперовий носій інформації, це, впродовж багатьох століть, символ знання, культури. Цю недостатню любов до книги мусимо долати.

У бібліотеці вишу має бути створена така атмосфера, в якій кожен одержував би задоволення від творчості, від спілкування одне з одним. Сьогодні вимагає від бібліотек якісно нового підходу до своєї діяльності. Але незмінним повинен залишатися творчий підхід бібліотекаря до своєї справи, прагнення до самовдосконалення, поповнення свого інформаційного багажу – адже, щоб впливати на духовний розвиток молоді, потрібно самому бути розвиненою особистістю. Специфіка виховної роботи – це забезпечення здорового морально-психологічного клімату, теплих взаємин у системі «бібліотекар – студент», відчуття психологічного комфорту. У процесі виховної роботи значне місце належить спілкуванню бібліотекаря та студентів: спілкуванню, яке засноване на принципах партнерства, взаєморозуміння та взаємоповаги.

Одне з головних призначень бібліотек ВНЗ – через книгу сприяти комплексному вирішенню завдань гармонійного розвитку молоді, бути осередком духовного спілкування, творчої та інтелектуальної діяльності й дозвілля студентів.

Культурно-виховні заходи та популяризація головних загальнолюдських цінностей, історичної, наукової та культурної спадщини шляхом реклами книги є метою культурно-просвітницької та виховної роботи бібліотеки ВНЗ. Бібліотека ВНЗ повинна орієнтуватись на основну групу користувачів, з якими вона працює. І хоча пріоритетним напрямком культурно-просвітницької діяльності бібліотек вважається пропаганда історико-культурного надбання українського народу, тематика виставок, їх послідовність та підбір

літератури визначаються навчальною програмою, знаменними календарними датами тощо.

Виховання молоді – це творча справа, яку не можна підганяти під шаблон. «Виховання, – стверджував А. Макаренко, – це процес соціальний у найширшому розумінні цього слова. Виховує все: люди, речі, явища, та перш за все й понад усе – люди». Змінюється характер сучасного виховання: він орієнтується на особистість і розвиток творчої індивідуальності. Необхідне впровадження нових форм, методів, засобів виховної роботи.

Отже, духовно-моральна та культурно-просвітницька робота бібліотеки КНУКиМ має свою мету, принципи, зміст, форми та методи й завжди була та є пріоритетною в системі соціалізації особистості, підготовки до життя й праці в суспільстві, вихованні потенціалу студентської молоді. Суттєва роль у реалізації змісту такої роботи у ВНЗ України належить бібліотеці – важливій ланці в системі виховної роботи зі студентською молоддю. Саме творчий підхід працівників до всіх без винятку форм і методів роботи в бібліотеці ВНЗ сприяє формуванню духовно-моральних цінностей студента. Ефективності реалізації духовного виховання студентської молоді сприятиме організація проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, а також впровадження нових підходів, форм, методів культурно-просвітницької діяльності в бібліотеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айвазян, О. Б. Наукова бібліотека у системі класичного університету / О. Б. Айвазян // Матеріально-технічна база в освітній діяльності. – 2012. – С. 49–64.
2. Балагура, О. Змістовні та технологічні особливості виховання духовної культури студентів вищих навчальних закладів / О. Балагура // Освіта і управління. – 2013. – № 2/3. – С. 180–182.
3. Бібліотека та сучасні тенденції в інформаційному забезпеченні освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю НБ ХНУ, 15–16 берез. 2012 р. – Хмельницький : ХНУ, 2012. – 263 с.
4. Лупіка, Л. Сучасні аспекти культурно-просвітницької та виховної роботи бібліотек вищих навчальних закладів / Л. Лупіка // Бібл. форум України. – 2012. – № 2. – С. 22–24.
5. Наукова бібліотека Київського національного університету культури і мистецтв. Літопис подій, 2015 р. : дайджест. – С. 163–177.
6. Оболенська, Т. Нова парадигма виховної роботи в університеті / Т. Оболенська // Вища шк. – 2013. – № 12. – С. 66–73.
7. Петровская, Л. Библиотека – центр культурно-просветительской работы в университете / Л. Петровская // Бібл. форум України. – 2012. – № 4. – С. 17–22.
8. Туровська, Л. Електронна виставка як комунікаційна модель діяльності наукової бібліотеки / Л. Туровська, І. Смоляр // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 3. – С. 29–32.

Толочко С. Е.

Киевский национальный университет культуры и искусств, Научная библиотека
КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ РАБОТА БИБЛИОТЕКИ КНУКиИ

Отображена важность культурно-просветительской и воспитательной работы библиотек вузов в формировании личностных качеств современного студента.

Ключевые слова: библиотека вуза, культурно-просветительская работа, воспитательная работа библиотеки, духовность, воспитание студенческой молодежи, выставочная деятельность, виртуальные выставки.

Tolochko S. Ye.

Kyiv National University of Culture and Arts, Scientific Library

CULTURAL AND EDUCATIONAL LIBRARY WORK AT KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF CULTURE AND ARTS

Importance of cultural-educational and upbringing activities of university libraries for upbringing of the student youth is highlighted.

Keywords: university library, cultural-educational activities, upbringing activities in library, spirituality, upbringing of student youth, exhibition activities, virtual exhibition.

Хорошилова Н. С.

Дніпропетровський коледж культури і мистецтв

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО КОЛЕДЖУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

Розглядаються складові професійної компетенції бібліотечних фахівців, а також шляхи їх формування під час навчання за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Дніпропетровського коледжу культури і мистецтв.

Ключові слова: бібліотечна справа, інформаційна справа, бібліотечна освіта, професійні компетенції, коледжі культури і мистецтв.

Перед сучасними бібліотекарями-професіоналами постають завдання, які неможливо розв'язати без спеціальних знань та професійних навичок. Тож перед навчальними закладами постає нагальна проблема формування у студентів як денної, так і заочної форми навчання ряду професійних компетенцій, спрямованих на оперативне вирішення виробничих задач. Володіння професійними компетенціями передбачає здатність бібліотекаря застосовувати набуті знання та уміння, результати практичного досвіду, а також власні розумові та психологічні можливості при виконанні професійних обов'язків. Професійні якості фахівця будь-якої галузі обумовлюються комплексом знань, умінь та навичок, отриманих у відповідному вищому навчальному закладі. Саме спроможність реалізувати їх на сучасному ринку праці оцінюють у першу чергу роботодавці, зважаючи на такі здібності в прикладному аспекті [5].

Професійна компетентність — специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, що включає вузькоспеціальні знання, особливі предметні навички, засоби мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [3].

До базових професійних компетенцій бібліотекаря належать:

- професійні знання та здатність застосовувати їх для вирішення конкретних виробничих завдань;
- комунікативні уміння;
- організаторські здібності.

Найголовнішою компетенцією є фахові знання. В ДККіМ студенти отримують їх під час вивчення ряду професійно-орієнтованих дисциплін, таких як «Основи аналітико-синтетичної обробки», «Бібліотечні фонди», «Обслуговування в бібліотеці», «Бібліографічна діяльність». Однак просто вивчити навчальний матеріал недостатньо для подальшої якісної професійної діяльності, тож на заняттях значна увага приділяється формуванню у студентів практичних навичок та вміння застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних задач. Це можливо завдяки широким міждисциплінарним

зв'язкам та ґрунтовній навчальній практиці, під час якої студенти у бібліотеках не тільки знайомляться з виробничими процесами в бібліотеках, а й долучаються до їх виконання. Наприклад, студенти випускних курсів самостійно редагують відділи алфавітного каталогу, обробляють партії нових надходжень, здійснюють розстановку фонду.

Чи не найважливішою складовою професійних знань та умінь у наш час є навички роботи з комп'ютером. Володіння навичками використання комп'ютерно-інформаційних технологій в цей час входить в систему ключових компетенцій особистості, нарівні з такими компетенціями, як соціальна, культурна, комунікативна. Для бібліотекаря застосування комп'ютерно-інформаційних технологій є найголовнішим інструментом його професійної діяльності.

Протягом усього терміну навчання студенти опановують вміння використовувати персональний комп'ютер спочатку для вирішення навчальних завдань, а потім і професійних. Це відбувається під час занять з дисциплін «Основи роботи на ПЕОМ», «Комп'ютерні технології в бібліотеках», «Автоматизовані бібліотечні технології». Студенти під час вивчення цієї дисципліни створюють макет електронного каталогу. Також студентів навчають засовувати можливості персональних комп'ютерів для популяризації бібліотечних фондів – вони створюють презентації книг, рекомендаційні бібліографічні списки. Важливу роль комп'ютерні ресурси відіграють у підготовці масових заходів – можуть бути створені запрошення, оголошення, програми для масових заходів.

На початку навчання майже всі студенти денного відділення володіють низьким рівнем комунікативних умінь. Це пов'язано з слабкою комунікативною підготовкою в загальноосвітніх школах. Тому в навчальному плані спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» передбачені дисципліни, під час яких формуються або вдосконалюються комунікативні здібності студентів. Це «Професійна етика», «Основи ораторської майстерності». Під час занять студенти оволодівають вмінням публічно висловлювати власні думки, вчать бути толерантними до поглядів інших. Вони починають усвідомлювати, що професія бібліотекаря – публічна, вимагає певної відкритості та доброзичливого ставлення до інших. Також на заняттях з дисципліни «Обслуговування в бібліотеці» студенти опановують вмінням спілкуватись з користувачем, проводити масові заходи, розвивають артистичні здібності.

Особливістю вдосконалення організаторських здібностей є те, що вони властиві не всім студентам. Деякі з них, через свої психологічні особливості, не можуть вийти за рамки простого виконання навчальних завдань. Але більшість студентів все ж таки мають базові організаторські здібності. Вони удосконалюються спочатку під час виконання групових домашніх завдань – студенти між собою розподіляють роботу та обирають спосіб її виконання. Також організаторські здібності розвиваються під час навчальної практики, а саме обслуговування читачів – студенти самостійно приймають рішення про спосіб виконання запиту на потрібну інформацію. На старших курсах наші студенти самі відповідають за підготовку і проведення масових заходів. У деяких студентів проявляються яскраві лідерські якості, вони закріплюються під час виконання обов'язків старости.

Під час всього курсу навчання у Дніпропетровському коледжі культури і мистецтв проводиться активна робота з мотивації студентів до навчання, їм пояснюється важливість отриманих знань та умінь для майбутньої професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дудник, О. Професійні компетентності бібліотекаря в умовах інноваційної діяльності бібліотеки / О. Дудник // Збірник тез І Української конференції молодих науковців. – Київ, 2014. – С. 6–8.
2. Ковальська, Т. Вплив особистісного читання бібліотекарів на рівень професійної компетентності / Т. Ковальська // Вісн. Кн. палати. – 2003. – № 12. – С. 21–24.
3. Компетентність – ключ до оновлення змісту бібліотечної роботи [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України для дітей. – Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=5293>.
4. Поляк, Н. П. Підвищення професійної компетентності молодого бібліотекаря як складова успішної діяльності бібліотеки [Електронний ресурс] / Н. П. Поляк. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/9689/1/Поляк.pdf>.
5. Філіпова, Л. Професійні компетенції фахівців з документальних комунікацій: освітній аспект [Електронний ресурс] / Л. Філіпова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKP/2009_1/st5.pdf.

Хорошилова Н. С.

Днепропетровский колледж культуры и искусств

ФОРМИРОВАНИЕ БАЗОВЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ИНФОРМАЦИОННОЕ, БИБЛИОТЕЧНОЕ И АРХИВНОЕ ДЕЛО» ДНЕПРОПЕТРОВСКОГО КОЛЛЕДЖА КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВ

Рассматриваются составляющие профессиональной компетенции библиотечных специалистов, пути их формирования во время обучения по специальности «Информационное, библиотечное и архивное дело» Днепропетровского колледжа культуры и искусств.

Ключевые слова: библиотечное дело, информационное дело, библиотечное образование, профессиональные компетенции, колледжи культуры и искусств.

Khoroshilova N. S.

Dnepropetrovsk College of Culture and Arts

BASIC PROFESSIONAL COMPETENCIES OF STUDENTS OF «INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL SCIENCE» IN DNEPROPETROVSK COLLEGE OF CULTURE AND ARTS

The components of the professional competence of librarians are considered; ways of their formation during training in Dnepropetrovsk College of Culture and Arts are shown.

Keywords: library science, information science, library education, professional competences, culture and arts colleges.

Шакула А. П.

Маріупольський державний університет, Наукова бібліотека

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СПІВРОБІТНИКІВ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК СКЛАДОВА КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Аналізується система професійного розвитку співробітників наукової бібліотеки Маріупольського державного університету як складова її кадрового менеджменту. Визначені методи і нові форми підвищення професійного розвитку співробітників.

Ключові слова: університетська бібліотека, співробітники бібліотеки, кадровий менеджмент, професійний розвиток, навчання, підвищення кваліфікації.

Діяльність сучасної університетської бібліотеки відбувається в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та зміни освітньої парадигми. Це визначило зміни у ролі та статусі самої університетської бібліотеки, “з елемента інформаційної структури вона перетворюється на безпосереднього суб'єкта освіти” [3]. Для успішного здійснення тих завдань, що постали перед університетськими бібліотеками, необхідно мати персонал, здатний їх виконати. За цих умов організація системи підвищення кваліфікації персоналу бібліотек ВНЗ та управління їх професійним розвитком як ніколи актуально.

Питання управління професійним розвитком співробітників університетської бібліотеки лежить у площині кадрового менеджменту, мета якого обумовлена наступними завданнями:

- забезпечення бібліотеки кваліфікованими кадрами, що прагнуть до подальшого професійного розвитку;
- оптимальне використання персоналу для ефективної організації діяльності бібліотеки та її інноваційного розвитку задля забезпечення освітньо-наукової діяльності ВНЗ;
- підвищення якості роботи бібліотеки за всіма напрямками її діяльності;
- мотиваційна самореалізація співробітників.

Необхідність у професійному розвитку співробітників університетських бібліотек визначена різними обставинами, але найбільш суттєві, значимі з них, на наш погляд, це:

- стрімкий розвиток Інтернет-технологій та інформатизації суспільства;
- впровадження новітніх технологій у свою діяльність та їх використання;
- зміна освітньої парадигми вищої школи;
- зміна ролі та статусу університетської бібліотеки;
- діяльність бібліотеки в рамках науково-видавничій моделі «Library Publishing».

Не виникає сумніву у тому, що персонал бібліотеки є її основним ресурсом, її головним багатством, який визначає успіх всієї бібліотеки. Тому завдання кадрового

менеджменту, перш за все, полягає в тому, щоб співробітники мали змогу використовувати всі свої професійні та творчі можливості, весь свій потенціал для забезпечення покращення якості роботи у відповідності до стратегії бібліотеки [9].

Проблематика підвищення кваліфікації бібліотечних співробітників та їх професійного розвитку, за багатьма аспектами, відображена в працях відомих українських бібліотекознавців: Н. Кушнарєнко, М. Слободяника, А. Чачко, В. Скнар та ін. Питання управління професійним розвитком персоналу розглянуті в працях Я. Хіміч, І. Макеєвої, І. Шевченко, К. Бугайчук, І. Пяткової, С. Назар'євої та ін.

Мета статті – на прикладі організації системи підвищення кваліфікації та професійного розвитку співробітників Маріупольського державного університету (НБ МДУ) довести ефективність її впровадження.

У НБ МДУ функції кадрового менеджменту у частині розробки заходів з професійного розвитку та підвищення кваліфікації покладено на науково-методичну раду бібліотеки. Визначивши, що підвищення кваліфікації співробітників та їх професійний розвиток є незаперечним й обов'язковим чинником подальшого розвитку бібліотеки та впровадження інновацій, її членами були розроблені організаційні документи довгострокової реалізації: положення “Про систему підвищення кваліфікації у бібліотеці МДУ” та програма “Бібліотечні кадри”. Вони визначають та регламентують рівні, форми підвищення кваліфікації і професійного розвитку співробітників бібліотеки та забезпечують їх безперервну освіту [4]. При роботі над документами враховувалося, що поняття *підвищення кваліфікації* (покращення знань, що вже існують, або формування нових) не тотожно *професійному розвитку* (формування нового погляду та професійного простору, коли вирішуються нові задачі, що виходять за рамки повсякденної компетентності) [12]. Програма “Бібліотечні кадри” визначила признаки, що властиві системі підвищення кваліфікації та професійного розвитку персоналу бібліотеки, це:

- всезагальність (охоплює весь персонал, не зважаючи на освіту, посаду, стаж роботи);
- безперервність;
- диференційність (в залежності від професійної підготовки, стажу роботи та напрямку діяльності).

Також було визначені принципи, що є обов'язковими:

- зацікавленість співробітників у результатах навчання;
- навчання має бути підкріплено практикою;
- навчання має бути наближено до конкретної діяльності співробітника;
- методи навчання мають бути якомога більш різноманітними [4].

Всі співробітники НБ МДУ мають вищу освіту, але переважна більшість з них – не за фахом. Також, переважно, це випускники Маріупольського державного університету, для яких робота в бібліотеці стала початком трудової діяльності. Для бібліотеки було вкрай важливо знати та формувати мотивацію труда молодих співробітників, визначитися з рішеннями та заходами, які б сприяли їх закріпленню в професії та подальшому професійному розвитку. З цією метою фахівцями бібліотеки було організовано «Школи молодого бібліотекаря» (2005-2006, 2010 рр.). Заняття носили як теоретичний, так і

практичний характер, молоді бібліотекарі не тільки освоювали ази бібліотечної справи, а й на практиці закріплювали результати отриманих знань. З 2000-х років розпочався процес автоматизації бібліотеки, виникла потреба у відповідних знаннях, які співробітники бібліотеки змогли отримати у *Школі ІРБІС* (НТУ «ХПІ», 2005 р. Для активних молодих співробітників із мотивацією кар'єрного росту у бібліотеці працювала *«Школа резерву»* (2006). Протягом 2010–2012 рр. співробітники бібліотеки були активними учасниками *«Школи профмайстерності»* на базі НБ ДонНУ. Заняття зі створення електронних копій документів, ретроконверсії бібліотечних фондів, нових форм просвітницької діяльності дали свої практичні результати та значно покращили роботу бібліотеки.

Співробітники бібліотеки, що вже мали вищу бібліотечну освіту, мали змогу пройти навчання на курсах підвищення кваліфікації на базі Луганського державного інституту культури (2012). Керівники бібліотеки, які не мали бібліотечної освіти, пройшли навчання на очно-заочних курсах Інституту менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України (2013-2014), а зараз отримують другу вищу освіту в магістратурі МДУ за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Дієвою, найбільш творчою формою підвищення професійного розвитку стала *конкурсна діяльність* [5]. Співробітники бібліотеки приймали участь у регіональному конкурсі «Володар світу інформації» (2009), що проводився Зональним методичним об'єднанням бібліотеки ВНЗ III-IV рівня акредитації Донецької та Луганської областей (диплом в номінації «Кращий бібліотекар-новатор»), міському конкурсі «Майбутнє Маріуполя -2011» (диплом у номінації «Молодіжна ініціатива за проект «Школа гідів – волонтерів»), міському конкурсі «АрхіЄвро» (2011), конкурсі на кращу віртуальну виставку, що проводився у 2016 році за організацією Дистанційної академії «Основа» (м. Харків) та ХДНБ ім. В.Г. Короленка (диплом I ступеня за віртуальну виставку «Літопис театрального життя Маріуполя»). Добре себе зарекомендували конкурси, що проводяться у самій бібліотеці: на кращу організацію та використання підсобних фондів (2010), кращу віртуальну виставку (2013), кращу інфографіку (2016). Під час підготовки до конкурсів ретельно вивчається досвід інших бібліотек, проводяться семінари-практикуми. Все це дозволяє учасникам конкурсів отримувати професійне задоволення, навички та нові знання, необхідні для подальшого професійного розвитку та покращення роботи бібліотеки за її напрямками діяльності.

Однією з нових форм підвищення кваліфікації та професійного розвитку, що зараз активно розвивається в країні, є *дистанційне навчання* [11]. Воно базується на основі сучасних інформаційних технологій та дозволяє отримувати не тільки нові знання, а й навчатися отримувати їх самостійно, робити висновки та прогнози, мислити системно [9]. У 2013 році співробітники бібліотеки пройшли курс дистанційного навчання «Куратор змісту 2», який було організовано Проблемною лабораторією дистанційного навчання НТУ «ХПІ». За час проходження курсів співробітники навчилися використовувати різні методи пошуку, систематизації та представлення цифрової інформації, відкрили для себе переваги та можливості пошуку інформації в різних інформаційних ресурсах та пошукових системах, навчилися оцінювати достовірність інформації в Інтернеті, ліцензувати власні матеріали, створювати власні аккаунти у соціальних мережах, створювати блоги. Все це дозволило

активізувати та підняти на новий рівень діяльність бібліотеки у віртуальному просторі. Саме з цього періоду починається активне формування інформаційного представництва бібліотеки в Інтернеті: офіційного сайту НБ МДУ (2012), блогів “Библио-net”(2013), БиблиОпус (2014), сторінки відкритої групи НБ МДУ “ВКонтакте”(2013), сторінки в Facebook “Бібліотека-науковцю” (2014), електронного літературного журналу “Догори сторінками / Вверх страницами» (2016). На цей час у бібліотеці дистанційна форма навчання, як один із шляхів професійного розвитку та професійного самовдосконалення, є однією з найбільш популярних. Тільки у 2016 році співробітники бібліотеки пройшли дистанційне навчання на курсах за організацією УБА: «Ефективність зв'язків з засобами масової інформації для сучасних бібліотек», «Основи моніторингу та оцінка діяльності публічних бібліотек», «Орієнтація на клієнта»; дистанційне навчання на курсах «Мережеві сервіси для рішення професійних задач бібліотекаря з просування книги та читання»; дистанційне навчання у майстерні «Креативне письмо», яке проходило в межах проекту Wiki Сибіріада. Також співробітники прийняли участь у он-лайн семінарах з використання ресурсів Thomson Reuters та он-лайн тренінгах, які були організовані компанією Google в рамках проекту Digital Workshop.

Професійний розвиток персоналу сучасної університетської бібліотеки неможливо представити без постійної самоосвіти, вивчення досвіду інших бібліотек, які дають бачення інноваційних тенденцій у інформаційно-бібліотечній справі. Тому в НБ МДУ приділяється значна увага проведенню оглядів сайтів та блогів провідних бібліотек країни та зарубіжжя, оглядів фахової літератури та періодики (останнім часом вони проводяться разом з викладачами кафедри документознавства та інформаційної діяльності МДУ та магістрами спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»). Також важливу роль у професійному розвитку мають міжнародні та всеукраїнські науково-практичні конференції, семінари. Але із-за фінансової неспроможності останніх часів та прифронтового статусу Маріуполя можливість їх відвідувати значно зменшилась, але значно зросла роль міських конференцій. Організатором міських науково-практичних конференцій «Використання сучасних технологій для створення бібліотечного інформаційного продукту» (2013), «Бібліотеки вищих навчальних закладів Маріуполя: сучасні тенденції розвитку» (2015), «Видавнича діяльність бібліотек Маріуполя: сучасний стан та тенденції розвитку» (2016) стала НБ МДУ.

Сучасна бібліотека ВНЗ може розвиватися та якісно виконувати свої завдання тільки за умов реалізації та розвитку творчого й професійного потенціалу кожного співробітника, підвищення кваліфікації та професійного рівня. Створити для цього необхідні умови – першочергове завдання керівництва бібліотеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захаренко, М. П. Молодые кадры современной библиотеки: организационно-управленческий подход: науч.-практ. пособие / М. П. Захаренко ; предисл. Ю. Н. Столярова. – Санкт-Петербург : Профессия, 2013. – 240 с.
2. Корниенко, В. А. Система повышения квалификации в помощь самообразованию персонала / В. А. Корниенко // Научные и технические библиотеки. – 2008. – № 7. – С. 72–80.
3. Макеєва, І. Організація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України: історія та сучасний стан / І. Макеєва // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 6. – С. 12–16.
4. Назарьева, С. В. Библиотечные кадры библиотеки МГГУ: Программа повышения квалификации всех категорий сотрудников библиотеки МГГУ: уровни, формы, темы занятий) [Электронный ресурс] / С. В. Назарьева // Бібліотечний інформаційно-освітній портал. – Режим доступу: http://librportal.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=548&Itemid=0.
5. Назарьева, С. В. Конкурсная деятельность в НБ МГУ как форма повышения квалификации сотрудников / С. В. Назарьева // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету: матеріали II наук.-метод. семінару, м. Маріуполь, 27 лют. 2014 р. / за ред. А. П. Шакули. – Маріуполь : МДУ, 2014. – С. 78–84.
6. Назар'єва, С. В. Форми та напрями діяльності науково-методичної ради НБ МДУ / С. В. Назар'єва // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету: матеріали IV наук.-метод. семінару, м. Маріуполь, 25 лют. 2016 р. / за ред. А. П. Шакули. – Маріуполь : МДУ, 2016. – С. 6–17.
7. Пяткова, И. Актуальные проблемы повышения квалификации сотрудников вузовских библиотек в условиях внедрения инновационных технологий / И. Пяткова // Бібліотечний форум України. – 2009. – № 3. – С. 36–40.
8. Хіміч, Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек: посіб. для бібліотекарів за програмою підвищ. кваліфікації / Я. О. Хіміч; Укр. бібл. асоц., НАКККіМ, Центр безперервної інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. – Київ : Самміт-книга, 2012. – 88 с.
9. Шевцова, М. Л. Дистанционные курсы – современная форма повышения квалификации библиотекарей / М. Л. Шевцова // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету: матеріали III наук.-метод. семінару, м. Маріуполь, 26 лют. 2015 р. / за ред. А. П. Шакули. – Маріуполь : МДУ, 2015. – С. 91–101.
10. Шевченко, І. Безперервність освіти бібліотечних кадрів у інформаційному суспільстві [Електронний ресурс] / І. Шевченко // Бібліотечна планета. – 1999. – № 4. – С. 31–33. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/view.html?id=1512>.

11. Шевченко, І. Нові підходи до організації підвищення кваліфікації бібліотекарів: розвиваємо дистанційне навчання / І. Шевченко // Бібліотечний форум України. – 2009. – № 3. – С. 32–35.
12. Ээльмаа, Ю. Горизонтальное обучение в открытых средах: новые формы профессионального развития педагогов [Электронный ресурс]: презентация / Ю. Ээльмаа // Ничего себе. Все людям... : Блог в помощь Ээльмаа Юрия. – Режим доступа: http://eelmaa.blogspot.ru/2013/03/blog-post_31.html

Шакула А. П.

Мариупольский государственный университет, Научная библиотека

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ СОТРУДНИКОВ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ БИБЛИОТЕКИ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Анализируется система профессионального развития сотрудников научной библиотеки Мариупольского государственного университета как составляющая ее кадрового менеджмента. Определены методы и новые формы повышения профессионального развития сотрудников.

Ключевые слова: университетская библиотека, сотрудники библиотеки, кадровый менеджмент, профессиональное развитие, обучение, повышение квалификации.

Shakula A. P.

Mariupol State University, Scientific Library

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF EMPLOYEES OF THE UNIVERSITY LIBRARIES AS A PART OF PERSONNEL MANAGEMENT

The article is devoted to the analysis of professional development system of employees of Mariupol State University Scientific Library, as part of its human resource management. It was determined the method and new forms of enhancing the professional development of employees.

Key words: university library, library staff, personnel management, training, professional development, professional development.

Шевцова М. Л.

Маріупольський державний університет, Наукова бібліотека

УДК 027.702.1(477)(045)

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАПРЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ

У статті визначені інноваційні напрями діяльності бібліотек ВНЗ, зокрема інформаційно-аналітична діяльність. Висвітлено новітні інформаційні методи поширення наукових досліджень у світовий науковий простір. Розглянуто роль інформаційно-бібліографічного відділу НБ МДУ в забезпеченні інформаційної підтримки наукової діяльності вузу.

Ключові слова: інформаційно-аналітична діяльність, інформаційна підтримка, міжнародні наукометричні бази, бібліотека ВНЗ, інформаційно-бібліографічний відділ, НБ МДУ.

Реформування освітньої системи в Україні мало безперечний вплив на стратегічний розвиток бібліотек вищих навчальних закладів (далі ВНЗ). Сьогодні бібліотеки ВНЗ – це відкриті документальні комунікативні системи, які приймають безпосередню участь у науково-освітньому, інформаційному, міжкультурному та виховному процесах.

Модернізація та інформатизація вищої освіти сприяли переосмисленню ролі в інформаційно-освітньому просторі та впровадженню інноваційних напрямів в діяльність бібліотек ВНЗ, серед яких можна виділити: інформаційну підтримку в поширенні результатів науково-дослідницької діяльності вчених університету в просторі віртуальних комунікацій; розширення педагогічної практики бібліотекарів у напрямку формування інформаційної культури спільноти ВНЗ; реструктурування бібліотек і створення в них спеціалізованих інформаційно-аналітичних підрозділів як одного із засобів оптимізації діяльності та їх адаптування до нової соціально-комунікативної реальності [5, с. 6].

Серед зазначених напрямів, особливу увагу привертає інформаційно-аналітична діяльність, яка покликана підтримувати та забезпечувати освітній і науковий процеси у вищому навчальному закладі. Необхідність застосування цього виду діяльності постала в зв'язку з різноманіттям та надмірністю інформації, автоматизацією інформаційних процесів, необхідністю пошуку нових рівнів аналізу та обробки інформаційних потоків в сучасному світі. Таким чином актуальність дослідження інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек ВНЗ полягає у виявленні нових ефективних форм і методів забезпечення інформаційних потреб користувачів та підвищення ролі аналітичних технологій у створенні нових інформаційних продуктів і послуг.

Загальнотеоретичне осмислення об'єктивних засобів розвитку та функціонування інформаційно-аналітичної діяльності у бібліотечній галузі детально досліджували Г. Сілкова, В. Ільганаєва, Н. Сляднева, Н. Кушнарєнко, І. Давидова. Автори визначають інформаційно-аналітичну діяльність як особливу сферу людської діяльності, покликану забезпечити інформаційні потреби суспільства за допомогою аналітичних технологій

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

через переробку вихідної інформації й здобуття якісно нових знань [3, с. 26]. Зміст, специфіку, особливості застосування та результати практичного досвіду організації інформаційно-аналітичної діяльності у вітчизняних бібліотеках висвітлено в працях Н. Вітушко, О. Ворошилова, А. Павленко. Значний внесок в розробку різних аспектів інформаційно-аналітичної діяльності зробили О. Кобелев, В. Захарова, Л. Філіпова, В. Пальчук, О. Постельжук, В. Бондаренко та інші. Можна констатувати, що інформаційно-аналітичну діяльність бібліотек розглядають з точки зору вирішення проблем ефективного управління окремою бібліотекою чи бібліотечною галуззю в цілому або як складову інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів.

Традиційно, основним інструментарієм інформаційно-аналітичної діяльності в бібліотекознавстві вважають поточні та ретроспективні покажчики літератури, аналітичні огляди, тематичні довідки, дайджести, бюлетені тощо. Впровадження в бібліотечну справу сучасних технічних засобів розширило можливості інформаційно-бібліографічного обслуговування в якісно новому підході до задоволення інформаційних запитів користувачів бібліотек ВНЗ і заклало підстави для створення нових інформаційно-аналітичних послуг. На сучасному етапі в арсеналі інформаційно-бібліографічного обслуговування з'явилися новітні інформаційні методи – моніторинг, бібліометрія та наукометрія, спрямовані на дослідження та виявлення розвитку показників і діагностику інформаційних об'єктів.

Використання новітніх методів стало результатом втілення наступних сучасних тенденцій інформаційних процесів, які відбуваються в науково-освітньому просторі:

- поширення результатів наукових досліджень учених інституції у світовому науковому інфопросторі та забезпечення стійкого доступу до них;
- створення інтегрованих інформаційних середовищ у відповідності з профілями діяльності університетської науки;
- впровадження моделі «Бібліотека як видавець»;
- активізації інформаційної аналітики;
- популяризація досягнень науки в суспільстві та ін. [5, с. 78].

На сьогодні саме наукові та університетські бібліотеки займають провідну роль в підвищенні представництва української науки в світовому науковому просторі, їм відведена головна роль у формуванні нової інформаційно-технологічної інфраструктури науки. Серед університетських бібліотек, які активно займаються поширенням результатів наукових досліджень, можна виділити наукову бібліотеку Національного університету «Києво-Могилянська академія», науково-технічну бібліотеку Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна, наукову бібліотеку Одеського національного університету, наукову бібліотеку Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" та інші. Аналіз стану та практичний досвід цих бібліотек розглядається в працях вчених С. Назаровця, М. Подрезової, Т. Ярошенко, Т. Колесникової, Д. Соловяненка.

Використовуючи досвід провідних університетських бібліотек, значну роботу щодо інформаційного забезпечення науково-дослідної діяльності проводить наукова бібліотека Маріупольського державного університету. Ця робота здійснюється за кількома

напрямами: організація друкованого та електронного наукового фонду відповідно до спеціальностей університету та напрямів його науково-дослідної діяльності; створення власних електронних інформаційних ресурсів та надання доступу до зовнішніх інформаційних ресурсів; надання інформаційно-бібліографічних послуг; сприяння інтеграції університетської науки у світовий науковий простір.

Інформаційно-бібліографічний відділ наукової бібліотеки МДУ з кінця 2012 року активно приймає участь в інформаційному супроводі видання збірника наукових праць «Вісник Маріупольського державного університету» (далі «Вісник МДУ»), до складу якого входять 5 серій: «Філологія», «Історія. Політологія», «Економіка», «Право», «Філософія, культурологія, соціологія».

У 2013 р. було проведено роботу з реєстрації усіх серій видання «Вісник МДУ» у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus (Польща). Index Copernicus здійснює індексування, оцінювання наукової якості журналів, а також є платформою для наукового співробітництва та виконання спільних наукових проектів. Щорічно у співробітництві з відповідальними секретарями усіх серій видання заповнюється анкета, запропонована наукометричною базою. У 2014 р. було укладено договір між МДУ та наукометричною базою РІНЦ (Російський індекс наукового цитування, РФ) з приводу включення до наукометричної бази усіх серій «Вісника МДУ». Це надало можливість зробити видання доступним для чисельної слов'яномовної наукової аудиторії.

Наступним кроком в інтеграції наукових видань МДУ було включення усіх серій «Вісника МДУ» до наукової електронної бібліотеки Cyberleninka (РФ). Ця наукова електронна бібліотека працює на засадах відкритого доступу (Open Access), забезпечуючи безкоштовний оперативний повнотекстовий доступ до наукових публікацій. Завдяки співробітництву з цією електронною бібліотекою «Вісник МДУ» у повнотекстовому варіанті включено до наступних репозитаріїв наукової інформації:

- пошукова служба BASE (Німеччина), яка є одним з найпотужніших постачальників актуальних даних про наукові публікації європейських вчених;
- реєстр репозитаріїв відкритого доступу ROAR та довідник репозитаріїв відкритого доступу OpenDOAR (Великобританія);
- міжнародна спеціалізована наукометрична БД Research Papers in Economics (RePEc);
- OpenAIRE – проект доступу до результатів здійснених на території європейських держав наукових досліджень, у тому числі до тих, які фінансуються Європейським Союзом, а також проводяться в рамках програми «Горизонт-2020» (Великобританія) [2,с.20-22].

З 2015 року Cyberleninka експортує всі метадані про «Вісник МДУ» в базу даних світової електронної бібліотеки наукової періодики – EBSCO. В цьому ж році всі серії "Вісник МДУ» включено до Каталогу періодичних видань Ulrich's Periodicals Directory. Крім того, бібліотека долучилася до проекту «Українські наукові журнали», мета якого зібрати найнеобхіднішу науковцям інформацію про українські наукові видання задля підвищення рівня самих видань та публікаційної культури в цілому.

В Google Scholar, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін, задля підвищення рівня цитування та визначення індексу Хірша, було створено наукові профілі видання «Вісник МДУ» та індивідуальні профілі керівного складу університету. Відділ регулярно здійснює консультативно-практичну допомогу викладачам щодо створення та наповнення наукового профілю в цій системі. Дані про всі створені профілі передані до Національної бібліотеки України ім. Вернадського для участі в системі «Бібліометрика української науки». На сьогодні передано 23 профіля науковців і робота в цьому напрямку продовжується.

Нові підходи до відбору, аналізу й синтезу інформації, зміна функцій інформаційно-бібліографічного відділу послужили поштовхом до реорганізації відділу і створення інформаційно-аналітичного сектору. На сьогодні сектор виконує такі функції:

- супровід «Вісників МДУ» для передання до наукометричних баз даних (перекладацький аспект);

- підготовку та передання реферативної інформації на всі серії «Вісника МДУ» до реферативної бази даних «Україніка наукова»;

- відстеження затребуваності Вісників МДУ в електронних базах даних;

- співпраця з відповідальними секретарями усіх серій «Вісника МДУ» з приводу аналізу публікаційної активності Вісників: інформування про результати оцінювання наукової якості видання та інших наукометричних показників в міжнародних базах даних: РІНЦ, RePec, «Index Copernicus»;

- виконання індивідуальних запитів викладачів з відстеження затребуваності їхніх статей в електронних базах даних.

Сектор займається збором та вивченням інформації щодо світових та національних рейтингів вищих навчальних закладів, відстежуючи рейтинг МДУ в «Топ-200 Україна», Рейтинг МОН, «Webometrics» та ін. В перспективі планується інтеграція видань університету до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science, розширення методів аналітичної роботи, створенні нових інформаційних продуктів і послуг.

У підсумку зазначимо, що університетські бібліотеки активно шукають нові моделі розвитку: скеровують свою діяльність на поширення результатів науково-дослідницької діяльності вчених, проводять реструктурування й створюють нові інформаційно-аналітичні підрозділи для підтримки та забезпечення освітніх і наукових процесів університету. Подібні зміни в системі бібліотечної діяльності та використання новітніх бібліотечних ресурсів значно розширюють межі бібліотечного простору і виводять бібліотеки ВНЗ на принципово новий рівень функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахчиванжи, Г. П. Інформаційно-аналітичний сектор університетської бібліотеки / Г. П. Бахчиванжи // Вісник Одеського національного університету. Серія: Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство. – 2014. – Т. 19, Вип. 1. – С. 93–100.
2. Бурова, І. В. Інтеграція університетських наукових видань до світового наукового простору [Електронний ресурс] / І. В. Бурова // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали IV наук.-метод. семінару (25 лют. 2016 р.). – Маріуполь : МДУ, 2016. – С. 18–23. – Режим доступу: http://libr-margu.narod.ru/olderfiles/vudannja_statti/ndd_NB_MDU_2016_018-023.pdf.
3. Кобелев, О. Інформаційна аналітика в організаційній структурі провідних бібліотек України (за матеріалами аналізу сайтів) / О. Кобелев, Н. Чжен // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 12. – С. 26–28.
4. Подрезова, М. О. Інформаційно-аналітична діяльність наукової бібліотеки – пріоритетний напрямок розвитку бібліотечної справи / М. О. Подрезова // Бібліотеки та інформаційні ресурси у сучасному світі науки, освіти та культури : матеріали наук.-практ. конф. (7-10 жовт. 2013 р.). – Севастополь, 2013. – С. 89–99.
5. Університетська бібліотека: нова сфера інформаційної взаємодії : монографія / за ред. В. О. Ільганасвої, Т. О. Колесникової ; Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпропетровськ, 2016. – 202 с.
6. Шакула, А. П. Інформаційне забезпечення науково-дослідної діяльності університету (на прикладі роботи НБ МДУ) [Електронний ресурс] / А. П. Шакула // Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали I наук.-метод. семінару (29 листоп. 2012 р.). – Маріуполь : МДУ, 2013. – С. 7–13. – Режим доступу: http://libr-margu.narod.ru/olderfiles/vudannja/ndd_NB_MDU_2013.pdf.

Шевцова М. Л.

Маріупольський державний університет, Научная библиотека

ИНФОРМАЦИОННАЯ ПОДДЕРЖКА НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОТЕКИ ВУЗА

В статье определены инновационные направления деятельности вузовских библиотек, в частности информационно-аналитическая деятельность. Освещены новейшие информационные методы распространения научных исследований в мировое научное пространство. Рассмотрена роль информационно-библиографического отдела НБ МГУ в обеспечении информационной поддержки научной деятельности вуза.

Ключевые слова: информационно-аналитическая деятельность, информационная поддержка, международные наукометрические базы, библиотека вуза, информационно-библиографический отдел, НБ МГУ.

Shevtsova M. L.

Mariupol State University, Scientific Library

INFORMATION SUPPORT OF SCIENTIFIC ACTIVITY AS THE DIRECTION OF THE INFORMATION-ANALYTICAL ACTIVITY OF THE UNIVERSITY LIBRARY

The innovative activities of university libraries, including information and analytical activities are outlined in the article. New information methods of research distribution in the international scientific community are revealed. The supportive role of information-bibliographic department of Mariupol State University' scientific library in providing research activities of the university is considered.

Keywords: information-analytical activity, information support, university library, information-bibliographic, Mariupol State University' scientific library.

Шестопалова О. В.

Криворізький державний педагогічний університет, бібліотека

ВІРТУАЛЬНА КНИЖКОВА ВИСТАВКА ЯК СУЧАСНА ФОРМА БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

У статті розглядаються віртуальні виставки як одна з інноваційних форм роботи бібліотеки. Автор пропонує ознайомитись із сучасними методами та підходами до організації віртуальних виставок у бібліотечному просторі, визначає методiku їх створення та місце в системі електронних інформаційних ресурсів. Розглянуто шляхи впровадження інновацій у виставкову бібліотечну діяльність.

Ключові слова: віртуальні виставки, бібліотека ВНЗ, культурно-масова робота, віддалені користувачі, інформаційні технології, електронні ресурси.

В останні роки для обслуговування користувачів бібліотек з'явилися нові послуги: пошук в електронних каталогах бібліотек, доступних на бібліотечних сайтах, віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування, віртуальні виставки тощо.

Книжкові виставки, як напрям бібліотечно-інформаційної діяльності, з'явилися ще в середині XIX ст. Під керівництвом відомих бібліотекознавців В. І. Собољшикова та В. В. Стасова виставки книг регулярно організовувались у Публічній бібліотеці Петербурга і згодом знаходили відгуки у публікаціях М. Г. Чернишевського, М. О. Добролюбова. Відомий німецький бібліотекознавець С. Зельбман наголошував: «Щоб наукові бібліотеки майбутнього не були лише засобами поширення інформації, а становили собою центри формування громадської думки, необхідно інтенсивно проводити масові заходи. Не можна списувати масову роботу в архів. Можливо, її варто назвати публічною й надалі шукати її сучасні форми» [5, с. 18].

Віртуальні виставки – новий інформаційний продукт бібліотеки, який поєднує в собі традиційний книжковий та новітній електронний способи презентації інформації. Віртуальна виставка компактна, містка і є актуальним провідником у великому потоці інформації [6, с. 41]. З точки зору заступника директора з питань автоматизації та бібліотекознавця Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Горького С. А. Мойсєвої: «Віртуальна книжкова виставка – це публічна демонстрація в мережі Інтернет за допомогою засобів веб-технологій віртуальних образів спеціально підібраних і систематизованих творів друку та інших носіїв інформації, а також загальнодоступних електронних ресурсів, рекомендованих віддаленим користувачам бібліотеки для огляду, ознайомлення і використання» [4, с. 41].

Кандидат педагогічних наук, фахівець з бібліотеко- та бібліографознавства Н. В. Збаровська під віртуальною виставкою розуміє електронну виставку в форматі «PowerPoint» – електронної презентації [2, с. 46]. В її книзі «Выставочная деятельность

публичних бібліотек» наведено алгоритм підготовки до організації віртуальних книжкових виставок. Зокрема, дослідниця виділяє такі етапи в підготовці віртуальної виставки: розробка моделі віртуальної книжкової виставки (вибір теми віртуальної виставки; аналіз необхідного матеріалу; підбір необхідних книг та ілюстрацій; розробка схеми виставки); технічна підготовка проекту (сканування ілюстрацій, підготовка текстових матеріалів); оформлення робіт у форматі PowerPoint (створення слайдів; використання анімаційних елементів) [2, с. 123].

У віртуальній книжковій виставці, як і в традиційній, використовуються розділи, цитати, оформлення (сюди відносяться обкладинки, розкриті книги, естетика розміщення, гамма кольорів тощо). Можливе застосування додаткових елементів, властивих традиційній книжковій виставці, наприклад, фактографічна довідка про автора або предмет, список додаткової літератури тощо.

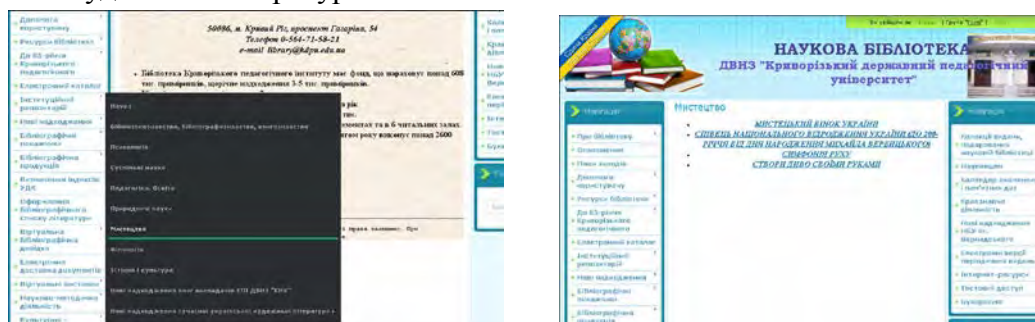
Сучасний бібліотекар зобов'язаний впроваджувати інноваційні підходи в такому традиційному виді бібліотечної діяльності, як виставкова. Віртуальна бібліотечна виставка не тільки надає доступ до інформаційних ресурсів з різної тематики, а є ефективним засобом інформування користувачів про нові надходження. Це дозволяє отримати комплексне уявлення про інформаційні ресурси з проблеми, якій присвячена виставка, а також сприяти розвитку особистості й підвищенню культурного рівня. Але віртуальна виставка не дає можливості користувачеві фізично використовувати книгу, тому обмежує його можливість в отриманні змістовної інформації [3, с. 33].

Використання у бібліотечній практиці віртуальних виставок дозволяє розв'язати ряд проблем, які неможливо вирішити традиційними методами: забезпечення збереженості документів; оперативність організації виставки та можливість постійного її поповнення новими документами; представлення документів у потрібній кількості назв; необмеженість терміну експонування документів; розкриття змісту представленого видання за допомогою анотації; можливість дистанційного перегляду виставки без відвідування бібліотеки у будь-який час [1, с. 273].

Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету приділяє велику увагу організації виставкової діяльності. Це різноманітні тематичні експозиції з різних галузей науки та культури, ювілейні виставки, присвячені діячам української та світової науки, літератури, історії. Зі змістом віртуальних виставок знайомить сайт бібліотеки <http://kdpu-library.ucoz.ru>.

Виставки створюються різними структурними підрозділами бібліотеки, відрізняються тематичною різноманітністю та широкою цільовою читацькою аудиторією. Користувачі сайту активно використовують розділ, в якому представлені віртуальні виставки, які є потужним інформаційним ресурсом бібліотеки, сучасним й оперативним засобом надання інформації, ефективним засобом формування нової інформаційної культури. На сайті бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету (на 01.11.2016 р.) представлено 73 віртуальні виставки, які поділені за галузями знань (наука; бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство; психологія; суспільні науки; педагогіка, освіта; природничі науки; мистецтво; філологія; історія і культура) та віртуальні виставки нових надходжень книг викладачів університету та сучасної української художньої літератури.

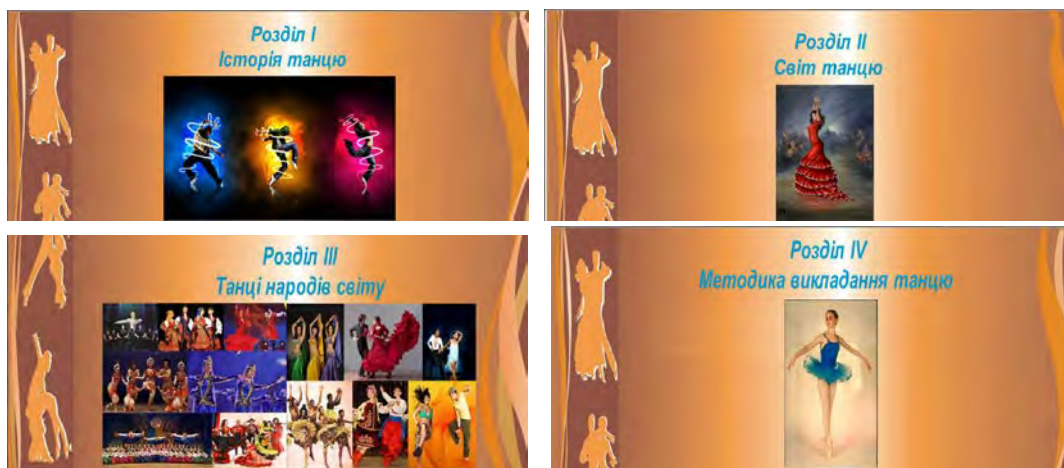

Усі експоновані матеріали введені до електронного каталогу, що є обов'язковою умовою для подачі матеріалів з фонду бібліотеки. Технологія формування віртуальних виставок за допомогою Microsoft Office PowerPoint, програми для створення презентацій, дозволяє відтворювати зображення обкладинки, бібліографічний опис документа, анотацію, що дає можливість отримати загальне уявлення про документ. Це сприяє розвитку нового формату взаємодії користувачів з бібліотекою.

Кожна з представлених виставок має свою особливість – індивідуальний стиль виконавця. Розглянемо деякі з них. Віртуальна виставка «Симфонія руху» присвячена Міжнародному дню танцю.

Виставка розкриває історію танцю, його види та методику викладання. Можна ознайомитись з мистецтвом танцю фламенко, українськими, арабськими, африканськими та іншими народними танцями. Також у книгах, представлених на виставці, можна знайти інформацію про найбільш відомих хореографів, які зробили свій внесок у розвиток російського балету. Коротко викладені їх біографії, описані стилі і наведений перелік значущих постановок. Виставка складається з 4 розділів, що містять 26 документів.

Віртуальна виставка «Друга світова в дзеркалі літератури» приурочена до 71-ї річниці з Дня перемоги у Другій світовій війні і представлена художньою літературою. Виставка складається з 16 документів, що містять романи, повісті та оповідання на воєнну тематику.

Віртуальна виставка «Мистецький вінок України» присвячена Всеукраїнському дню працівників культури та аматорів народного мистецтва. Вона характеризує розвиток мистецтва України з найдавніших часів і до сьогодення. Виставка містить альбоми криворізького художника, члена Національної спілки художників України Леоніда Давиденка з живопису та графіки, альбоми творів українських художників пейзажного жанру XIX – початку XX ст., та творів з колекції Національного художнього музею України, альбом творів українського живопису XI – середини XX ст. від Алімпія Печерського до Казимира Малевича, альбом іконопису. Віртуальна виставка складається з 18 документів.

На головній сторінці сайту Криворізького державного педагогічного університету <http://kdpu.edu.ua> можна побачити слайдер віртуальних виставок, присвячених видатним

особистостям, життєвий та творчий шлях яких викликає особливий інтерес викладачів та студентів педагогічного вишу.

Підсумовуючи, варто зазначити, що в сучасних умовах віртуальна бібліотечна виставка стає ефективним інструментом забезпечення доступу до інформації для всіх категорій користувачів. Організація віртуальних виставок сприяє підвищенню освітньо-культурного рівня користувачів бібліотеки, популяризації її діяльності серед студентства та викладацького складу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабій, Л. М. Віртуальна книжкова виставка: нова форма інформаційних ресурсів бібліотеки / Л. М. Бабій. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка / редкол. : С. А. Копилов, В. С. Прокопчук, П. С. Атаманчук [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2015. – С. 272–276. – (Бібліотекознавство. Книгознавство ; вип. 4).
2. Збаровская, Н. В. Выставочная деятельность публичных библиотек / Н. В. Збаровская. – Санкт-Петербург : Профессия, 2004. – 224 с. – (Серия «Библиотека»).
3. Лобузін, К. Шляхи інтеграції бібліотечної діяльності до онлайн-середовища / К. Лобузін. // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 7. – С. 30–34.
4. Моисеева, С. А. Виртуальная книжная выставка в библиотеке / С. А. Моисеева // Использование мультимедийных технологий в библиотеке: информ.-метод. дайджест / сост. И. М. Хвостенко. – Новосибирск : НГОНБ, 2012. – С. 37–43.
5. Петровская, Л. Библиотека – центр культурно-просветительской работы в университете / Л. Петровская. // Бібліотечний форум України. – 2012. – № 4. – С. 17–22.
6. Романуха, З. Впровадження інформаційних технологій у бібліографічному інформуванні споживачів в університетських бібліотеках / З. Романуха // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 11. – С. 39–43.

Шестопалова О. В.

Криворожский государственный педагогический университет, библиотека

ВИРТУАЛЬНАЯ КНИЖНАЯ ВЫСТАВКА КАК СОВРЕМЕННАЯ ФОРМА БИБЛИОТЕЧНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ БИБЛИОТЕКИ КРИВОРОЖСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА)

В статье рассматриваются виртуальные выставки как одна из инновационных форм работы библиотеки. Автор предлагает ознакомиться с современными методами и подходами к организации виртуальных выставок в библиотечном пространстве, определяет методику их создания и место в системе электронных информационных ресурсов. Рассмотрено пути внедрения инноваций в выставочную библиотечную деятельность.

Ключевые слова: виртуальные выставки, библиотека ВУЗа, культурно-массовая работа, отдаленные пользователи, информационные технологии, электронные ресурсы.

Shestopalova O. V.

Kryvyi Rih State Pedagogical University, Library

VIRTUAL BOOK EXHIBITION AS A MODERN FORM OF LIBRARY SERVICE (FROM EXPERIENCE OF KRYVYI RIH STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY LIBRARY)

The article discusses virtual exhibitions as one of the innovative forms of library work; defines modern methods of their creation, approaches to organizing them and their place in the system of electronic information resources. The article dwells upon the ways of implementing innovations into the creation of library exhibitions.

Keywords: virtual exhibition, university library, cultural work, remote users, information technologies, digital resources.

Шитикова Т. Н.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

Чумак Н. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

ИННОВАЦИОННЫЕ УСЛУГИ БИБЛИОТЕКИ УНИВЕРСИТЕТА И ВОЗМОЖНОСТИ ОТКРЫТОГО ДОСТУПА

В статье освещаются возможности открытого доступа, которые способствуют развитию науки и общества в целом. На примере НТБ ДНУЖТ рассматриваются цифровые сервисы, предоставляемые ученым вуза для обеспечения информационных потребностей пользователей и продвижения результатов их научных исследований в мировое научно-образовательное пространство.

Ключевые слова: открытый доступ, библиотека университета, информационно-библиотечные услуги, Library Publishing, репозитарий, электронный научный журнал, Open Journal Systems (OJS), Open Conference Systems (OCS).

Совершенствование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) привело к созданию «информационного общества», в котором есть возможность для человечества изучить великие открытия прошлого, познакомиться с разработками настоящего времени и создавать проекты будущего. И сегодня остается актуальной фраза Ньютона «Если я видел дальше других, то только потому, что стоял на плечах титанов». Украина присоединилась к Всеобщей декларации прав человека и законодательно утвердила, что каждый гражданин имеет право «создавать и накапливать информацию и знания, иметь к ним свободный доступ, пользоваться и обмениваться ими..., чтобы способствовать общественному и личному развитию и повышать качество жизни» [5].

Принятая в 2001 г. общественная инициатива о принципах открытого доступа (ОД) к научной литературе (Будапештская инициатива открытого доступа (BOAI)), на протяжении пятнадцати лет показывает, что открытый доступ стал «методом для распространения новых результатов рецензируемых научных исследований в каждой отрасли и в каждой стране». Инициатива «ОД» дает возможность всем пользователям Интернета «читать, загружать, копировать, распространять... полнотекстовые статьи... или использовать их для других законных целей...; единственным условием копирайта в этой области должно быть право автора, ...обязательные ссылки на его имя при использовании работы и ее цитировании» [10].

В 2016 г. 128 стран поддерживают принципы ОД и предоставляют информацию для пользователей всего мира [8]. Созданные в рамках некоммерческого исследовательского проекта Public Knowledge Project открытые программные продукты Open Journal Systems (для электронных научных журналов), Open Conference Systems (для конференций), а также институциональные репозитории, как открытая научная электронная база данных, дают возможность ознакомления с результатами различных форм научно-исследовательской работы.

Научно-техническая библиотека Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна (НТБ ДНУЖТ) широко использует современные ИКТ. Сегодня библиотека проводит политику «смещения вектора внимания научных библиотек от услуг для читателя вообще к приоритетному вниманию в предоставлении услуг автору–ученому» и предлагает своим пользователям комплекс библиотечных инновационных услуг «Library Publishing» [4].

Именно НТБ стала центром сбора и предоставления открытых электронных ресурсов через формирование электронных (цифровых) архивов (репозитариев) открытого доступа [1]. Сотрудники отдела обслуживания научной литературой НТБ работают с учеными и аспирантами, предлагают им современную и постоянно обновляемую базу данных по представлению научных работ и результатов исследований в электронном архиве – репозитарии ДНУЖТ (eaDNURT, <http://eadnurt.diit.edu.ua>). Репозитарий (Рис. 1), созданный на базе свободного программного обеспечения DSpace, вмещает в себя документы, сопровождаемые лицензией Creative Commons.

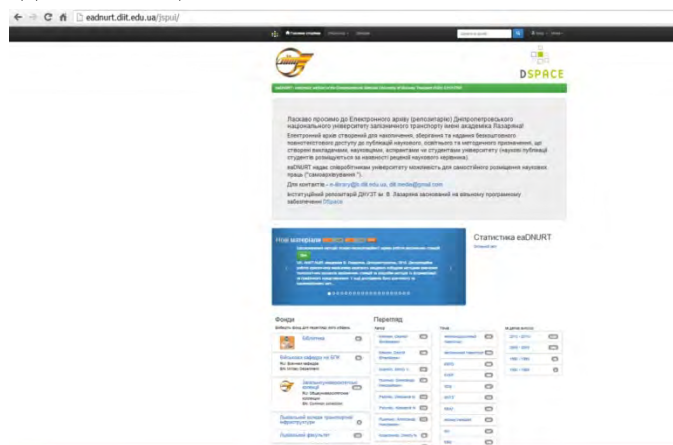

Рис. 1. Институциональный репозитарий eaDNURT

Сотрудничество ученых и библиотекарей способствует регулярному наполнению институционального архива университета. Дважды в год кафедры университета, прежде чем сдать отчет о научной работе в научно-исследовательскую часть, предоставляют в НТБ информацию обо всех изданных (или готовящихся к изданию) статьях, монографиях и т. д. Библиотекарь-редактор, проверив правильность и правомерность размещения материала, соответствие метаданных публикации определенным правилам, размещает его в репозитарии. Для наших авторов разработана и представлена на сайте памятка

«Требования к оформлению документов для размещения в репозитории» (<http://library.diit.edu.ua/documents/repository/vumogu.pdf>).

Коллекция научных трудов постоянно растет и расширяется. За 2013–2016 гг. в репозитории eaDNURT размещено 3093 файлов разного типа. Всего электронный архив насчитывает 4397 документов. Наибольшее количество документов было размещено в 2014 году, когда, помимо новых научных работ ученых, вносились материалы за прошлые годы издания (Рис. 2). В 2016 г. электронный архив eaDNURT вошел в топ–100 репозитариев университетов Украины и занял 24 место в рейтинге по данным Ranking Web of Repositories [9].

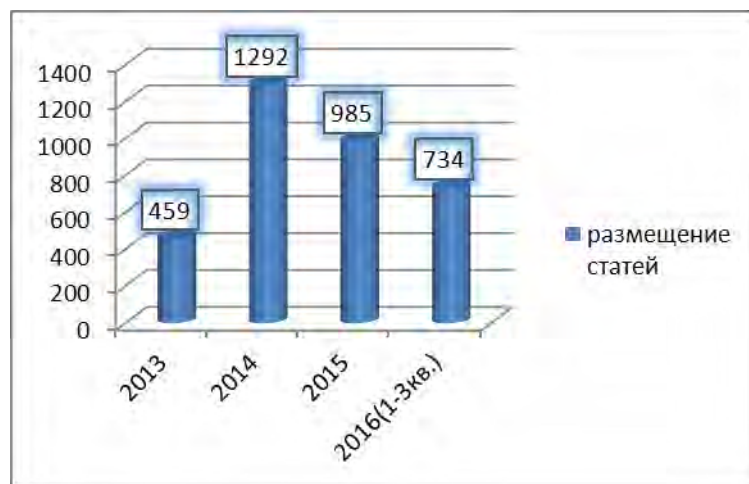

Рис. 2. Размещение статей в репозитории eadNURT (2013-2016, 1-3 кв.)

Неизменным остается интерес к контенту электронного архива. Количество пользователей выросло и составило на 01.10.2016 г. – 9247 (2013 г. – 2287); количество обращений к сайту репозитария в 2016 г. – 13355 (2013 г. – 3972); просмотры страниц в 2016 г. – 118645 (2013 г. – 43293) (по данным Google Analytics). (Рис.3, 4).

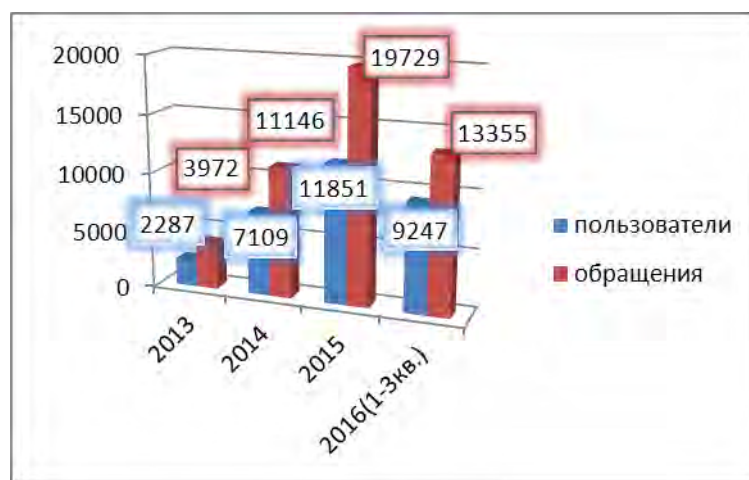

Рис. 3. Количество пользователей и обращений к электронному архиву

eaDNURT (2013-2016, 1-3 кв.)

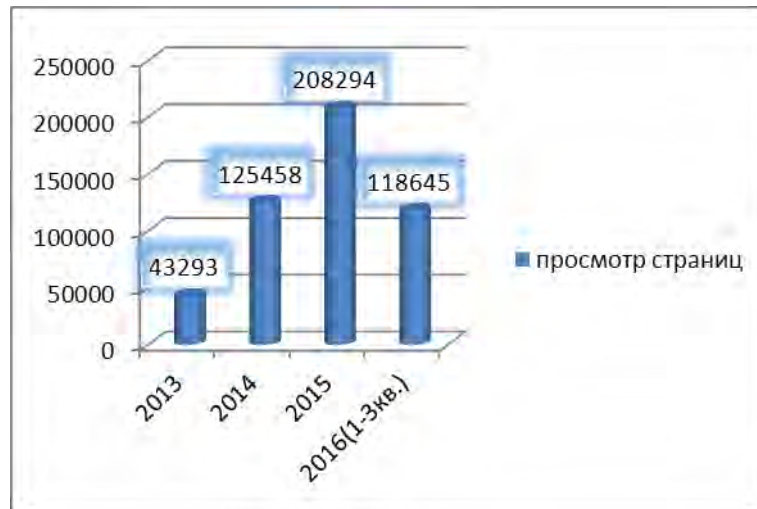

Рис. 4. Количество просмотров страниц электронного архива eaDNURT (2013-2016, 1-3 кв.)

Увеличение числа пользователей и их интереса к размещенным материалам было достигнуто за счет роста количества электронных ресурсов, доступных в отдаленном режиме, а также за счёт популяризации электронных ресурсов библиотеки в сети Интернет.

Материалы, которые представлены в электронном архиве университета, вызывают интерес не только украинских, а также и иностранных пользователей. По данным Google Analytics за период 2013–2016 гг. (1–3 кв. 2016 г.) зарегистрировано обращений к репозитарию как из Украины (14270), так и из зарубежных стран: России (2757), США (617), Белоруссии (255), Казахстана (262), Польши (138), Китая (107), Великобритании (320), а также еще из 87 стран мира.

Другим направлением Library Publishing в сервисной службе поддержки научных публикаций является издание научных электронных журналов [3]. Библиотека является соиздателем двух научных периодических изданий ДНУЖТ – «Наука и прогресс транспорта» и «Антропологические измерения философских исследований».

С 2012 года ведется совместный проект библиотеки с кафедрой философии и социологии по подготовке, проведению международной научной конференции «Антропологические измерения философских исследований» и изданию научного журнала с аналогичным названием («АИФИ») (Рис. 5).

Рис. 5. Сайт электронного журнала «АИФИ»

Сборник является одним из первых изданий в Украине по философии, который отражается в 9 международных базах данных, в т. ч. наукометрических (Google Scholar, Index Copernicus, Directory Indexing of International Research Journals, DOAJ, eLIBRARY.ru и др.), а также в международных каталогах, реестрах и директориях периодических изданий UlrichswebTM, Global Serials Directory, WorldCat и др. С 2015 года журнал «Антропологические измерения философских исследований» входит в коллекцию изданий, которые анализируются наукометрической БД Web of Science (БД Emerging Sources Citation Index – ESCI).

Журнал представлен на платформе Open Journal Systems (OJS). Эта издательская система дает возможность оптимально организовать весь рабочий процесс по изданию электронных журналов с открытым доступом. Сотрудники отдела обслуживания научной литературой НТБ ведут переписку с авторами, принимают статьи и передают их для рецензирования редакции e-журнала. Далее специалисты сектора информационной аналитики проверяют метаданные статей на соответствие требованиям издания, готовят его версию в pdf-формате и html-страницы статей для размещения на сайте АИФИ, ведут веб-сайт журнала (<http://ampr.diiit.edu.ua>), на котором можно ознакомиться не только с новыми статьями ученых, но и с архивными материалами журнала. Здесь же представлены видео-уроки, которые подскажут авторам-ученым, как зарегистрироваться в Google Scholar и создать собственный профиль со списком всех опубликованных материалов, а также предоставляется уникальная возможность получения международного личного идентификатора автора ORCID. (<http://library.diiit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=videoles>).

По данным Google Analytics сайт периодического издания вызывает интерес у большой аудитории пользователей: продолжает расти их число – 9706, количество обращений к сайту достигло цифры – 13370 (Рис. 7). Расширились также географические границы наших пользователей – это жители Украины (6846), США (1873), России (423), Японии (141), Великобритании (382), Китая (339), Индии (128), Германии (129), Канады (82) и еще 44 стран.

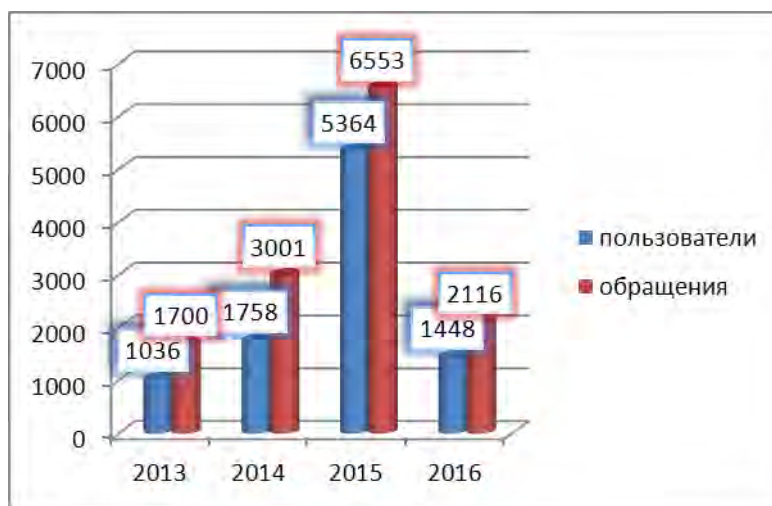

Рис.7. Количество пользователей и обращений к сайту журнала «АИФИ». (2013-2016, 1-3 кв.)

Продолжая работу в этом направлении, НТБ осваивает возможности следующего программного продукта ОД – Open Conference Systems (OCS). Используя издательскую платформу OCS, можно создавать сайты конференций (в т. ч. с уникальным дизайном) и осуществлять управление ими на протяжении ряда лет, упорядочивать и расширять систему взаимосвязей между организаторами конференций, менеджерами и ее участниками.

На базе издательской службы УРАН в рамках проекта “Научные конференции Украины” библиотекой ДНУЖТ были созданы и размещены материалы международных научных конференций нашего вуза: «Антропологические измерения философских исследований» (<http://conf-ampr.diit.edu.ua>) и «Библиотека университета на новом этапе развития социальных коммуникаций» (<http://conflib.diit.edu.ua>) (Рис. 8).

Веб-портал “Научные конференции Украины” использует систему Open Conference Systems 2.3.5.0, которая является программным обеспечением с открытым исходным кодом для управления конференцией и свободно распространяется Public Knowledge Project по лицензии GNU General Public License. Использование этого сервиса, как еще одного варианта научных коммуникаций, увеличивает круг участников обсуждения, предполагает взаимодействие ученых в мировом пространстве. Работа по освоению и наполнению всех разделов этой издательской платформы еще продолжается.

Рис. 8. Сайт международной научно-практической конференции НТБ ДНУЖТ «Библиотека университета на новом этапе развития социальных коммуникаций»

Ziyad Marag отмечает, что во времена цифрового века информация хочет быть свободной, доступной [7]. Современная университетская библиотека развивает активную деятельность в этом направлении и повышает свою роль «в распространении научной информации в мировом научно-образовательном пространстве, в повышении рейтинга украинских университетов» [6]. Используя в своей работе принципы ОД, библиотека становится научно-информационным центром, где ее пользователь может получить доступ ко всем необходимым данным для решения научных задач. Для повышения рейтинга университета, его значимости среди научного сообщества, для качественного и оперативного обслуживания научно-исследовательской работы ученых вузовская библиотека, использует в своей деятельности инновационные услуги, которые отвечают запросам информационного общества, и способствует его дальнейшему развитию [2].

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Батталова, С. С. Научная информация в открытом доступе. Роль библиотек в продвижении научных информационных ресурсов [Электронный ресурс] / С. С. Батталова – Режим доступа: http://libruniv.usarb.md/bibliouniv_rev/articole/2012-2/batalova_naucinaiainf.pdf. – Загл. с титула экрана. – Проверено : 16.11.2016.
2. Буйницкая, О. П. Институционный репозиторий как средство повышения научного рейтинга преподавателя / О. П. Буйницкая, Б. И. Грицеляк // Образовательные технологии и общество. – 2014. – № 1, т. 17. – С. 408–416.
3. Колесникова, Т. А. Коммуникационные модели деятельности библиотек высшей школы / Т. А. Колесникова // Библиотекословесие. – 2014. – № 1. – С. 114–122.
4. Колесникова, Т. О. Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – Режим доступа: <http://conf.nlu.edu.ua/bis-2016/paper/view/3915/602>. – Назва з титулу экрана. – Перевірено : 16.11.2016.

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЖТ, 1–2 грудня 2016 р.

5. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Електронний ресурс] : Закон України від 09.01.2007 №537–V. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. – Назва з титулу екрану. – Перевірено : 16.11.2016.
6. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України” [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 219-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p>. – Назва з титулу екрану. – Перевірено : 16.11.2016.
7. Debating Open Access [Electronic resource] / N. Vincent, C. Wickham (eds). – London : British Academy, 2013. – Access mode: <http://www.britac.ac.uk/debating-open-access>. – Title from the screen. – Date of Access : 16.11.2016.
8. Directory of Open Access Journals: DOAJ [Electronic Resource]. – Access mode: <http://www.doaj.org>. – Title from the screen. – Date of Access : 16.11.2016.
9. Ranking Web of Repositories [Electronic Resource]. – Access mode: <http://repositories.webometrics.info/en/Europe/Ukraine%20>. – Title from the screen. – Date of Access : 16.11.2016.
10. Ten years on from the Budapest Open Access Initiative: setting the default to open. – Access mode: <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-recommendations>. – Title from the screen. – Date of Access : 16.11.2016.
11. The Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR) [Electronic Resource]. – Access mode : <http://opendoar.org>. – Title from the screen. – Date of Access : 16.11.2016.

Шитікова Т. М.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

Чумак Н. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

ІННОВАЦІЙНІ ПОСЛУГИ БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ ТА МОЖЛИВОСТІ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

У статті висвітлюються можливості відкритого доступу, які сприяють розвитку науки та суспільства в цілому. На прикладі науково-технічної бібліотеки ДНУЗТ розглядаються цифрові послуги, що надаються вченим університету для забезпечення інформаційних потреб користувачів та просування результатів їх наукових досліджень у світовий науково-освітній простір.

Ключові слова: відкритий доступ, бібліотека університету, інформаційно-бібліотечні послуги, Library Publishing, репозитарій, електронний науковий журнал, Open Journal Systems (OJS), Open Conference Systems (OCS).

Shytikova T. M.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Science and Technology Library

Chumak N. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Science and Technology Library

INNOVATIVE SERVICES OF UNIVERSITY LIBRARY AND OPPORTUNITIES OF OPEN ACCES

The article deals with possibilities of open access that contribute to development of science and society in general. On the example of scientific and technical library are considered digital services that provide to university scientists for ensure of information needs of users and promotion the results of their scientific research in global scientific and educational space.

Keywords: open access, university library, information and library services, Library Publishing, repository, electronic scientific journal, Open Journal Systems (OJS), Open Conference Systems (OCS).

УДК 027.7(427)+37.017

Шкира О. І.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Наукова бібліотека

УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА ЯК МІНІСУСПІЛЬНИЙ ПРОСТІР У ТВОРЧОМУ САМОВИРАЖЕННІ ОСОБИСТОСТЕЙ

У статті розглядається один із напрямків гуманітарно-просвітницької діяльності книгозбірні ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – формування загальнолюдських цінностей та сприяння гармонійного розвитку молоді через творче самовираження особистості.

Ключові слова: університетська бібліотека, бібліотечний простір, творче самовираження, самореалізація.

Гуманітарно-просвітницька діяльність університетської бібліотеки спрямована на сприйняття начальної, просвітницької та виховної діяльності університету: формування у студентів соціально-необхідних знань і навичок, громадянськості та патріотизму, духовного згуртування, професійних інтересів, знань культурної спадщини.

Бібліотека як структурний підрозділ університету сприяє вихованню морально досконалої особистості, пропагує через книгу зміст загальнолюдських цінностей, історичної, наукової та культурної спадщини, ідеї національного державотворення за допомогою всіх бібліотечно-бібліографічних засобів. В організації виховної роботи бібліотека керується Концепцією національного виховання студентської молоді, яка визначає, що головною метою національного виховання студентської молоді є формування свідомого громадянина – патріота Української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів.

Суспільство сьогодні змінюється стрімко, час вимагає миттєвої реакції на зміни. Великої уваги заслуговує значення бібліотеки як території, місця спілкування та взаємодії відвідувачів, бібліотеки як своєрідного мінісуспільного простору, а не лише як пункту отримання інформації. На жаль, діяльність кожної бібліотеки, і університетської також, у нашій країні офіційно регламентована, затиснута у рамки різних вимог, норм і стандартів, давність яких очевидна, і які часто-густо гальмують швидкість розвитку книгозбірень, співробітники котрих змушені витратити чимало часу на рутинну роботу, користі від якої ані бібліотекарям, ані користувачам немає.

Метою збалансованого розвитку суспільства є творення нової людини, яка гармонійно поєднує пізнавальний, соціальний, психосемантичний та духовний потенціал, яка здатна жити у злагоді зі світом та утверджувати паритетність, толерантність із іншими людьми. Тому завдання будь-якого вищого навчального закладу полягає не лише у передачі вихованцеві певної кількості знань, формувань орієнтуватися у потоці інформації

і користуватися нею, але й у розкритті істинного таланту молодої людини до певної сфери діяльності, вмінні знайти своє місце у світі, вихованні перспективно мислячих людей, що вибудовують майбутнє на базі загальнолюдських цінностей. Вирішити це завдання може те унікальне інтелектуальне, культурно-освітнє університетське середовище, яке створюється завдяки зусиллям науковців і бібліотекарів.

Діяльність колективу бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» спрямована на конкретний запит читача, а отже – забезпечення сучасного сервісу, створення інфомаційно-аналітичного продукту сьогодні про сьогодні, вивчення минувшини, поглиблення синергії університету та бібліотеки, розвиток бібліотеки як центру культурних, соціальних ініціатив та творчого самовираження особистостей.

Університет і бібліотека так органічно поєднують та взаємодоповнюють один одного, що створюють єдиний культурно-освітній простір. Читач, за потреби, може вільно переходити до різнофункціональних читальних залів – читальної зали гуманітарних дисциплін, читальної зали суспільних дисциплін, університетського інформаційного центру «Чумацький шлях», дисплей-зали, зали для науковців, а також відвідувати мистецькі заходи в актовій залі та наукові заходи в конференц-залі, що розташовані у суміжних із бібліотекою приміщеннях тощо. Тож експеримент моделі бібліотечного простору в університеті, як частини повсякденного життя студентів і викладачів сьогодні втілено в життя й успішно працює. Нині триває копійка праця над удосконаленням культурологічного простору, безбар'єрного у всіх смислах, який доповнює та об'єднує в собі характерні ознаки бібліотек, архівів, музеїв, виставкових майданчиків.

В Національній Доктрині розвитку освіти України в XXI ст. зазначено, що головною метою освіти є створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування покоління, здатного навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Виховання студентів – це творча справа. Тому значимість університетської бібліотеки сьогодні визначається не лише розміром і складом фонду, розмаїттям послуг, які вона може надавати користувачеві, але і в розкритті творчих здібностей особистостей, розвиваючи і формуючи творчий потенціал у молоді.

У рамках творчої бібліотечної лабораторії колективом бібліотеки реалізуються творчі проекти, що мають на меті втілення ідей національного, морального виховання, розвиток інтелекту та духовного зростання особистості молодої людини. Колектив бібліотеки, працюючи в бібліотечному просторі, прагне не лише продемонструвати обдарованість певних особистостей, а змусити всіх інших повірити у свої сили, активізувати творчу діяльність, розвивати здібності, самовдосконалюватися, самовиражатися, впевнено йти до своєї мети з установкою «я цього досягну». Такий підхід спрацьовує. Часто студенти самі звертаються, пропонуючи свої роботи, послуги, співпрацю.

Сучасний світ глобальних змін та інтеграційних процесів вимагає неординарності, креативності, вмінню творити. Важливо для кожної людини знайти свій вид самовираження – чи то в кар'єрному зростанні, чи то в творчому розкритті. Психологи

стверджують, що особистість можна вважати творчою, якщо вона володіє певними рисами, як то креативністю, емоційністю, мрійливістю, чутливістю, широким діапазоном захоплень та інтересів, багатства внутрішнього світу, безпосередністю та вмінням естетичного сприйняття світу. Самовираження у творчості – це духовна праця, що є ефективним психотерапевтичним методом, який допомагає людині виплеснути емоції або ж вирішити внутрішні проблеми. Адже творчість є істотною ознакою повноцінного життя та духовного розвитку особистості, необхідністю якої є вміння образного мислення, відчуття й розуміння багатства навколишнього світу, природи художнього образу та символічності явищ предметів. Критерії у творчому самовираженні через мистецтво проявляються у високій потребі в нових враженнях, схильності керуватися більш образним мисленням, відчуттям і розумінням, ніж розумом. Слова першого філософа України Г. С. Сковороди про розвиток творчого потенціалу особистості є глибоким підтвердженням його мислення про єдність думок, вчинків, слова і діла, розуму й волі, що сприяють розвитку всебічно розвиненої, духовної особистості, яка в подальшому буде працювати наполегливо, творчо.

Творчому самовираженню студентської молоді сприяє співпраця бібліотеки з кафедрами університету, зокрема з кафедрами мистецьких дисциплін, зі студентами педагогічного факультету. У бібліотеці вже звичною практикою стало проведення майстер-класів із декоративно-ужиткового мистецтва, організація книжково-ілюстративних та художніх виставок, на яких демонструються студентські роботи, виконані у техніках українського декоративно-ужиткового мистецтва, а також презентується живопис, графіка, образотворче мистецтво. Мистецькі експозиції вражають різноманіттям матеріалів, відчувається натхненна енергія та майстерність молоді, яка цікавиться народними ремеслами, звичаями і традиціями рідного краю, а творча робота приносить їй велике задоволення. Інформаційні матеріали про творче самовираження особистостей відображено на сайті університетської бібліотеки (<http://library.phdpu.edu.ua>). Цитуючи відомого українського етнолога Галину Лозко, приходиться усвідомлення того, що не можна виховувати громадянина певної держави, не визначивши для нього цілком певних координат, як не можна будувати громадянського суспільства, не виховуючи власних громадян. Людина – політична істота і як таку її потрібно готувати до життя різноманітними засобами».

Єдності реалізації всіх напрямків виховання студентської молоді сприяє організація бібліотечного простору. Нові матеріали та технології дозволили по-новому перетворити не лише фізичний простір, але й суспільний. Новий дизайн публічних приміщень наповнив їх світлом, кольором, надав незвичайної форми та об'єму. Це різко змінило видиме середовище, його кольорову гаму та структуру оточуючого простору. Візуальне середовище – один із головних компонентів життєзабезпечення людини. Елементи етніки, мистецьких виробів, наявні у просторі університетської бібліотеки, сприяють гармонійному розвитку молоді – творчому, інтелектуальному, духовному, приносять естетичну насолоду, сприяють формуванню творчого самовираження самосвідомості особистості.

Бібліотечному простору притаманна творча динамічність, постійне збагачення – змінюються виставки, відкриваються нові імена, популяризуються головні загальнолюдські цінності, історична, наукова та культурна спадщина. Вивчаючи та досліджуючи минуле, кожна молода людина краще розуміє сьогодення.

Моя Країна дивовижна,
Талановитими людьми потішна,
У мужньому характері незламна,
Її історія глибинна і прадавня...
У пісні солов'їній, у джерельній мові,
У таїні любові, у цілющій слові,
Із сивини віків тримає пуповина
Родину, рід, народ – це Україна!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучерявий, І. Т. Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистостей : навч. посіб. / І. Т. Кучерявий, О. І. Клепиков. – Київ, 2000. – 288 с.
2. Шкира, О. І. Соціально-комунікаційний простір бібліотечного середовища: нові підходи в змісті і основних завданнях / О. І. Шкира // Рідна школа. – 2015. – № 11/12. – С.76–78.
3. Шкира, О. Просторова модель бібліотеки вишу / О. Шкира // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 5. – С. 43–47.

Шкира О. І.

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Научная библиотека

УНИВЕРСИТЕТСКАЯ БИБЛИОТЕКА КАК МИНИОБЩЕСТВЕННОЕ ПРОСТРАНСТВО В ТВОРЧЕСКОМ САМОВЫРАЖЕНИИ ЛИЧНОСТЕЙ

В статье рассматривается одно из направлений гуманитарно-просветительской деятельности библиотеки ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды» – формирование общечеловеческих ценностей и содействие гармоничному развитию молодежи через творческое самовыражение личности.

Ключевые слова: университетская библиотека, библиотечное пространство, творческое самовыражение, самореализация.

Shkyra O. I.

State Higher Educational Institution «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University», Scientific Library

UNIVERSITY LIBRARY AS A MINI-PUBLIC SPACE IN CREATIVE SELF-EXPRESSION OF INDIVIDUALS

The article highlights one of the directions in humanitarian-educational activity of the library at SHEI "Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University" - formation of human values and promoting the harmonious development of young people through creative self-expression of personality.

Keywords: university library, library space, creative self-expression, self-realization.

УДК 027.7

Юнаковська В. В.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека

НОВІТНІ ПОСЛУГИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ З ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ

У статті розглядаються нові форми і методи роботи університетської бібліотеки на сучасному етапі розвитку інформаційних технологій: створення онлайн-словника ключових слів на трьох мовах для пошуку по базах даних; сканування, обробка, підготовка документів для розміщення в репозитарії та в повнотекстових БД на сайті бібліотеки; послуга «Віртуальна довідка»; питання підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

Ключові слова: університетські бібліотеки, комп'ютерні технології, інформаційні технології, словник ключових слів, сканування літератури, віртуальна довідка, підвищення кваліфікації.

З розвитком комп'ютерних технологій змінюються форми і методи роботи бібліотек. На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій електронна інформація стала одним із важливих напрямків діяльності бібліотек вищих навчальних закладів.

Одним із основних інформаційних процесів є інформаційний пошук. Ефективний доступ до інформації забезпечують електронні повнотекстові бази даних (БД), багато з яких платні, тому бібліотеки не завжди можуть придбати їх. Але є можливість замовити тестовий доступ. Більша частина цих баз англійською мовою, тому й пошук відбувається англійською мовою. На сайті науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (далі – Бібліотека ДНУЗТ) є банери БД, до яких надається тестовий доступ, а також надана інформація в розділі «Новини». Для того, щоб полегшити пошук, було створено «Онлайн-словник ключових слів із технічних наук за відомостями міжнародних баз даних науково-технічної інформації» (<http://library.diit.edu.ua/dic/>), який постійно оновлюється. Словник містить терміни в галузі залізничного транспорту (пристрої, рухомий склад, системи сигналізації та зв'язку, управління перевізним процесом, економіка, охорона навколишнього середовища та ін.) українською, російською та англійською мовами. Словник може бути корисним для науковців, науково-педагогічних працівників, винахідників, аспірантів, магістрів, студентів, бібліотекарів та інших працівників інформаційної сфери. Головними джерелами, використаними при відборі ключових слів, були:

- Наукометричні бази даних **Scopus** та **Web of Science**;
- Англо-руський залізничний словарь;
- «Мультитран»: [електронний словник]. – Режим доступу: <http://www.multitrans.ru/c/m.exe?a=5&s=searches;>

- Railroad Glossary and Definitions: [глосарій термінів залізничного транспорту]. – Режим доступу: http://www.allenrailroad.com/consulting/Railroad_Glossary.htm;
- Glossary of rail transport term: [From Wikipedia, the free encyclopedia]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Glossary_of_rail_transport_terms;
- Glossary of North American railway terms: [From Wikipedia, the free encyclopedia]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Glossary_of_North_American_railway_terms;
- Railroad Terms. – Режим доступу: http://www.up.com/aboutup/reference/glossary/railroad_terms/index.htm;
- RAILWAY TECHNICAL WEB PAGES. – Режим доступу: <http://www.railway-technical.com/newglos.shtml>;
- GLOSSARY OF RAILWAY OPERATION AND CONTROL. – Режим доступу: <http://www.joernpachl.de/glossary.htm>;
- GLOSSARY OF TERMS RELATED TO RAILWAY NETWORK STATEMENTS. – Режим доступу: http://www.rne.eu/tl_files/RNE_Upload/Network%20Statements/RNE_Network_Statement_Glossary_V5.pdf.

Ще один із напрямків роботи університетських бібліотек – збереження та надання доступу до бібліотечного фонду. Для цього співробітники трьох відділів обслуговування (науковою, навчальною та економіко-гуманітарною літературою) займаються скануванням, обробкою, підготовкою документів для розміщення в репозитарії та в повнотекстових БД на сайті бібліотеки. Це такі документи, як автореферати дисертацій, раритетні видання, методичні матеріали і т. і. Для таких видів робіт використовуються комп'ютерні програми:

ABYY FineReader (або інші програми для сканування),
Scan Tailor та **Adobe Photoshop** (для обробки відсканованих зображень),
Adobe Acrobat (для створення й перегляду електронних публікацій у форматі PDF).

Згідно з вимогами для розміщення документів у репозитарії також необхідно скласти бібліографічний опис, ключові слова та анотацію трьома мовами – українською, російською, англійською.

Широким попитом користується і така послуга як віртуальна довідка, котра розпочала роботу на сайті бібліотеки ДНУЗТ з лютого 2013 року. До роботи приймаються такі запити:

- адресні запити: про наявність у фондах НТБ ДНУЗТ конкретних видань;
- тематичні запити;
- запити на уточнення бібліографічних даних документів;
- фактографічні запити (відомості довідкового характеру про конкретні поняття, персони, об'єкти і т. д.).

При виконанні довідок використовуються:

- власні ресурси бібліотеки – електронний каталог, реєстраційно-аналітична БД періодичних видань, повнотекстові БД (БД «Методичні вказівки», «Залізнична україніка» та ін.);

- придбані БД та бази даних, до яких наданий тестовий доступ – **Web of Science**, **Scopus** та ін.

- ресурси Інтернет (наприклад, **Google Академия**, БД **ScienceDirect** і т. і.).

Постійно проводиться робота з підвищення інформаційної культури користувачів. Це відбувається, наприклад, як під час студентських екскурсій бібліотекою протягом навчального року, в період літньої тритижневої практики студентів економіко-гуманітарного факультету, індивідуальних консультацій під час обслуговування, так і під час проведення науково-практичних семінарів для вчених і викладачів. Безумовно, значна увага приділяється ознайомленню з електронними ресурсами (різноманітними БД даних наукової інформації, навігації по ресурсах бібліотеки та Інтернет тощо).

Нові види робіт вимагають і нових знань. Тому співробітники постійно займаються самоосвітою та підвищенням кваліфікації. Це й обмін досвідом з колегами, участь у семінарах і конференціях, проведення майстер-класів, перегляд професійної літератури.

В 2016 році співробітники бібліотеки прийняли участь в онлайн-семінарах із базових та розширених можливостей інформаційних ресурсів Thomson Reuters для наукової діяльності (http://wokinfo.com/russian/training/?utm_source=false&utm_medium=false&utm_campaign=false), на яких ознайомились із БД **Web of Science** та з безкоштовним бібліографічним інструментом **EndNote** (<https://www.myendnoteweb.com/EndNoteWeb.html>). **EndNote** надає можливість авторам зберігати, формувати бібліографічну інформацію, а також підбирати журнали для публікацій та обмінюватись бібліографічною інформацією з колегами. Записи вебінарів можна подивитись на сайті http://wokinfo.com/russian/researchers/?utm_source=false&utm_medium=false&utm_campaign=false.

На базі ДНУЗТ відбувся Всеукраїнський науково-практичний семінар «Ельзевір: пошук та аналіз наукових статей, підготовка публікацій в рейтингових журналах, планування науково-дослідницької діяльності» (2016 р.), на якому розглядались такі питання:

- використання реферативно-аналітичної БД **Scopus**;

- безкоштовні ресурси **Scopus** – пошук по автору (<http://www.scopus.com/search/form/authorFreeLookup.uri>, пошук повних текстів по БД **ScienceDirect** (<http://www.sciencedirect.com/science/search>);

- пошук у пошуковій системі **Google Академия** (<https://scholar.google.com.ua/>);

- як підібрати журнал для публікації
(<http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=published>,
<http://library.diit.edu.ua/index.php?lang=ua&page=links>),
<http://www.scimagojr.com/journalsearch.php>,
<http://www.journalindicators.com/indicators>.

Співробітники бібліотеки ДНУЗТ навчалися на вебінарі «БУДСТАНДАРТ Online – інноваційні рішення щодо забезпечення підприємств України нормативною і законодавчою документацією». Проект БУДСТАНДАРТ Online – це цілодобовий доступ до актуальних версій нормативних документів у галузі проектування, будівництва, охорони праці, пожежної безпеки, екології та енергетики. Учасники вебінару отримали можливість наочно оцінити роботу Інтернет-сервісу БУДСТАНДАРТ Online (<http://online.budstandart.com/ua/online-servis/features.html>), дізнатися про його перспективи розвитку та безкоштовні можливості. Для задоволення запитів користувачів на рік встановлена комерційна інформаційно-пошукова система «Будстандарт» на комп'ютерах в бібліотеці, а також на кафедрах університету.

Впровадження новітніх технологій стає звичайним напрямком діяльності бібліотек. Це дозволяє перейти на якісно новий рівень обслуговування, підвищує оперативність та забезпечує повноту задоволення інформаційних потреб користувачів, розширює інформаційний простір бібліотеки університету та сприяє його інтеграції в міжнародне наукове-освітнє середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богун, Н. Назустріч користувачам: віртуальна довідка в комунікаційному середовищі (за матеріалами зарубіжної періодики) / Н. Богун // Бібл. планета. – 2013. – № 4. – С. 9–11.
2. Колесникова, Т. А. Концепция интеллектуализации библиотечной профессии и ее реализация в университете / Т. А. Колесникова // Вісн Дніпропетр. бібл. асоц. – 2013. – Вип. 2. – С. 16–18.
3. Макеєва, І. Організація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України: історія та сучасний стан / І. Макеєва // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 6. – С. 12–16.
4. Чуканова, С. Довідкова служба: шлях від традиційного до віртуального / С. Чуканова // Бібл. форум України. – 2012. – № 4. – С. 8–11.
5. E-service Quality Criteria in University Library: A Focus Group Study // Procedia-Social and Behavioral Sciences. – 2014. – Vol. 147, 25 Aug. – P. 561–566.

Юнаковская В. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Научно-техническая библиотека

**НОВЕЙШИЕ УСЛУГИ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ БИБЛИОТЕКИ
ПО ФОРМИРОВАНИЮ ЦИФРОВОГО ПРОСТРАНСТВА**

В статье рассматриваются новые формы и методы работы университетской библиотеки на современном этапе развития информационных технологий: создание онлайн-словаря ключевых слов на трех языках для поиска по базам данных; сканирование, обработка, подготовка документов для размещения в репозитории и в полнотекстовых БД на сайте библиотеки; услуга «Виртуальная справка»; вопросы повышения квалификации библиотечных работников.

Ключевые слова: университетские библиотеки, компьютерные технологии, информационные технологии, словарь ключевых слов, сканирование литературы, виртуальная справка, повышение квалификации.

Yunakovska V. V.

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Scientific and Technical Library

**THE LATEST SERVICES OF THE UNIVERSITY LIBRARY IN FORMATION OF
DIGITAL SPACE**

The article deals with a new forms and methods of university library work at a new stage of information technologies development: the creation of a dictionary of key words in three languages for searching in databases; scanning, documents processing, preparation for placing in the repository and full-text databases at the library website; "Virtual reference"; librarians advanced training.

Keywords: university libraries, computer technology, information technology, online dictionary of keywords, scanning of literature, virtual reference, advanced training.

Якубенко Я. А.

Київський національний університет культури і мистецтв,
Наукова бібліотека

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ІДЕОЛОГІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПІЛЬНОТИ

Важливим елементом у ході побудови моделі ідеології є аналіз основних тенденцій розвитку бібліотеки в умовах соціально-економічних перетворень, співвідношення основних чинників, що визначають динаміку цього процесу. Такий підхід дає змогу вирішити одну із найважливіших проблем дослідження: відбір основних ознак, яким має відповідати уявна модель бібліотеки.

Ключові слова: бібліотека, модель бібліотечної ідеології, бібліотечне обслуговування, бібліотечна політика, читач, книга.

Нова соціокультурна ситуація протягом останніх років була зумовлена значними штучними і соціально-економічними трансформаціями, що визначили нову систему цінностей та окреслили ринковий орієнтир і в організації діяльності бібліотеки. Проблема виживання, адаптації, трансформації та розвитку стала найактуальнішою як у практичній реалізації, так і в дослідницькій роботі. Однак, теоретичне опанування бібліотечно-економічної проблематики в контексті ринкових взаємин потребує синтезу сучасних уявлень про бібліотеку, визначення етапів її розвитку, економічної адаптованості, змін у функціонально-технологічних, інформаційно-сервісних, організаційно-управлінських формах діяльності та побудови перспективної моделі сучасної бібліотеки. Вона має забезпечувати якісні зміни у вигляді системної трансформації і розроблення системи забезпечення макромасштабного функціонування. Вона також охоплює лібералізацію державної політики, спрямовану на дієву законодавчо-фінансову підтримку процесу прийняття рішень щодо реформування у бібліотечній сфері, забезпечення всебічної підтримки бібліотеки як важливої складової цивілізованого, інтелектуального суспільного розвитку.

В даний час рішення бібліотечних проблем розвивається за трьома напрямками: концептуальному, економічному та ідеологічному. Останнє із цих основоположних напрямків незаслужено забуте, хоча є сьогодні дуже актуальним як в державному масштабі, так і в галузі бібліотечної справи.

З розвитком суспільства неминуче виникають такі питання, як зміна концепції бібліотечного обслуговування, місце бібліотеки в суспільстві, призначення професії бібліотекаря. Фахівці старшого покоління можуть згадати як неодноразово висловлювалися скептиками побоювання з приводу трансформації функцій бібліотеки. Прихильники електронних засобів комунікації пророкують крах бібліотечної справи і висловлюють переконання, що електронна книга замінить традиційну.

Але з часом стає ясно, що всі нововведення, які відбувалися в суспільстві на всіх етапах його розвитку, успішно поєднуються з бібліотечною роботою, використовуються в

роботі з книгою, незамінні в різних формах індивідуальної та масової роботи, збагачують її і живлять новими ідеями. Тому сучасна бібліотечна наука і практика повинні не готуватися до гіршого, а оцінивши ситуацію, порівнявши її з реаліями української дійсності, досягненнями світового досвіду, знайти шляхи затвердження та розвитку вітчизняного бібліотекознавства. Таким чином, не протиставлення, а взаємозбагачення, взаємодія традиційних та електронних носіїв має стати бібліотечною політикою.

Для розробки професійної ідеології необхідно усвідомити, що сенс бібліотечної праці, в цілому, пов'язаний з розумінням того, для чого працює бібліотекар, на які результати орієнтована робота бібліотеки. Все це знаходить сумарне відображення у професійній ідеології.

Бібліотечна ідеологія не може розглядатися як частина будь-якої з існуючих в суспільній свідомості ідеологій: лібералізму, консерватизму, соціалізму та ін. Але в той же час вона не може розглядатися і у відриві від них, оскільки відчуває на собі вплив цих напрямків людської думки. Але як саме протікає цей вплив? Спеціальних досліджень на цю тему немає не тільки в нашій спеціальній, але і у вітчизняній і світовій літературі.

Разом з тим, у деяких дослідженнях неявно обґрунтовується, по суті справи, саме такий шлях утворення бібліотечної ідеології: вона безпосередньо засвоює поняття і цінності лібералізму, соціал-демократизму та ін., які і складають її основу або кістяк. Якщо стати на цей шлях формування бібліотечної ідеології, то в підсумку вона виявиться несамостійним конгломератом різних ідеологічних норм, поглядів, установок, багато з яких до того ж виключають один одного, оскільки належать різним ідеологіям. Саме такий підхід до бібліотечної ідеології найбільше ставить під сумнів її практичну корисність і цінність.

Бібліотечна ідеологія повинна розроблятися як ідеологія бібліотечної спільноти, відображати і висловлювати, в першу чергу, його інтереси та цілі. У бібліотечній ідеології використовуються існуючі в суспільстві ідеологічні цінності, ідеї та установки, але це не означає, що ідеологія щоразу набуває якийсь певний ідеологічний окрас із висуненням на перший план «неоконсервативних» або «неоліберальних» або якихось інших цінностей.

Важливу роль також відіграє і консерватизм професійної свідомості: на першому місці у бібліотекарів, як і раніше, стоїть завдання «збереження» бібліотечного фонду, а не його «використання» читачами. Тільки змінивши пріоритети бібліотечної роботи, помінявши місцями за ступенем важливості «збереження» і «використання» фонду, ми доб'ємося істотних зрушень у просуванні відкритого доступу в наших бібліотеках.

В даний час у професійному бібліотечному суспільстві активно дискутуються такі питання ліберального спрямування, як вільний доступ до інформації, надання користувачу будь-яких видів видань без всяких обмежень, зняття цензурних заборон.

Впровадження в бібліотечне обслуговування електронних засобів масової інформації, комп'ютеризація бібліотечних процесів, використання Інтернет справили революційні перетворення в бібліотечній справі, внесли багато нового, прогресивного, що полегшує працю бібліотекаря і читача.

При побудові моделі сучасної бібліотеки є завбачення того, що її вибір залежить від комплексу чинників, які визначаються макро і мікросередовищем. У цьому випадку

моделюється динамічна система, яка стимулює активну взаємодію між макро і мікросередовищем бібліотеки та іншими складовими частинами. З одного боку, це створює підґрунтя для стратегічного визначення пріоритетів розвитку бібліотеки на основі врахування внутрішніх потреб і настанов, з іншого – висуває проблему детермінізму, бо вплив макросередовища часто має непередбачувані прояви, підсилені регіональною специфікою.

Важливим елементом у ході побудови моделі ідеології є аналіз основних тенденцій розвитку бібліотеки в умовах соціально-економічних перетворень, співвідношення основних чинників, що визначають динаміку цього процесу. Такий підхід дає змогу вирішити одну із найважливіших проблем дослідження: відбір основних ознак, яким має відповідати уявна модель бібліотеки.

Попередній аналіз розвитку на макро і мікрорівні дає змогу зробити висновок, що для досягнення майбутнього бажаного стану бібліотека має здійснити планомірний і виважений перехід до соціально-економічної орієнтації діяльності.

Модель повинна мати соціальну сутність, базуватися на системі економічного регулювання і контролю, ринковому механізмі функціонування, враховувати особливості переходного періоду до ринкової економіки, опиратися на регіональну специфіку. Зазначене зумовлює вибір таких основних ознак, яким має відповідати модель бібліотеки: соціальна сутність; ринкова спрямованість; економічна ефективність; стратегічне обґрунтування і регіональна специфіка.

Однак, поряд із позитивними моментами, прагнення все оновити, відмовитися від зарекомендованих себе традицій і напрацьованого досвіду може також призвести до негативних наслідків. Так, наприклад, різкий перехід до електронних каталогів і відмова від карткового, може поставити бібліотеку в скрутне становище, завдати шкоди усталеним традиціям, сприяти втраті накопиченого за багато десятиліть багатого методичного матеріалу. Не випадково в бібліотеках при введенні електронного каталогу зберігається і картковий каталог.

У новому тисячолітті побудова інформаційного суспільства постає як глобальне завдання людства. Бібліотекарі багатьох країн заявляють про своє прагнення брати участь у створенні суспільства, в якому кожен отримає доступ до інформації і знань в ім'я здійснення прав людини та гармонійного розвитку особистості. Інформаційні і комунікаційні технології розглядаються бібліотекарями як найважливіший інструмент розвитку, який може застосовуватися у всіх видах людської діяльності, використовуватися для вирішення політичних, економічних і соціальних завдань, для подолання нерівності між народами, країнами, цивілізаціями, соціальними групами, для збереження культурного надбання людства.

Вільний доступ до інформації і знань є професійною етичною цінністю для бібліотекарів. Вона проявляється в етичних переконаннях, які побутують у професійному створенні бібліотекарів, і в етичній поведінці, яка проходить в ситуаціях, породжених професійною бібліотечною діяльністю.

Бібліотечна ідеологія потребує розробки способів пропорційного і гармонійного поєднання вільного і належного (необхідного), нормативного (відповідно з бібліотечними етичними нормами). Сьогодні це одне з головних питань її розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алтухова, Г. Профессиональная этика как целостный свод идей, ценностей и норм / Г. Алтухова // Библиотечное дело. – 2010. – № 5. – С. 16–19.
2. Ванеев, А. Н. О консерватизме и традициях в библиотечном деле: вопросы теории / А. Н. Ванеев // Библиотековедение. – 1997. – № 5/6. – С. 28–35.
3. Грет, Г. П. Книжкова торгівля як соціокультурний чинник розвитку читання складової індустрії вільного часу / Г. П. Грет // Вісник Книжкової палати України. – 2009. – № 4. – С. 16–18.
4. Петрова, Л. Г. Бібліотека в умовах суспільно-економічних змін : монографія / Л. Г. Петрова. – Київ, 2003. – 301 с.
5. Соколов, А. В. На пути к Кодексу библиотечной этики: новая редакция нуждается в доработке / А. В. Соколов // Библиотечное дело. – 2011. – № 6. – С. 33–35.
6. Фёдоров, В. Библиотека последней инстанции / В. Фёдоров // Независимая газета. – 8 авг. 2000 г. – С. 7.

Якубенко Я. А.

Киевский национальный университет культуры и искусств, Научная библиотека

ОСОБЕННОСТИ ПОСТРОЕНИЯ МОДЕЛИ ИДЕОЛОГИИ БИБЛИОТЕЧНОГО СООБЩЕСТВА

Важным элементом в ходе построения модели идеологии является анализ основных тенденций развития библиотеки в условиях социально-экономических преобразований, соотношение основных факторов, определяющих динамику этого процесса. Такой подход делает возможным решить одну из важнейших проблем исследования: отбор основных признаков, которым должна отвечать мысленная модель библиотеки.

Ключевые слова: библиотека, модель библиотечной идеологии, библиотечное обслуживание, библиотечная политика, читатель, книга.

Yakubenko Y. A.

The Kiev National University of Culture and Arts, Scientific Library

FEATURES OF CONSTRUCTION OF MODELS OF IDEOLOGY LIBRARY COMMUNITY

An important element in the course of constructing a model of ideology is the analysis of the main trends of the library in terms of socio-economic changes, the ratio of the main factors determining the dynamics of the process. This approach makes it possible to solve one major problem with the selection of study basic features that should meet an imaginary model library.

Keywords: library, model library ideology, library service, library policy, reader, book.

Worthey G.
Stanford University Libraries
(California, U.S.A.)

ALWAYS-ALREADY: LIBRARY SERVICES IN SUPPORT OF THE DIGITAL HUMANITIES

The thesis of this paper is simple: the digital humanities (DH) can and should make a happy home in the modern research library, and this has been true for decades. What? – Some may ask. – You mean to say that DH has been around for decades? Yes, – I say – and not only that, but DH has some very serious theoretical and practical forebears from almost a hundred years ago: the Russian Formalists, who even today have some important things to teach us not only about DH in general, but also about DH in the library.

The description of a panel in the 2013 American Library Association annual conference in the Chicago read as follows:

Digital technologies are opening up new possibilities for the investigation of literary and historic texts. They are also changing library spaces and reconfiguring relationships between librarians and researchers. This program investigates new roles for European and American Studies librarians in this emerging physical and virtual environment. What old skills remain relevant and what new skills are needed? What new forms of collaboration are developing between librarians, scholars, and IT personnel?¹

This panel was called upon to discuss “literary texts and the library in the digital age.” I suppose it's possible to imagine, based on this title, that the panel is not explicitly about the digital humanities; oddly enough, the widely accepted term of art “digital humanities” doesn't appear in the panel description at all, although one might assume that the audience came precisely to hear about that.

Does this reticence actually to name the topic come from a sort of DH fatigue? Or a DH phobia? I sincerely hope that it's neither fatigue nor phobia. This panel description included all the signs of contemporary digital humanities and digital library discourse: phrases like “digital technologies” and “opening up new possibilities”; even more loaded terms like “changing,” “reconfiguring,” “emerging,” and “virtual” speak to a current fascination with (or, some may say, even fetishization of) the affordances of technology as they apply to literature and the library.

¹ American Library Association: Annual Conference and Exhibition, June 27 - July 2, 2013. <http://ala13.ala.org/node/10087>

But I also see other words in the panel description, and these in fact please me more than the faddish and fashionable terms above: “investigation,” “literary,” “historic texts,” “relationships between librarians and researchers,” “European and American Studies.” These are good, old-fashioned words about humanities research and “traditional” library work.

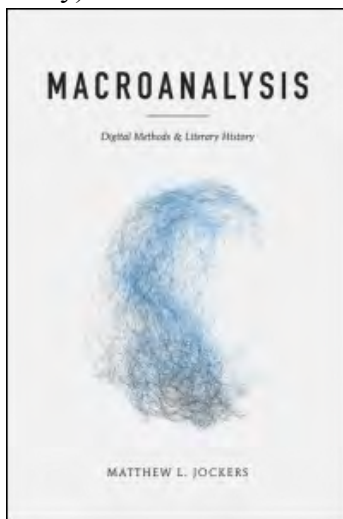
At around the same time as this American library conference, a collection of essays was published called *Make It New*, edited by Sarah Potvin, Roxanne Shirazi, and Zach Coble, in the Association of College & Research Libraries’ outstanding dh+lib group blog.² I can’t recommend these readings, or the thoughtful group of library workers who contributed to both of them, highly enough: the contributors to this collections, and to the dh+lib blog in general, are people you should pay attention to if you’re interested in the challenges and rewards of doing (or supporting, or “making”) DH in your library.

In the introduction to the dh+lib mini-series, Potvin and Shirazi put forward an interesting set of binaries, remarkably reminiscent of the description of conference panel quoted earlier:

DH as entrepreneurial v. DH as institutional enterprise, DH as disruptive v. DH as contiguous, libraries and librarians as partners or supporters, collaborators or service-providers. What is new, what is traditional, what is novel, what is constant.

One’s preferences may fall on either side of these binaries; my own preferences, even as a digital humanities librarian, tend toward the latter pairs: I prefer to focus on the contiguous, collaborative, traditional, constant aspects of DH in the library, rather than its entrepreneurial, disruptive, service-provider aspects. In support of this “traditionalist” view of the digital humanities, I propose focusing on the deep historic and critical parallels and roots of this supposedly new field.

Just as the great Russian Formalist Iurii Tynianov in the 1920s ridiculed the scholarly error of allowing only “the generals” to pass for all of literature, so precisely did Franco Moretti, in 2000, emphasize the need for our times to overcome this error, in in his own foundational essay “Conjectures on World Literature” (*New Left Review*, Jan./Feb. 2000), which practically inaugurated the 21st-century DH practice of “distant reading” (Moretti coined that term in this essay) of what he called “the great unread” in world literary history.

And when Matt Jockers, in his foundational 2013 DH monograph *Macroanalysis*, produces massive network graphs representing his quantitative studies of literary history (such as we see on his book’s stunning dust jacket), his focus is precisely that of the Russian Formalists: namely, *form*, *system*, and *language*. When he presents textual work as a data visualization, as so many contemporary digital humanists do, he is defamiliarizing those texts, making them strange, precisely as Shklovsky advised.

And when the productive and dedicated DH community of stylistics and authorship attribution scholars uses statistical packages to algorithmically cluster digital texts according to style and authorship, they’re just extending Eikhenbaum’s *skaz* onto a more

² “dh+lib: Where the Digital Humanities and Librarianship Meet.” <http://acrl.ala.org/dh/>

quantitative and computational footing.

And when the Stanford Literary Lab produced its first research pamphlet (“Quantitative Formalism: An Experiment”)³ in 2011, it was very clear to them what they were doing, and in whose footsteps they were following: their carefully selected title was a direct reference to formalist literary theory from a century earlier.

My claim that the digital humanities are in many ways a 21st-century version of Russian Formalism of a hundred years ago. Just as Dostoevsky, Tolstoy, and Turgenev all came out of Gogol’s “Overcoat,” my claim is that we digital humanists – including us digital humanities librarians – in some sense have all come out of Eikhenbaum’s great essay on that novella, and out of the foundational writings, approaches, and ideas from Eikhenbaum’s fellow Formalists.

In approaching the literary text, we focus on “how it’s made” – how literary history, genre systems, narrative lines, character networks, and even language itself are “made.” Like the Russian Formalists, we in the textual digital humanities focus on “The Word as Such” (to use the title of a manifesto by two poets who were close comrades to the Formalists, Aleksei Kruchenykh and Velimir Khlebnikov); the advantage we claim in a particular digital approach is that we can do that at scale: our focus can be telescopic. But the object in view is very much the same as that of our predecessors.

And what does all this have to do with the library? The library is where the Stanford Lit Lab gets the vast majority of its raw materials: the data that is its lifeblood; the same is true (or should be true) for countless cadres of digital humanists around the world, and for the libraries with which, and in which, we work. Over the years, we librarians have selected it, procured it, curated it, preserved it, and made sure that our licenses are generous enough for us to use it.

The library is also, and always has been, a locus of long-term memory. That core library value comes strongly into play for successful DH as well: more than just a passing fad, acknowledging and proclaiming that DH is here to stay (and has been for a long time already!), we in the library should make long-term, structural commitments to digital humanities work, rather than relying on short-term hires or crudely tacking on new job responsibilities to those of already-busy librarians.

Finally, one of the hallmarks of digital humanities practice has been the desire to experiment, to make things, to dig into our data – to see how humanities “things” are “made.” There is nothing contrary to the library spirit in that desire either: in fact, librarians – perhaps even more than other knowledge workers – have long distinguished themselves with the very gears and cogs of literary production and study: with the book trade; with bibliography and metadata; with the acquisition, organizing, and preservation of textual objects; with a variety of technological means for scholarly discovery. What is all this traditional library work if not an engagement with how knowledge is “made”? And what are we, if not co-makers of that knowledge?

Perhaps I haven’t provided many concrete ideas about how DH is done in the library: each library must serve its digital humanities researchers in the particular ways that they require for their research. But I do hope to have defamiliarized the practice of digital humanities (and of

³ <http://litlab.stanford.edu/LiteraryLabPamphlet1.pdf>

digital humanities librarianship) for you somewhat, made it somewhat strange, and challenged your notion of its depth and critical heritage. The important thing is the library's commitment to support this new and important line of research, to recognize its place in innovative scholarship, and to embrace its mission to provide context, information literacy, and raw materials for research – just as it has always done.

Уорті Глен

Бібліотеки Стенфордського університету
(Каліфорнія, США)

ALWAYS-ALREADY: БІБЛІОТЕЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ПІДТРИМКУ ЦИФРОВИХ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Тези даної статті прості: цифрові гуманітарні науки (ЦГН) можуть і повинні створити затишний будинок в сучасній науковій бібліотеці, і так було завжди протягом багатьох десятиліть. У ЦГН є кілька дуже серйозних теоретичних і практичних попередників, які існували майже сто років тому: російські формалісти, у яких навіть сьогодні є важливі аспекти, щоб донести до нас не тільки про ЦГН в цілому, але і про ЦГН в бібліотеці.

Уорті Глен

Библиотеки Стэнфордского университета
(Калифорния, США)

ALWAYS-ALREADY: БИБЛИОТЕЧНОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ В ПОДДЕРЖКУ ЦИФРОВЫХ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Тезисы данной статьи просты: цифровые гуманитарные науки (ЦГН) могут и должны создать уютный дом в современной научной библиотеке, и так было всегда в течение многих десятилетий. У ЦГН есть несколько очень серьезных теоретических и практических предшественников, существовавших почти сто лет назад: русские формалисты, у которых даже сегодня есть важные аспекты, чтобы донести до нас не только о ЦГН в целом, но и о ЦГН в библиотеке.

СПИСОК АВТОРІВ

Авраменко Ольга Юріївна	Методист I категорії бібліотеки, ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»
Белодєд Олена Володимирівна	Завідувач відділу бібліотечного маркетингу, інноваційної та методичної роботи наукової бібліотеки, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв
Білоус Валентина Степанівна	Директор бібліотеки, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Бобиль Володимир Володимирович	Доктор економічних наук, доцент, професор кафедри «Облік, аудит та інтелектуальна власність», Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Винокурова Світлана Геннадіївна	Завідувач науково-методичного відділу наукової бібліотеки, Київський національний університет культури і мистецтв
Гаврилюк Тамара Миколаївна	Бібліотекар відділу документів іноземними мовами, Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки
Гнатюк Михайло Анастасійович	Директор видавництва "Автограф", м. Київ
Говоруха Володимир Борисович	Доктор фізико-математичних наук, професор кафедри «Вычислительная математика и математическая кибернетика», Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара
Головач Валентина Володимирівна	Завідувач відділу обслуговування наукової бібліотеки, Маріупольський державний університет
Горбань Юрій Іванович	Кандидат культурології, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, директор наукової бібліотеки, Київський національний університет культури і мистецтв
Горобець Олена Олександрівна	В. о. директора бібліотеки, магістр, Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ
Грищенко Тамара Борисівна	Директор наукової бібліотеки, Харківський національний університет радіоелектроніки
Дікунова Олена Анатоліївна	Завідувач інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки, ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»
Довгань Олексій Валентинович	Кандидат філологічних наук, бібліограф наукової бібліотеки, Дипломатична академія України при МЗС України, м. Київ
Долматова Ніна Іванівна	Завідувач відділу обслуговування економічною та гуманітарною літературою науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Дронь Марина Анатоліївна	Бібліограф I категорії інформаційно-бібліографічного відділу науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Друченко Марина Леонідівна	Заступник директора з наукової роботи науково-технічної бібліотеки імені Г. І. Денисенка, НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Жигалкіна Марина Сергіївна	Завідувач інформаційно-бібліографічного відділу наукової бібліотеки, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв
Жидкова Оксана Олегівна	Старший викладач кафедри «Філософія», Харківський національний університет радіоелектроніки
Етенко Наталія Юріївна	Вчений секретар наукової бібліотеки, Харківський національний університет радіоелектроніки

Каїра Анна Олегівна	Бібліотекар I категорії інформаційно-бібліографічного відділу науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Каїді Вікторія Валеріївна	Кандидат наук із соціальних комунікацій, вчений секретар наукової бібліотеки, Національний фармацевтичний університет, м. Харків
Калашникова Ганна Олексіївна	Бібліотекар II категорії відділу обслуговування економічною та гуманітарною літературою науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Калашникова Світлана В'ячеславівна	Завідувач інформаційно-бібліографічного відділу науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Каракоз Олена Олександрівна	Кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, заступник декана, Київський національний університет культури і мистецтв
Киричок Ірина Василівна	Директор наукової бібліотеки, Харківський національний медичний університет
Кир'якулова Тетяна Василівна	Головний бібліотекар Центральної бібліотеки імені В. Г. Короленка, м. Маріуполь
Ковтуненко Наталія Олександрівна	Завідувач відділу комплектування та наукової обробки документів наукової бібліотеки, Маріупольський державний університет
Колесникова Тетяна Олександрівна	Кандидат наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник, директор науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Колоскова Галина Валеріївна	Провідний бібліотекар бібліотеки-філіалу № 21 Дніпропетровської централізованої системи публічних бібліотек для дорослих, магістр факультету соціальних комунікацій Харківської державної академії культури
Корольова Тетяна Діонісіївна	Завідувач електронного читального залу наукової бібліотеки, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв
Костирко Тамара Миколаївна	Кандидат наук із соціальних комунікацій, директор наукової бібліотеки, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв
Кравченко Олена Миколаївна	Заступник директора бібліотеки, ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»
Кудрявцева Ольга Вікторівна	Завідувач бібліотеки Дніпропетровського радіоприладобудівного коледжу
Лапська Ольга Олегівна	Аспірант, Київський національний університет культури і мистецтв
Лебедюк Олена Олександрівна	Завідувач відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»
Лисенко Алла Миколаївна	Завідувач відділу наукової обробки літератури та каталогів науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Лук'яненко В'ячеслав Вікторович	Завідувач відділу автоматизації та комп'ютеризації бібліотечних процесів наукової бібліотеки, Київський національний університет культури і мистецтв
Лучка Людмила Миколаївна	Кандидат історичних наук, заступник директора наукової бібліотеки, Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара

Макеєва Ірина Іванівна	Завідувач сектору методичної роботи наукової бібліотеки, Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара
Матвєєва Олена Володимирівна	Завідувач сектору електронної бібліотеки науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Мігунова Тетяна Семенівна	Заступник директора з наукової роботи наукової бібліотеки, Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова, м. Миколаїв
Миргородська Алла Іванівна	Науковий співробітник науково-технічної бібліотеки. Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Молчанова Світлана Артемівна	Завідувач сектору наукової та художньої літератури відділу обслуговування наукової бібліотеки, Хмельницький національний університет
Мямліна Антоніна Владиславівна	Медіаексперт, м. Дніпро
Назар'єва Світлана Володимирівна	Заступник директора наукової бібліотеки, Маріупольський державний університет
Натяма Світлана Володимирівна	Завідувач відділу зберігання фондів наукової бібліотеки, Маріупольський державний університет
Павленко Тетяна Борисівна	Заступник директора з інформаційних технологій наукової бібліотеки, Харківський національний медичний університет
Петренко Олена Анатоліївна	Заступник директора науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Петрова Ганна Олексіївна	Директор науково-технічної бібліотеки, Донецький національний технічний університет, Донецька область, м. Покровськ
Пилипенко Наталія Володимирівна	Бібліотекар відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення наукової бібліотеки, Запорізький національний технічний університет
Покровська Наталія Василівна	Завідувач сектору відділу наукової обробки літератури та каталогів науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Поліщук Олена Борисівна	Завідувач сектору інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки, ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»
Попович Інна Анатоліївна	Головний бібліограф інформаційно-бібліографічного відділу науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Рибка Лариса Анатоліївна	Заступник директора наукової бібліотеки, Київський національний університет культури і мистецтв
Русначенко Тетяна Миколаївна	Завідувач сектору бібліотеки, ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»
Семенова Лариса Анатоліївна	Бібліотекар I категорії відділу обслуговування навчальною літературою науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Семенова Людмила Анатоліївна	Бібліотекар I категорії відділу обслуговування науковою літературою науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Скаченко Олена Олексіївна	Завідувач сектору наукової бібліотеки, Київський національний університет культури і мистецтв

БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТУ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1–2 грудня 2016 р.

Слищенко Тетяна Анатоліївна	Завідувач відділу комплектування науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Соболь Світлана Володимирівна	Завідувач відділу художньої літератури та культурно-просвітницької роботи наукової бібліотеки, Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара
Соловяненко Денис Володимирович	Кандидат історичних наук, директор ТОВ "Видавнича служба УРАН", головний бібліотекар науково-технічної бібліотеки імені Г. І. Денисенка, НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Степанюк Олена Леонідівна	Завідувач відділу документів іноземними мовами Центральної бібліотеки Дніпровського міського комунального закладу культури «Централізована система публічних бібліотек для дорослих»
Ткаченко Сергій Петрович	Менеджер з розвитку, ТОВ "Антиплагіат", м. Київ
Толочко Світлана Євгенівна	Завідувач відділу обслуговування користувачів наукової бібліотеки, Київський національний університет культури і мистецтв
Уорті Глен (Worthey Glen)	Магістр мистецтв, бібліотекар цифрової колекції з гуманітарних наук, Стенфордський університет (Каліфорнія, США)
Хорошилова Надія Сергіївна	Викладач, Дніпропетровський коледж культури і мистецтв
Шакула Алла Павлівна	Директор наукової бібліотеки, Маріупольський державний університет
Шевцова Марина Леонідівна	Завідувач інформаційно-аналітичного сектору наукової бібліотеки, Маріупольський державний університет
Шестопалова Оксана Василівна	Провідний редактор бібліотеки, ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»
Шитікова Тетяна Миколаївна	Завідувач відділу обслуговування науковою літературою науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Шкира Ольга Іванівна	Директор наукової бібліотеки, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди
Чумак Наталія Валеріївна	Головний бібліотекар відділу обслуговування науковою літературою науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Юнаковська Вікторія Вікторівна	Головний бібліотекар відділу обслуговування науковою літературою науково-технічної бібліотеки, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Якубенко Ярослав Анатолійович	Завідувач відділу книгозберігання наукової бібліотеки, здобувач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, Київський національний університет культури і мистецтв

З М І С Т

Авраменко О. Ю., Кравченко О. М., Лебедюк О. О. ІНФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРО ІННОВАЦІЙНІ СЕРВІСИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ).....	4
Бєлодєд О. В. БІБЛІОТЕКИ ВНЗ м. МИКОЛАЄВА У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ.....	8
Білоус В. С. АДАПТАЦІЯ БІБЛІОТЕКИ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО ДО РЕАЛІЙ ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ.....	13
Бобиль В. В., Дронь М. А. КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ПРИ ФОРМУВАННІ СТАТЕЙ У ВІКІПЕДІЇ.....	19
Винокурова С. Г. МЕНЕДЖМЕНТ ЯКОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	25
Гаврилюк Т. М. ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА ТА УНІВЕРСИТЕТСЬКІ БІБЛІОТЕКИ М. ДНІПРО – ПАРТНЕРСТВО ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ.....	29
Гнатюк М. А. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ (ПРОЕКТ МОН): ПРОБЛЕМИ НОРМ І СТАНДАРТІВ.....	34
Говоруха В. Б., Семёнова Л. А., Семёнова Л. А. ІННОВАЦІЙ В СФЕРІ ОБСЛУЖИВАННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕК – ПУТЬ К УСПЕХУ.....	44
Головач В. В. ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ РОБОТИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	51
Горбань Ю. І. БІБЛІОТЕЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БІБЛІОТЕКОЮ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	57
Горобець О. О. БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОЇ ЕЛІТИ НАЦІЇ.....	62
Грищенко Т. Б., Жидкова О. О., Етенко Н. Ю. ВІДКРИТА ОСВІТА ТА РОЛЬ БІБЛІОТЕК ВНЗ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	65
Дікунова О. А., Поліщук О. Б. БІБЛІОГРАФУВАННЯ ПРАЦЬ УЧЕНИХ – НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ БІБЛІОТЕКИ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	71

Довгань О. В. КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	76
Долматова Н. І., Калашникова Г. О. СУЧАСНІ ЗАСОБИ ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНСТВА ДО ЧИТАННЯ: ДОСВІД ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ.....	80
Друченко М. Л., Соловяненко Д. В. БІБЛІОТЕЧНИЙ СУПРОВІД ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НТУУ «КПІ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО».....	87
Жигалкіна М. С. РОЛЬ АЛЬТМЕТРИКИ У СВІТОВИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	89
Каїді В. В. ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	94
Калашникова С. В., Каїра А. О. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВНЗ.....	98
Каракоз О. О. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА.....	104
Киричок І. В., Павленко Т. Б. СТУДЕНЧЕСКИЙ ПЛАГІАТ: ПРИЧИНЫ И ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ (ПРАКТИКА НАУЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ ХАРЬКОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЦИНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТА).....	111
Кирьякулова Т. В. СОВРЕМЕННЫЕ WEB-ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ПРОДВИЖЕНИЯ РЕСУРСОВ БИБЛИОТЕК.....	118
Ковтуненко Н. О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ ВНЗ ДЛЯ ЯКІСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ.....	123
Колесникова Т. О. УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА: СТВОРЮЄМО ПРОСТІР УСПІХУ.....	128
Колоскова Г. В. ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ МІСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ В. Г. БСЛІНСЬКОГО (М. ХАРКІВ).....	136
Корольова Т. Д. ВЕБЛОГРАФІЯ: НОВІ ФОРМАТИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЇ У ВЕБ- СЕРЕДОВИЩІ.....	141
Костирко Т. М. ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ФАХІВЦЯ.....	147
Кудрявцева О. В. ВІРТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР БІБЛІОТЕКИ КОЛЕДЖУ.....	152

Лапська О. О. ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БІБЛІОТЕЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	157
Лисенко А. М., Покровська Н. В. РОЛЬ І ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ СЛІВ В ЕЛЕКТРОННОМУ КАТАЛОЗІ.....	163
Лук'яненко В. В. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	168
Лучка Л. М. РОЛЬ БІБЛІОТЕК У КНИГОВИДАВНИЧОМУ ПРОСТОРІ КАТЕРИНОСЛАВЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.....	172
Макєєва І. І. ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРЕНІНГІВ В ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ БІБЛІОТЕК.....	177
Матвеева Е. В. ЧТО ЧИТАТЬ БИБЛИОТЕКАРЮ?.....	182
Мігунова Т. С. СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ВИШУ – БІБЛІОТЕКА.....	189
Миргородская А. И., Савельева Е. А. ЭВОЛЮЦИЯ БИБЛИОТЕЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССАХ ФОРМИРОВАНИЯ НАУЧНЫХ ПОТЕНЦИАЛОВ УНИВЕРСИТЕТОВ.....	193
Миргородська А. І., Петренко О. А. СУЧАСНІ БІБЛІОТЕЧНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ НАУКОВЦІВ: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	200
Молчанова С. А. МІСЦЕ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ДУХОВНОМУ РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	205
Мямліна А. В. МАРКЕТИНГ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	210
Назар'єва С. В. СИСТЕМА КОМУНІКАЦІЙНИХ КАНАЛІВ ЯК ЕФЕКТИВНА РЕАЛІЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ІНТЕРНЕТ–МАРКЕТИНГУ.....	222
Натяма С. В. СОХРАННОСТЬ ФОНДОВ ВУЗОВСКИХ БИБЛИОТЕК В ПРОЦЕССЕ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ (НА ПРИМЕРЕ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ МАРИУПОЛЬСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА).....	229
Петренко О. А., Слищенко Т. А. КНИГОЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ТА КНИГОВИДАЧА: З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА.....	236
Петрова Г. О. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ – ЗБРОЯ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ. РОЗДУМИ ПОСТРАЖДАЛОЇ.....	243

Пилипенко Н. В. ПОТЕНЦІАЛ І ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В БІБЛІОТЕЦІ.....	248
Помінова О. В. МОЖЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ КОНФЕРЕНЦІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ПЛАТФОРМИ OPEN CONFERENCE SYSTEMS: ПОГЛЯД БІБЛІОТЕКАРЯ.....	253
Попович І. А. ПРОБЛЕМИ ІНДЕКСУВАННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ.....	259
Рибка Л. А. МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ.....	264
Русначенко Т. М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ.....	268
Скаченко О. О. БІБЛІОТЕКА – ПРОСТІР ЄДНАННЯ, ЦЕНТР ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ТА ПАТРІОТИЗМУ.....	274
Соболь С. В. БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЦЕНТР ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МОЛОДІ.....	279
Степанюк О. Л. ПРОЕКТ «POLSKA DLA BIBLIOTEKARZY»: НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	284
Ткаченко С. П. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В БОРОТБІ З ПЛАГІАТОМ.....	289
Толочко С. Є. КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА БІБЛІОТЕКИ КНУКІМ.....	294
Хорошилова Н. С. ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО КОЛЕДЖУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ.....	300
Шакула А. П. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СПІВРОБІТНИКІВ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК СКЛАДОВА КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	303
Шевцова М. Л. ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАПРЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ.....	309
Шестопалова О. В. ВІРТУАЛЬНА КНИЖКОВА ВИСТАВКА ЯК СУЧАСНА ФОРМА БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ КРИВОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ).....	315
Шитикова Т. Н., Чумак Н. В. ИННОВАЦИОННЫЕ УСЛУГИ БИБЛИОТЕКИ УНИВЕРСИТЕТА И ВОЗМОЖНОСТИ ОТКРЫТОГО ДОСТУПА.....	321

Шкира О. І. УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА ЯК МІНІСУСПІЛЬНИЙ ПРОСТІР У ТВОРЧОМУ САМОВИРАЖЕННІ ОСОБИСТОСТЕЙ.....	330
Юнаковська В. В. НОВІТНІ ПОСЛУГИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ З ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ПРОСТОРУ.....	335
Якубенко Я. А. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ІДЕОЛОГІЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПІЛЬНОТИ.....	340
Worthey G. ALWAYS-ALREADY: LIBRARY SERVICES IN SUPPORT OF THE DIGITAL HUMANITIES.....	344
СПИСОК АВТОРІВ.....	348

